ONVPHRII . PANVINII
VERONENSIS . FRATRIS
EREMITAE . AVGVSTINIANI
IMPERIVM
ROMANVM

PARISIIS,

Apud Egidium & Nicolaum Gillios, via
D. Ioannis Lateranensis, sub signo
trium coronarum
M.D.LXXXVIII

CVM PRIVILEGIO REGIS.

IMP. CAESARI. FERDINANDO AVSTRIO. PIO. FELICI PERPETVO. AVGVSTO

ONVPHRIVS. PANVINIVS. VERONENSIS FRATER EREMITA AVGVSTINIANVS. S. P. D.

ANTA fuit Romani imperij Caesar Auguste maiestas, & magnitudo, rerumque gestarũ populi Romani gloria, vt quamquam prope infiniti praeclaris ingeniis praediti viri, tam nostra & auorum, quam prisca illa aetate fuerint, qui vel omnes eius res gestas, vel earum partem monumẽtis litterarum consignare studuerint; pleraque tamen leuiter perstrinxerint, aut omnino praeterierint. Vnde mirari omnes desinant, si hoc saeculo, quo post antiquorũ memoriam nullum bonis artibus edendis feracius fuit, multi in omni doctrinarum genere excellentes, de iis ipsis rebus sibi ad scribendum proponant. Quare & ego, quem cum his, vel propter rerũ ignorationem, vel exiguam in dicendo facul-

tatem, nulla ratione comparādum esse existimo, eorum ipsorum hominum exemplo, eiusque imperij praeclaris institutis accensus, mihi ipsi constitui commentarij more, breuissime totū eius reip. corpus perstringere; & quibus ego discendis quattuordecim annos insudaui, aliis nullo negocio intelligenda aperire. Atque quum primo libro vrbem, id est aedificia, secūdo ciuitatem, tuis auspiciis iam euulgauerim, tertio hoc libro populi Romani imperium, hoc est eius extra vrbem per Italiam, & reliquas prouincias gesta describere decreui. In quo quanta breuitate fieri posse intelligam, Romanum illud imperium toto terrarū orbe celebratum exponam; quo tempore, quibus ducibus, & bellis, quibusque bellorum caussis Italia omnis primum, deinde reliquae orbis terrarum prouinciae, & regna in eius ditionem venerint, & vnum quasi corpus constituerint; quibus magistratibus administrarētur, quot municipia, quot Coloniae, quae praecipua eius imperij praesidia fuere, quae tā intra quam extra Italiam deductae sunt; quo tempore, & quibus occasionibus Italia omnis, & reliquus orbis Romanus ciuitate donatus sit, atque ex orbe vrbs vna facta fuerit, vt Rutilius his versibus elegantissime scribit

Feciſti patriam diuerſis gentibus vnam
Profuit iniuſtis te dominante capi
Dumque offers victis proprij conſortia iuris
Vrbem feciſti, quod prius orbis erat

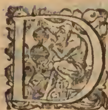
Poſtremo quo etiam tempore, a quibus barbaris, & quas ob cauſſas praeſtantiſſimus ille orbis terrarum conſenſus, in vnum quaſi corpus diu ante coalitus, iterũ in plura membra, tanto imperio exciſo redactus fuerit, aperiam. Quae omnia non minus his quae ſupra dixi, cognitu digna ſunt. Hunc vero librum caeterorum exemplo, in cuius potiſſimum nomine dignius publicare poſſem, quam Maieſtatis tuae, neminem inueni, quae Caeſaris, & Augusti tanti imperij auctorum ſucceſſor eſt, & probitate, doctina, animi magnitudine, excellentique in omni genere virtute reliquos omnes Romanos principes longe poſt ſe reliquit.

Venetiis Kal. Auguſtis ∞ D L V I I I

ONVPHRII . PANVINII VERONENSIS . FRATRIS EREMITAE.AVGVSTINIANI

IMPERIVM . ROMANVM

Qua ratione imperium Romanum ab exilibus principiis ortum, omnium maximum euaſerit

IONYSIVS Halicarnaſſeus grauis in primis certiſsimuſque hiſtoriae Romanae ſcriptor, inter reliqua praeclara Romuli inſtituta, quibus Romana reſp. fundata, ei ad certiſsimum exterarum omnium gentium ac populorum bello paceque principatum peruenire non diffi-cile fuit, omnium praeſtantiſsimum, & optimum eſſe exiſtimauit: Quod nec bello captas vrbes funditus exciderit, vel eis in ſeruitutẽ redactis, earum agrum pecori paſcua reliquerit, ſed deductis colonis eas colonias Romanas fecerit, atque quaſdam etiam ciuitate donatas, reip. participes admiſerit. Quibus inſtitutis breui tempore magnam vrbem ex parua reddidit. Nã qui quum vrbem condidit, vix tria peditum millia trecentoſque equites habuit, idem moriens peditum ſex & quadraginta millia, & mille equites reliquiſſe traditur. Cuius exemplum ceteri reges primum, deinde cos. ſequuti, Romanum imperium omnium maximum ac potentiſsimum effecerunt. Quod libro II.

his verbis ipse exponit: *His accessit tertium Romuli institutum, quod maxime a Graeci generis hominibus exerceri decuit, vt omnium longe praestantissimũ, & vt mea fert opinio, libertatis Romanae fundamẽtum firmissimum, atque ad futurum imperium momentum non minimum; quo videlicet puberes omnes in bello captis vrbibus necari vetuit, aut sub hasta venundari, sicut nec agros earum relinqui voluit compascuos, sed in partem agri sorte diuidendi colonos Romanos mitti, nonnullas vero admitti in ius ciuitatis etiam. His ille atque eiusmodi aliis institutis, vrbem ex parua magnam reddidit; id quod res ipsa indicat. qui enim vna cum illo vrbẽ habitare coeperunt, non multo plures erant ter mille peditibus, & pauciores trecentis equites: quando autem ex mortalium numero sublatus est, peditum reliquit XLVI. millia, & mille fermè equites. Atque haec ipsius instituta quum regni successores seruauerunt, tum post illos magistratus annui, addentes & alia quaedã, ita vt Romana ciuitas nulli genti, vel populosissimae, numero hominum cederet. Quibus si Graecorum mores conferam, non possum laudare Thebanos, & Lacedaemonios, Athenienses'ue opinione sapiẽtiae celebres, qui ob retinendam nobilitatem generis, vel nullos, vel raros in ius ciuitatis admittebant: vt interim taceam morem pellendi hospites, nec ipsorum iactantiae cõuenientem, & damnosum etiam in rebus plerisque. Spartani certe post acceptam ad Leuctra cladem, amissosque* ∞ DCC. *viros nunquam postea potuerunt ciuitatem suam in integrum restituere, sed turpiter amiserunt imperium. Itidem Thebani, atque Athenienses vnico proelio victi ad Chaeroneam a Macedonibus, mulctati sunt libertate simul, & principatu Graeciae. At Romani Hispanicis atque Italicis bellis impliciti, & Siciliam cũ Sardinia sub suam ditionem retrahentes, nec immunes interim a bellis Graecorum ac Macedonum, Carthagine rursus*

affectante imperium, Italia non ſolum deficiente ad hoſtem, ſed accerſente bellum, quod Hannibalis ductu geſtum eſt, vno eodemque tempore tot periculis expoſiti, adeo non ſuccubuerunt aduerſis in eo bello caſibus, vt vires illorum auctae ſint etiam, militũ numero ſufficiente ad excipiendos impetus omnium, non vt quidam opinantur, fortunae indulgentia. Nam quod ad hanc quidem attinet, vel vna Cannenſis clades eorũ opprimere poterat, quando e ſex millibus equitum CCCLXX *tantum ſuperfuerunt reliqui, & ex* LXXX ∞ *copiis paulo plures quam ter mille manſerunt incolumes. Haec ſunt quae in hoc viro admiror, atque inſuper quae mox dicturus ſum,* &c. Eadem propemodum refert Ti. Claudius Caeſar Romanus princeps in oratione, quam quum cenſurã gereret, in ſenatu habuit, de admittendis ad honores vrbanos Gallis tranſalpinis, quae a Tacito libro XI. hiſtoriae Auguſtae refertur. Qui ita ſcribit: *A. Vitellio, L. Vipſanio coſ. quum de ſupplendo ſenatu agitaretur, primoreſque Galliae quae Comata appellatur, foedera & ciuitatẽ Romanam pridem aſſequuti, ius adipiſcendorum in vrbe honorũ expeterẽ; multus ea ſuper re variuſque rumor, & ſtudiis diuerſis apud principem certabatur, aſſeuerantium: Non adeo aegram Italiam, vt ſenatum ſuppeditare vrbi ſuae nequiret: ſuffeciſſe olim indigenas conſanguineis populis, nec paenitere veteris reip. Quin adhuc memorari exempla, quae priſcis moribus ad virtutem & gloriam Romana indeles prodiderit. An parum quod Veneti & Inſubres curiam inruperint, niſi coetus alienigenarum velut captiuitas inferatur? Quem vltra honorem reſiduis nobilium, aut ſi quis pauper e Latio ſenator foret? oppleturos omnia diuites illos, quorum aui proauique hoſtilium nationum duces exercitus noſtros ferro ignique ceciderint, diuum Iulium apud Alexiam obſederint. Recentia haec, quid ſi memoria eorum inoriretur, qui Capitolio & ara*

Romana, manibus eorumdem proſtratis: fruerentur ſane vocabulo ciuitatis: inſignia patrum, decora magiſtratuum ne vulgarent. His atque talibus haud permotus princeps, etiam ſtatim contra diſſeruit, & vocato ſenatu ita exorſus eſt: Maiores mei (quorum antiquiſſimus Clauſus origine Sabina ſimul in ciuitatem Romanam, & in familias patriciorum adſcitus eſt) hortantur vti paribus conſiliis remp. capeſſam, transferẽdo huc quod vſquam egregium fuerit. Neque enim ignoro Iulios Alba, Coruncanios Camerio, Porcios Tuſculo; & ne vetera ſcrutemur, Etruria Lucaniaque, & omni Italia in ſenatum accitos: poſtremo ipſam ad alpes promotam, vt non modo ſinguli viritim, ſed terrae genteſque in nomen noſtrum coaleſcerent. Tunc ſolida domi quies, & aduerſus externa floruimus, quum Tranſpadani in ciuitatem recepti, quum ſpecie deductarum per orbem terrae legionum, additis prouincialium validiſſimis, feſſo imperio ſubuentum eſt. Num paenitet Balbos ex Hiſpania, nec minus inſignes viros ex Gallia Narbonenſi tranſiiſſe? Manent poſteri eorum, nec amore in hanc patriam nobis concedunt. Quid aliud exitio Lacedaemoniis, & Athenienſibus fuit, quamquam armis pollerent, niſi quod victos pro alienigenis arcebant? At conditor noſtri Romulus tantum ſapientia valuit, vt pleroſque populos eodem die hoſtes, dein ciues habuerit. Aduenae in nos regnauerunt, libertinorum filiis magiſtratus mandati, non vt plerique falluntur, recens, ſed priori populo factitatum eſt. At cum Senonibus pugnauimus. Scilicet Volſci & Aequi nunquam aduerſam nobis aciem inſtruxere. Capti a Gallis ſumus, ſed & Tuſcis obſides dedimus, & Samnitium iugum ſubiuimus. Attamen ſi cuncta bella recenſeas, nullum breuiore ſpatio, quam aduerſus Gallos confectum. Continua inde ac fida pax. Iam moribus, artibus, affinitati-

bus nostris mixti, aurum & opes suas inferant potius, quam separati habeant. Omnia P.C. quae nunc vetustissima creduntur, noua fuere: plebei magistratus post patricios, Latini post plebeios, ceterarum Italiae gentium post Latinos. Inueterascet hoc quoque: & quod hodie exemplis tuemur, inter exempla erit. Orationem principis sequuto patrum consulto, primi Edui senatorum in Vrbe ius adepti sunt: datũ id foederi antiquo, & quia soli Gallorum fraternitatis nomen cum populo Romano vsurpant. Iisdem diebus in numerum patriciorum adsciuit Caesar vetustissimum quemque e senatu, aut quibus clari parentes fuerant: paucis iam reliquis familiarum, quas Romulus maiorum, & L. Brutus minorum gentium appellauerant, exhaustis etiam quas dictator Caesar lege Cassia, & princeps Augustus lege Saenia sublegere. & cet. Ex his igitur Dionysij & Taciti testimoniis reip. Romanae cõsuetudo, & qualia eius instituta fuerint, intelligere possimus, quibus nixa totius orbis terrarum imperio potita est. Quod quemadmodũ acciderit singillatim demonstraturus, ante omnia qua ratione Italiam omnem quingentorum annorum interuallo nimium admodum reluctantem imperata facere coegerit, aperiam, deinde quot colonias, municipia, & praefecturas, & quo tempore in ea fecerit, quae singulorum iura & leges fuerint, ad haec quomodo ceteras prouincias bello acquisierit, atque quot in eas colonias deduxerit, legionesque cõstituerit; postremo quo tempore, & a quibus barbaris tantum imperium excisum fuerit, ostendam. ita enim tertium hunc librum recte constitui posse iudicaui.

Quod Romanum imperium sub VII. regibus fuerit
Romulus rex

Cuius rei initium a Romulo rege primo, & tāti imperij auctore ſumendum eſt. Is enim vrbe condita, paruum agri Albani in Latio ab auo Numitore rege, qui primo populo Romano ſufficeret, impetrauit. Tranſtiberim enim in Tuſcia ſecundum Tiberim a monte Vaticano vſque ad mare omnia ſub Tuſcorum Veiētium ditione erāt. Romuli ager in Latio, vt Strabo lib. v. docet, vix ſex millibus paſſuum ab vrbe, qua longiſſime aberat, ſe extendebat. Nam ab occidente Tiberi terminabatur; a ſeptemtrione Aniene amne, vrbibuſque Fidenis, Cruſtumeria, Antemnis, & Caenina; ab oriente Pedano, Tiburtino, Gabino, & Praeneſtino agris; a meridie mare verſus Tellenis, Politorio, Ficanaque, earumque agris finem habebat. Cuius rei ita Strabo meminit: *Intra quinctum igitur & ſextum lapidē,* (ſic enim milliaria deſignabantur) *locus erat Feſti appellatus, vbi Romani tunc terminus monſtrabatur agri. Sacerdotes & hic, & aliis in locis perinde ac in finibus eadem die ſacrificium abſoluunt, quod Ambaruale vocant.* Ficanam in Latio via Oſtienſi ad lapidem XI. olim fuiſſe ſic tradit Sex. Pompeius: *Rudia ſaxa eſſe ad portum, qui ſit ſecūdum Tiberim, ait Fabius Pictor, quem locum putat Labeo dici, vbi fuerit Ficana, via Oſtienſi ad lapidem vndecimū.* Romulū vero agrum vaticanū vſque ad mare de Veientibus cepiſſe, paulo poſt ex Dionyſio oſtendam. Is igitur primus fuit Romuli ager. Quē bello primo Sabino, Caenina, Antemnis, & Cruſtumeria, & poſt bello Latino Cameria, & Fidenis captis, atq; in colonias Romanas deductis, agrique parte mulctatis, quam ſuis diuiſit, in Latio auxit, vt Dionyſius tradit. Ceterum quum Veientes (nobiliſsimi hi erant & potentiſsimi Etruriae

populi)tertium bellum contra Romanos pro Fidenatium clade vindicanda praepararēt,legatis miſsis, poſtulabant, vt Romani Fidenis praeſidium abducerēt, & agrum ademptum reſtituerent antiquis dominis: quo non impetrato validum in agrum Romanū educunt exercitum. Qui a Romulo victi & fugati, & magna clade affecti,pacem a Romulo petierunt. Qui illā eis his conditionibus conceſsit: Vt agrum Tiberi cōtiguum, qui vocatur Septem pagi,Romanis traderēt, vtque ſalinis abſtinerent, quae ſunt circa fluminis oſtia: Et ad tollendam renouandi belli ſuſpicionem, quinquaginta obſides adducerent.Quas cum accepiſſent, in columnam inſcripſit condiciones icti cum eis foederis. & cet. Ex Dionyſij itaque auctoritate Romulum cognouimus veterem agrum Romanum Trāſtiberim, Anienem prope, & in Latio Cameriam verſus propagaſſe. Illud ſcitu dignum, fere ſemper vbi triumphos actos reperimus,ab eo quoque duce imperium auctum. Nam Romulum ter triumphaſſe conſtat,de Sabinis,Fidenatibus,& Veientibus.Quos omnes populos agri parte ſpoliatos didicimus

Tullus Hoſtilius rex

Sic Tullus Hoſtilius Alba euerſa, Albaniſque in ciuitatem adſcitis Albanū agrum Romano adiecit. Fidenates & Sabinos iterum rebellantes domuit, atque de iis triumphauit.Idem rex bellum cum omnibus Latinis ſuſcepit, qui xxx. vrbium conuentu regebantur, in cuius apparatu moriens Ancum regni & belli Latini heredem reliquit

Ancus Marcius rex

Hic Politorium, Tellenas, Ficanam priſcorum Latinorum vrbes cepit,& diruit, homines Romam trāſ-

duxit,eorum agros Romano adiecit;Medulliam,quae a Romulo capta Romana colonia facta fuerat, atque ad Latinos defecerat,denuo cepit.Fidenates, & Sabinos qui rebellauerant, bis vicit,de iiſque triumphauit. Nec vrbs tãtum ſub Marcio rege creuit, ſed etiam ager fineſque,ſilua Maeſia Veiẽtibus,qui bellum mouerant, victis adempta, tam in Tuſcia,quam in Latio, Ficana diruta, imperium prolatum, & in ore Tiberis Oſtia vrbs cõdita, & ſalinae circa factae. Bellum Volſcis Veliternis primo indictum

L. Tarquinius Priſcus rex

L. Tarquinius Priſcus bellum primum cum Latinis geſſit,& oppidum ibi Appiolas vi cepit,diruit, & incendit,eius agrum Romano adiunxit.Cruſtumeriam, Medulliam, Fidenas & Cameriam Romanas colonias a Romulo factas, quae rebellauerant; Nomentum, Collatiam,Ficulneam veterem,Corniculum, Scaptiã, a qua tribus nomen accepit,Pitulum,Tifata,Ameriolam Latinorum,& Sabinorum vrbes vicit, agrũ Collatinum Sabinis ademit,vniuerſum poſtremo Latium ingentibus proeliis ſuperatum, domuit: vrbibuſque omnibus nominis Latini in deditionem acceptis,foedereque cum iis facto,eas ſuis legibus viuere permiſit. Sabinos, & Etruſcos qui Latinis auxilio venerant, proeliis aliquot victos fugauit, deque iis duos triumphos egit. Cum pleriſque Tuſcis ciuitatibus foedus fecit

Ser. Tullius rex

Ser. Tullius regnum adeptus bellum viginti annorum cum Etruſcis, qui Veientibus, Tarquinienſibus, & Caeretanis auctoribus, arma Romanis intulerant,

geſsit,ter de iis triumphauit. Nouiſsime cũ xii. Etruriae populis pace facta belli auctores Veientes, Tarquinienſes,& Caeretanos agri parte mulctauit, iiſque qui Romam ad habitandum venerant diſtribuit. Hic vniuerſum agrum Romanum qui a Romulo vſque ad ſua tempora a ceteris regibus,Sabinis,Latinis, & Tuſcis ademptus fuerat,in xvii. partes,quas tribus appellauit,diuiſit.is ager Romanus poſtea appellatus eſt,de quo ſatis ſupra diſputaui

L. Tarquinius Superbus rex.

L. Tarquinius Superbus poſt Tulliũ rex Sabinos vicit,de iis triumphauit.Cum Latinis foedus renouauit. Iuſtũ bellum primus Volſcis intulit. Sueſſamque Pometiam de iis vi cepit,ac diruit.Gabios dolo Sexti filij in deditionẽ accepit. In agro Volſcorum quos deuicerat, colonias deduxit Signiam & Circeios. Ardeam obſedit,in cuius obſidione,regno Bruti opera,cum filiis exactus eſt.Sub regibus igitur vii.annorum ccxliiii.interuallo,ita Romanum propagatum imperium eſt,quod primorum conſulum anno non amplius quã ad xviii.ab vrbe lapidem,vt auctor eſt Sex. Rufus,quũ finitimae circum ciuitates premerent,ſe extendit.Cuius termini ab oriente quidem Tibur Praeneſte, agerque Albanus erat;a meridie Oſtia & mare;ab occidente ager vaticanus Tranſtiberim, qui olim Veientum fuerat, Septempagi appellatus; a ſeptemtrione vero Fidenae, Cruſtumeria, & Anio amnis. Nam reliquae Latij,Tuſciae,& Sabinorum vrbes quas a Romanis regibus victas animaduertimus, vel intra huius agri terminos fuerunt, vel liberae ſuis legibus, amicitia tantum & foederibus populo Romano coniunctae viue-

bant, praeter Signiam Circeiosque Romanas colonias, quae longissime ab vrbe aberant. Atque hoc erat Romanorum, quando reges pulsi sunt, imperiū. Nunc reliquum est vt differam quo tempore post reges exactos libertateque parta, & quibus bellis, ducibusque vrbes primo, deinde integrae prouinciae, & populi, & postremo Italia omnis in populi Romani ditionem redacta sint

Qua ratione Italia omnis in populi Romani potestatem venerit

Post reges exactos sub consulibus, inter quos nonnumquam & dictatores fuerunt, per trecentos propemodum annos populus Romanus cum finitimis Sabinis primum, Latinis, Volsceis, Herniceis, Tuscis deinde, Campanis, Gallis, Samnitibus, Vmbris, Tarētineis, Lucaneis, Brutiis, Sallentineis, Messapieis, Picentibus, & reliquis Italiae populis bella continua gessit. Quibus victis centum posterioribus annis cum Siculis, Poenis, Sardis, Corsis, Gallis cispadanis, & transpadanis, Boiis scilicet & Coenomaneis, Insubribus, Liguribus quoque, Istris, & Iapidibus, & Salassis, gentibusque alpinis bellatum est. Qui omnes populi postea Italiae sub nomine redacti sunt: quū Italia primo amnibus Arno & Rubicone terminaretur. Post reliquo terrarum orbi arma illata, vt singillatim exponam. Quorum bellorum tempora & caussas nunc breuissime aperiam

Aurunci, & Fidenates domiti

Primi post reges exactos Aurunci bello domiti in ditionem populi Romani venerunt anno vrbis CCLII. a Sp. Casio & Opitre Virginio cos.

Liuio libro II. auctore, Pometia eorum vrbe capta, & funditus excisa, debellati. Hi autem vetustissimi Latij populi erant, vt Plinius lib. III. cap. V. tradit

Fidenates Romanam coloniam a Romulo deductã saepe victos, postremo Mam. Aemilius Mamercinus dictator III. anno vrbis CCCXXVIII. deleuit. De qua re ita scribit Liuius: *Vni Fidenatium populo rebellare placuit, & tanquam nisi ab scelere bellum ordiri nefas esset, sicut legatorum antea, ita tunc nouorum colonorum caede imbutis armis, Veientibus sese coniungunt.* Quum ergo Fidenates iterũ rebellassent, seque Veientibus qui in armis erant coniunxissent, Fidenae sedes belli capta est. in eos dictator exercitu abducto, castra vrbemque eorum cepit, atque diripuit; quumque exercitum victorẽ opulentumque praeda triumphans Romam reduxisset, die XV. se abdicauit

Veientes victi

Post diuturnum, varium, & multiplex inter Romanos Veiẽtesque bellum, Mam. Aemilius Mamercinus dictator III. anno CCCXXVIII. Veientium opes ita afflixerat, vt postero anno inducias in XX. annos petierint. Anno autem CCCXLVII. quum (vt inquit Liuius) induciarum tempus exiisset, Veientes a senatu impetrarunt, quia ipsi discordia intestina laborarent, ne res ab se repeterentur. In sequenti ergo anno bellum veiens motum ob superbum responsum Veientis senatus, legatis Romanis res repetentibus datum. Id patres aegre passi, decreuere vt primo quoque tempore tribuni militum de bello Veientibus indicendo ad populum ferrent. Ac cum primum stipendio de publico militibus decreto, latum est. Ita insequenti anno qui fuit vrbis conditae CCCXLIX circumsessi primum Veij

sunt,

ſunt, atque inde per nouem annos vario euentu a tribunis militum res cum Veientibus geſta eſt, donec anno CCCLVIII. M. Furius Camillus dictator dictus, mag. equitum P. Scipionem cooptauit. Is Faliſcis primum, ac Capenatibus fuſis, & caſtris exutis, ad Veios profectus, cuniculo in arcem hoſtium acto, vrbem ipſam decimo eius belli anno cepit, ac maxima praeda potitus, Iunonis etiam ſignum, Romam delatum in Auẽtino, extructo ibi templo, locauit; quum clariſsimum de Veientibus in vrbem triumphum equis albis vecto curru, inuexiſſet. Atque ita vrbs Veij, quae CCCL. annis Romanis negociũ fecerat, capta eſt. Liuius, Plutarchus, Diodorus, Valerius, & alij plerique auctores

Latini, & Campani in deditionem accepti

Quum Praeneſtini Latini populi bellum Romanis intuliſſent, T. Quinctius Cincinnatus dictator, & A. Sempronius Atratinus magiſter equitũ aduerſus eos creati, ipſis ad Alliam fuſis fugatiſque, & Praeneſte capta, triumphum de iis dictator nobiliſsimũ egit. Oppidum foederatum fuit, & ei ſuis legibus viuere conceſſum anno vrbis CCCLXXIIII

Galli Senones qui vrbem incenderant, poſtquam a Camillo caeſi ſunt, reparatis viribus multa cum Romanis vario euentu bella geſſere. Ceterum quum Tiburtes Gallis ſe cõiunxiſſent, aliquoties victi, & triũphati ſunt. Poſtremo anno vrbis CD. cum Tiburtibus a M. Fabio Ambuſco III. cos. ad deditionem pugnatũ; Saſſula ex his vrbs capta, & gẽs vniuerſa poſitis armis in fidem conſulis venit: qui etiam de his, auctore Liuio, triumphauit. Tributes, vt Praeneſtini, ſuis legibus viuere permiſsi; foeduſque cum his ictum. Porro

autem quum xv. anno post, adiunctis Pedanis, a Romanis rebellassent, L. Furius Camillus cos. ad Pedum cum iisdem maxime valido exercitu, maiore mole, quamquam aeque prospero euentu pugnauit. Praesidiis inde dispositis per recepta oppida, Romam ad destinatum omnium consensu triumphum decessit. Ita Liuius.

Anno vrbis CDXI. M. Valerio Coruo III. & A. Cornelio Cosso cos. Quum Campani bello a Samnitibus vrgerētur, auxilio aduersus eos a senatu petito, quum id non impetrarent, vrbem atque agros populo Romano dediderunt: ob quam caussam ea quae populi Romani facta essent, defendi bello aduersus Samnites placuit. Campani post rebellionem Latinorũ, de qua mox dicam, diu in fide populi Romani permanserunt. Bello vero Punico secundo post acceptam cladē Cannensem, quum ad Hannibalem defecissent, quinquēnio post a Q. Fuluio proconsule Capua recepta est, atque in Campanos acriter saeuitum: Seruitia deinde Romanorum fuere Campani.

Anno vrbis CDXIIII. T. Manlio Torquato & P. Decio Mure cos. omne Latinum nomen hac ratione domitum est. Latini post L. Tarquinij Superbi regnum, a quo ingentibus proeliis afflicti pacis conditiones, & foedera Romana petere coacti fuerant, in fide Romana vsque ad annũ vrbis CCLXIII. permanserunt. (Praesertim quum a Tarquinio Superbo arctioribus amicitiae vinculis, sanctioribusque foederibus populo Romano coniuncti fuissent.) Quo anno Octauio Mamilio Tusculano Tarquinij Superbi regno Romano exacti genero duce, arma Romanis intulerũt. Quibus ab A. Postumio Albo dictatore ad lacum Regillũ victis,

foedus & ſocietas antiqua a Romanis reddita eſt. Qui in amicitia & fide populi Romani annos amplius CL. permanſerunt. Verum quum Campanis, Sidicineis, & Arunceis adiunctis bellum Sānitibus foederatis populi Romani mouiſſent, atque a ſenatu Romam euocati, arma ponere iuberentur, feroci reſponſo, quo alterum conſulem e Latio fieri petierunt, bellū Romanum in ſe conuertere. Quos proelio ad veſerim fluuiū commiſſo victos T. Manlius cōſul in deditionem accepit, atque de Latinis, Campaneis, Sidicineis, Aurunceiſque triumphauit. Nam eius collega P. Decius eo proelio ſe pro legionibus Romanis deuouerat. Poſt hoc bellum Latium omne biennij interuallo a Q. Publilio Philone dictatore, L. Furio Camillo, & C. Maenio cos. domitū, deinceps perpetua atque egregia in Romanos fide ſemper fuit. In quo aliquot coloniae deductae, aliquot municipia etiam partim cum ſuffragij iure, partim ſine ſuffragio facta ſunt, vt infra aperiam. Paulo poſt bellum Latinum, & Campanum confectum, Auſones qui adhuc in armis erāt, Calibus eorum vrbe a M. Valerio Coruo capta domiti, in populi Romani ditionem venerunt. Liuius

Volſci, Opici, Hernici, & Aequi ſubacti

Volſci, qui bellum cum Romanis ſub L. Tarquinio Superbo inchoatum per ducentos prope annos incredibili pertinacia, & continuis motibus protraxerant, de quibus ſupra XII. triumphi acti fuerunt, poſtremo anno vrbis CDXXV diuturno bello feſſi, Priuerno capto, a conſulibus L. Aemilio Mamercino II. & C. Plautio Deciano domiti, & ſubacti in ditionem populi Romani venerunt. Liuius

Q. Publilius Philo primus proconſul anno vrbis CDXXVIII. Palaepoli capta, Opicos ſubegit. Hi populi loca vbi Cumae, Baiae, Puteoli, & Neapolis ſunt, coluerunt. Liuius

Hernicos cum quibus populus Romanus T. Sicinio, & C. Aquillio cos. bellare coepit, variaque cũ iis fortuna pugnauit, tandem anno vrbis CDXLVIII. Q. Marcius Tremulus cos. Anagnia capta, debellauit. Liuius

Aequi quoque qui adiunctis Volſcis multa bella cũ populo Romano poſt reges exactos geſſerunt, anno vrbis CDLII. a C. Iunio Bubulco Bruto dictatore non ſolum victi & ſubacti ſunt, ſed eorum etiam nomen ad internicionem vſque prope deletum eſt. Liuius

Sabini victi

Imperio populi Romani Campaniam verſus prorogato, Sabini, & Tuſci finitimi in deditionem redegendi ſupererant. Quum huic rei ſors occaſionẽ praebuit. Nam P. Cornelio Rufino, & M'. Curio Dentato cos. anno vrbis CDLXIII. Populus Romanus poſt Latinos, gentem Sabinorum aggreſſus eſt: qui immemores factae ſub T. Tatio affinitatis, populum Romanũ ſub regibus, deinde eis exactis ſaepe laceſſerant, triũphatique potius quam victi fuerãt, & poſtremo quodam contagio belli ſe Latinis adiunxerant. Eos M'. Curius Dentatus cos. intra eum tractum qua Nar ambit, fonteſque Velini Hadriatico tenus mari igne ferroque vaſtauit. Qua victoria tantum hominum, tantũ agrorum redactum in poteſtatẽ, vt in vtro plus eſſet, ne ipſe poſſet exiſtimare qui vicerat. Et Oroſius: *Cum Sabinis Curio Conſ. bellum geſtum eſt, vbi quot millia hominum interfecta, quot capta ſint, ipſe conſul oſtendit, qui quum*

in senatu magnitudinem acquisitis agri Sabini, & multitudinem capti populi referre vellet, numerum explicare non potuit. Et Frótinus libro 1. *M'. Curius aduersus Sabinos, qui ingenti exercitu conscripto relictis finibus suis nostros occupauerant, occultis itineribus manum misit, quae desolatos agros eorum, vicosque per diuersa incendit. Sabini ad arcendam domesticam vastitatem recesserunt: Curio contigit, & vacuo infestare hostium fines, & exercitum sine proelio auertere, sparsumque caedere.* Ex quibus verbis intelligimus Sabinos hoc anno omnino debellatos fuisse. Quod innuere videtur Paterculus, qui hoc anno Sabinis ciuitatem datam sine suffragio scribit. Quare hoc anno in magistatu M'. Curium ter triumphasse omnes auctores sunt, de Samnitibus, Sabinis, & de Lucanis: iis aliquot annis post ciuitatem cum suffragio datam scribit Velleius

Galli Senones, & Picenum in deditionem accepti

Multas Gallorum manus, vt Insubres, Caenomanos, Boios, Gessatas, & nouissime Senonas, dulcedine frugum, maximeque vini noua tum voluptate captos, alpes trãsiisse, agrosque ab Etruscis ante cultos possedisse, & eam Italiae partem tenuisse, quae postea Gallia Cisalpina appellata est, accurate a Liuio libro primo refertur. Ex quibus Insubres & Caenomani Trãspadum; Boij, Gessatae, & Senones Cispadum loca obtinuerunt. In his Senones aduenarum recentissimi eã partem Italiae Tuscis & Vmbris antiquis incolis eripuerunt, quae inter amnes Rubiconem, & Aesim sita est, quorum praecipua ciuitas Sena fuit. Hi & vrbem Romam captam incenderunt, & multa post id tempus adiunctis Tuscis, vmbris, Latinis, & Samnitibus bella

vario Marte & periculosa gesserunt. De his victis post Camillum dictatorem T. Quinctius, C. Sulpicius, C. Poetelius, M. Popillius, Q. Fabius cõsules, & plerique alij Romanorum duces triumpharunt. Postremo anno vrbis CDLXXI. omnes eorum reliquias in Etruria ad lacum Vadimonis P. Cornelius Dolabella deleuit (quem ob eam potissimum caussam Maximi cognomen inuenisse opinor) ne quis extaret in ea gente, qui incensam a se Romam vrbem gloriaretur. Ita vt hodie nulla Senonum vestigia supersint. Haec Florus. Senonibus caesis eorum prouincia in ditionem Romanam venit, quae mari, Tuscia & Vmbria, amnibusque Rubicone & Aesi includebatur. Quo tempore etiam Italia, quae Aesim fluuium non excedebat, ad Rubiconem vsque extensa est, Senonumque regio, vt inquit Strabo, Vmbris attributa

Tusci debellati

Post Senones Tusci, cum quibus iam inde a Romuli tempore populus Romanus bellum gerere coeperat, perpetuoque temporum tractu gesserat, anno vrbis CDLXXIII. Vulsiniensibus & Vulcientibus Etruscorũ florentissimis populis victis, per Ti. Coruncanium consulẽ Romano imperio adiecti sunt, atque ea parte imperium ad Arnum vsque propagatum. Neque enim post id tempus cum Tuscis iustum bellum vllum gestum fuisse memoratur. Nam Vulsinij a seruis oppressi, XV. anno post a M. Fuluio Flacco cos. in libertatem vendicati sunt. Iustum enim id bellum dici nõ potest, quod cum seruis, & non pro acquirendo, sed recuperando imperio gestum est

Samnites, Tarentini, Bruttij, & Lucani ſubacti

Cum Samnitibus Campanorum cauſſa populus Romanus primo bellum ſuſcepit, quod triumphorũ amplius xxx. materies annis LXX. perdurauit. Samnitico bello vigente, iis contra Romanos Tarentini ſe coniunxerunt. Vnde bellum Tarentinum dictum. Quod vnum quidem titulo & nomine, ſed victoria multiplex fuit. Hoc enim Lucanos, Apulos, Bruttios, Picentes, Sallentinos, & caput belli Tarentinos, idem totam Italiam, & cum iſtis omnibus Pyrrhum clariſſimum Graeciae regẽ vna veluti ruina pariter inuoluit, vt vno tempore & Italiam conſummaret, & tranſmarinos triumphos auſpicaretur. Hoc bellum paucis verbis refert Florus in epitoma libri XII. *Quum a Tarentinis claßis Romana direpta eſſet, II. viro qui praeerat claßi occiſo, legati ad eos a ſenatu, vt de iis iniuriis quererentur, miſsi, pulſati ſunt: ob id bellum iis indictum eſt. Samnites defecerunt. Aduerſus eos & Lucanos, & Bruttios aliquot proeliis a C. Fabricio, Q. Marcio, Ti. Coruncanio, & L. Aemilio, C. Iunio, Q. Gurgite, M'. Curio, L. Cornelio, & C. Canina bene pugnatum eſt. Pyrrhus Epirotarum rex, vt auxilium ferret Tarentinis, in Italiam venit.* Curius Dentatus cos. Pyrrhum vicit, & Italia expulit. Poſtremo Tarentinis, Lucanis, Samnitibus, Bruttiiſque a L. Papirio Curſore II. & Sp. Caruilio Maximo II. cos. victis, pax data eſt. Quo anno bellum Samniticum & Tarentinũ confectum eſt. Scribit enim Liuius libro XXIIII. Papirium & Caruilium conſules aduerſus Samnites, Bruttioſque, & Lucanum cum Tarentino populum declaratos eſſe. De Tarento a Papirio Curſore capto mentionem facit Frontinus libro III. Papi-

rium & Caruilium consulem de iis populis triumphasse fragmenta triumphalia Capitolina docet. Hac victoria omnis fere Italia in populi Romani potestatem redacta est, victis praesertim Tarentinis, Samnitibus, Bruttiis, Lucanis, & paulo ante quoque Etruscis, & Senonibus. Soli tantum Picentes, Sallentini, & vmbri subigendi supererant. De triumpho M'. Curij de Pyrrho bello Tarentino acto sic scribit Florus: *Nec enim vllus pulchrior in vrbem, aut speciosior triumphus intrauit, quum ante hunc diem, nihil nisi pecora Volscorũ, greges Sabinorum, carpenta Gallorum, fracta Samnitium arma vidisset. Tum si captiuos aspiceres, Molossi, Thessali, Macedones, Bruttius, Apulus, atque Lucanus. Si pompas, aurum, purpura, signa, tabulae, Tarentinaeque deliciae. sed nihil libentius populus Romanus aspexit, quam illas belluas, quas timuerat cum turribus suis, quae nõ sine sensu captiuitatis submissis ceruicibus, victores equos sequebantur*

Picentes, Sallentini, & Vmbri domiti

Omnis Italia pacem habebat, quis enim domitis Tarentinis quid molire ausus esset? nisi quod vltro persequi socios hostium placuit. Domiti deinde Picentes qui cum reliquis Italicis rebellauerant, & caput gentis Asculum a consulibus P. Sempronio, & Ap. Claudio

Sallentini Picentibus additi, caputque regionis Brũdusium inclyto portu celebre, a M. Atilio & L. Iulio cos. vexatum. Quos anno sequenti D. Iunius, & N. Fabius in potestatem redegerunt

Soli omnium Italicorum Vmbri relicti fuerunt, ad quos arma Romana non pertinuerant: qui quum rebellassent, ab iisdem consulibus a quibus Sallentini, Sassina capta, domiti sunt. Atque demum anno vrbis

CDXXCVIII. Italia omnis a freto Siculo ad Rubiconē, & Arnum, Tuſcoſque extremos Liguribus cōfines, in populi Romani ditionem deuenit. Quae omnis fere foederata ſine magiſtratu Romano ſuis legibus libere viuere permiſſa eſt. Quae quamquam omnis foederata eſſet, variis tamen conditionibus foedera adepti ſunt. Quidam enim municipia cum ſuffragij iure facti, quibuſdam ciuitas ſine ſuffragio data, Latinis ius quoddam quod ciuitati proximum fuit permiſſum, in aliquibus coloniae Latinae, vel ciuium Romanorum deductae, quidam ſtipendiarij, quidam vectigales, quidam omnino liberi relicti fuerunt. Quae omnia accuratius paulo infra aperiam

Ceterum quū a Rubicone amne Polam Iſtriae vſque, item a flumine Arno ad Varum amnem Italia poſtea per Alpiū radices prolata fuerit, quae ante prouinciae Ligures, Gallia, Veneti, Carni, Iapudes, & Iſtri fuerāt, & omnes quae in ea quae poſtea Italia appellata fuit, colonias, municipia, & praefecturas enumerare conſtituerim, conueniens eſſe exiſtimaui ante ſingillatim demonſtrare, quanam ratione in poteſtatem populi Romani hae gentes venerint, atque in prouinciarum formam redactae, poſtea Italiae attributi fuerint, deinde eas, quae in ſingulis coloniae fuerunt, digerere

Quo tempore Gallia Ciſalpina prouincia facta fuerit

Bellum igitur Gallicum Ciſalpinum initum eſt anno vrbis DXXIX. C. Atilio, & L. Aemilio cos. Hoc lex C. Flaminij tribuni plebis excitauit, quam ille vel octauo, vt ait Polybius, ante anno M. Lepido, & M.

Poblicio cos.vel quinto, vt Cicero, Q. Fabio Maximo II. & Sp. Caruilio cos. de agro Piceno,& Gallico, vnde pulſi Senones a Dolabella fuerant, viritim diuidendo,tulit. Nam quum reliqui Galli, ac maxime finitimi, Boij,Senonum caſu perculſi rebus ſuis timerent, inita cum Inſubribus ſocietate, Gallos eos, qui trans Alpes ad Rhodanum accolunt, atque a mercede qua ducti militant,Geſſatae dicuntur,aduocarũt. Itaque quum reges eorum Congolitanus,& Aneroeſtus magnis inducti pecuniis cum ingentibus copiis,alpes in Italiam traieciſſent, ac ſe cum Boiis & Inſubribus coniunxiſſent(Veneti enim ac Caenomani a Romanis per legatos ſolicitati quieuerant) peditũ ad quinquaginta millia,equitũ ad viginti adducentes in Etruriam inruperunt,octauo,vt ſcribit Polybius,poſt agri Piceni diuiſionem anno,L. Aimilio,C.Atilio cos. in quem etiam annum bellum Gallicum Ciſalpinum a M.Verrio Flacco in tabulis Capitolinis collatum eſt. Romani autem Gallorum tumultu nũtiato maximas, ſi quando vnquam alias, copias compararunt. Tota etiam tum Italia enixe pro imperio Romano laborauit. Summa peditam Romanorum ac ſociorum fuit ſupra quingenta millia, equitum ſupra ſexaginta, auctore Polybio. Itaque Plinius libro tertio, *L. Aemilio Paullo & C. Atilio Regulo cos.* inquit, *Italia nuntiato Gallico tumultu ſola ſine externis vllis auxiliis,atque etiam tunc ſine Trãſpadanis,equitum LXXX. millia,peditum DCC. armauit.* Caenomanos autem & Venetos tranſpadanos intelligit,qui ex Gallis ſoli pro Romanis ſtabant. Cũ harum igitur copiarum parte,L. Aimilius conſul Ariminum,vt Gallorum tranſitum impediret,contendit; alteram praetor in Etruriam,quod C. Atilius cos. al-

ter iam in Sardiniam nauigarat,adduxit. Iam Cluſium Galli peruenerant, praetor ad Feſulas collatis ſignis fugatus in collem editum ſe receperat: cuius quū obſidionem Galli pararent,Aemilius conſul Apennino ſuperato improuiſo aduenit. is igitur Gallos cū praeda abeuntes ab vna parte,ab altera Atilius iam ex Sardinia reuocatus adorti,ita pugnarunt,vt Gallorū quadraginta millia caeciderint, decem millia ceperint. Atilius in proelio,& rex Congolitanus occiſus eſt. Aneroeſtus ſemetipſum in fuga occidit. Aemilius vaſtato Boiorum agro Romam triumphās rediit,ac Capitolium armis,& torquibus Gallorum exornauit.ita Polybius,Florus, & Eutropius. Anno ſequenti ex re bene geſta Romani in ſpem adducti Gallos Italia expellendi non quieuerunt.Q. enim Fuluium & T.Mālium conſules in Galliam cum legionibus miſerunt, qui prouinciam ingreſsi,Boiorum gente deuicta,quū ad reliquos Gallos bellum transferrent, imbrium vi, ac peſtilentiae magnitudine deteriti ſunt. Ita Polybius.Hos primum tranſpadum legiones Romanas duxiſſe tradit Oroſius. Altero anno C. Flaminius & P. Furius cōſules Inſubres tranſpadū inſigni victoria deuicerunt. Quarto eius belli anno Inſubres acciſis opibus ſuis pacem petētes M. Claudius Marcellus,& Cn. Cornelius cōſules eductis repēte aduerſus eos copiis, ad arma capiēda inuitos cōpulerunt.Marcellus Gallorū Geſſatarū exercitū rege illorū Virdumaro interfecto fudit,fugauit,& cepit,Acerras Gallorum oppidū occupauit. Ambo conſules Mediolanum, quod Inſubrum caput erat , Gallis ſupremo proelio victis, expugnarunt : quo facto Inſubres deſperatis rebus ſuis, ſe Romanis dediderunt,atque ita bellum con-

fectum eſt. Marcellus in vrbem reuerſus de Gallis Inſubribus triumphauit, ſpolia opima regis interfecti tertius retulit. Ita Polybius, Plutarchus, & Eutropius. Hoc bello confecto Ciſalpinam Galliam prouinciam primum factam fuiſſe a Marcello ex eo liquet, quod coloniae plures annis proximis eo deductae ſint, & Romanis conſulibus Gallia deinceps prouincia in annum decerni ſolita. Hoc ipſo tempore Veneti & Caenomani a legatis per Romanos ſolicitati quieuerunt, eiſque ſociis & foederatis Galli oppreſsi ſunt. Bello Punico ſecundo confecto, cum Inſubribus, Comenſibus, & Boiis rebellantes Coenomanos, aliquot duces Romani magnis cladibus affectos eos tandem in deditionem acceperunt; Galliamque omnem ciſalpinam quietam habuerunt. Inſubres, Caenomanos, & Comenſes Gallos tranſpadanos cum ciſpadanis ſaepe rebellantes L. Furius Purpureo praetor, & C. Cornelius Cethegus cos. vicerunt, & poſtremo M. Marcellus cos. eius qui primo Galliam prouinciam fecerat filius, caſtellis duodetriginta in deditionem acceptis, eos debellauit anno vrbis DLVIII. Boios, hi Galli ciſpadani ſunt, qui ſaepiſsime cum tranſpadanis iam victis rebellauerant, iidem duces ceciderunt, eoſque demum magnis cladibus afflictos P. Cornelius Scipio Naſica cos. domuit, anno DLXIII. deque iis in magiſtratu triumphauit. Veneti diu in fide populi Romani permanſerunt. Cum Carnis, Iapudibus, & Iſtris C. Claudius Pulcher conſul anno vrbis DLXXVII. bellum primo ſuſcepit, quod Aetolis contra Romanos ſubſidia tulerant: cum iis vario Marte pugnatum; eos poſtremo domuit, & in populi Romani ditionem C. Sempronius Tuditanus cos. vt auctor eſt Plinius, re-

degit, anno DCXXV. de iisque triumphauit

Quo tempore Ligures domiti fuerint

Bello Punico primo vix finito, statim Ligures, Galli, & Illyrij ad exercendã Romanam virtutem noui hostes surrexere. L. Cornelio, & Q. Fuluio, anno vrbis DXVII. Liguribus primũ arma illata sunt: quod bellum intra Italiam latrocinia Ligurum excitarunt. De quibus sic scribit Florus: *Ligures imis alpium iugis adhaerentes inter Varum & Macram flumen, implicitos dumis siluestribus, maior aliquanto labor erat inuenire, quam vincere. Tutum locis & fuga, durum, atque velox genus, ex occasione magis latrocinia quam bella faciebat, itaque quum diu multumque eliderent saltu, viis, latebris Salyes, Deceates, Oxybij transalpini, citra vero Vagienni, Statyelli, Casmonates, Eburiates, Veleates, Iagauni, tandem Fuluius latebras eorum igni sepsit.* Significat autẽ Florus victoriam, quã Q. Fuluius Flaccus ex his retulit. Victi autẽ hoc primum anno a consulibus sunt, eorumque XXIIII. millia interfecta, V. millia capta, & de iis triumphatum. Eos deinde saepissime rebellantes plures Romani duces magnis cladibus per XXC. annos, vt Strabo, vel vt ego obseruaui, per CXXII. affecerunt, triumphi de iis & finitimis populis Vocontiis, Contrubeis, & Gatiscis supra XVIII. acti. Quos demum M. Aemilius Scaurus cos. anno DCXXXIX. in deditionem accepit, latrocinia eorum coercuit, effecitque postremo vt publice permeantibus via ad stadiorum XII. latitudinem laxaretur. Ac vt Strabo scribit, vniuersis fractis terrore incusso gubernandi formulas iis Scaurus imposuit.

Hic est ille Scaurus qui consul, censor, & princeps

ſenatus fuit, atque de Liguribus & Gatiſceis poſtremus omnium triumphauit, quique per Piſas & Lunam vſque Sabatios, domitis Liguribus, viam ſtrauit Aemiliam, & hinc per Derthonam. Salaſſos & gentes alpinas Ap. Claudius pulcher cos. anno DCXI. bello vicit. Auguſtus poſtea Caeſar ipſos non quieſcentes deleuit

Italia ad Alpes producta, & in XI regiones diuiſa

Atque hac ratione vniuerſa quae nunc appellatur Italia, ſexcentorum annorum interuallo Romanum iugum ſuſcepit. Quae quum ante a ſupero mari Aeſi, ab infero vero Macra fluminibus terminaretur, victis & deletis Gallis Senonibus, vſque ad Rubiconem proceſsit. Is enim poſterior terminus Italiae fuit. Poſtremo triumuiri R.P.C. ne proconſul vllus cum exercitu intra alpes eſſet, Galliam omnem Ciſalpinam Italiae adiunxerunt, eamque vſque ad alpium radices protulere. Eiuſque termini a mari ſupero Iſtri, oppidũ Pola, fluuiuſque Arſia, ab infero, omnis Varus, qui a Liguribus Galliam Narbonenſem diuidit, facti. In mediterraneis vero alpiũ radices eius fines eſſe voluerũt. Quã Caeſar Auguſtus rerum potitus, quũ Romani imperij nouam formã conſtitueret, in vndecim regiones, vt libro tertio tradit Plinius, diſtribuit. Quarum prima Latium vetus, nouumque, & Campania fuit. II. Picentes. III. Lucani, Bruttij, Sallentini, Apuli. IIII. Fretani, Marrucini, Peligni, Marſi, Veſtini, Samnites, & Sabini. V. Picenum. VI. Vmbri. VII. Etruria. VIII. Gallia ciſpadana. IX. Ligures. X. Venetia, Carni, Iapudes, Iſtrique. XI. Gallia tranſpadana. In quibus regio-

nibus quot coloniae, municipia, & praefecturae fuerint explicaturus, vt apertius singularum iura, leges, & discrimina cognoscantur, ex antiquitatis obseruatione pauca ante subiicere placet de ciuitatis Romanae, Latij, & Italiae iure

De iure ciuitatis Romanae

Praestantissimum Romuli institutum omnes, vt principio vidimus, auctores fuisse referunt, quod victas gētes, non vt Athenienses olim & Lacedaemones pro alienigenis arcuisset, sed eas in populi Romani amicitiam, & ciuitatem ipsam etiam adsciuerit, vel colonias Romānas deduxerit. Quod a sequentibus regibus, & consulibus studiosissime obseruatum, tāti imperij praecipua caussa fuit. Porro autem quemadmodum externae gentes vel victae, vel sponte in Romani populi amicitiā, aut foedera, & deditionem admissae, varij generis ac conditionis pro earundē erga rēp. meritis vel demeritis erant, vt aliae omnino liberae, aliae foederatae, aliae stipendiariae, aliae fundi populi, aliae Latinae, aliae ciuitatem Romanā adeptae fuisse reperiuntur; ita varij generis fuisse ciues Romanos obseruaui, ita vt alij essent ciues Romani pleno iure, idest cum iure suffragij, alij sine suffragio, alij municipes, alij coloni, alij ex praefecturis, alij vero sine ciuitatis iure nonnulla habuerint ciuitatis Romanae priuilegia.

De quibus omnibus verba facturus a primo ciuis Romani perfecto iure exordium sumam. Nam qui ex nullo municipio, ex nulla colonia, praefecturaue, vel ex alia foederata ciuitate erant, sed vel in vrbe, agroue vrbis suburbano nati, vel ex seruis Romanorum libertate, aut ex aliis gentibus externis spe-

ciali priuilegio in vrbem vocati,& ciuitate donati essent,primum genus ciuis Romani constituebant. Ex his fuerunt,primi vrbis cultores,eorum filij, & nepotes:post eos Sabini,qui sub T.Tatio, Tusci & Latini, qui sub Romulo,Albani & reliqui Latini, qui sub ceteris regibus,gens Claudia,& plerique alij populi,qui quum sub consulibus Romam commigrassent, & postremo omnium eorum serui,quiquum manumissi essent, ciuitatem Romanã cũ suffragij iure adepti sunt. Hic autem ciuis Romanus,qui perfecto iure ciuis Romanus dicebatur, erat homo liber(serui enim ciues esse non poterant) qui comitiis curiatis in curia, centuriatis in centuria, & tributis in vna XXXV. tribuum suffragium ferre posset. Inter multa enim horum ciuium Romanorum priuilegia illud supremum erat, vt essent in tribu & centuria a censoribus relati, in qua & suffragium ferrẽt,& iisdem suffragiis ad magistratus publicasque ceteras administrationes ac dignitates peruenirent:quod in Verrinas docet Asconius. Ceterum quum ius ciuitatis non vna quadam in re consisteret,sed multis ac diuersis velut praerogatiuis constaret,non omnibus omnia iura concedebantur, vnde efficiebantur variae conditionis ciues Romani. Ex his qui suffragij ius habebant, omnia etiam cetera priuilegia, quae haec erant, habebant. Ac primum quidem ciuibus Romanis post suffragij lationem, ius erat per leges Porciam & Semproniam, vt nec virgis caedi, nec vinculis coerceri,nec omnino capite plecti, nisi populi ipsius iudicio possent. Idcirco Cicero in Verrem; qui P. Gauium municipem Consanum virgis caeciderat, exclamat, quum ait : *Caedebatur virgis in medio foro Messanae ciuis Romanus : o lex Porcia,*

lex Porcia, legesque Semproniae. & cet. De iis enim qui ciues non essent, nil horum cautum erat, poterantque a magistratibus non solum peregrini, sed Latini etiam ipsi, quorum priuilegia maxime ad ciuitatem Romanam accedebant, non consulto populo seruili supplicio affici. Nam Salustius in Iugurthino, quemdam T. Turpilium Silanum commemorat, qui quum socium praefectus esset, tribunosque, & centuriones sub se haberet, condemnatus tamen, verberatusque capite poenas soluit. nã is (inquit) ciuis ex Latio erat. Ceterũ hoc priuilegium ciuibus omnibus Romanis tam his qui cum suffragio ciuitatem habebant, quam his qui sine eo erant, commune fuisse ex eo mihi persuadeo, quod & municipes sine suffragio in legione, vt tradit Festus, merebant; qui autem in legione militabãt virgis caedi nõ poterant. Tertium ciuium Romanorum priuilegium erat, quod solis ciuibus Romanis in legione Romana militare ius erat. Ideoque soli ciues ad aerariũ in beneficiis deferri ab Imperatoribus, & beneficiarij milites fieri poterant. Nam hoc fuisse proprium ciuium Romanorum eodem illo loco Cicero pro Archia ostendit. Horum beneficiorum meminit etiam in epist. xx. lib. vi. epist. fam. Liberos porro in potestate habere, proprium erat ius ciuis Romani, vt ait Iustinianus I. Inst. tt. de patria potestate. Erat postremo ius adoptionum, gentilitatis, & togae ferendae, quod proprium ciuium Romanorum erat. Atque haec omnia priuilegia nõ nisi ciuibus Romanis communia erant tam iis qui vrbem incolerent, quam municipibus, & coloniis ciuium Romanorum. Municipia vero quibus sine suffragio data ciuitas fuisset, illo vno suffragij iure priuabantur, in reliquis conuenie-

bant. Sextum autem ius quod omnibus Romanis ciuibus commune fuit, erat vt soli testamento ciuis Romani hereditatem capere possent, neque enim vllus peregrinus poterat hereditatem ciuis Romani adire; & testamenta fiebant Romanis ciuibus praesentibus. Quod Cicero ostendit pro Archia poeta, vbi probat Archiam se pro ciue gessisse hoc argumēto, quod saepe adiisset hereditates ciuium Romanorum. Et pro Caecina, Aebutius Caecinae aduersarius, negat posse heredem Cesenniae esse Caecinam Volaterranum, quod ciuitas Volaterranis adempta esset a L. Sylla dictatore, ideoque ciuis Romanus non esset Caecina. Quum pro argumento accipiat Archiam se pro ciue gessisse, quia saepe testamenta legibus Romanis fecisset. Huius iuris partem Romani ciues cum Latinis cōmunicabant. Nam quamquam Latini omnino heredes esse non possent, legati tamen institui ex hereditate poterant, vt paulo post ostendam. Ius etiam alienandi per nexum proprium fuisse ciuium Romanorum ex eo intelligi potest, quod omnes inter quos iuris huius solemnitas transigebatur, ciues esse oportebat, vt ait Boetius in commentariis Topicorum. Hoc priuilegium etiam Latinis cum ciuibus Romanis commune erat. Vtranque rem Cicero pro Caecina refert. Nam quum Aebutius Caecinae aduersarius negaret Caecinam Volaterranum, ciuitate iis adempta a L. Sulla, ciuem Romanum esse, & propterea hereditatem Cesenniae capere non potuisse, ei ita respondet Cicero: *Sulla ipse ita tulit de ciuitate, vt non sustulerit horum nexa, atque hereditates. Iubet enim eodem iure esse quo fuerint Ariminenses: quos quis ignorat XII. coloniarum fuisse, atque* (non *a populo Romano*, vt in vulgatis codicibus, sed *a*

C. R. vt in antiquis manuscriptis, id est, *a ciuibus Romanis hereditates capere potuisse:* Quum autem ex xxx. coloniis quaedam Latinae, quaedam ciuium Romanorũ vocentur, Liuius lib. xxix. xii. colonias inobedientes Latinas appellat. Ex quibus verbis illud intelligi potest, Latinos aliqua ratione ciuium Romanorũ heredes esse potuisse, & commercia cum ciuibus Romanis per nexum habuisse. Quod idem referre videtur Vlpianus titulo xix. Instit. quum ait: *Mancipatio locum habet inter ciues Romanos, & Latinos colonianos, Latinosque Iunianos, eosque peregrinos, quibus commercium datum est.* Commercium est emendi vendendique inuicem ius. Sub hoc priuilegio continentur omnia commerciorũ genera, vt nexa, stipulationes, mancipationes, sacramenti contentiones, in iure cessiones, & alia, quibus perfecto iure possessio rei acquirebatur, vel quibus iure ciuium Romanorum dominus fiebat. Ius igitur commercij, quod olim inter ciues Romanos tantum erat, Latinis quoque cõmunicatum erat. Vnde Liuius lib. viii. *Ceteris Latinis populis connubia commerciaque & consilia inter se adempta.* Erat postremo ius connubiorũ olim ciuibus Romanis proprium, quia tantum ciues cum ciuibus matrimonium contrahere poterant, ita vt si pater aut mater peregrini essent, non legitimae erant nuptiae. Lex enim erat, vt nuptiae tantum essent inter ciues Romanos, inter quos solos connubij ius erat. Filij ex eo matrimonio nati soli iusti sunt, & in potestate parentum, & hi succedunt parentibus. Hoc ius Latinis & Campanis communicatum olim fuisse refert Liuius. Atque haec erant omnia ciuibus Romanis qui vrbem agrumue colebant priuilegia, quorum quaedam iis tantum erant propria, quaedam cum

municipiis & Latinis communia, vt abunde demonstraui

De iure municipum cum suffragio

Parum vel nihil ab iis ciuibus Romanis qui vrbem agrumue incolerent, differebat ciuium Romanorum alterum genus, qui in municipiis, quibus cum suffragij latione ciuitas data erat, commorabãtur. Hi enim omnibus ciuium Romanorum priuilegiis potiebantur, vno vt existimo excepto, quod in curias Romanas descripti non erant, atque ob eam caussam Curiatis comitiis, in quibus tamen parum momẽti erat, excludebantur. Curiae enim tantum eorum qui vrbem incolerent, erãt. Nam qui in municipiis vel coloniis ciues Romani habitabant, sua quaedam in suis vrbibus sacra habebant, quae municipalia dicebantur, erãtque iis perinde ac Romanis curiae. Quod vel inde apparet, quod Milo legitur ad prodendum flaminem Lanuuium profectus fuisse, pridie quam Clodium occidit. Nec erat necesse sua sacra eos relinquere, qui ciuitate donabantur, nisi in vrbem migrarent. Nam quos sub regibus migrasse Romam reperimus, vt Sabinos, Tuscos, Latinos, & Albanos, eos simul per curias Romanas descriptos fuisse ex Dionysio aperte intelligitur. Qui vero ad vrbem non migrabant, suis sacris vacare opus erat, quae (vt dixi) municipalia vocantur. De quibus sic scribit Festus: *Municipalia sacra vocãtur, quae ab initio habuerũt ante ciuitatem Romanam acceptam, quae obseruare eos voluerunt pontifices, & eo more facere quo fecissent antiquitus*: Ceterum quum ciuium Romanorũ qui extra vrbem habitarent, duo genera fuerint, id est

municipes,& coloni, quid vtrunque fuerit, ex Gellio demonſtrare non alienum ab hoc inſtituto erit. Is. n. libro xvi.cap.xiii. ſic ait. *Municipes ſunt ciues Romani ex municipiis ſuo iure, & legibus ſuis vtentes, muneris tantum cum populo Romano honorarij participes, a quo munere capeſſendo appellati videntur, nullis aliis neceſſitatibus, neque vlla populi Romani lege adſtricti, quum nunquam populus eorum fundus factus eſſet. Sed coloniarum alia neceſſitudo eſt. Non. n. veniunt extrinſecus in ciuitatem, nec ſuis radicibus nituntur, vt municipia, ſed ex ciuitate quaſi propagatae ſunt, & iura inſtitutaque omnia populi Romani, non ſui arbitrij habent.* Haec Gellius. Ita vt municipia cum ciuitatis quidem Romanae priuilegiis & iure, ſuas leges, ſuos magiſtratus, & ſua tam publica quam priuata inſtituta retinerēt, vt cuique municipio antiquitus mos erat. Coloniae vero alia ratione, vt poſt oſtendam, remp. gerebant

De municipiis ſine ſuffragio

Municipiorum autem duo erant genera, quaedam quae omnia ciuitatis priuilegia habebant, praeter ſuffragij lationem, quaedam quae ciuitatem ipſam cum ſuffragio obtinuerant. Primi omnium qui municipes facti ſunt, ſine ſuffragij latione fuerunt. Hi fuerunt Caerites. *Hoc illis* (inquit Gellius) *conceſſum, vt ciuitatis Romanae honorem quidem caperent, ſed negótiis tamen atque oneribus vacarent, pro ſacris bello Gallico receptis, cuſtóditiſque. Hinc tabulae Caerites appellatae verſa vice, in quas cenſores referri iubebant quos notae cauſſa ſuffragio priuabant.* Idem tradit Aſconius. De his municipiis loquēs Sex. Pompeius ita ſcribit. *Municipes erant, qui quum ex aliis ciuitatibus Romam veniſſent* (hoc eſt, vt ego interpre-

tor, ciuitate donati essent) *eis non licebat magistratum capere, sed tantum muneris partem.* At Seruius aiebat initio fuisse qui ea conditione ciues Romani fuissent, vt semper remp. separatim a populo Romano haberent, qui aeque ciues Romani erant, & in legione merebãt, sed dignitates non capiebant. *Municipium id genus hominum dicitur, qui quum Romam venissent, neque ciues Romani essent, participes tamen fuerunt omnium rerum ad munus fungendum vna cum Romanis ciuibus, praeterquam de suffragio ferendo, aut magistratu capiendo.* Quae autẽ eiusmodi municipia fuerint, paulo post exponam. Hi omnia ciuitatis priuilegia praeter suffragij lationẽ, & magistratus capessendi potestatem habebant. Municipes vero cum suffragij iure, omnia priuilegia ciuium Romanorum vrbem incolentium habebant praeter curias, in quas, quemadmodum qui Romae habitabant, distributi non erant, ac per hoc curiatis comitiis exclusi. De municipibus sic scribit Vlpianus libro 1.1. *Municipes aut natiuitas facit, aut manumissio, aut adoptio: & proprie quidem municipes appellatur muneris participes, recepti in ciuitatem vt munera nobiscum facerent.* Ceterũ omnium municipiorum cum iure suffragij primum fuit Tusculum. Quae reliqua fuerint post aperiam.

De iure coloniarum

Quae autem coloniae fuerint, ex Gellio vidimus, quarum, vt idem inquit, conditio, quum magis quam municipiorum obnoxia, & minus libera esset; potior tamen & praestabilior existimabatur, propter amplitudinem maiestatemque populi Romani, cuius coloniae quasi effigies paruae erant; & simul quia obscura oblitterataque erant municipiorũ iura, quibus vti per

ignorantiam nequibant. Deducendarum vero coloniarũ mos a Romulo inſtitutus, frequentiſsimus apud Romanos fuit. Nam hoſtibus laceſcẽtibus victis, agrique & regionis parte mulctatis, in agris de eis captis; quo imperium Romanum ſtabilirent, vel nouas vrbes condebant, vel in antiquitus conditas, veteribus incolis ex iis pulſis, nouos ex vrbe ciues per III. viros ad id creatos eo deducebant, quotquot agro capto colendo ſufficere poſſent, quem nouis colonis diuidebant. Hi ſtatim in coloniam deducti nouã adminiſtrãdae reip. rationem Romanae more conſtituebant. Nam vt Romae erat populus & ſenatus, ſic hi nouos colonos in decuriones & plebem diuidebant; decuriones ſenatus, plebs populi Romani imaginem referebant: ex decurionibus ſingulis annis duo vel quattuor viri creabantur iuxta coloniae magnitudinem vel paruitatem, qui II. viri, vel IIII. I. D. ideſt iuridicundo vocabantur. Hi conſulum Romanorum ſpeciem repraeſentabant. Creabantur inſuper Aedilis, qui viarum, aedificiorum publicorum, annonae, & locandorum reddituum publicorum, item quaeſtor qui aerarij publici curam habebat, atque hi erant praecipui coloniae magiſtratus: in ceteris omnibus more, legibus, & inſtitutis Romanis viuebant. Quarum coloniarum duo genera erant, vt tradit Aſconius, quaedam ciuium Romanorum, & quaedam Latinae. Coloniae ciuium Romanorũ praeter ſacra omnia iura habebant quae ciues Romani obtinebant, quemadmodum & municipes cum ſuffragij iure. Coloniae vero Latinae erant quae ius Latij haberent. Quid autem ius Latij fuerit, nunc exponam

De iure Latij

Populus Romanus sociis nominis Latini, quod a Tiberis ostiis Circeios vsque se extendebat, antiquae cognationis iure multa tribuit priuilegia, quibus ius Lati continebatur: quorũ antiquissimum fuit, vt eo iure quod Latini a populo Romano habuissent, coloniae omnes vterẽtur, quae idcirco Latinae dictae sunt, quum colonias ciuium Romanorum deducere adhuc mos non esset; ad quarum postea discrimen quae deduci coeptae sunt, reliquae tam antiquae quam recentiores coloniae, quae ciuium Romanorum nõ essent, Latinae dictae sunt. Latij. n. ius proxime ad ciuitatem Romanam accedebat. Quod, vt dixi, multiplex fuit. Primo enim solis Latinis post ciues Romanos in comitiis, ferendis suffragiis si ab vno magistratuum inuitati essent, nec ab alio prohibiti, potestas erat. Qui quum in nulla tribu essent, sortitione opus erat, vt appareret in qua tribu suffragium ferrent. Hoc illis concessum fuisse in foedere, quod cum iis ictum fuisse Cicero pro Balbo scribit Sp. Casio & Postumo Cominio cos. anno vrbis CCLXI. liquet. De quo foedere Dionysius libro VIII. ita loquentem Sp. Casium introducit: *Latinos Romanorum consanguineos, vrbis tamen Romae dominationem & gloriã iniquo semper animo ferentes in amicitiam adduxi, concessa eis ciuitatis administrãdae parte, vt iam non aduersam sibi Romam vocent, sed patriam.* Et paulo post: *Sp. Casius quã plurimos potuit Latinorũ & Hernicorum euocauit ad suffragium ferendum, qui frequentes conuenerunt, vt propemodum plena peregrinis esset ciuitas, quo a Virginio animaduerso, iussit per compita proclamari, vt omnes peregrini Roma exirent, dato ad id perexiguo tempore. Tum Casius contra edicto iussit eos omnes in vrbe manere, quibus concessa erat ciuitatis administrandae*

pars, (ideſt ſuffragij ferendi ius) *donec lex perlata eſſet.* Ex quibus Dionyſij verbis intelligi poteſt, foedere cõceſſam Latinis communem & parem cum Romanis reip. gerendae curam. Ex Dionyſij, & his Liuij libro xxv. verbis: *Teſſulis datis tribuni populum ſummouerunt: ſitellaque allata eſt, vt ſortirentur vbi Latini ſuffragium ferrẽt:* primum colligo, Latinos cum Romanis ferẽdi ſuffragij poteſtatem habuiſſe. neque enim ſortiẽdum eſſet, vbi Latini ſuffragium ferrent, ſi omnino ſuffragio excluſi fuiſſent. Deinde id illis beneficio tantũ permiſſu & liberalitate eorum magiſtratuum qui haberent comitia, licuiſſe. Quod ex C. Gracchi hiſtoria confirmatur. In qua legimus ſocios Latinos, vrbe exire iuſſos, ne tum Romae eſſent, quando legibus Gracchi ferẽdis tribus in ſuffragium vocarentur. Quo pertinet illud Ciceronis pro Sextio: *Nihil acerbius ſocij Latini ferre ſoliti ſunt, quam id quod perraro accidit, ex vrbe exire a conſulibus iuberi.* Neque enim edicto conſules tollere poterant, quod legibus cõtra cautum eſſet. Itaque ſi per leges Latini ius habuiſſent ſuffragij, nec conſules ſuis edictis illos ſuffragio priuare potuiſſent, nec Latinos legum praeſidio munito ſuos iure cedere paſſus eſſet C. Gracchus, vt contra quam legibus licitum eſſet ſuffragio priuarentur ſocij, quos ipſe euocaſſet. Si ergo id contra leges factum non eſt a C. Fannio conſule, vt edicto iuberet Latinos vrbe exire, ne legibus Gracchi ferendis adeſſent, neceſſario efficitur Latinos in comitiis non habuiſſe ius ſuffragij, qui tamen Romanorum magiſtratuum benignitate admitti ſolebant, id tribuentium ſocietati antiquae, & conſanguinitati Latinorum, qui tum forte Romae eſſent, quum haberentur comitia. Eos autem omnibus comitiorum

generibus admitti solere, quum beneficij hoc esset, non iuris, quod Latini admitterentur ad suffragium, nulla videtur caussa, cur ceteris comitiis ea benignitas adstricta esset, praesertim quum Latinorum suffragiũ hoc modo in vnam quandam tribum sorte contractũ nullius prope momenti futurum esset, quum interim magno honori id ducerent, quod suffragium cum ciuibus dicerent. Quamquam vero non censerentur Romae Latini, sed in suis ciuitatibus, poterant tamen ad centurias se adiungere vnius cuiusdam tribus cui sorte obtigissent, vt Latini in ea suffragium dicerent, vt cum primae clasis centuriis hi suffragium ferrent, qui erant primi census apud Latinos, cum centuriis secundae clasis, qui erant apud eos secundi census, & ita deinceps, aut vero in vnam centuriam sorte ductã omnes Latini nulla habita ratione census coniici, quo modo in tributis comitiis in vnam tribum coniiceebantur. Sed quoniam hae probabiles potius coniecturae sunt, quam necessariae rationes, de his finem scribendi faciam. Antiquissimum igitur Latinorum ius erat, vt cum ciuibus Romanis ad suffragium ferendum admitterẽtur. Qui quoniam in nulla certa tribu erant, antequam ad suffragium tribus vocarentur, sortitio fiebat in qua tribu suffragium dicturi essent. Alterum porro Latinorum ius erat, quod ciues Romani viritim etiam fieri poterãt: ciuitas enim eo iure aliis populis non patebat. Eam autem multis rationibus consequi poterant. Prima est cuius meminit Appianus libro II. bellorum ciuilium, vbi ait: *Latinitatis ius hoc fuisse, vt ciues Romani fierent, qui in Latinis coloniis magistratum gessissent*. Quamquam ergo Ro-

mani ciues amitterent ciuitatem, si in Latinam coloniam nomina dedissent, vt docet Cicero pro Caecina, & prò domo sua: hoc tamen iure poterant in ciuitatē redire, si magistratum in ea colonia Latina gessissent. Adiicit Cicero ibidem, quod qui ciues Romani in colonias Latinas proficiscebantur, fieri non poterāt Latini, qui non erant auctores facti, nomenque dederāt. Alia ratio erat de qua mentionem facit Liuius libro XLI. Lex sociis nominis Latini qui stirpem ex se domi reliquissent, ac Romam ad habitandum venissent, dabat vt ciues Romani fierēt. Verba Liuij sunt haec: *Mouerunt senatum & legationes socium nominis Latini, quae & censores & priores consules fatigauerant, tandem in senatum introductae. Summa querelarum erat, ciues suos Romae cēsos plerosque Romam commigrasse: quod si permittatur, perpaucis lustris futurum, vt deserta oppida, deserti agri, nullū militem dare possent. Genera autem fraudis duo mutandae viritim ciuitatis inducta erant. Lex sociis nominis Latini qui stirpem ex sese domi relinquerent, dabat vt ciues Romani fierent. Ea lege male vtendo, alij sociis, alij populo Romano iniuriam faciebant. Nam & ne stirpem domi relinquerent, liberos suos quibus quibus Romanis in eam conditionem vt manumitterentur, mancipio dabant, libertinique ciues essent; & quibus stirpes deesset quam relinquerent, vt ciues Romani fiebant. Postea his quoque imaginibus iuris spretis, promiscue sine lege, sine stirpe in ciuitatem Romanam per migrationem, & censum transibant. Haec ne postea fierent, petebant legati, & vt redire in ciuitates iuberent socios. Deinde vt lege cauerent, ne quis quem ciuitatis mutādae causa seruū faceret, neue alienaret, & si quis ita ciuis Romanus factus esset, ciuis nō esset: haec impetrata a senatu.* Tertia itē ratio fuit

per legem Seruiliam, qua Latinis ius erat ciuitatem assequi in locum eius quem accusando damnassent repetundarum. Hanc legem tulerat C. Seruilius Glaucia, vt docet Asconius pro Scauro. Hac lege duo Latini Tiburtes apud Ciceronem pro Balbo ciuitatē adepti sunt, quum duos senatores Coelium, & Masonem accusassent, & damnassent repetundarum. Quod vero ea lege Latini assequerentur ciuitatem, his verbis eo loco ostendit Cicero: *An accusatori maiores nostri maiora praemia, quam bellatori esse voluerunt? Quod si acerbissima lege Seruilia principes viri ac grauissimi & sapientissimi ciues hanc Latinis, id est foederatis, viam ad ciuitatem populi iussu patere passi sunt.* Alias vero etiam leges fuisse, quibus Latinis praemij loco ciuitas proposita esset, paulo post idem Cicero indicat iis verbis: *Nam fundos igitur factos populos arbitramur, aut Seruilia lege, aut ceteris quibus Latinis hominibus erat propositum aliqua ex re praemium ciuitatis*

Refertur ab Vlpiano in titulo III. quoddam libertorum genus, qui Latini Iuniani appellabantur, Latij ius lege Iunia Norbana sub Augusto adepti, quos ciuitatem Romanam, & ius Quiritiū multis modis adipisci posse scribit. In his erant, beneficio principis, liberis, iteratione, militia, naue, aedificio, pistrino, & si ter mulier enixa fuerit. Hi dum viuerent, quamquam se quasi pro ciuibus gererent, tamen ius testamenti faciendi non habebant, & dominus eorum morientium hereditatem capiebat, nisi prius ius ciuitatis vel Quiritium adepti essent. Ius autem Quiritium idem fere quod ius ciuium Romanorum esse existimo, ab Augusto excogitatum, quo antiquos ciues Romanos & nobiles, a nouis ciuibus libertinis, & peregrinis discer-

neret,qui ciuitate donati, ius quidem ciuitatis Romanae habebant,sed non ius Quiritium, quod erat paulo excellentius,puta,tanto tributo non grauari, eadẽ priuilegia habere,quae vetustissimi ciues vrbem incolentes haberent. Nam post legem Iuliam quà Italiae omni ciuitas data est,& omnibus aequata suffragia, vt ciues Romani noui & inferioris gradus a vetustissimis priuilegiis & dignitate discernerentur,his vocibus iure Quiritium,& ciuitate Romana, ab aliquo imperatorum distincti sunt. Ius ergo Quiritium erat aliquid dignius quam ciuitas Romana:nam quibusdam libertis ciuitatem Romanam apud Plinium in epistolis, a Traiano concedi legimus, ius vero Quiritium non. Item quibusdam ciuibus Romanis iam factis ius Quiritium addi. Quam tamen differentiam ante Caesaris dictaturam non inueniri opinor, quum ciuis Romanus cum suffragio factus perfecto & optimo iure ciuis esset. Ceterum post Augusti tempora de his rebus verba facere haud operaepretium esse existimo,quum ea omnia, vt reliqua vrbis Romae instituta, corrupta fuerint & deformata. Atque haec sunt quae de iure Latii,populis & coloniis Latinis qui eodem iure vtebantur,inueni.

De praefecturis

Erat & aliud ciuium genus,qui in Italiae praefecturis manebant,deteriori quam municipia & coloniae iure vtentium,quorum discrimen a reliquis intelligetur, si quid essent praefecturae, explicauero. Erant igitur praefecturae, oppida Italiae, in quibus qui habitabant nec suis legibus, vt municipes viuebant, nec vllos de suo corpore magistratus creare poterant, vt coloni, sed a magistratibus Roma missis regeban-

tur, iis legibus quas Romanus magistratus dixisset: qui quoniam praefectus vocabatur, idcirco praefecturae dicebātur. Huius generis erat Capua post bellum Punicum secundum, ante coloniam eo a Caesare deductam, vt constat ex II. oratione in Rullum, & ex Liuio libro XXVI. vbi ita de Capua scribit: *De Vrbe agroque reliqua consultatio fuit, quibusdam delendam censentibus Vrbem praeualidam, propinquam, inimicam. Ceterum praesens vtilitas vicit. Nam propter agrum, quem omni fertilitate terrae satis constabat primum in Italia esse, Vrbs seruata est, vt esset aliqua aratorum sedes. Vrbi frequentandae multitudo incolarum libertinorumque, & institorum opificumque retenta. Ager omnis & tecta publica populi Romani facta. Ceterum habitari tantum, tanquam Vrbem, Capuam, frequentarique placuit, nullum corpus ciuitatis, nec senatus, nec plebis concilium, nec magistratus esse. Sine consilio publico, sine imperio, multitudinem nullius rei inter se sociam ad consensum inhabilem fore. Praefectum ad iura reddenda Roma quotannis missuros.* Quibus igitur oppidis Italiae huius generis praefecti Roma missi ius reddebant; praefecturae dicebantur. De praefecturis sic scribit Sex. Pompeius: *Praefecturae hae appellantur in Italia, in quibus & ius dicebatur, & nundinae agebantur, & erat quaedam earum respublica, neque tamen magistratus suos habebant. In quas legibus praefecti mittebantur quotannis qui ius dicerent. Quarum genera fuere duo. alterum, in quas solebant ire praefecti decem populi suffragio creati, & erant haec oppida: Capua, Cumae, Casilinum, Vulturnum, Liternum, Puteoli, Acerrae, Suessula, Atella, Calatia: alterum, in quas praetor Vrbanus quotannis praefectos ex legibus mittebat, vt Fundi, Formiae, Caere, Venafrum, Allifae, Priuernum, Anagnia, Frusino, Reate, Saturnia, Nursia, Arpinum, & alia cō-*

plura. Praefecturae igitur deteriore quam coloniae conditione erant. Quae vero neque municipia, neque coloniae, neque praefecturae erant oppida, hae foederatae ciuitates vocabantur, vt Tibur, & Praeneste in Latio, Neapolis, & pleraeque aliae, quae suis legibus & magistratibus viuebant, diuersisque foederibus aut sponsione, aut pactione, vario iure amicitiam cum populo Romano contraxerant. Aliquae enim erant omnino liberae, aliquae vectigales, aliquae stipendiariae, aut plus vel minus grauatae, vt populo Romano visum fuisset. Atque Italia omnis in horum ciuium & oppidorum genera ante legem Iuliam, & bellum Marsicum diuisa fuit: nullum enim praeterea supererat ciuium vel oppidorum genus: quorum quaedam dicebantur fundi populi. Quod quidem nomen discriminis non esset, quemadmodū liberorum & stipendiariorum: sed hi fundi populi dicebantur, auctore Cicerone, qui quotiescũque Romae lex aliqua fieret, quae de iure publico non esset, sed de rebus priuatis, vt de testamentis, vel de mancipiis, eam suscepissent tanquā propriam: tuncque eius legis fundus populus dicebatur, perinde ac si diceretur: Is populus eam legem tanquam propriam suscepit. hoc idem de municipiis dicit Gellius. Adiicit Cicero pro Balbo, quod qui fundi populi facti non essent, ciuitatem non haberent; in qua re magna contentio Heracliensium, & Metapontinorum fuit. Haec igitur omnia quae de Italiae municipiis, coloniis, praefecturis, & oppidis foederatis, itemque varij generis & iuris ciuibus Romanis dixi, tantum ante bellum Marsicum & legem Iuliam locum habent; qua quum Italiae omni ciuitas data fuisset, omnes pari iure in ciuitatem adopti sunt.

Hoc autem ex eo liquet, quod omnes in comitiis centuriatis ius tempore Ciceronis haberent. Quod ipse ostendit in oratione post reditum ad Quirites, vbi de comitiis centuriatis, quibus ab exilio reuocatus est, loquens, ita scribit: *Nullus in eorum reditu motus municipiorum & coloniarum factus, at me in patriam ter suis decretis Italia cuncta reuocauit.* Et pro Sestio: *Nullum erat Italiae municipiũ, nulla colonia, nulla praefectura, nulla Romae societas, nullum collegium, aut cõcilium, aut aliquod omnino commune consilium, quod tum non honorificentissime de mea salute decreuisset.* Quod idem ex multis aliis eius locis pro Muraena, pro Sulla, & pro Plãcio intelligi potest. Nam quod Tranquillus in Caesare scribit, ipsum quaestura finita colonias Latinas de ciuitate petenda agitantes adiisse, de Transpadanis intelligi debet, quibus bello Marsico, quum Italiae omni vsque ad Rubiconem & Arnum, item Galliae Cispadanae ciuitas lege Iulia data esset, a Pompeio Strabone, vt in officio continerentur, ius Latij datum fuerat. Quibus postea Caesar dictator factus, additis (vt existimo) Insubribus, Liguribus, Venetis & Carnis, id est vniuersae Galliae Transpadanae ciuitatem Romanam dedit. Quum vero a III. viris Italia ad Varum & Arsiam fluuios Liguriae & Istriae promota fuisset, iis omnibus ius ciuitatis etiam datum est. Quamquam porro municipia, coloniae, & praefecturae omnes aequo iure ciuitatẽ adeptae essent, saepeque deinde omnia haec nomina confundantur, quum quae fuerant coloniae & praefecturae, a Cicerone praesertim, & aliis illorum tẽporum scriptoribus municipia appellẽtur; retinuerunt tamen vetustatis memoria antiqua nomina, & veterem reip. rationem non mutarunt. Haec itaque

sunt,

de iure ciuitatis Romanae in vetuſtis auctoribus collegi

De coloniis

Quum abunde ſupra quot coloniarum genera, quae earundem iura, atque quod inter eas, municipia, & praefecturas diſcrimen fuerit, demonſtrauerim; nunc quo imperium Romanum, quod hoc libro diſcribendum ſuſcepi, illuſtrius quantum in me eſt & clarius reddam, res ipſa poſtulare videtur, vt coloniarum omnium ſeriem, quae a Romulo rege vſque ad Imperatorem Caeſarem Veſpaſianum Auguſtum intra Italiam, ex S.C. vel populi iuſſu deductae fuerint, digerā: ita enim quod mihi ipſi conſtitui, facile conſequi potero

I. colonia Caenina Aboriginum

Prima omnium colonia a Romulo facta eſt bello primo Sabino Caenina, Graeci generis non ignobilis vrbs. Trecenti eo deducti ciues coloni fuerunt, anno ab vrbe condita IIII. Dionyſius libro II

II. colonia Antemnae Aboriginum

Haec eodem anno quo Caenina bello primo Sabino finito colonia a Romulo deducta fuit. Vrbs fuerat Graecorum Aboriginum, qui Siculos expulerant, quemadmodum Caemina. Trecenti eo etiam ciues coloni deducti anno vrbis conditae IIII. Dionyſius libro II

III. Colonia Cruſtumerium Albanorum

Cruſtumerium, quae antea colonia Albanorum fuerat, eodem bello victa, a Romulo Romana colonia facta fuit, anno vrbis IIII. Dionyſius libro II. & III

IIII. colonia Medullia Latinorum

Medullia aliaeque vrbes Latinae audita Romuli virtute se ipsae ei tradidere, suntque hae coloniae Romanae factae anno vrbis v. Dionysius libro II. & libro III. Medullia olim colonia a Romulo deducta ad suos defecit sub Tullo Hostilio rege

V. Colonia

Ex Dionysio. Cum Medullia deducta anno vrbis v

VI. Colonia Cameria Albanorum

Romulus & Tatius reges quum bello Camerinos vicissent, Cameriam, quae colonia Albanorum fuerat, coloniam Romanam deduxerunt, anno vrbis conditae v

VII. *Colonia Fidenae Albanorum*

Romulus Fidenatibus insigni proelio superatis, vrbeque eorum capta, Fidenas coloniam Romanam fecit Idibus Aprilis anno vrbis XIII. duobus millibus & quingentis colonis eo deductis. Haec vrbs olim Albanorum colonia fuerat, deducta a maximo natu ex tribus fratribus Albanis, quorum alter Crustumeriam, alter Nomentum colonias fecerant. Dionysius libro II. & Plutarchus. Liuius vero libro IIII. A. Cornelio Cosso, T. Quinctio Penno cos. anno vrbis CCCXXVI. *Fidenis colonorum additus numerus, agerque iis bello interemptorum assignatus.* Biennio vero post, noui coloni a Fidenatibus occisi vrbi excidium attulerunt

VIII. *Colonia Ostia*

Anco Marcio rege silua Maesia Veientibus adempta, vsque ad mare imperium prolatum, & in ore Tiberis Ostia colonia condita. Dionysius libris I. & III.

Liuius libro I. itē lib. XXVII. *Ea die XII. populi in senatū venerunt, Ostiensis, Alsiēsis, Antias, Anxuras, Minturnensis, Sinuessanus & a supero mari Senensis. Quum vacationes suas quisque populus recitaret, nullius, quum in Italia hostis esset, praeter Antiatem Ostiensemque, vacatio obseruata est. Et earum coloniarum iuniores iureiurando adacti, supra dies triginta non pernoctaturos se esse extra moenia suae coloniae, donec hostis in Italia esset.* Idem libro XXXVI. *Senatus decreuit vacationem rei naualis his colonis non esse. Ostia, & Fregenae, & Castrum nouum, & Pyrgi, Antium, Tarracinae, Minturnae, & Sinuessa fuerunt.* Florus ex Liuio lib. LXXIX *Ostiam coloniam Marius expugnauit, & crudeliter diripuit.* De hac quoque colonia mentionem faciunt Eutropius libro I. Plinius libro III. cap. V. & antiquus lapis ita

DECVRION I. SPLENDIDISSIMAE
COLONIAE OST

IX. *Colonia Latina Signia*

Superbus Tarquinius colonias deduxit Signiam, & Circeios. Illā casū, dū milites castris hybernis retinet; Circeios ductus loci oportunitate. In qua Titum, in illa Sextum filios praefecit. Dionysius libro IIII. Et Liuius libro I. *Tarquinius Superbus rex Signiam Circeiosque colonos misit praesidia vrbi futura, terra marique.* Et libro II. Ap. Claudio, & Seruilio cos. anno vrbis CCLVIIII. *Signia colonia, quam rex Tarquinius deduxerat, suppleto numero colonorum iterum deducta est.* Sex. Iulius Frontinus in libro de coloniis: *Signia muro ducta colonia a militibus & III viris munita. Iter populo non debetur. Ager eius militibus Augusteis in nominibus est adsignatus.* Haec vna ex XIIX. coloniis bello Punico secundo populo Romano fidelibus fuit. *Quum enim*

xxx. tum eſſent coloniae populi Romani, xii. ex his negauerunt eſſe vnde milites pecuniamque darent: xiix. vero coloniae, milites ex formula paratos eſſe, & ſi pluribus opus eſſet, plures daturos, & quicquid aliud imperaret velletque populus Romanus, enixe facturos pollicitae ſunt. Ne nunc quidem poſt tot ſaecula ſileantur fraudenturue laude ſua: Signini fuere, & Norbani, Saticulani, Brunduſini, Fregellani, Lucerini, Venuſini, Adriani, Firmani, & Ariminenſes, & ab altero mari Pontiani, Paeſtani, & Coſſani; & mediterranei Beneuentani, Aeſernini, Spoletani, Placentini, & Cremonẽſes. Harum coloniarum ſubſidio tum imperium populi Romani ſtetit. ita Liuius lib. xxvii. De hac colonia Strabo libro v. & vetus haec inſcriptio meminerunt

L.VOLVMNIO.L.F POMP. IVLIANO
SEVERO . IIII . VIRO . COL . SIGN
PATRONO. COLONIAE . SVAE
SENATVS . POPVLVSQ . SIGNINVS

x. *Colonia Latina Circei*

Huius coloniae praeter ſupra citata auctorum loca meminerunt Cicero libro iii. de natura deorum: *Circem* (inquit) *coloni noſtri Circeienſes religione colunt.* Dionyſius libro viii. vbi Coriolani exulis Romani facta contra Romanos deſcribit. item Liuius libris ii. xxvii. & xxix. & Plutarchus in Coriolano. Hae autem ſunt ſub regibus deductae coloniae

xi. *colonia Ecetrae*

Ap. Claudio & P. Seruilio coſ. anno vrbis cclix Volſcis a Seruilio victis, in agrum de eis captum Ece-

tras colonos miſſos fuiſſe tradit libro VI. Dionyſius, quos quum Aurunci pellere voluiſſent, bellum Romanum in ſe conuerterunt

XII. *colonia Velitrae*

Bello Volſco anno ſequenti, poſtquam Ecetrae colonia facta fuerat, A. Virginio, T. Vetuſio cos. *Volſcis deuictis Veliternus ager eſt ademptus: Velitras coloni ab vrbe miſsi, & colonia deducta.* Ita Liuius libro II. Idem, T. Geganio & P. Minucio cos. *Velitris auxere numerum colonorum Romani.* Et Dionyſius libro VII. *Iisdem cos. iterum coloni miſsi III. viris creatis Velitras Volſcorum vrbem.* Frontinus de coloniis: *Velitrae oppidum lege Sempronia fuerat deductum, poſtea Claudius Caeſar agrum eius limitibus Auguſteis cenſitum militibus eum adſignari iuſsit*

XIII. *colonia Norba*

T. Geganio, P. Minucio cos. anno vrbis CCLXII. *Norbam in montes nouam coloniam, quae arx in Pomptino eſſet, miſerunt.* Et Dionyſius libro VII. *Norbam deducta colonia Latinorum vrbem non incelebrem.* & Liuius iterũ libro VII. *Priuernates etiam Norbam atque Setiam finitimas colonias Romanas incurſione ſubita depopulati ſunt.* Idem de ea libro XXVII. ſcribit.

XIIII. *colonia ciuium Romanorum Antium*

Liuius libro III. Ti. Aemilio II. & Q. Fabio cos. anno vrbis CCXXCVI. Antium coloniam deduxere III. viri T. Quinctius, A. Virginius, & P. Furius. Idem anno CCXC. A. Poſtumio Albo. Sp. Furio. cos. colonia Antium ſuſpecta ad Aequos tranſiiſſe. Et libro VIII. L. Furio Camillo, C. Maenio cos. anno CDXVI. *Antium noua colonia miſſa, cum eo vt Antiatibus permit-*

teretur, si & ipsi adscribi coloni vellent. Naues inde longe abactae, interdictumque mari Antiati populo est, & ciuitas data. Haec omnium prima ex Latina, ciuium Romanorum colonia facta est. Frontinus: *Antium populus deduxit, iter populo non debetur. Ager eius in lacineis est adsignatus.* Tranquillus in Nerone cap IX. *Antium coloniam deduxit adscriptis veteranis e praetorio, additisque per domicilii translationem ditissimis primipilarium; vbi & portum operis sumptuosissimi fecit.* Hoc anno vrbis DCCCIIII. Nerone IIII. & Cosso Cornelio cos. factum fuisse tradit libro XV. Tacitus, vbi ita eo anno ait; *Veterani Tarentum, & Antium adscripti.* Plinius lib. III. cap. III. *In Latio* (inquit) *quondam Aphrodisium, nunc Antium colonia.* Florus ex Liuio in epitoma libri XXC. *C. Marius Antium, Ariciam, & Lauinium colonias deuastauit.* De ipsa colonia Liuius libris XXVI. & XXXVI. meminit.

Colonia XV. *Vitellia*

Quo potissimum anno colonia in Aequos deducta fuerit Vitellia, ab auctoribus non traditur. Ego eam domitis Aequis praesidij caussa circa annu̅ vrbis CCXCV factam fuisse opinor, quo tempore aliquot de victis Aequis triumphi primum acti sunt. Huius coloniae Liuius libro V. L. Lucretio Flauo, & Ser. Sulpicio Camerino anno vrbis CCCLXI. ita meminit: *Vitelliam coloniam Romanam in suo agro Aequi expugnant.* Vitelliam etiam coloniam Tranquillus in Vitellio capite primo commemorat

Colonia XVI. *Latina Ardea*

M. Fabio Vibulano, Postumo Aebutio Cornicine cos. anno vrbis CCCXII. S. C. factum, *vt quoniam ciuitas Ardeatium intestino tumultu redacta ad paucos esset,*

coloni eo praeſidij cauſſa aduerſus Volſcos ſcriberentur. Hoc palam relatum in tabulas, vt plebem tribunoſque falleret, iudicij reſcindendi conſilium initum. Conſenſerant autem, vt multo maiore parte Rutulorum colonorum, quam Romanorum ſcripta, nec ager vllus diuideretur, niſi is qui interceptus iudicio infami erat: nec vlli prius Romano ibi, quam omnibus Rutulis diuiſus eſſet, gleba vlla agri aſsignaretur. Sic ager ad Ardeates rediit. Triumuiri ad coloniam Ardeam deducendam creati Agrippa Menenius, T. Cloelius Siculus, M. Aebutius Elua. ita Liuius libro IIII. Frontinus de coloniis: *Ardea oppidum Imp. Hadrianus cenſuit. Iter populo non debetur, ager eius in lacineis eſt adſignatus.* Liuius lib. XXVII. Q. Fabio Maximo V. Q. Fuluio Flacco IIII. cos. *XXX* (inquit) *tum coloniae populi Romani erant. Ex his XII. quum omnium legationes Romae eſſent, negauerunt conſulibus eſſe vnde milites pecuniamque darent. Hae fuere Ardea, Nepet, Sutrium, Circeij, Alba, Carſeoli, Sueſſa, Sora, Setia, Cales, Narnia, Interamna.* Eaſdem lib. XXX. Liuius colonias Latinas vocat, quas ob id punitas fuiſſe refert acerbiore delectu, & cenſu, tributoque ſtipendij nomine indicto

Colonia XVII. *Lauici*

Liuius lib. IIII. Anno vrbis CCCXXXVI. *ſenatus frequens cenſuit, coloniam Lauicos deducendam. coloni ab vrbe mille & quingenti miſsi, bina iugera acceperunt.* Lauici oppidum in Latio Praeneſte verſus erat, a quo via Lauicana, quod Cicero pro Plancio municipiū vocat. Hae vero ſunt coloniae omnes populi Romani deductae poſt reges exactos ante vrbem a Gallis Senonibus captam CXX. annorū interuallo, quas (vt opinor) Sex. Pōpeius priſcas Latinas colonias vocat, vt diſtinguerentur a nouis quae poſtea a populo deductae ſunt

Colonia XVIII. *Satricum. C. R.*

Liuius libro VI. Anno vrbis CCCLXX. *Largitor voluntarius repente senatus factus, Satricũ coloniã duo millia ciuium Romanorũ deduci iussit: bina iugera, et semisses agri adsignati.* Haec colonia in Latio fuit, vt idem Liuius tradit

Colonia XIX. *Latina Sutrium, alias Iulia Sutrina*

Paterculus libro I. *Post septem annos quam Galli Vrbem ceperunt* (is fuit annus vrbis CCCLXXI) *Sutrium deducta colonia est, & post annum Setia.* Festus Sutrium municipium sui iuris vocat. Frontinus: *Colonia Sutrium ab oppidanis est deducta ante limites,* &c. Plinius libro III. cap. V. *In regione* VII. *Tuscia coloniae Rusellana, Senẽsis, Sutrina.* De hac colonia Liuius libris XVII. & XXIX. & vetusta haec epigrammata meminerunt

PONTIFICES . A. COLONIA
CONIVNC . IVLIA . SVTRINA
item
Q. FLAVIVS . Q. F. POLLINVS
PONT . COL . SVTRINAE

Colonia XX. *Latina Setia, alias Setina*

Haec Velleio auctore anno post Sutrium colonia facta est. Frõtinus: *Setia muro ducta colonia, triumuirali lege est munita, iter populo debetur P. XXXV. Ager eius in absoluto ex ocupatione a militibus tenebatur.* De hac Liuius libris VII. XXVII. & XXIX. mentionem facit

Colonia XXI. *Latina Nepet*

Paterculus libro I. *Post septem annos quam Galli Vrbem ceperunt, Sutrium deducta colonia est, & post annum Setina, nouemque interiectis annis Nepet.* is igitur fuit annus

vrbis CCCXXCI. Frontinus de coloniis: *Colonia Nepenſis, alias Nepis, eadem lege ſeruatur, qua & ager Faliſcorū.* Nepet autem legendum eſſe ex Priſciano liquet. Hāc coloniam Liuius libris xxv. & xxix. commemorat, & Feſtus municipium ſui iuris fuiſſe refert

Colonia XXII. Latina Cales Auſonum

Liuius libro VIII. M. Valerio Coruo IIII. & M. Atilio Regulo cos. anno vrbis CDXX. Ti. Veturius, Sp. Poſtumius cos. deſignati, *retulerunt de colonia Cales deducenda. Factoque S.C. ut duo millia quingenti homines eo ſcriberentur, III. viros coloniae deducendae, agroque diuidundo creauerunt K. Duiliū, T. Quinctium, & M. Fabium.* Paterculus lib. I. *Sp. Poſtumio, Veturio Caluino cos. Cales deducta colonia.* De ea Liuius libris XXVII. & XXIX. ſcribit. Hanc coloniam Cicero in Rullum municipium vocat

Colonia XXIII. Anxur Tarracinae

Liuius libro VIII. L. Aemilio Mamercino, C. Plautio Deciano cos. anno vrbis conditae CDXXV. *Anxur trecenti in coloniam miſſi ſunt: bina iugera agri acceperunt.* Paterculus lib. I. *Inſequentibus conſulibus a Sp. Poſtumio, & Philone Publilio cenſoribus, Acerranis data ciuitas: & poſt triennium Tarracinas deducta colonia.* De eadem Liuius libris XXVII. & XXXVI. & vetuſtae hae inſcriptiones mentionem faciunt

ROMAE. ET. AVGVSTO· CAESARI
DIVI. F. COLONIA. ANXVR

item

TI. IVLIO. TI. F. STEL. PAETINO
BASSIANO. PATRONO. COLON

Colonia XXIIII. Fregellae Volscorum

Liuius libro VIII. *P. Plautio Proculo, P. Cornelio Scapula cos.* anno vrbis CDXXVI. *Fregellas (Signiorum is ager, deinde Volscorum fuerat) colonia deducta.* De eadem libris XXVII. & XXIX. meminit

Colonia XXV. Luceria Samnitium

Liuius libro IX. M. Poetelio Libone, C. Sulpicio Longo III. cos *Luceriam colonia deducta, duo millia & quingenti coloni missi:* erat annus vrbis is CCCCXL. Paterculus libro I. eam decennio ante deductam fuisse scribit sic: *Post triennium Tarracinas deducta colonia, interposito quadriennio Luceria.* Fuit is annus vrbis CDXXIX. Plinius libro III. cap. II. *Dauniorum praeter supradicta coloniae Luceria, Venusia.* Polybius libro III. *bello Punico secundo Hannibal Dauniam populatur, & in ea coloniā Romanā Luceriam.* De eadem Liuius libris XXVII. & XXIX

Colonia XXVI. Latina Suessa Aurunca

Liuius libro IX. L. Papirio Cursore V. C. Iunio Bubulco II. Cos. anno CDXLI. *Suessa & Pontia coloniae deductae sunt. Suessa Auruncorum fuerat.* Paterculus libro I. *Ac deinde interiecto triennio Suessa, Aurunca, & Saticula.* Frontinus. *Suessa, quae & Aurunca dicitur, muro ducta, lege Sempronia est deducta. Iter populo non debetur, ager eius pro parte limitibus intercessiuis, & in lacineis est adsignatus.* Plinius libro III. cap. I. *in regione prima Italiae ex descriptione Augusti coloniae Capua, Aquinū, Suessa, Venafrum* Hanc coloniam Cicero in Rullum municipium vocat. De hac Liuius libris XXVII. & XXIX. & vetusta haec epigrammata meminerunt

ROMANVM
IN . COLONIA . SVESSA
ET.ORDO.DECVRIONVM
E T . AVGVSTALIVM . ET
PLEBS. VNIVERSA

Colonia XXVII. Saticula

Paterculus libro I. *Interposito quadriennio Luceria , ac deinde interiecto triennio Suessa Aurunca, & Saticula*. Anno vrbis DDXLI. Sex. Pompeius :. . . *in Sati. . . . . . in Samnio captum est, quo* (postea coloniam) *eam deduxerunt* III. *viri M. Valerius Coruus, Iunius Scaeua, P. Fulnius Longus ex S.C. Kal. Ianuariis L. Papirio Cursore, C. Iunio* II *cos*. De eadem Liuius libro XXVII.& XXIX

Colonia XXVIII. *Pontia*

Haec eodem anno quo Suessa, auctore Liuio, colonia deducta est. Qui ita ait: *Suessa & Pontia coloniae deductae sunt. Volsci Pontias insulam sitam in conspectu littoris sui incoluerant*. De eadem meminit libro XXVII

Colonia XXIX. *Latina Interamna*

Paterculus libro I. *Interiecto triennio, Suessa Aurunca, & Saticula, Interamnaque post biennium*. Liuius libro IX. *Interamnam & Caßinum vt deducerentur coloniae, S.C. factum est. Sed triumuiros creauere, ac misere colonorum quattuor millia insequentes consules M. Valerius, P. Decius:* anno vrbis CDXLII. Idem libro X. L. Postumio Megello, M. Atilio Regulo cos. *Samnites Interamnam coloniã Romanam, quae via Latina est, occupare conati*. Fuit enim & aliud oppidum Interamna in Vmbria. De eadem Liuius libris XXVIII. & XXIX. & vetus haec inscriptio meminerunt

P. TVRCIO. P. F. STEL. SEVERO
II VIRO.CVRAT.REIP.INTERAMNAT
LIRIN.EORVMDEM.PATRONO.COL
CASSINATES

Colonia xxx. Caßinum

Eodem anno quo Interamna, deducta colonia fuit Casinum, vt tradit Liuius: quam Cicero pro Plancio municipiũ vocat. De qua in vetustis hisce inscriptionibus mentio est

CVRATORI. REIPVBL
COL. CASSINATIVM

item

L.LVCCEIO L.F PAL. VMMIDIO
SECVNDO.DECVR.PATRONO.COL

Colonia XXXI. L. Sora

Liuius libro x. L.Genucio, Ser.Cornelio cos.anno vrbis CDLI.*Soram atque Albam coloniae deductae. Sora agri Volsci fuerat, sed possederant Samnites: eo quattuor millia hominum missa.* Paterculus libro I. *Decem deinde hoc munere anni vacauerunt. Tunc Sora atque Alba deductae coloniae.* Frontinus de coloniis: *Sora muro ducta colonia, deducta iussu Caesaris Augusti. iter populo debetur pedum XV. Ager eius limitibus Augusteis veteranis est adsignatus.* Plinius libro III. cap.v. *Regio ea a Tiberi prima Italiae seruatus ex inscriptione Augusti. Intus coloniae, Capua, Aquinum, Suessa, Venafrum, Sora, Theanum.* De eadem Liuius libris XXVII. & XXIX. Soram Cicero pro Planco municipium nominat

Colonia XXXII. *L. Alba*

Liuius libro x *Sorã, & Albam coloniae deductae. Albam in Aequos sex millia colonorum scripta.* Florus ex Liuio in epitoma libri LXXII. *Aesernia & Alba coloniae ab Italicis obsessae sunt.* de eadem Liuius libris XXVII. & XXIX

Colonia XXXIII. L. Carseoli

Liuius libro x. M. Liuio Dentre, C. Aemilio cos. anno vrbis CDLII. *Marsorum agrum vi tueri, in quem colonia Carseoli deducta erat, quattuor millibus hominum scriptis.* Velleius libro I. *Sora atque Alba deductae coloniae, & Carseoli post biennium.* De eadem Liuius libris XXVII. & XXIX

Colonia XXXIIII. L. Narnia Nequinum

Liuius libro x. M. Fuluio Paetino, T. Manlio Torquato cos. anno vrbis CDLV. *Nequinum in ditionem populi Romani venit: colonia eo aduersus Vmbros missa, a flumine Narnia appellata.* Plutarchus in T. Quinctio: *Colonias deduxit ante consulatum Narniam, & Consam.* De eadem libris XXVII. & XXIX

Colonia XXXV. Sinuessa

Liuius libro x. *Tum de praesidio regionis depopulatae a Samnitibus agitari coeptum. Itaque placuit, vt duae coloniae circa Vestinum & Falernum agrum deducerentur. Vna ad ostium Liris fluuij, quae Minturnae appellata: altera in saltu Vestino, Falernum contingente agrum, vbi Synope dicitur Graeca vrbs fuisse; Sinuessa deinde ab colonis Romanis appellata. Tribunis plebis negocium datum est, vt plebiscito iuberetur P. Sempronius praetor triumuiros in ea loca colonis deducendis creare. Nec qui nomina darent, facile inueniebam-*

tur: quia in stationem se prope perpetuam infestae regionis, nõ in agros mitti rebantur. Hoc autem Ap. Claudio II. & L. Volumnio II. cos. factum est anno vrbis CDLVIII. Eas vero non nisi anno sequenti deductas his verbis refert Velleius: *At Fabio V. Decio Mure IIII. cos. quo anno Pyrrhus regnare coepit, Sinuessam, Minturnasque missi coloni.* De Colonia Sinuessa Liuius lib. XXVII. & XXXVI

Colonia XXXVI. *Minturnae*

Haec Liuio & Velleio auctoribus, eodem anno quo Sinuessa colonia deducta est. De qua sic scribit Frontinus: *Minturnae muro ducta colonia, deducta a C. Caesare. Iter populo non debetur, eius ager pro parte in iugeribus est adsignatus, ceterum in absoluto est relictus.* Plinius libr. III. *Colonia Minturnae Liri amne diuisa, Glanico appellato. Oppidum Sinuessa extremum in adiecto Latio.* De hac colonia Cicero pro Planco, Dionysius libro 1. Liuius libris XXVII. & XXXVI. & Ptolemaeus mentionem faciunt

Colonia XXXVII. *Venusia*

Paterculus libro 1. *Sinuessam Minturnasque coloni missi: post quadriênium Venusiam:* anno vrbis CDLXIII. Liuius libro XXXI. P. Sulpicio Galba II. C. Aurelio Cotta cos. anno vrbis DLIIII. III *Viri creati ad supplendum Venusinis colonorum numerum, quod bello Hannibalis attenuatae vires eius coloniae essent, C. Terentius Varro, T. Quinctius Flaminius, P. Cornelius Cn. F. Scipio. Hi colonos Venusiam adscripserunt.* Plinius libro III. cap. XI. *Dauniorum praeter supradictas colonia Venusia.* De eadem Liuius libro XXVII

Colonia XXXVIII. *Sena*

Florus ex Liuio. *Coloniae deductae sunt Castrum, Sena,*

Hadria. anno CDLXV. Hoc ego magis factum fuisse anno vrbis CDLXXI. quo Senonibus a P. Dolabella ad internicionem caesis, hac in eorundem agris coloniae deductae sunt. Hanc autem in Senonum agro supero mari adiacente deductam fuisse sic ex Liuio libro XXVII. intelligitur: C. Claudio Nerone, M. Liuio Salinatore II. cos. *Colonos maritimos, qui sacrosanctam vacationem dicebantur habere, dare milites cogebant, nullius obseruata. Ostiensis, Alsiensis, Antias, Anxuras, Minturnensis, Sinuessanus, & a supero mari Senensis.* De colonia Senẽsi mentionem facit Tacitus libro XXI

Colonia XXXIX. *Hadria*

Haec eodem anno quo Sena deducta colonia fuit auctore Liuio, de qua idem etiam meminit libro XXVII

Colonia XL. *Cossa, alias Consa*

Paterculus libro I. *Cossam & Paestum Fabio Dorsone, & Claudio Canina* (anno vrbis CDXXCI.) *coloniae deductae.* Florus ex Liuio in epitoma libri XIIII. *coloniae deductae sunt Posidonia & Consa.* Plinius libro III. cap. V. In regione VII. *Etruriae ab eo tractu Vmbria, portusque Telamon, Cossa Volcientium a populo Romano deducta.* Victi enim aliquot annis antea fuerant Volcientes, & Vulsinienses, a Ti. Coruncanio, de quibus etiam triũphauit. Liuius libro XXXIII. L. Furio Purpureone M. Claudio Marcello cos. *Cossanis postulantibus vt sibi colonorum numerus augeretur, mille adscribi iussi, dum ne quis in eorum numero esset, qui post L. Cornelium, & Ti. Sẽpronium cos. hostis fuisset.* Plutarchus in T. Quinctio refert, eum adulescentem & Narniam & Cossam colonias deduxisse. Cossam Cicero in Verrem municipiũ vocat. De eadem Liuius libro XXVII. Haec nostra aetate Orbetellum dicitur

Colonia .XLI *Paestus, alias Posidonia*

Paestus, quae & Posidonia dicta est, eodem anno quo Cossa colonia deducta fuit, vt ex Velleio & Liuio vidimus. De ea etiam ita scribit Liuius libro XXVII. *Et ab altero mari Pontiani, Paestani, & Cossani.* Strabo lib. V. *Picentes ex Hadria Romani colonos in Posidoniatem sinu deduxere. Vrbs Posidonia Paestus dicta est, in medio sinu collocata ab Sybaritis, quos Lucani, Lucanos Romani expulere. Insalubris Vrbs ob amnem in paludes diffusum*

Colonia XLII. Ariminum

Florus ex. Liuio libro XV. *Coloniae deductae Ariminum in Piceno, Beneuentum in Samnio.* Paterculus libro I. *P. Sempronio Sopho & Appio Caeci F. cos.* (anno CDXXCI.) *Ariminum Vmbrorum colonia, Vt Rauenna, Vtraque Romanos habet inquilinos.* Plinius libro III. cap. XV. *Octaua regio determinatur Arimino, Pado, Apennino. In ora fluuius Crustumium, Ariminum colonia, cum amnibus Arimino & Aprusa. Fluuius hinc Rubicon quondam finis Italiae.* Eutropius libro II. *P. Sempronio Sopho, & Ap. Claudio cos. conditae a Romanis ciuitates, Ariminum in Gallia, Beneuentum in Samnio.* De eadem colonia Cicero pro Caecina, Liuius libris XXVII. & XXIX. & vetus haec inscriptio meminerunt

PATRONO. COL. AVG. ARIMIN

Colonia XLIII. *Beneuentum Concordia*

Haec colonia eo anno quo Ariminum Liuio, Velleio, & Eutropio auctoribus deducta est. De qua sic scribit Frontinus in libro de coloniis: *Beneuentum muro ducta colonia, Concordia dicta, deduxit Nero Claudius Caesar,*

Caesar, iter populo non debetur, ager eius lege III. virali veteranis est adsignatus. Caudinum alias Candium oppidum muro ductum iter populo debetur pedū L: A Caesare Augusto coloniae Beneuentanae cum territorio suo est adiudicatum. Ager eius veteranis fuerat adsignatus, postea mensuratus limitibus, & censitus. Sex Pompeius: *Beneuentum* (inquit) *colonia quum deduceretur, appellari coeptum est melioris ominis caussa, namque eam vrbem ante a Graeci incolentes Maleuentum appellarunt.* Et Plinius lib. III. cap. XI. *Cetera intus in secunda regione, Hirpinorū colonia vna Beneuentum, auspicatius mutato nomine, quae quondam appellata Maleuentum.* Polybius libro III. *Hannibal Beneuentum coloniam diripuit.* De eadem Liuius lib. XXVII. & vetusta haec epigrammata meminerunt

IMP. CAESARI. AVGVSTO
ET. COLONIAI. BENEVENTANAI

item

PATRONO. COLONIAE. BENEVENTANE

Colonia XLIIII. Firmum

Haec eodem anno quo Castrum, Velleio auctore, initio primi belli Punici, deducta colonia est. De qua Liuius libro XXVII. & vetus haec inscriptio meminerunt

T. APPATIO. T. F. VEL. ALFINIO
PATRONO. COLONIAE

Colonia XLV. Castrum Nouum

Florus ex Liuio in epitoma libri XI. *Coloniae deductae sunt Castrum, Sena, Hadria.* Hoc autem factum est anno vrbis CDLXV. Paterculus libro I. longe post

deductam scribit:ait enim. *Initio primi belli Punici Firmũ & Castrũ colonis occupata.* Is annus vrbis fuit CDXXCIX. Liuius libro xxxvj. *Senatus decreuit vacationem rei naualis non esse colonis maritimis. Ostia, Fregenae, Castrum nouum, Pyrgi.* Vellei vt approbem sententiam potius quã Liuij, facit quod Tusci nondum victi erant, vt in his coloniae adhuc deducerentur

Colonia XLVI. Aesernia

Velleius libro I. *Initio primi belli Punici Firmum & Castrum colonis occupata, & post annum Aesernia.* ergo anno vrbis CDXCJ. Florus ex Liuio libro XVI. *Colonia Aesernia deducta est.* Frõtinus de coloniis. *Aesernia colonia deducta lege Iulia. Iter populo debetur pedum X. ager eius limitibus Augusteis est adsignatus.* Florus in epitoma libri LXXII *Aesernia, & Alba coloniae ab Italicis obsessae sunt.* Idem libro LXXIII. *Aesernia colonia cum M. Marcello in potestatem Samnitiũ venit.* De eadem Liuius libro XXVII

Colonia XLVII. *Alsium*

Paterculus libro I. *post XXII. annos Aesulũ, & Alsiũ colonis occupata sunt.* Liuius libro XXVII. *Colonis maritimis vacatio obseruata non est. Ostiensis, Alsiensis, Antias, Anxuras, Minturnensis, Sinuessanus, & Senensis*

Colonia XLVIII. *Aesulum*

Haec auctore Velleio eodem anno quo Alsium colonia deducta est. fuit is annus vrbis conditae DVII

Colonia XLIX. Fregenae

Florus ex Liuio in epitoma lib. XIX. *Coloniae deductae sunt Fregenae, in agro Sallẽtino Brũdusiũ.* Paterculus lib. I. *Fregenas post bienniũ colonia deducta est.* Liuius lib. XXXVI. *Senatus decreuit colonias maritimas vocationem rei naualis non habere. Ostia, Fregenae, Castrum nouum, Pyrgi, &c.*

Colonia L. Brundusium

Paterculus: *Fregenae post biennium, proximoque anno Torquato Sempronioque cos. Brundusium.* Anno vrbis DX. Florus: *Coloniae deductae sunt Fregenae, & in agro Sallentino Brundusium.* De eadem Liuius libris XXVII. & XXIX

Colonia LI. Latina Spoletium

Florus in epitoma libri XX. Vmbris victis, *Spoletium colonia deducta est.* Paterculus lib. I. *Brundusium, & post triennium Spoletium coloniae deductae sunt. Quo anno Floralium ludorum factum est initium.* Liuius libro XXII. *Hãnibal interim recto itinere per Vmbriam, vsque ad Spoletiũ venit, inde repulsus, coniectans ex vnius coloniae viribus, quanta moles Romanae vrbis esset.* Et Cicero pro Balbo: *Spoletinus T. Macrinus vnus ex his, quos C. Marius ciuitate donasset, dixit caussam ex colonia Latina, in primis firma & illustri.* & paulo post: *sed quum lege Appuleia coloniae nõ essent deductae, qua lege Saturninus C. Mario tulerat, vt in singulas colonias ternos ciues Romanos facere possit.* De eadem Liuius lib. XXVII. & haec inscriptio meminerunt

M. IVNIVS. M. F. HOR. FLAVOS
PATRONO. COL. L. D. D. D

Colonia LII. Vibo Valentia

Paterculus: *Torquato, Sempronioque cos. Brundusium, & post triennium Spoletium, postque biennium deducta Valentia.* Anno vrbis DXV. Liuius libro XXXV. de eiusdem coloniae restitutione (vt puto loquẽs) ita ait: L. Quinctio, Cn. Domitio cos. anno vrbis DLXVII. *Vibonem colonia deducta est ex S. C. plebisque scito, tria millia & septingenti pedites ierunt, CCC. equites. III. viri deduxerunt eos Q. Naeuius, M. Minucius, M. Fu-*

rius Crassipes, quinadena iugera agri data in singulos pedites sunt, duplex equitibus. Bruttiorũ proxime fuerat ager, Bruttij ceperant de Graecis. Strabo libro VI. Post Consentiam Hipponium est Locrorum aedificium, quod Bruttiis eripuere Romani, & Vibonem Valentiam appellauere.

Colonia LIII. Latina Placentia

Q. Asconius Pedianus in Pisonianam: In annalibus eorum qui Punicum bellum secundum scripserunt, tradi video Placentiam coloniam deductam prid. Kal. Ianuarij, Ti. Sempronio Longo, & P. Cornelio Scipione patre Africani cos. primo anno eius belli, Vrbis DXXXVI. Sex millia hominum noui coloni deducti sunt, in quibus equites. deducendi fuit caussa, vt opponeretur Gallis qui eã partem Italiae tenebant. Deduxerunt III. viri P. Cornelius Asina, P. Papirius, Maso, & Cn. Pompeius, alias Cn. Cornelius Scipio. EAMQVE. COLONIAM. LIII. DEDVCTAM. ESSE. INVENIMVS. Deducta est autem LATINA. Florus libro XX. in epitoma: Coloniae. deductae sunt in agro de Gallis capto Placentia, & Cremona. Paterculus libro I. Sub aduentu in Italiã Hannibalis Cremona atque Placentia deductae coloniae. Polybius libro III. sic scribit: P. Scipione. Ti. Sẽpronio cos. Cremonam transpadum, & Placentiam citra Padum deduxere C. Lutatius vir consularis, aliique duo praetorij III. viri, quos Boij fugarunt, & Mutinam compulere. deducta sunt sex millia ciuium, intra trigesimum diem adesse iussa. Plut. in Hannibale: Romani Placentiam Cremonamque colonos deduxere. Plinius libro III. cap. xv. In octaua regione Italiae, coloniae Parma & Placentia. De eadem Liuius lib. xxxi & Tacit' lib. xiix. mẽtionẽ faciũt. Hãc Cicero in Pisonẽ municipiũ, & Festus municipiũ sui iuris vocãt,

Colonia LIIII. Latina Cremona

Haec eodem anno quo Placentia Polybio, Liuio, Velleio, & Plutarcho auctoribus deducta est. De qua sic scribit Cornelius Tacitus libro XIX. *Hic exitus Cremonam habuit anno CCXXCVI. a primordio sui. Cōdita erat Ti. Sempronio, & P. Cornelio cos. ingruente in Italiā Hannibale, propugnaculum aduersus Gallos Transpadum agentes, & si qua alia vis per alpes irrueret. Igitur numero colonorum, oportunitate fluminum, vbere agri annexu, connubiisque gentium adoleuit, floruitque; bellis externis intacta, ciuilibus infelix.* Liuius libro XXXI. *Galli Placentiam inuaserant, & direpta vrbe traiecto Pado ad Cremonam diripiendam pergunt. vicinae vrbis audita clades, spacium colonis dedit ad claudendas portas. Duarum coloniarum alteram captam, alteram oppugnari.* Idem libro XXXIII. *Cremonensium, & Placentinorum colonorum turba, qui pileati sequebantur* Cornelium *Cethegum consulem triumphātē de Gallis Insubribus. &* Coenomaneis. Et lib. XXXVII. *Cremona & Placentia colonis auctae.* Plinius libro III. cap. XIX. *In mediterraneo regionis X. coloniae* Cremona, *Brixia* Coenomanorū *agro, Venetorū Ateste.* Ptolemaeus libro III. c. I. *Coenomanorum qui sub Venetia sunt, ciuitates* Cremona *colonia*

Colonia LV. Puteoli ciuium Romanorum

Liuius libro XXXIIII. P. Africano maiore II. & Ti. Sempronio cos. anno DLX. *coloniae ciuium Romanorum deductae sunt Puteolos: Vulturnum, Linternum. Triceni homines in singulas.* Paterculus libro I. *Eodem temporū tractu, quanquā apud quosdā ambigitur, Puteolos, Salernūque, atque Buxentū missi coloni.* Rursum Liuius lib. XXXIIII. *Puteolos, Salernumque, & Buxentum adscripti*

coloni;qui nomina dederāt,quum ob id se pro ciuibus Romanis ferrent,senatus iudicauit,nō esse eos ciues Romanos. Frōtinus:*Puteoli colonia Augusta, Augustus deduxit,iter vno latere populo debetur* P.XXX. *Ager eius in iugeribus veteranis,& tribunis legionariis est adsignatus.* Festus Puteolos vnam ex his praefecturis aliquando fuisse dicit, in quas praefecti populi Romani suffragiis creati mittebantur. Tacitus libro XIIII. *Vetus oppidum Puteoli ius coloniae,& cognomētum a Nerone adipiscitur.* Strabo lib. V.*Puteoli Cumanorum emporium bello Hannibalis a Romanis incolis auctum nomen accepit a puteis vel a putore,antea Dicaearchia dicebatur.* Huius coloniae haec vetusta epigrammata meminerunt

AB.COLONIA.DEDVCTA . ANNO.XC
N.FVFIDIO.N.F.M.PVLLIO.DVO.VIR
P. RVTILIO . CN . MALLIO . COS
OPERVM. LEX. II
item
AEDIL. COLON. PVTEOLANORVM
item
DEO . MAGNO. GENIO. COLONIAE
PVTEOLANORVM

Colonia LVI.*Salernum ciuium Romanorum*

Liuius libro XXXIIII. P. Cornelio Scipione Africano II.Ti.Sempronio Longo cos.anno DLX.*Coloniae ciuium Romanorum deductae sunt Puteolos, Vulturnum, Linternum triceni homines in singulas. Item Salernum,Buxentumque coloniae ciuium Romanorum deductae sunt. deduxere* III.*viri Ti.Sempronius Longus,qui tum cos.erat,M. Seruilius,C.Minucius Thermus.ager diuisus est,qui Campanorum fuerat.* Eadem Paterculus lib. I. Strabo libro V.

Romani Salernum cuſtodiae gratia munierunt. De ea & Appianus libro I. bellorum ciuilium

Colonia LVII. *Buxentum C. R*

Eodem anno quo Puteolos Salernumque, & Buxẽtum colonia deducta, vt Liuius & Paterculus tradunt. De eadem Liuius libro XXXIX. Sp. Poſtumio Albino, Q. Marcio Philippo cos. anno vrbis DLXVIII. *Triũuiri ad colonos ſcribendos Sipontum mari ſupero, Buxentum infero deſertas colonias ab T. Maenio Pr. vrbis creati ſunt L. Scribonius, M. Tuccius, Cn. Baebius Tamphilus*

Colonia LVIII. *Vulturnum* C. R

Haec cum tribus ſupraſcriptis colonia deducta eſt. De qua Frontinus ſic ſcribit: *Vulturnum muro ducta colonia, iuſſu imp. Caeſaris eſt deducta, iter populo debetur pedum* XX. *ager eius in nominibus villarum, & poſſeſſorum eſt adſignatus.* Varro libro IIII. de lingua Latina: *Nam & colonia noſtra Vulturnum, & deus Tiberinus.* Haec colonia inter eas praefecturas a Feſto refertur, in quas praefecti a populo Romano creati mittebantur

Colonia LIX. *Linternum* C. R

Et haec cum Vulturno & tribus reliquis, eodem anno colonia facta. De qua ita ſcribit Frontinus: *Linternum muro ductum, colonia ab Auguſto deducta, iter populo debetur P.* CXX. *Ager eius in iugeribus veteranis eſt adſignatus.* Haec eodem iure praefectura aliquando fuiſſe a Feſto refertur, quo Vulturnum

Colonia LX. *Sipontum* C. R

Liuius libro XXXIIII. Scipione Africano II. & Sempronio Longo cos. *Sipontum, in agrum qui Hirpino-*

rum fuerat, coloniam ciuium Romanorum III. viri D. Iunius Brutus, M. Baebius Tamphilus, & M. Heluius deduxerunt. Haec eodem Liuio auctore, deſerta colonia cum Buxento reſtituta eſt.

Colonia LXI. Tempſa C. R.

Liuius: Eodem anno quo Sipontum, Tempſam item & Crotonem ciuium Romanorum coloniae deductae ſunt. Tēpſanus ager de Bruttiis captus erat. Bruttij Graecos expulerant. Tempſam L. Cornelius Merula & C. Salonius deduxerunt.

Colonia LXII. Croton. C. R.

Liuius libro XXXIIII. Africano II. & Longo cos. anno D L X. *Tempſam & Crotonem ciuium Romanorum coloniae deductae. Crotonem Graeci habebant. III. viri* CN. *Octauius, L. Aemilius Paullus,* C. *Plaetorius Crotonem deduxerunt.*

Colonia LXIIII. Pyrgi

Haec eodem anno colonia deducta eſt quo ſuperiores, de qua ſic ſcribit libro XXXVI. Liuius: P. Scipione Naſica, M'. Acilio Glabrione cos. *ſenatus decreuit colonias maritimas vacationem rei naualis non habere. Oſtia, Fregenae, Caſtrum nouum, Pyrgi, Antium, Tarracinae, Minturnae, Sinueſſaque.*

Colonia LXIII. Latina Bononia

Liuius libro XXXVII. M. Fuluio Nobiliore, & CN. Manlio Vulſone cos. anno DLXV. *Ante diem III. Kal. Ianuarias, Bononiam Latinam coloniam, ex* S.C.L. *Valerius Flaccus, M. Atilius Serranus, L. Valerius Tappo III. viri deduxerunt. Tria millia hominum ſunt deducta, equitibus*

septuagena iugera, ceteris colonis quinquagena sunt data. Ager captus de Gallis Boiis fuerat: Galli Tuscos expulerāt. Paterculus libro I. CN. *Manlio Vulsone, M. Fuluio Nobiliore cos. Bononia deducta colonia.* Festus Bononiā municipium sui iuris appellat. Plinius libro III. cap. XV. In regione VIII. *quae determinatur Arimino, Pado, Apēnino; intus coloniae, Bononia Felsina vocitata, quum princeps Etruriae esset, Brixillum, Mutina, Parma, Placentia.* Pōponius Mela libro II. cap. II. *Vrbiū quae procul a mari habitantur, opulentissimae sunt, ad sinistram Patauium Antenoris, Mutina, & Bononia Romanae coloniae*

Colonia LXV. *Pisaurum*

Liuius libro XXXIX. P. Claudio Pulchro, L. Porcio Licino cos. anno DLXX. *coloniae duae, Pollentia in Picenum, Pisaurum in Gallicum agrum deductae sunt: sena iugera in singulos data, diuiserunt agros, colonosque deduxerunt ydē III. viri, Q. Fabius Labeo, M. & Q. Fuluij Flaccus, & Nobilior.* Paterculus libro I. *Quadriennium post Bononiā Pisaurū ac Potentia coloniae deductae:* Plutarchus in Antonio: *Prodigia ante bellum Actiacum fuere. Pisaurum vrbem non longe ab Hadria, in quam Antonius colonos deduxerat, hiatu terrae absorptum periisse*

Colonia LXVI. *Potentia, alias Pollentia*

Haec eodem anno cum Pisauro colonia deducta est, vt Liuius & Velleius tradunt

Colonia LXVII. *Mutina* C.R

Liuius libro XXXIX. Q. Fabio Labeone, M. Claudio Marcello cos. anno DLXXI. *Mutina & Parma coloniae Romanorum ciuium sunt deductae. Bina millia hominum in agro, qui proxime Boiorum, ante Tuscorum fuerat;*

octogena iugera Parmae , quina Mutinae acceperunt. Deduxerunt III. viri M. Aemilius Lepidus, T. Aebutius Carus, L. Quinctius Crispinus. De hac colonia Polybius libro III. Cicero Philippica VII. Plinius libro III. cap. XV. & Pomponius Mela libro II. cap. II. mentionem faciũt

Colonia LXVIII. Parma C. R

Haec eodem anno quo Mutina colonia facta est, vt paulo ante vidimus

Colonia LXIX. Saturnia C. R

Liuius libro XXXIX. Q. Labeone, & M. Marcello cos. *Saturnia colonia ciuium Romanorum in agrum Caletranum est deducta. deduxerunt III. viri Q. Fabius Labeo , C. Afranius Stellio , Ti. Sempronius Gracchus.* Ptolemaeus libro III. cap. I. *Tuscorum mediterraneae Saturnia colonia.* Hanc coloniam inter eas praefecturas Festus enumerat, in quas praefecti quotannis a praetore vrbis mitti solebant

Colonia LXX. Latina Aquileia

Liuius libro XXXIX. Q. Labeone & M. Marcello cos. *illud agitabant in senatu, vti colonia Aquileiam deduceretur. nec satis constabat, vtrum Latinam an ciuium Romanorum deduci placeret. Postremo Latinam potius coloniā deducendam patres censuerunt. III. viri creati sunt P. Scipio Nasica, C. Flaminius, L. Manlius Acidinus.* Et libro XL. P. Cornelio Cethego, M. Baebio Tāphilo cos. anno vrbis DLXXIII. *Aquileia colonia Latina in agro Gallorum est deducta. Tria milli a peditum quinquagena iugera, centuriones centena, centena quadragena equites acceperunt. III. viri deduxerunt, qui supra.* Velleius: *Interiectoque triēnio Aquileia, & Grauiscae.* Plinius libro III. cap. XVIII. In X. *regio-*

ne Italiae Venetia, Natiso cum Turro praefluentes Aquileiã coloniam, XII. millia passuum a mari sitam: Carnorum haec regio. Strabo libro V. & Ptolemaeus libro III. cap. I. eius coloniae meminerunt

Colonia LXXI. Grauiscae

Liuius libro XL. P. Cornelio Cethego, M. Baebio Tamphilo cos. *Colonia Grauiscae deducta est in agrũ Etruscum de Tarquiniensibus quondam captum: quina iugera agri data. III. viri deduxerũt C. Calpurnius Piso, P. Claudius Pulcher, & C. Terentius Ister.* Eiusdem meminit Velleius, & Frõtinus sic: *Colonia Grauiscae ab Augusto deduci iussa est, nam ager in absoluto tenebatur: postea imperator Ti. Caesar iugerationis modum seruandi caussa lapidibus immensis reip. loca adsignauit*

Colonia LXXII. *Latina Pisae*

Liuius libro XL. A. Postumio Albino, C. Calpurnio Pisone cos. anno DLXXIIII. *Pisanis agrum pollicentibus, quo Latina colonia deduceretur, gratiae ab senatu actae. III. viri creati ad eam rem Q. Fabius Buteo, M. & P. Popillij Laenates.* Ptolemaeus libro III. eius coloniae meminit. Festus Pisas municipium sui iuris fuisse scribit

Colonia LXXIII. *Luca C. R.*

Liuius libro XLI. C. Claudio Pulchro, Ti. Sempronio Graccho cos. anno vrbis DLXXVII. *Lucam colonia ∞ ∞ ciuium Romanorũ sunt deducta. III. viri deduxerũt P. Aelius, L. Aegilius, Cn. Sicinius Quinquagena & singula iugera & semisses agri in singulos dati sunt. De Ligure captus is ager erat. Etruscorum antequam Ligurum fuerat.* Paterculus. *Et post quadriennium Luca colonia deducta.* Plinius libro III. cap. V. In regione VII. *Primum Etru-*

riae oppidum Luna portu nobile, colonia Luca a mari recedēs. quam Festus municipium sui iuris vocat

Colonia LXXIIII. *Auximum*

Paterculus libro I. *Auximum missi coloni in Picenum ante triennium, quam Cassius censor a Lupercali in Palatiū versus Theatrum facere instituit, cui in demoliendo eximia ciuitatis seueritas, & cos. Caepio restitere.* Fuit is annus vrbis DXCVII. Sex. Iulio Caesare, L. Aurelio Oreste cos. Huius coloniae multae antiquae inscriptiones meminere sic

III. VIR. IN. COL. AVXIM. BIS

Item

M. OPPIO . CAPITONI

PATRONO. COL. AVXIM

Colonia LXXV. *Fabrateria*

Paterculus libro I. *Cassio Longino & Sextio Caluino cos.* (anno vrbis DCXXX.) *Fabrateria colonia deducta est.* Frontinus de Coloniis: *Fabrateria muro ducta. Iter populo non debetur. Ager eius iure ordinario est diuisus*

Colonia LXXVI. *Scylacium*

Paterculus libro I. *Cassio Longino & Sextio Caluino cos.* (anno DCXXX.) *Fabrateria deducta colonia est. Et post annum Scylacium, Mineruium, Tarentum, Neptunia, Carthagoque in Africa prima extra Italiam colonia condita est. De Dertona ambigitur*

Colonia LXXVII. *Mineruium*

Eodem anno quo Scylacium, auctore Velleio, deducta colonia anno vrbis DCXXXI. Q. Caecilio Metello Balearico, T. Quinctio Flaminino cos

Colonia LXXVIII. *Tarentum*

Et haec cum Scylacio & Mineruio colonia, vt tradit Velleius, deducta est. De qua Plutarchus in Gracchis ita scribit: C. *Gracchus tribunus plebis legem promulgauit, vt Tarentum & Capua coloniae deducerentur*; Drusus vero eius collega, vt XII. *fierent, quod senatus probauit.* Tacitus libro XIIII. Nerone IIII. & Cosso Cornelio cos. *Veterani Tarentum, & Antium adscripti. Non enim, vt olim, vniuersae legiones deducebantur cum tribunis & centurionibus, & suis cuiusque ordinis militibus.* Strabo libro VI. *Tarentum* (inquit) *Romanorum colonia*

Colonia LXXIX. *Neptunia*

Cum Scylacio, Mineruio, & Tarento colonia, auctore Velleio, deducta anno vrbis DCXXXI.

Colonia LXXX. *Iulia Dertona*

Et haec circa haec tempora, vt tradit Paterculus, colonia facta est; de qua Plinius libro III. cap. V. *Ab altero Apennini latere ad Padum amnem Italiae ditissimum omnia nobilibus oppidis nitet, Liburna, Dertona colonia, Iria. Haec regio ex descriptione Augusti IX. est.* Vetus lapis

ORIVNDO ET. ITALIA. IVL. DERTONA

Colonia LXXXI. *Nola*

Anno vrbis DCXXXI. Q. Balearico & T. Quinctio Flaminino cos, quo C. Gracchus primum tribunatum gessit, XII. vt ait Plutarchus, vel X. vt Appianus, lege Drusi tribuni plebis coloniae factae, in quarum singulas tria millia ciuium deducta, quibus deducendis ipse praeesse noluit, sed alios praefecit. Adiicit Florus ex Liuio in epitoma libri LX. C. *Gracchus tribunus plebis continuato in alterum annũ tribunatu, legibus*

agrariis latis effecit, vt complures coloniae in Italia deducerentur, & vna in solo dirutae Carthaginis, quo idem ipse III. Vir creatus coloniam deduxit. Idem refert Appianus lib. I. bellorum ciuilium. Quae autem fuerint, ab auctoribus non produntur. Ego has fuisse opinor, Scylaciũ, Mineruium, Tarentum, Neptuniam, Dertonam, quas Velleius scribit hoc anno deductas fuisse; item Nolã, Ariciam, Lauinium, Abellinum, Ferentinum, Tarquinios, & extra Italiam Carthaginem. Nam has omnes vrbes paulo post colonias fuisse legimus, nec quando deductae fuerint apparet. Quae quum ante haec tempora factae non sint, reliquum est vt eas hoc anno legibus Sẽpronia, & Liuia deductas dicamus, quarum vna fuit Nola. De qua scribit ex Liuio Florus in epitoma libri LXXXIII. *L. Caesar consul male aduersus Samnites pugnauit. Nola colonia in potestatem Samnitium cum L. Postummio prouenit, qui interemptus est.* Festus Nolam municipium sui iuris fuisse tradit. Frontinus de coloniis: *Nola muro ducta colonia Augusta, Vespasianus Augustus deduxit, iter populo debetur P. CXX. ager eius militibus Sullanis fuerat adsignatus, postea intercisiuis mensuris colonis vt familiae est adsignatus.* Plinius libro III. cap. V. *Regio ea a Tiberi prima Italiae seruatur ex descriptione Augusti: intus coloniae Capua, Aquinum, Suessa, Venafrum, Sora, Theanum, Nola.* Antiquus lapis

T. TETTIENVS. T. F. FELIX
PATRON. COL. NOLANAE

Item

L. SICINIO . L. F. SER . VALENTI
PATRONO. MVNICIPI. CVRAT
REIP. NOLANORVM . S. P. Q. NOLANVS
D. P.

Colonia XXCII. *Aricia* C. R

Florus ex Liuio in epitoma libri LXXX. *Marius Antium, Ariciam, Lauinium colonias deuastauit.* Aricia autem ex antiquo municipio colonia facta fuerat

Colonia XXCIII. *Lauinium*

Haec (vt puto) vna ex XII. coloniis hoc anno deductis fuit, de qua bello Marsico meminit ex Liuio Florus libro LXXX

Colonia XXCIIII. *Abellinum*

Abellinum (inquit Frontinus) *muro ducta colonia lege Sempronia. Iter populo non debetur. ager eius veteranis est adsignatus.* Velleius libro II. de C. Sempronio Graccho loquens; C. *Gracchus tribunatum ingressus longe maiora & acriora repetens, dabat ciuitatem omnibus Italis, extendebat eam paene vsque ad alpes, diuidebat agros, vetabat quemquam ciuem plus quingentis iugeribus habere, noua cōstituebat portoria, nouis coloniis replebat prouincias, iudicia a senatu transferebat ad equites, frumentum dare instituerat.* Ex quibus verbis intelligo Abellinum & reliquas colonias, quas Frontinus lege Sempronia deductas scribit, ex his XII. fuisse, quae hoc anno ab ipso & Druso tribunis plebis deductae sunt

Colonia XXCV. *Ferentinum*

Frontinus in libro de coloniis: *Ferentinensis colonia lege Sempronia est adsignata, sed quod ante limitibus cēturiatis fuerat adsignata, postea deficientibus veteranis iuxta fidē possessionis est recensita, numeris vncialibus termini sunt cōstituti.* Liuius libro XXXIIII. *Nouum ius eo anno a Ferentinatibus tentatum, vt Latini qui in coloniam Romanam nomina dedissent, ciues Romani essent.* Sed hic de populis loquitur, non de hac colonia

Colonia XXCVI. *Tarquinij*

Tarquinij colonia lege Sempronia est adsignata, cuius agri mensuram in trigono, variis locis est contecta. Ita Frontinus de coloniis. Hanc coloniam Cicero pro Caecina municipium appellat

Colonia XXCVII. *Eporedia*

Paterculus libro I. *Narbo Marcius in Gallia M. Porcio, & Q. Marcio cos.* (anno vrbis DCXXXVI.) *deducta colonia est. Post tres & viginti annos in Bagiennis Eporedia, Mario VI. Valerioque Flacco cos.* anno vrbis DCLIIII. *Neque facile memoriae mandauerim, quae, nisi militaris, colonia post hoc tempus deducta sit.* Plinius libro III. cap. XVII. In regione XI. Transpadana *Augusta praetoria iuxta geminas Alpium fauces Graias atque Poeninas: his Poenos, Graiis Herculem transisse memorant. Oppidum Eporedia sibyllinis libris a populo Romano condi iussum. Eporedicas Galli bonorum equorum domitores vocant*

Colonia XXCVIII. *Alba Pompeia*

Anno ab vrbe condita DCLXIIII. L. Iulio Caesare, P. Rutilio cos. qui primus belli Marsici fuit, quum lege Iulia Latinis, Tuscis, & Vmbris primum ipso anno, deinde anno sequenti Cn. Pompeio Strabone, & L. Porcio Catone cos. Gallis cispadanis ciuitas data fuisset, Transpadani indignati eorum rationem in iure ciuitatis Romanae habitam non fuisse, tumultuari coeperunt. Quibus tumultibus sedandis a senatu cura data est Pompeio consuli. Is Gallis quidem cispadanis

danis ciuitate donata, vt Trāſpadanos quietaret, eos iure Latij honorauit; aliquotque tam citra, quam vltra Padum colonias deduxit. Citra Padum quidem colonias Romanas, vltra vero Latinas eas fecit. In his quae cis Padum fuerunt, Alba Pompeia vt opinor colonia fuit ab ipſo vocata, vt Laus Pompeia vls Padum. Neque enim vllus praeterea Pompeius in hiſce regionibus quid geſsiſſe legitur. An colonias vero cis Padum deduxerit, vt veriſimile, ita obſcurum eſt

Colonia XXCIX. *Augusta Verona*

Pedianus in Piſonianam ita ſcribit, vbi de Placentia loquitur: *Neque illud dici poteſt, ſic eam coloniam eſſe deductam, quemadmodum poſt plures aetates Cn. Pōpeij magni Tranſpadanas colonias deduxerat. Pompeius enim non nouis colonis eas conſtituit, ſed veteribus incolis manentibus ius dedit Latij, vt poſſent habere ius, quod caeterae Latinae coloniae, id eſt vt gerendi magiſtratus gratia ciuitatem Romanam adipiſcerentur. Porro duo genera earum coloniarum quae a populo Romano deductae ſunt, fuerunt * itaque aliae Latinorum eſſent* de ſe autem &c.* Hic locus mutilus eſt vt apparet, quem ego ſic reſtituerem: *vt aliae ciuium Romanorum, aliae Latinorū eſſent.* Ex his Pediani verbis illud, quod dixi, colligimus, deductis aliquot coloniis, ipſum Tranſpadanis ius Latij ciuitati Romanae proximum dediſſe, poſtquam ciuitas reliquis Italicis populis (quos enumeraui) data eſſet a ſuperioribus conſulibus Iulio & Rutilio. Porro autem inter Trāſpadanas Latinas colonias a Pompeio deductas fuiſſe opinor (nullus enim de his aperte quod ſciam ſcriptor tradit) Veronam & Ateſte Venetorum, Brixiā, & Comū Coenomanorū, Laudem Pōpei Inſubrū. Nā Ve-

neti, quamquam eos nunquam legamus a Romanis victos, vel ſubactos, aut triumphatos (ex quo enim in amicitiam & foedus Romanum, bello Gallico Ciſalpino, auctore Strabone, venerunt, diu in populi Rom. amicitia libere egere) poſtea tamẽ in conſuetudinem parendi, Romanis clemẽter prouocantibus, & ipſi venerũt, omnibus praeſertim circũ finitimis nationibus & gẽtibus, vt Inſubribus, Caenomanis, Carnis, Iapudibus, Iſtris, & Boiis multis proeliis bello ſuperatis, ac in ditionem populi Romani redactis. De his coloniis Tranſpadanis meminit Tranquillus in Caeſare, vbi eas colonias Latinas vocat ſic: *Decedens ergo ante tempus colonias Latinas de petenda ciuitate agitantes adiit. Et ad audendum aliquid concitaſſet, niſi conſules conſcriptas in Ciliciam legiones pauliſper ob id ipſum retinuiſſent.* Veronam vero vnam ex his colonis Latinis Tranſpadanis a Pompeio Strabone deductis fuiſſe refert incertus auctor in Panegyrico ad Conſtantinum Imperatorẽ ſic: *Pugnaciſsimo praefecto; vt quam coloniam Cn. Pompeius aliquando deduxerat, Pompeianus euerteret, o miſerabilem Veronenſium calamitatem.* &c. Tacitus libro XIX. *Quaeſitum inde quae ſedes bello legeretur, Verona potior viſa patẽtibus circum campis ad pugnam equeſtrem, qua praeualebant: ſimul coloniam copiis validam auferre Vitellio in rem famamque videbatur.* Antiqua haec inſcriptio Veronae eam coloniam Auguſtam vocat ita

COLONIA AVGVSTA. VERONA, NOVA. GALLIENIANA · VALERIANO. II. ET. LVCILLO
COSS. MVRI. VERONENSIVM. FABRICATI
EX. DIE. III. NONARVM. APRILIVM. DEDICATI. PRID. NON. DECEMBRIS. IVBENTE

SANCTISSIMO . GALLIENO|. AVGVSTO . N . INSITIENTE . AVRELIO . MARCELINO . V . P DVC . DVC . CVRANTE IVLIO . MARCELLINO

Deducta igitur fuit Latina colonia Verona cum reliquis Transpadanis Cn. Pópeio Strabone & M. Porcio Catone cos. anno vrbis códitae D C L X V. Cui postea, & reliquis coloniis Transpa danis C. Caesar dictator creatus ciuitatem Romanam donauit. Non piguit autem in patriae descriptione diutius immorari

Colonia XC. *Ateste Venetorum*

Haec proculdubio vna ex Tráspadanis coloniis fuit a Cn. Pompeio cum Verona & reliquis deducta, de qua scribit Plinius libro III. cap. XIX. *In mediterraneo regionis x. coloniae Cremona, Brixia Coenomanorum agro, Venetorum autem Ateste*

Colonia XCI. *Brixia Coenomanorum*

Haec & ipsa ab eodem Cn. Pompeio Strabone Latina colonia deducta est, atque postea cum reliquis coloniis Transpadanis a C. Caesare dictatore ciuitate donata. De cuius magistratibus Quaestore, Aedili, IIII. Viris iuri dicundo, IIII. Viris quinquennalibus, VI. Viris augustalibus multa mentio est in antiquis eius vrbis epigrammatibus, haud multo tempore ante effossis

Colonia XCII. *Comum, alias Nouocomum*

Strabo libro V. *Comum mediocris colonia erat, sed Pompeius Strabo Magni pater colonos restituit; eam Rheti vastauerant. C. Scipio tria millia hominum addidit, Caesar quinque millia, ex quibus quingenti Graeci ciuitate donati. Hi Nouum Comum vocauere.* Appianus lib. II. Bellorum ciuilium, *Caesar Nouumcomum condidit in Alpibus, & qui illic magistratum gessissent, ciues Romanos esse voluit*

Colonia XCIII. *Laus Pompeia*

Huius coloniae, quamquam nullus quod sciam vetustus auctor mentionem faciat, proculdubio tamen a Cn. Strabone Latina colonia & ipsa transpadum deducta est, a quo & cognomen accepit

Colonia XCIV. *Arretium*

Haec colonia ante Ciceronis tempora, & forte a Sulla militaris deducta fuit, de qua idem Cicero pro L. Muraena sic scribit: *Catilinam circunfluente colonorum Arretinorum & Fesulanorum exercitu alacrem incedere.* L. Florus libro LXXVII. *L. Sulla ciuitatis statum ordinauit: exinde colonias deduxit.* Frontinus: *Arretium muro ducta colonia lege* III. *Virali. iter populo non debetur, ager eius limitibus est adsignatus.* Et alibi. *Colonia Arretina lege Augusta censita limitibus Gracchanis, qui recturas maritimas & montanas spectabant, postea per cardines decimano & duodecimano est adsignata, & numerus centuriarum manet.* &c. Haec colonia in veteri inscriptione municipium dicitur sic

L.AVSIMVS.L.F.PVB.FARRIANVS
C. C. MVNICIP. ARRETIN

Colonia XCV. *Fesulae*

Et haec (vt existimo) a L. Sulla dictatore colonia deducta est, de qua Cicero pro Muraena meminit. Quādoquidem ex Liuio Florus eum in cōsulatu colonias deduxisse scribit

Colonia XCVI. *Bouilla*

Bouilla lege Sullana est circundatum, iter populo non debetur, agrū eius ex occupatione milites veterati tenuerūt in sortē. Frōtinus. HācCicero Philip. II. appellat municipiū

Colonia XCVI. *Suessula*

Oppidum muro ductum, lege Sullana est deducta, iter populo non debetur, ager eius veteranis militibus Sullanis in iugeribus est adsignatus. Frontinus. Haec vetus praefectura, & municipium suffragij iure fuit

Colonia XCII. *Pompei*

De hac colonia Cicero pro Sulla sic mentionem facit: *Disiunxit Pompeianos a colonis, vt hoc dissidio ac dissensione facta, oppidum in sua potestate esset, & Pompeianos haberet; quum ob hoc illa colonia deducta sit, & quum commoda colonorum a fortunis Pompeianorum P. R. fortuna diuiserit, ita carus vtrisque est.* Has autem quinque colonias a Sulla deductas fuisse opinor, quod is multas colonias militares fecisse tradatur, atque hae ante Ciceronis aetatem iam coloniae factae fuerint. Florus libro LXXVII. *L. Sulla cos. colonias deduxit.* Et lib. XXCIX. *Sulla Nolam in Samnio recepit.* XLVII. *legiones in agros captos deduxit, & eos iis diuisit.* Multisque municipiis, vt tradit Cicero pro Caecina, ciuitatem ademit

Colonia XCIIX. *Capua Iulia Felix*

Paterculus: *Caesar in consulatu* (is eum gessit anno vrbis DCXCV. cum M. Bibulo) *legem tulit, vt ager Campanus plebei diuideretur, suasore legis Pompeio. Ita circiter* XX. *millia ciuium eo deducta, & ius his restitutum post annos circiter* CLII. *quam bello Punico a Romanis Capua in formã praefecturae redacta erat.* Frontinus de coloniis: *Capua muro ducta colonia Iulia Felix iussu Imp. Caesaris a* XX. *viris est deducta. Iter populo debetur P. C. Ager eius lege Sullana fuerat adsignatus, postea Caesar Augustus in iugeribus militi pro merito diuidi iussit. Calatia oppidum muro ducta, iter populo debetur P.* LX. *Coloniae Capuensi cum territorio suo*

a Sulla Felice adiudicata olim ob hostium pugnam. Cicero in Rullum II. *Neque te P. Rulle omina illa M. Bruti atque auspicia a simili furore deterrent; nam & ipse qui deduxit, & qui magistratum Capuae ceperunt, & qui aliquam partẽ illius deductionis, honoris, muneris attigerunt, omnes acerbissimas impiorum poenas pertulerunt*: idem: *Quum venissem Capuam coloniam deductam L. Considio, & Sex. Saltio, quemadmodum ipsi loquebãtur, praetoribus, nam quum ceteris in coloniis duumuiri appellentur, hi se praetores appellari volebant.* Et paulo post: *Huc isti decemuiri quum numerum colonorum ex lege Rulli deduxerunt, centum decuriones, decem augures, sex pontifices constituerunt: quos illorum animos, quos impetus, quam ferociam esse putatis?* Idem Philippica II. *Consuluisti me per litteras de Capua tu quidẽ, sed idem de Casilino respondissem, posses ne vbi colonia esset, eo coloniam nouam inde ducere? negaui in ea coloniam quae esset auspicato deductam, dum esset incolumis, coloniam nouã iure deduci, colonos nouos adscribi posse rescripsi.* Plin. lib. III. cap. V. *Regio ea a Tiberi prima Italiae seruatur ex descriptione Augusti. Intus coloniae Capua, a Capi dicta, Aquinum,* &c.

Colonia Bouianum Vetus

Et haec a Caesare (vt puto) iam dictatore deducta est (nullus enim deinceps ita in eis digerendis temporis ordo accuratus seruari poterit) De qua sic scribit Frõtinus: *Bouianum oppidum lege Iulia milites deduxerunt sine colonis, iter populo amplius non debetur quam P. X. Ager eius per centurias & scamna est adsignatus.* Plinius libro III. cap. XII. In regione IIII. Italiae *Samnitium, quos Sabellos, & Graeci Saunitas dixere, colonia Bouianum Vetus, & alterum cognomine Vndecumanorum*

Colonia Veij

Veij colonia priusquam oppugnaretur. Ager eius militibus est adsignatus ex lege Iulia. Postea deficientibus his ad Vrbanam ciuitatem adsociandos censuerat diuus Augustus: nam variis temporibus, & a diuis Imperatoribus agri sunt adsignati. Frontinus in libro de coloniis

Colonia Aufidena

Aufidena muro ducta colonia. iter populo debetur P. X. milites eam lege Iulia sine colonis deduxerunt

Colonia Casilinum

Cicero Philippica II. in M. Antonium: *Deduxisti coloniam Casilinum, quod Caesar ante deduxerat, omni auspiciorum iure turbato, Casilinum coloniam deduxisti, quo erat paucis annis ante deducta, vt vexillum videres, & aratrũ circunduceres, cuius quidem nomine portam Capuae paene perstrinxisti, vt florentis coloniae territorium minueretur.* Haec auctore Festo vetus praefectura fuit

Colonia Calatia

Et haec a C. Caesare deducta fuit, vt ex his Velleij verbis intelligitur libro II. Vbi de Augusto loquitur sic: *Primumq; a Calatia, mox Casilino veteranos exciuit paternos, quorum exemplum sequuti alij breui in formam iusti coiere exercitus*

Colonia Lanuuium

Lanuuiũ colonia ex municipio vetere facta est a C. Caesare dictatore, vt tradit Frontinus sic: *Lanuuium muro ductum, colonia deducta a diuo Iulio. Ager eius in limitibus Augusteis pro parte est adsignatus militibus veteranis, & pro parte virginum Vestalium lege Augustana fuit adsignatus. Sed postea Imp. Hadrianus colonis suis agrũ adsignari iussit*

Colonia Forum Iuli

Haec (vt existimo) a Caesare etiam deducta fuit, quod nomen ipsum declarat, de qua Ptolemaeus lib. III. cap. I. sic meminit; *Carnorum mediterraneae coloniae, Forum Iulij*, &c.

Colonia Iulia Hispella

Hanc quoque a Caesare deductam nomen ipsum indicat. Cuius vetus haec inscriptio meminit

C. ALFIVS. C. F. LEM. RVFVS
II. VIR. QVIN. COL. IVL. HISPELL

Haec etiam municipium dicitur, vt hic.

GENIO. MVNICIPI. HISPEL. SACR

Colonia Pola, alias Pietas Iulia

Et hanc ex nomine a Caesare deductam opinor: de qua sic scribit Plinius libro tertio, cap. XIX. *In decima regione oppida Istriae ciuium Romanorum Aegida, Parentium, colonia Pola, quae nunc Pietas Iulia, quondam a Colchis cōdita; abest a Tergeste centum millia passuum: mox oppidum Nesactium.* Hae autem sunt omnes coloniae militares, quas a Caesare dictatore deductas, vel inuenerim, vel coniectura consequi potuerim

Colonia Aquinum

Nunc eas colonias adiiciam, quas a triūuiris R.P.C. Lepido, Antonio, & Caesare deductas fuisse inuenerim. Quarum prima ordine alphabetico est Aquinū, de qua ita scribit Frontinus: *Aquinum muro ducta colonia, lege triumuirali deducta; iter populo debetur p.* XXC. *Ager eius perennis militibus est adsignatus*. Plinius libro tertio, cap. quinto. *In regione prima Italiae coloniae Capua, Aquinum, Suessa, &c.* Tacitus libro decimoseptimo, sub Othone; *sepositus per eos dies Cornelius Dolabella in coloniam Aquinatem.* Haec colonia municipium

vocatur a Cicerone in oratione pro Plancio. Nã ante coloniam a triumuiris deductam, municipium lege (vt opinor) Iulia factum fuerat

Colonia Iunonia Falisca Etruscorum

Frontinus: *Colonia Iunonia, quae appellatur Falisca, a triumuiris est adsignata, & modus iugerationis est datus, in qua limites intercisiui sunt, directi lege agraria.* Plinius libro III. cap. V. in regione VII. Tuscia, *intus coloniae Falisca Argis orta, vt auctor est Cato, quae cognominatur Etruscorum, Lucus Feroniae, &c.*

Colonia Florentia

Frontinus: *Florentina colonia deducta a triumuiris, adsignata lege Iulia centuriis Caesariana iugera* CC. *per cardines, & decumanos.* Huius coloniae meminit Tacitus

Colonia Foedaturae

Colonia Foedaturae, ea lege qua ager Florentinus, in centuriis singulis iugera CC. termini lapidei, alij sextales, alij molares. Frontinus

Colonia Formiae

Frontinus: *Formias oppidum triumuiri sine colonis deduxerunt. Iter populo non debetur. Ager eius in absoluto residit, pro parte in lacineis est adsignatus. Finitur terminis siliceis, & Tiburtinis.* Haec ante vetus municipium, & praefectura fuit

Colonia Telesia

Telesia muro ducta colonia, a triumuiris deducta. Iter populo debetur P. triginta. Ager eius limitibus Augusteis in nominibus est adsignatus. Frontinus

Colonia Tuder Fida

Tuder Fida colonia ea lege, qua & ager Florentinus in cẽturiis singulis iugera CC. *Termini lapidei, alias saxei, alias molares.* Frontinus. Et vetus lapis

PRO. SALVTE. COLONIAE
ET·ORDINIS.DECVRIONVM
ET. POPVLI. TVDERTIS

Colonia Venafrum

Frontinus:*Venafrum*(inquit)*oppidum triumuiri deduxerunt sine colonis. iter populo debetur p.xx. Ager eius in lacineis limitibus intercisiuis est adsignatus,sed summa mõtium iure templi deae ab Augusto sunt concessa.* Plinius libro III.cap.v. In regione prima Italiae, *intus coloniae, Capua, Aquinum, Suessa, Venafrum, Sora, &c.* Venafrũ vero vna ex his antiquis praefecturis a Festo fuisse refertur,in quas praefectos quotannis praetor mittere solebat

Colonia Volaterrae

Volaterrae colonia lege III. virali est,adsignata in centurias singulas iugera ducenta,decimanis cardinibus est adsignata,quam omnes veterani,in portionibus diuisam pro parte habuerunt. Frontinus

Colonia Vlubra

Vlubra oppidum a III. viris erat deductum,postea a Druso Caesare extructũ,ager eius in omnibus est adsignatus: iter populo non debetur. Frontinus

Colonia Rhegium

Nunc colonias quas Augustus Caesar deduxit exponam,quarum forte prima fuit Rhegium, de qua Strabo libro v. sic scribit:*Caesar Augustus fugato ex Sicilia Sex. Pompeio, quum desertam vrbem Rhegium reperiisset, permultos ex classe eius ibidem fecit colonos.* Haec in vetusta hac inscriptione municipium appellatur

TI.EFRVENVS.TI.F.SABINVS.TESTAMENTO
LEGAVIT. MVNICIPIBVS. RHEGINIS

Colonia Acerrae

Acerrae muro ducta colonia, diuus Auguſtus deduci iuſſit. iter populo debetur P. LXXX. *Ager eius in iugeribus eſt adſignatus.* Frontinus Haec colonia vetus municipiũ, & praefectura fuit

Colonia Alatrum

Alatrum muro ducta colonia. Auguſtus deduxit. iter populo non debetur. ager eius per centurias & ſtrigas eſt adſignatus. Frontinus. Haec etiam municipium in antiquis inſcriptionibus appellatur ſic

C. IVLIO.AVG.L.HELENO.EX.DECRETO
DECVR. MVNICIPI. ALETRINATIS. ET
POLLICITATIONE.SEVIR.ET.MVNICIPVM
ET. INCOL. OB. MERITA. EIVS

Colonia Atella

Frontinus: *Atella muro ducta colonia, deducta ab Auguſto. Iter populo debetur* P. CXX. *Ager eius in iugeribus eſt adſignatus.* Atella vetus ante tum municipium, tum praefectura fuit

Colonia Auguſta Taurinorum

Hanc cum Auguſta praetoria Salaſſorum ab Auguſto Caeſare deductam exiſtimo, quando ipſe, auctore Strabone, egregia contra Salaſſos victoria potitus eorum prope nomen deleuerit. De quibus ſic libro III. cap. XVII. ſcribit Plinius In Tranſpadana regione XI. *coloniae ab alpium radicibus Auguſta Taurinorum antiqua Ligurum ſtirpe, inde nauigabili Pado, dein Salaſſorũ Auguſta praetoria, iuxta geminas alpiũ fauces, Graias atque Poeninas*

Colonia Auguſta Praetoria Salaſſorum

De hac praeter Plinium meminit Ptolemaeus libro III. cap. I. ſic: *Salaſſorum qui ſub Inſubribus ſunt ciuitates; Auguſta praetoria colonia*

Colonia Bonianum Vndecumanorum

Huc vndecimam legionem post bella ciuilia ab Augusto deductam coloniam fuisse innuere videtur Plinius libro III. cap. III.

Colonia Copiae, alias Thurij

Strabo libro VI. *Thurios Tarentini euersere, Romani colonos paucos deduxere, Copiasque coloniam appellauerunt.* Hanc ab Augusto deductam opinor, post bellum Siculum

Colonia Cortona

Dionysius qui sub Augusto vixit: *Croton colonia Romanorum, Cortona nuper appellata est.* Haec in Tuscia erat

Colonia Cumae

Cumae muro ducta colonia, ab Augusto deducta, iter populo debetur pedes LXXV. Ager eius in iugeribus veteranis pro merito est adsignatus iussu Claudi Caesaris. Frontinus. Vetus aliquando municipium, aliquando praefectura haec colonia fuit Festo & Liuio auctoribus

Colonia Fanum Fortunae, alias Iulia Fanestris

Hanc ab Augusto deductam nomen declarat, quando is Tranquillo auctore, duodetriginta colonias deduxerit. Plinius libro III. cap. XIIII: *In regione sexta colonia Fanum Fortunae, Pisaurum.* Pomponius Mela libro II. cap. II. *A Pado ad Anconam, transitur Rauennam, Ariminum, Pisaurum, Fanestris colonia, flumen Metaurus, atque Aesis.* Vetus lapis

L. OPPIVS. SEX. F. L. N. BARBATVS
PROC. COL. FAN
item
II. VIR. Q. Q. CORP. DENDROPHOROR
COLON. FANESTRIS. D. D

item
Q. DIVINIVS. Q. F. APPIO
TABVLARIVS.CORPOR.DENDROPHOR
COL. IVL. FANESTRIS

Colonia Nuceria

Nuceria Constantina muro ducta colonia : deducta iussu imp. Augusti, iter populo debetur P. LX. Ager eius limitibus Iulianis lege Augustana militibus est adsignatus, & alibi in absoluto resedit. Liuius libro XXVII. *Nucerini quaerentes vbi habitarent Nuceria deleta, Atellam, quia id maluerant, Atellanis Calatiam migrare iussis, transducti M. Marcello, & M. Laeuino cos.* Ptolemaeus libro III. ca. I. *Vmbrorum qui sunt supra Tuscos Nuceria colonia, postea Picentinorum Nuceria colonia*

Colonia Orientium

Orientiũ colonia lege Augusti censita est limitibus Gracchanis, qui recturas maritimas & montanas spectant, postea per cardines decumanos & duodecumanos adsignata est. Frontinus

Colonia Priuernum

Priuernum oppidum muro ductum coloniam militibus deduxit imp. Caesar sine colonis. Iter populo debetur P. XXX Ager eius pro parte cultus iugeribus est adsignatus. Ceterum in lacineis vel in absoluto remansit. Frontinus. Priuernum vetus municipiũ & praefectura ante fuit, auctore Festo

Colonia Rauenna

Strabo libro V. *Ariminum Vmbrorum colonia, vt Rauenna, sed vtraque Romanos habet inquilinos,* Haec ab Augusto instituta est, quum classem in eius portu instruxit, quae Hadriatico sinu tuendo excubaret

Colonia Tergeste

Haec,vt ex hac antiqua Tergestina inscriptione liquet,IMP.CAESAR.COS.DESIG·TERT.III.VIR.R.P.C.ITER.MVRVM.TVRRESQVE.FECIT ab Augusto deducta est.De qua Plinius li.III.ca.XVIII. In x. regione Italiae, *Tergestinus sinus,colonia Tergeste XXXIII. mille passuum ab Aquileia.* Ptolemaeus libro III. cap.I. *Istriae post flexum intimi Hadriatici sinus,Tergeste colonia*

Colonia Theanum Sidicinum

Frontinus:*Theanum,quod & Sidicinum,colonia deducta a* Caesare *Augusto.iter populo debetur* P.XXCV. *Ager eius limitibus metricis omnibus est adsignatus.* Plinius libro III. cap. v. In regione prima Italiae, *coloniae Capua, Aquinum,Suessa,Venafrum,Sora,Theanum Sidicinum, & Nola.* Hae autem sunt coloniae quas pro cōstanti Augustum Caesarem deduxisse inueni. Sequuntur hae tres praeterea coloniae a Nerone Claudio fratre, & Druso Caesare filio Tiberij imperatoris factae, de quibus scribit Frontinus

Colonia Atina

Atina muro ducta colonia; deduxit Nero Claudius.*iter populo nō debetur. Ager eius pro parte in lacineis,& strigis est adsignatus.* Frontinus

Colonia Anagnia

Haec ex municipio a Druso Caesare deducta colonia est.De qua ita scribit Frōtinus: *Anagnia muro ducta colonia Drusi Caesaris:populus dederat,iter populo non debetur,ager eius per strigas est adsignatus.* Haec colonia municipium vetus,& praefectura ante fuerat

Colonia Calagna

Calagna muro ducta colonia iuſſu Druſi Caeſaris populus deduxit. iter populo non debetur. ager eius Veteranis eſt adſignatus. Frontinus de coloniis

Coloniae incerto tempore deductae

Colonia Abella

Abella municipium coloniae, vel familiae imp. Caeſaris Veſpaſiani iuſſu acceperunt, poſtea in lacineis ager eius in iugeribus militi eſt adſignatus, iter populo debetur

Colonia Aeſis

Huius coloniae non niſi in vetuſtis his epigrãmatibus mentionem extare dedici ſic

PATRONO. COL . AESIS

item

PATRONO . COL . AVXIM
ET . COL . AESIS
ET . MVNIC . NVMANAT

item

PLEBS . COLON . AESIS

Colonia Ancon, alias Ancona

Plinius libro III.cap. XIII. Quarta regione Piceni *Numana a Siculis condita. Ab eiſdem colonia Ancon appoſita promontorio Cumero in ipſo flectentis ſe orae cubito.* Vetus inſcriptio

DECVRIONES . ET . PLEBS
COLONIAE ANCONITANORVM

Colonia Apuleſium

Huius coloniae tantum vetus hic lapis meminit

P. AELIO.P. F. PAPIR.MARCELLO
PATRONO. ET.DECVRIONI
COLONIAE. APVLESIVM

Colonia Asculum

Plinius libro III.cap.XIII. In quinta regione Piceni *Cupra oppidum, castellum Firmanorum, & supra id colonia Asculum Piceni nobilissima.* Asculum Cicero pro Sulla municipium vocat. Vetus epigramma

DECVRIONES. ET. PLEBS
COLONIAE. ASCVLANORVM

Colonia Asta

Ptolemaeus libro III.cap.I. *In Liguria Asta colonia*

Colonia Brixillum

Plinius libro III.cap.XV. In octaua regione *coloniae Bononia, Brixillum, Mutina.* De hoc oppido plura scribit Tacitus libris XVII.& XIX.clade Othonis insigne

Colonia Caedicia

Vetus epigramma tantum quod sciam, hanc coloniam commemorat ita

DVOVIR . MVLSVM . ET . CRVSTVM
COLONIS. SENVISSANIS. ET . CAEDICIANIS

Colonia Capis

Capis coloniae pro aestimo vbertatis, & naturae locorum sunt agri adsignati, nam termini in variis locis sunt positi. Frontinus

Colonia

Colonia Concordia

Plinius libro III. cap. XIIX. In decima regione Venetia, *colonia Concordia*. Ptolemaeus lib. III. cap. I. *Carnorũ mediterraneae coloniae, Forũ Iulij, Cõcordia, Aquileia*

Colonia Gabij

Lapis vetus extat Zagaroli, quod oppidum olim Gabios fuiſſe creditur, ſic exaratus: Hanc Cicero Philippica II. municipium vocat

CN. ARRIO . CN. F. PVB. AXIMIO
PATRNO . ORDIN . ET . COLON

Colonia Iſtonium

Huius coloniae mẽtio eſt in vetuſta quadam, quam ſupra retuli, inſcriptione

Colonia Laurolauininm

Laurolauinium lege & conſecratione veteri manet. Ager eius ab Imperatoribus Veſpaſiano, Traiano, & Hadriano in lacineis eſt adſignatus. iter populo non debetur. Frontinus de coloniis

Colonia Lucus Feroniae

Plinius libro IIII. cap. V. In regione VII. *intus coloniae Faliſca Etruſcorũ, Lucus Feroniae, Ruſellana, Seneñſis, Sutrina*

Colonia Lupia

Vetus inſcriptio

PATRONO. COL. LVPIENSIVM
PATRONO . MVNICIPI

Colonia Neapolis

Vetuſta epigrammata

PATRONO. COLONIAE. NEAPOLITANAE

item

GENIO . COLONIAE. NEAP

item

ORDO. ET. POPVLVS. NEAPOLITANVS

item

S. P. Q. NEAPOLITANVS. DD
L. BAEBIO. L. F. GAL. COMINIO
PATRONO . COLONIAE

Colonia Pampia

Vetus inscriptio

CENAM . COLONIS
SENVISSANIS . ET. PAMPIIS

Colonia Praeneste

A Gellius libro XVI. cap. XIII. *D. Hadrianus in oratione quam de Italicensibus, vnde ipse ortus fuit, in senatu habuit, Praenestinos refert maximopere a Tiberio Imp. petiisse, orasseque vt ex colonia in municipij statum redigerentur, idque illis Tiberium pro referenda gratia tribuisse, quod in eorum finibus sub ipso oppido, ex capitali morbo reualuisset.* Festus Praeneste municipium sui iuris vocat. Vetus inscriptio

PATRONO . COLONIAE
PRAENESTINORVM

Colonia Regium Lepidi

Ptolemaeus libro III. cap. 1. *In Gallia Togata Regium Lepidi colonia*

Colonia Rusellana

Plinius libro III. cap. V. huius coloniae in Tuscia mentionem facit

Colonia Saepinum

Saepinum oppidum muro ductum, colonia ab imp. Nerono Claudio *est deducta, iter populo debetur P. L. ager eius in Augusteis centuriis est adsignatus.* Frontinus

Colonia Salpis

Huius coloniae meminit Frontinus in libro de coloniis: *Salpis muro ducta colonia, & cet*

Plinius libro III.cap. v.In regione VII. Etruriae *colonia Falisca, lucus Feroniae, Rusellana, Senensis, Sutrina*

Colonia Senuisa

Antiqua inscriptio

DVOVIR.MVLSVM.ET CRVSTVM
COLONIS. SENVISSANIS
ET. CAEDICIANIS

Item

CAENAM.COLONIS
SENVISSANIS.ET.PAMPIIS

Colonia Tolentinum

Tolentini vetus inscriptio haec adhuc extat

MAVORTI.ET.GENIO.COLONIAE

item

T. FLAMINIO
PONTIFICI.TOLENTIN

Tolentinatium in Piceno meminit Plinius libro III

Colonia Verulae

Verulae oppidum muro ductum, ager eius limitibus Gracchanis in nominibus est adsignatus ab imp. Nerua colonis est redditus. Frontinus in libro de Coloniis

Atque haec sunt omnium coloniarum ciuium Romanorum, Latinarum, & militarium nomina, quas a Romulo vsque ad imperij excidium deductas fuisse intra Italiam apud veteres auctores, vel inscriptiones inuenerim. Quarum pars maior ordine temporum seruato, digesta est. Has vero posteriores, quarum tempora inuenire non potui, vna ordine alphabetico subiũxi. Nunc quae antiqua municipia, vel praefecturae fuerint ante legem Iuliam, exponam

DE. MVNICIPIIS

Municipiorum (vt dixi) duo genera fuerunt, alterum quod ius ciuitatis sine suffragio habebat, alterum

vero, cui cum ſuffragij latione ciuitas data eſt. Primi omnium municipes,& ſine ſuffragij iure facti fuerunt Caerites, quibus pro ſacris Romanis bello Gallico receptis, cuſtoditiſque, cōceſſum eſt vt ciuitatis Romanae honorem quidem caperent, ſed negociis tamen atque oneribus vacarent, vt tradit Gellius libro XVI. cap. XIII. Hinc tabulae Caerites appellatae, in quas cēſores referri iubebāt, quos notae cauſſa ſuffragiis priuabant, vt Aſconius in Verrineis prodidit. Caere autē municipium haud longe poſt vrbem a Gallis captam, annumque vrbis CCCLXIII. factum eſt

Municipium Caere

Caerites primos municipes & eos ſine ſuffragij iure fuiſſe ſupra ex Aſconio & Gellio demonſtraui. Hoc municipium inter eas praefecturas refert Feſtus, in quas praetor vrbanus praefectos creare ſolebat. Huic municipio ante legem Iuliam ciuitatē cum ſuffragio datam fuiſſe Feſtus aperte innuere videtur, quum illud eo iure quo Aricini fuerunt donatum ſcribat, & Aricinos ex Liuio, ciues Romanos fuiſſe conſtet cum ſuffragij latione. Vetus lapis

IMP. CAESARI. DIVI. F. AVGVSTO
PONTIF. MAXIM. S. P. Q. CAERES

Item

L. VILLONIO . ASELLO . AVGVRI
CENS. MVNICIPES . ET. IN COL

Item

SOLI. SANCTISSIMO . C . AEMILIVS
C. F . SCAPT. PROCVLEIANVS
SECVNDVS. DECVRIO. MVNICIP. CAER

Municipium Tuſculum

Primum omnium municipium cum ſuffragij latione fuit Tuſculum,cui quum(vt inquit Sex.Pompeius) primo ſine ſuffragio ciuitas data eſſet, poſt aliquot annos pleno iure ciues Romani Tuſculani facti ſunt. Eius rei ita meminit libro vi.Liuius: *Tantum fere verborum a Tuſculanis in ſenatu factum. Pacem in praeſentia, nec ita multo poſt,ciuitatem impetrauerunt. Ab Tuſculo legiones deductae.* Hoc autē factum eſt anno vrbis CCCLXXIII.Ciuitatem vero Romanam(vt opinor)ſine ſuffragij iure eos adeptos fuiſſe quadriennio poſt refert idem Liuius. *Incenſos Latinos ea rabie impetus Tuſculum tulit,ob iram quod deſerto communi concilio Latinorum, non in ſocietatem modo Romanam,ſed etiam in ciuitatem ſe dediſſent.* Hoc factū eſt anno vrbis CCCLXXVII. Tuſculanos vero ſuffragij ius haud longe poſt primum cōſulem e plebe creatū ex his Imp.Claudij verbis apud Tacitum intelligo.*Plebeij*(inquit)*magiſtratus poſt patricios, Latini poſt plebeios , ceterarum Italiae gentium poſt Latinos.* Neque enim aequum videbatur plebē Romanam magiſtratibus capiendis exclusam , alienigenas vero admiſſos fuiſſe. Eos vero ſuffragij iure a populo donatos,in tribum Papiriam:vt Liuius libro VIII.vel Popilliam , vt Valerius libro IX. cap. X.tradunt,a cenſoribus relatos fuiſſe conſtat. Adiicit libro VIII. Liuius poſt bellum Latinum,quo Latium omne domitum eſt , anno vrbis CDXVI.L.Furio,C.Maenio cos.*Tuſculanis ciuitas ſeruata quam habebant , crimenque rebellionis a publica fraude in paucos auctores verſum.* Ex Tuſculo celebres familiae quae Romae ſummos honores adeptae ſunt, prodierunt,Porcij,& Coruncanij, vt Cicero & Tacitus tradunt , quamquam Tacitus Coruncanios non

Tuſculo,ſed Cameria oriundos ſcribat. De municipio Tuſculo meminit Cicero pro Plancio

Municipium Lanuuium

Anno vrbis cõditae CDXVI. L. Furio Camillo, C. Maenio cos. reliquiis omnibus belli Latini extinctis, Latioque omni ab his cos. in deditionem populi Romani accepto, Camillus de Latinis populis ad ſenatũ retulit. Patreſque hortatus eſt, vt hoſtes victos more maiorum pro ciuibus haberent, eoſque in ciuitatem, quo illos in perpetuum fideles haberent, acciperent. Principes ſenatus relationem conſulis de ſumma rerũ laudare, ſed quum aliorum alia cauſſa eſſet, ita expediri poſſe conſiliũ dicere, vt pro merito cuiuſque ſtatueretur, ſi de ſingulis nominatim referrent populis. Relatum igitur de ſingulis, decretumque. Lanuuinis ciuitas data, ſacraque ſua reddita, cum eo vt aedes lucuſque ſoſpitae Iunonis communis Lanuuinis municipibus cũ populo Romano eſſet. Sex Pompeius: *Seruius filius aiebat, Municipes initio fuiſſe, qui ea conditione ciues Romani fuiſſent, vt ſemper Remp. ſeparatim a populo Romano haberent* (ideſt qui ſuis legibus viuerent) *Cumanos videlicet, Acerranos, Atellanos, qui aeque ciues Romani erant, & in legione merebant. Municipium id genus hominũ dicitur, qui quum Romam veniſſent, neque ciues Romani eſſent, participes tamen fuerunt omnium rerum ad munus fungendum vna cum Romanis ciuibus, praeterquam de ſuffragio ferendo, aut magiſtratu capiendo, ſicut fuerunt quondam Fũdani, Formiani, Cumani, Acerrani, Lanuuini, Tuſculani, qui poſt aliquot annos ciues Romani effecti ſunt.* De Lanuuino municipio mentionẽ facit Cicero pro Muraena, quod poſtea a Caeſare dictatore ex municipio colonia facta eſt

Municipium Aricia

Suggerit Liuius libro VIII. *Aricini, Nomentanique, & Pedani, eodem iure quo Lanuuini in ciuitatem accepti.* Et Velleius libro I. *Deinde interpositis duobus & triginta annis Aricini in ciuitatem recepti.* Sex Pompeius: *Alio modo municipium dicitur, quum id genus hominum definitur, quorum ciuitas vniuersa in ciuitatem Romanam venerit, vt Aricini, Caerites, Anagnini.* Aricia postmodum ex municipio colonia facta est exolescentibus (vt scribit Gellius) municipiorum iuribus, & priuilegiis. Eam enim Florus ex Liuio in epitoma libri LXXX. coloniã vocat. Ceterum quum tam de municipiorum numero, quam de iis qui cũ suffragio ciuitatem adepti sunt, inter Liuium, Velleium, & Festum controuersia sit, ego hic Liuium sequi decreui, qui mea sententia accuratius hãc rem tractauit. Ne vero Velleius & Festus a Liuio dissentiãt, quantum a me fieri poterit, operam dabo, atque eorum repugnantiam, si quae vlla tamen sit, tollere curabo. Quamquam non ignorem Festi locum vbi de municipiis loquitur, corruptum esse, aliquotque verba Festi ipsius, aliquot vero Epitomistae esse, quae inuicem inserta rem ipsa valde obscurã reddunt. Ego tamen ex Festo nõ nisi municipiorum nomina excipere volui; nam triplicem quam eorum distinctionem facit, me satis non intelligere fateor. Ex Liuio enim & Gellio aperte colligitur duo potissimũ municipiorum genera, quemadmodum ego initio dixi, tantùm fuisse

Municipium Nomentum

Aricini (inquit Liuius libro VIII) *Nomentani, Pedani, eodem iure quo Lanuuini in ciuitatem accepti*, anno vrbis CDXVI. L. Furio, C. Maenio cos

Municipium Pedum

Pedani cum Nomentanis & Aricinis eodẽ iure quo Lanuuini, ciues Romani facti. Pedum autem Latij oppidum haud procul a Tibure fuit. Ceterũ Lanuuinos, Aricinos, Nomẽtanos, & Pedanos municipes hoc anno cum colonis Antiatibus ciuitate a populo Romano ex S.C. donatos censores, qui proxime creati sunt, Q. Publilius Philo, & Sp. Postumius in duas nouas tribus propter eos additas censuerunt Maeciam & Scaptiam. Quarum Maecia a castro Latij Maecio dicta est, de quo sic scribit libro VI. Liuius: *Tertiam partem dictator Camillus ad Volscos duxit, nec procul ab Lanuuio, ad Maecium (is locus dicitur) castra oppugnare est adortus.* Scaptia vero a Latij vrbe Scaptia dicta est, de qua Plinius libro III. cap. V. meminit

Municipium Fundi

Eodem anno post bellum Latinum, L. Furio & C. Maenio cos. *Fundanis Formianisque, quod per fines eorum tuta pacataque fuisset via, ciuitas sine suffragio data.* Ita libro VIII. Liuius. Paterculus vero: *Interiecto triennio Fundani & Formiani in ciuitatem recepti, eo ipso anno quo Alexandria condita est.* Addit idem Liuius libro XXXIIX. M. Valerio Messalla & C. Liuio Salinatore cos. anno vrbis DLXV. *De Fundanis Formianisque municipibus, & Arpinatibus C. Valerius Tappo tribunus plebis promulgauit, vt iis suffragij latio (nam antea sine suffragio habuerant ciuitatem) esset. Huic rogationi quattuor tribuni plebis, quia non ex auctoritate senatus ferretur, quum intercederent, edocti populi esse, non senatus ius, suffragium quibus vellet impartiri, destiterunt incoepto. Rogatio perlata est, vt in Aimilia tribu Fundani, & Formiani, in Cornelia Arpinates ferrent. atque*

in his tribubus tum primum ex Valerij plebiscito, a censoribus qui eo anno erant, T. Quinctio Flaminino, & M. Claudio Marcello, censi sunt.

Municipium Formiae

Idem ius quod municipes Fundani, habuerũt etiam iis vicini Formiani. Longo tempore post Formiae a III. viris ex municipio colonia facta est. Municipia Fundos & Formias inter praefecturas eas refert Festus, in quas praetor vrbanus singulis annis praefectos ab vrbe mittebat

Municipium Cumae

Liuius libro VIII. L. Furio, C. Maenio cos. *Campanis equitibus honoris caussa, quia cum Latinis rebellare noluissent ciuitas sine suffragio data, Cumanos Suessulanosque eiusdem iuris conditionisque ciuis Capuam esse placuit.* Et libro XXIII. *De CCC. equitibus Campanis, qui in Sicilia cũ fide stipendiis emeritis Romam venerant, delatum ad populũ vt ciues Romani essent, item vti municipes Cumani essent pridie quam populus Campanus a populo Romano defecisset.* Idem libro XL. *Cumanis petentibus permissum, vt publice Latine loquerentur, & praeconibus Latine vendẽdi ius esset.* Hoc municipium a Festo inter ea refertur, quibus postea ciuitas cum suffragio data est. Inter eas quoque praefecturas illud enumerat, in quas praefecti a populo mittebantur, quod postea Augustus Caesar coloniam militarem fecit. Cumis vetus lapis

PILVMO. SANCTISSIMO
GENIO. MVNICIPI. SACRVM
P. IVBENTIVS.. ANCHARIVS. II. VIR

Municipium Acerrae

Liuius libro VIII. Anno vrbis CDXXII. A Cornelio II̅.& Cn.Domitio cos. *Censùs actus, nouique ciues censi: tribus propter eos additae Maecia, & Scaptia.* addiderunt censores *Q. Publilius Philo, Sp. Postumius. Romani facti Acerrani, lege ab L. Papirio praetore lata, qua ciuitas sine suffragio data.* Et Velleius, *Insequētibusque cōsulibus a Sp. Postumio & Philone Publilio censoribus Acerranis data ciuitas.* Hoc municipium a Festo inter ea refertur, quibus primo sine suffragio, post cum suffragij iure ciuitas data est. De qua re nihil Liuius scribit. Hanc Festus inter eas praefecturas etiam enumerat, in quas a populo praefecti mittebātur. Quam vel ex praefectura, vel ex antiquo municipio Augustus postea coloniam deduxit

Municipium Priuernum

Victis Priuernatibus, ex auctoritate patrum latum ad populum est, vt. Priuernatibus ciuitas daretur. Hoc factū est, auctore Liuio libro VIII. anno vrbis CDXXV. L. Aemilio Mamercino II. C. Plautio Deciano cos. Hoc municipium inter eas praefecturas refert Festus, in quas praetor vrbanus quotannis praefectos mittebat. Haec postea colonia facta est,

Vetus Lapis

C. ARRIO. C. F. COR. CLEMENTI
CVRATORI. MVNIC. PRIVERNATIS

Item

PATRONO. MVNICIPI. CVRATORI
REIP. DECVRIONES. ET. VI. VIRI. AVG
MVNICIP . PRIVERN . D D

Municipium Anagnia

Liuius libro IX. anno vrbis conditae CDXLVIII. Q. Marcio Tremulo, P. Cornelio Aruina cos. *Hernicorum tribus populis, Alatrinati, Verulano, Ferentinati, quia maluerunt, quam ciuitatem, suae leges redditae, connubiumque inter ipsos, quod aliquandiu soli Hernicorum habuerunt, permissum. Anagninis, quique arma Romanis intulerant, ciuitas sine suffragij latione data, concilia connubiaque adempta, & magistratibus, praeterquam sacrorum curatione, interdictũ.* De municipio Anagnino meminit Cicero pro domo. An vero huic municipio ciuitas cum suffragio vnquã data fuerit, ante legem Iuliam, incompertum. Festus quum inquit, *Alio modo municipium difinitur id genus hominum esse, quorum ciuitas vniuersa in ciuitatem Romanam venit, vt Aricini, Caerites, Anagnini*; aperte significare videtur, Caere, & Anagniam suffragij ius quemadmodum Aricinos habuisse. Qui etiam Anagniam inter praefecturas enumerat, in quas praetoris vrbani auctoritate praefecti ibant. Frontinus vero eã a Druso Caesare coloniam deductam fuisse tradit. Vetus lapis

M. RVBRIO. L. F. PROCVLO
PR. AED. Q. PONT. SALIO
MVNIC. ET. IN. COL

Municipium Arpinum

Liuius libro X. L. Genucio, Ser. Cornelio cos. anno vrbis CDLI. *Arpinatibus Trebulanisque ciuitas data* Vt autem sine suffragio intelligi debeat, idem facit, qui libro XXXIIX. refert Arpinatibus ciuitatem cum suffragio datam fuisse. De municipio Arpino meminit Cicero pro Plancio, & de claris oratoribus. Festus Arpinum inter eas praefecturas

enumerat, in quas praetor vrbanus singulis annis praefectos mittebat. Itemque inter ea municipia quae sui iuris erant. Atque haec sunt omnia municipia quibus ciuitatem cũ suffragio datam fuisse apud Liuium inueni. Adiicit Velleius libro 1. *M. Curio, & Cornelio Rufino cos.* (anno vrbis CDLXIIII) *Sabinis sine suffragio data ciuitas. Sempronio vero Sopho & Appio Caeci filio cos.* (anno vrbis CDXXCVI.) *suffragij ferẽdi ius Sabinis datum.* Quod si hoc verum est, Sabini primi fuerunt quibus integrae prouinciae ciuitas data sit, quod tamen creditu difficile est. Nam iis post legem Iuliam cum Latinis, Vmbris, Tuscis, & Gallis Cispadanis datam fuisse existimo

Municipium Atella

Hoc municipium etiam a Festo refertur inter ea, quibus ciuitas postea cum suffragij iure data est. Et in libro decimoquarto, id vnum ex his praefecturis scribit, in quas praefecti populi suffragiis creati, mittebantur. Vtrunque enim esse potest, vt primo municipium, post bello Punico secundo, cum reliquis quas supra enumeraui, praefectura facta sit. Illud Augustus, vt pleraque alia, coloniam deduxit

Equites Campani

Liuius libro octauo: *Equitibus Campanis honoris caussa: quia cum Latinis rebellare noluissent, ciuitas sine suffragio data.* Monumentoque vt esset, aeneã tabulam in aede Castoris, Romam fixerunt. Velleius: *Sp. Postumio, Veturio Caluino cos. Campanis data est ciuitas, partique Samnitium sine suffragio*

Municipium Sueſſula

Sueſſulam & Trebulam, quamquam vetuſta municipia, poſt omnia tamen collocaui, quod iis ante legẽ Iuliam ciuitatem cum ſuffragio datam fuiſſe non inuenerim: quod eo honore, illa quae ſupra retuli, affecta, vel aperte intelligatur, vel ex ſcriptorum verbis eliciatur. De municipio porro Sueſſula Liuius libro VIII. Bello Latino finito, *Cumanos Sueſſulanoſque eiuſdẽ iuris conditioniſque, cuius Capuam eſſe placuit.* Hanc praefecturam refert Feſtus, ex his in quas populus Romanus praefectos quotannis mittebat. Quod Sulla coloniam, vt ſupra vidimus, militarem deduxit

Municipium Trebula

L. Genucio, Ser. Cornelio cos. *Arpinatibus, Trebulaniſque ciuitas data.* ita Liuius libro decimo. Eam autem ſine ſuffragio iis conceſſam fuiſſe, ex eo patet, quod multo tempore poſt Liuius refert Arpinates cum ſuffragio ciuitatem adeptos fuiſſe: de Trebulanis vero nullam mentionem facit

Alia quaedam municipia

Feſtus libro XI. *Tertio municipium definitur, quum id genus hominum, qui ad ciuitatem Romanam ita venerũt, vt municipia eſſent, vt ſua cuiuſque ciuitatis & coloniae iura eſſent, vt Tiburtes, Praeneſtini, Piſani, Arpinates, Nolani, Bononienſes, Placentini, Nepeſini, Sutrini, Lucenſes.* Ex his Tibur & Praeneſte, quae ciuitates foederatae Latinae erant, & Arpinum municipium ſuis legibus relictae ſunt, Piſae, Nola, Bononia, Placentia, Nepet, Sutrium, Luca coloniae deductae

Memorantur a Cicerone municipia aliquot praeter ea quae dixi, quae haud dubie poſt legem Iuliam facta

ſunt,vt Aſculum in oratione pro Sulla,Aquinum, Labici,Gabij, Bouillae in ſecūda Philippica; Larinum in oratione pro Cluentio; Ameria,pro Sex. Roſcio; Tarquinij pro Caecina,& quaedam alia

Tacitus quoque libro xvii.municipia Tranſpadana, Mediolanum, Nouariam, Vercellas, & Eporediam nominat

In vetuſtis epigrammatibus municipiorum Italicorum Seguſini,Interamnatis,Nabartis, Caſuentinorū, Vindenatium, Ocricolani, Surrentini, Rhegini, Tiburtis,Hidruntini,Saepinatis,Sueſſani, Fori Sempronij,Corani, Nolani, Aletrinatis, Allifani, Amerini, Blerani,Arretini, Cluſini, Tifernatis, Maeuaniae, & Maeuaniolae,Capaenatis,Vrbini, Saſſinatis, Caſſinatis,Hiſpelli,Foro Flaminij,Numanatis, Aſiſinatis, & aliorum multorumque frequens mentio eſt. Atque hactenus de municipiis

De praefecturis

Quae & quot genera praefecturarum eſſent, ſupra docui. Illud tantum ſcitu dignū ex praefecturis quaſdam fuiſſe,quae ius ciuitatis & ferendi ſuffragij haberent,quaſdam non, quemadmodum de municipiis & coloniis dixi. Sex. Pōpeius libro decimoquarto, duas & viginti praefecturas enumerat, in his decem fuiſſe ſcribit,in quas praefecti populi ſuffragiis creati mittebātur,vt hae,Capua,Cumae, Caſilinum, Vulturnū, Linternum,Puteoli,Acerrae,Sueſſula,Atellae, & Calatia,duodecim vero,in quas vrbanus praetor pro ſuo arbitrio praefectos mittebat.hae fuerunt Fundi, Formiae,Caere, Venafrum, Allife, Priuernum, Anagnia, Fruſino,Reate, Saturnia,Nurſia, & Arpinum. Quae fere omnes,aut ex coloniis& municipiis praefecturae

factae sunt, aut ex praefecturis in colonias, & municipia redactae. Ex his Capua praefectura fuit a bello Punico secundo ad consulatum C. Caesaris, a quo colonia deducta est. Cumae, Acerrae, Suessula, Atella, Formiae, Priuernum, & Anagnia, tum municipia, tum coloniae: Fundi vero, Caere, & Arpinum municipia tantum aliquando fuere, Casilinum, Vulturnum, Linternum, Puteoli, & Saturnia coloniae. Calatia vero, Venafrum, Allife, Frusino, Reate, & Nursia praefecturae, dū libertas populi Romani stetit, semper fuere. Nam quum post legem Iuliam, aequatis omnium suffragiis, ciuitas Italiae omni data fuisset, municipiorum, coloniarum, & praefecturarum iura oblitterata sunt, nominaque haec confundi coepta, vt & colonia pro municipio, & municipium pro colonia, & praefectura, aliquādo accepta sunt. Cicero enim Placentiam in L. Pisonem; Soram, & Cassinum pro Plancio; Calenum in Rullum; Suessam in ep. ad Atticum; Cosam in Verrem municipia vocat, quas colonias deductas fuisse ostendi. Ad haec praefecturae ipsae, & municipia, itēque veteres coloniae, deductis militibus, coloniae omnes denuo a Sulla primum, deinde Caesare, triumuiris, & Augusto factae sunt, vt latius supra demonstraui. Praeter eas praefecturas, quas ex Festo digessi, Corae praefectura Strabo libro quinto, Claudiae, Plinius libro tertio, cap. quinto, Atinatis Cicero pro Plancio, Reatinae idem de natura deorum mentionē faciunt

Cetera omnia (vt dixi) Italiae oppida, quae coloniae, municipia, & praefecturae non erant, foederatae ciuitates vocabantur, vt Tibur, Praeneste, Neapolis,

& pleraque alia. hoc autem ante legem Iuliam, & bellum Marſicum intelligo, nam poſt ea tempora, omnes Italiae ciuitates, quibus ius ſuffragij datum erat, municipia appellari poterant. Atque hactenus de praefecturis

PROVINCIAE. POPVLI. ROMANI EXTRA. ITALIAM

Italia omni accurate deſcripta, atque eiuſdem coloniis, municipiis, & praefecturis enumeratis, nũc idem de aliis prouinciis faciundum eſſe videtur, quas populus Romanus poſt Italiam in fidẽ acceptam, eius praecipue auxilio ſubiugauit. Quarum omnium Sicilia prima prouincia populi Romani ſtatim poſt confectum bellum Punicum primum, hac ratione facta eſt.

PROVINCIA. SICILIA

Pro defenſione Siculorum primum cum Poenis bellum ſuſceptum eſt anno vrbis CDXC. Ap. Claudio, & Q. Fuluio cos. Quod vario euentu per annos tres & viginti perductum eſt. Poſtremo A. Poſtumio, C. Lutatio cos. anno vrbis DXII. Romani reparata claſſe, quam aliquot annis ante naufragio amiſerant, C. Lutatium conſulem aduerſus Poenos miſerunt. Qui cum claſſe CCC. nauium in Siciliam tranſuectus eſt. Huic, quum iam Drepani portum, ceteraſque quae circa Lilybaeum ſunt ſtationes in poteſtatem redegiſſet, Anno claſsis praefectus ad Hamilcarem Poenorũ ducem nauigans, cum CCC & ipſe nauibus occurrit: ſummo commiſſo proelio ad Aegates inſulam, res Romana ſuperior fuit. Anno victus nauem auertit, & dux fugae primus fuit. Aliquanta cum eo pars exercitus ſui Africam petunt, alij Lilybaeum confugere. Naues Poenorum ſubmerſae quinquaginta, captae

captae LXX. reliquae Hieronesum refugerunt. Viui capti amplius decem millia hominum. Vel (vt Orosius tradit) Punicae naues captae sunt LXIII. CXXV. demersae, XXII. millia hominũ capta, caesa XIII. millia. Romanorum autem XIII. naues demersae sunt. Lutatius deinde ad Erycinam ciuitatem, quam Poeni tenebant, venit, ibique duo millia Carthaginensium conserta pugna interfecit. Ita Polybius, Liuius, Florus, Eutropius, & Orosius. Anno vero sequenti Q. Lutatio, & A. Manlio cos. victis ad Aegates insulam Carthaginiensibus pax his conditionibus data est: Poeni Sicilia, & omnibus insulis, quae inter Italiam & Africam sunt, excedunto. Duo millia & CC. talenta in annos XX. pendunto, in praesens mille. Captiuos Romanos sine pretio reddunto. Vtriusque populi socij, apud vtrumque populum, tuti sunto. Alterius socios neuter in amicitiam recipito. Neuter in alieno imperio imperato, neue milites conducito. Graues has leges impositas Carthaginiensibus Hamilcar Poenorũ imperator moerens accepit. Quare Poeni Sicilia & Sardinia excessere, & se vectigales ac stipẽdiarios fieri passi sunt, anno eius belli vigesimo quarto, in quo C. Lutatius pro cõsule, & Q. Valerius Falto propraetore celeberrimos de Poenis egerunt triumphos. Eodemque anno bello Punico primo confecto Siciliam primam prouinciam populi Romani, regnó Hieronis Syracusani excepto, fecit magna ex parte C. Catulus. Quod Cicero IIII. in Verrem refert, qui Siciliam, quod omnium exterarum nationum principem se ad amicitiam fidemq; populi Romani applicuisset, eam primam omnium prouinciam appellatam esse prodit. Aliquot vero annis post captis Syracusis vniuersam in

populi Romani potestatem redactam M. Claudius Marcellus bello Punico secundo, aut certe qui ei successit M. Valerius Laeuinus prouinciam fecit. Namde Marcello Velleius ita tradit: *Primus in Siciliam traiecit exercitum cos. Claudius, & prouinciam eam post annos ferme* LII. *captis Syracusis fecit Claudius Marcellus.* Quam ob rem is Papirij Masonis exemplũ sequutus in monte Albano triumphum de Siculis egit, vrbẽque ouans ingressus est, anno vrbis DXLIII. Debellatum vero in Sicilia a Laeuino consule potius, quam a Marcello, & Cicero in Verrem, & Liuius significant. Is anno vrbis DXLIIII. cum M Marcello cos. creatus, occupatis in Sicilia Agrigento, & aliis Siciliae oppidis, Poenisque expulsis, omnino Siciliam debellauit. Itaque Cicero in Verrem, trium Siculorum bellorum confectores nominans ait: *Qui M. Laeuino, aut P. Rupilio, aut M'. Aquillio praetoribus in eam prouinciam successerunt.* Vnde Sex. Rufus, *prima prouinciarum* (inquit) *facta est Sicilia.* Haec a praetoribus primo recta est, quorum primus fuit C. Flaminius creatus anno vrbis DXXVII. P. Valerio, M. Atilio cos. vt scribit Solinus. Postea ab Augusto (vt opinor) est commissa praesidibus, demum a consularibus administrata est. Quos Cõstantinus imperator cõstituit. Saepe enim ius antiquis monumẽtis consularis Siciliae mẽtio est. Siculis ius Latij Caesar dictator, ciuitatem vero M. Antonius consul donauit, vt auctor est Cicero libro decimoquarto epistolarum ad Atticum. Haec in imperatoris occidentalis primum, deinde Gothorum regum, post imperatoris orientalis possessione, vsque ad Caroli magni tempora perdurauit, in quibus a Sarracenis occupata est. Quod qua ratione factum fuerit, post exponam

PROVINCIAE. SARDINIA. ET CORSICA

T.Manlio Torquato, C.Atilio Bulbo cos. anno vrbis DXIX. Bellum cum Sardis initum. Carthaginienses enim, quum bellũ reparare tentarẽt, Sardos qui ex cõditione pacis Romanis parere debebant, ad bellum impulerunt. Quare quum auctoribus Poenis rebellassent, missus contra eos T. Manlius cos. ipsos deuicit, de iisque triumphauit. ita Eutropius, & Orosius. Quod Liuius libro vigesimo primo sic cõmemorat: *Sardinia inter motum Africae fraude Romanorum stipendio etiam superimposito intercepta.* Et Velleius: *Sardinia inter primum & secundum bellum Punicum ductu T. Manlij cos. certum recepit imperij iugum.* Eam tamen non omnino a T.Manlio subactam fuisse indicant sequentes triumphi. nam anno sequenti Sp.Caruilius Maximus, & biennio post M'.Pomponius Matho consules de Sardis triumpharunt, vt ex tabulis Capitolinis cõstat. Quum autem M'. Pomponij vltimus actus sit de Sardis hoc tempore triumphus, profecto Sardi ipsi a Põponio consule pacati vidẽtur anno vrbis DXXI. Hãc vero primam populi Romani prouinciam hoc tempore factam esse missis ad eam componendam decem legatis, quod in faciẽdis prouinciis postea obseruatũ est, quidã opinantur: nã Sicilia quamquam ante victa fuerit, tamẽ non nisi Syracusis a Marcello captis prouinciae formã tota redacta est. Biennio post C.Papirio, & M.Pomponio cos. bellum cum Corsis gestum est, vt ex verbis epitomae libri XX. & triũpho C. Papirij Masonis consulis apparet, quem de Corsis primus in monte Albano Verrio Flacco, Plinio, Valerio, & Festo auctoribus egit. Corsicam igitur vicit,

& prouinciam fecit C. Papirius Maso consul, qui quũ bene gesta rep. in Corsica, triumphum a senatu non impetrasset, ipse de sua sententia in monte Albano triumphauit primus anno vrbis DXXIII. Huius prouinciae & Sardiniae administratio primũ iuncta fuit. Vtrasque enim insulas semper vnus rexit praetor, quorum primus fuit M. Valerius. Nam Florus & Põponius auctores sunt, anno vrbis DXXVII. quattuor primum praetores factos fuisse, vt duo ex his, vrbanus & peregrinus, in vrbe manerent, duos vero, vt in Siciliam Sardiniamque nouas prouincias mitterentur. Hos vero fuisse M. Valerium, & C. Flaminium ostendit Solinus capite de Sicilia, quum inquit: *Sardinia & Sicilia vtraque insula in Romanam potestatem redacta iisdem temporibus prouincia facta est: cum eodem anno Sardiniã M. Valerius, alterã C. Flaminius praetores sortiti sunt.* Sardiniae porro & Corsicae administrationem iunctam, atque eidem praetorio traditam fuisse ex Rufo ostendi. Post Augusti tempora earũdem administratione diuisa singulae a praesidibus rectae sunt. Sardi quum rebellassent, a Ti. Graccho perdomiti sunt, totque captiuorum ab eo ducti, vt prouerbium fuerit celebratum, Sardi venales. Quum iterum Sardi rebellassent, postremo a M. Metello domiti sunt, atque ab eo de eis triumphatum. Corsi quoque quum rebellassent, a C. Cicereio praetore subacti sunt. Qui quum triumphum non impetrasset, in monte Albano triũphauit anno vrbis DXXCII. Eas Sarraceni Romanis Imperatoribus eripuerunt, ab Hispanis nunc possidentur

HISPANIAE DVAE PROVINCIAE CITERIOR . ET . VLTERIOR

In Hiſpaniam primi omnium duxere exercitus contra Afros Cn.& P.Scipiones belli Punici ſecundi initio. Qui octauo eius belli anno a Poenis caeſi ſunt. Poſt eos eo P. Cornelius Scipio Africanus maior miſſus, multa proſpere geſsit, primuſq; ibidem prouinciam fecit L.Veturio, Q. Caecilio cos.anno vrbis DXLVIII.Qui Aſdrubale & Magone acie ad Baetulam vrbem fugatis, atque inde ex tota Hiſpania pulſis,vindicatiſq;armis Hiſpaniis,in Africam profectus amicitiam cum Syphace Maſsylorum rege icto foedere firmauit. Paulo poſt rebellantes Hiſpaniae populos ad deditionem compulit, foedereque cum Maſiniſſa Maſaeſulorum rege, & Gaditanis facto , prouincia L.Lentulo & L. Manlio Acidino tradita, Romam reuerſus eſt.Hinc Marcellinus libro XXV.Hiſpaniam primam continentis prouinciam factam eſſe ſcribit.Factam autem hac victoria Scipionis Liuius,& Rufus,& alij prodiderunt. Quae tamen non hoc anno,ſed anno DLVII. ordinata poſtea fuit, tum quum praetores duo,qui in eam quotannis mitterētur, primum creati, atque ipſae terminatae Hiſpaniae ſunt, auctore Liuio.Poſt Scipionem eam L. Cornelius Lētulus pro cos.obtinuit,qui rebus fortiter feliciterque geſtis,ouans vrbem ingreſſus eſt, anno vrbis DLIIII. Triennio poſt C.Cornelio Cethego Q.Minucio cos. Hiſpaniae tum primum terminatae ſunt, atque in eas primum duo noui praetores, qui ad quattuor additi fuerant,miſsi, C. Sempronius Tuditanus in citeriorem, & M.Heluius Blaſio in vlteriorem. Blaſio pro-

uincia decedens ob res bene in Hiſpania cum Celtiberis geſtas, vrbem ouans iniuit. Verum quum tantum gliſceret in Hiſpania bellum, vt iam conſulari, & duce, & exercitu opus eſſet, placuit patribus conſules Hiſpaniam citeriorem ſortiri. M. Cato conſul ſortitus eſt. Qui bello quod ab Emporiis orſus eſt, totam citeriorem Hiſpaniam, quae rebellauerat, pacauit, atque pro conſule ex ea triumphauit anno DLX. Poſt Catonis victoriam Hiſpaniae variae poſſeſſae, & (vt ait Velleius) ſaepe amiſſae partibus: ita vt ſupra XXX. triũphi poſtea ex his relati memorentur. Certa ac ſtabilis eſſe populi Romani poſſeſsio, ſtipendiũque pendere non prius quam Auguſto principe coeperunt. Qui quum Hiſpaniam omnem pacaſſet, eam conſtituit, atque in tres prouincias, Baeticam, Luſitaniã, & Tarraconenſem, vt poſt oſtendam, diuiſit. Vnde ita ſcribit Sex. Rufus: *Hiſpanis primum auxilium aduerſus Afros per Scipionem tulimus. Rebellantes Luſitanos in Hiſpania per D. Brutum qui Callaicus appellatus eſt, obtinuimus, & vſque ad Gades & Oceanum peruenimus.* De his Brutus anno vrbis DCXVIII. pro cos. triumphauit. *Poſt ad Hiſpanos tumultuãtes D. Silanus miſſus, cos vicit* anno vrbis DCLIIII. *Celtiberi in Hiſpania ſaepe rebellabant: ſed miſſo minore Scipione cum excidio Numantiae ſubacti ſunt. Omnes paene Hiſpaniae occaſione belli Sertoriani per Q. Metellum Pium, & Cn. Pompeium in deditionẽ acceptae ſunt, de iiſque hi duces triumpharunt: poſtea prorogato imperio in quinquennium a Pompeio perdomitae ſunt. Ad extremum quoque a Caeſare Auguſto Cantabri & Aſtures, qui freti montibus reſiſtebant, deleti ſunt.* Liuius libro XXVIII. de Hiſpania loquens: *Itaque* (inquit) *Romanis prima inita prouinciarum quae quidem continentis ſunt, poſtrema omniũ*

noſtra demum aetate, ductu auſpicioque Caeſaris Auguſti perdomita eſt. Et Velleius libro II. *Hiſpaniae, nunc ipſius Auguſti prouincia, nũc Agrippae, quẽ vſque in tertiũ conſulatũ, & mox collegium tribuniciae poteſtatis amicitia principis euexerat, multo varioque Marte pacatae. In quas prouincias quum initio Scipione & Sempronio Longo cos. primo anno ſecundi belli Punici, Romani exercitus miſſi eſſent, ducibus P. & Cn. Scipionibus Africani patre & patruo, per annos* CC. *in his multo mutuoque ita certatum eſt ſanguine, vt amiſſis praetoriis, imperatoriiſque exercitibus, ſaepe cõtumelia, nonnunquam etiam periculum Romano inferretur imperio. Illae enim prouinciae Scipiones conſumpſerunt, illae contumelioſo* XX. *annorum bello duce Viriato maiores noſtros exercuerunt, illae terrore Numantini belli populum Romanum concuſſerunt. In illis turpe Q. Pompeij foedus, turpiuſque Mancini ſenatus cum ignominia dediti imperatoris reſcidit. Illa tot conſulares, tot praetorios abſumpſit duces, patrumque aetate in tantum Serorrium armis extulit, vt per quinquennium diiudicari non potuerit, Hiſpanis Romanis ne in armis plus eſſet roboris, & vter populus alteri pariturus foret. Has igitur prouincias tam diffuſas, tam frequentes, tam feras ad eam pacẽ perduxit Caeſar Auguſtus, vt quae maximis bellis nunquam vacauerant, eae ſub* C. *Antiſtio, ac deinde P. Silio legato, ceteriſque poſtea etiam latrociniis vacarent.* &c. Quum eam omnem (vt tradit Plutarchus in Scipione) Auguſtus in prouinciae formam redegiſſet. Vniuerſae Hiſpaniae (vt refert Plinius libro III. cap. III.) imperator Veſpaſianus Auguſtus iactatus procellis reip. Latij ius tribuit, ciuitatem vero Antoninus Caracallus Seueri Auguſti filius dedit

L. Quinctio,& Cn. Domitio cos. anno vrbis DLXII. Antiochus Magnus Syriae rex bellum Romanis intulit:regem mouere partim Thoas Aetoliae princeps, qui Aetolos populi Romani ſocios, haud ſatis dignis praemiis bello Macedonico confecto a Romanis affectos querebatur,partim Hãnibal Poenus,qui in Africa victus,& profugus, & pacis impatiens hoſtẽ populo Romano toto orbe quaerebat.Intulit autem nimia opum ſuarum fiducia adductus , ſpecie Lyſimachiae repetendae, quam a maioribus ſuis in Thracia conditam Romani poſsidebant, ſtatimque Graeciam ac inſulas eius occupauit. Primus aduerſus eum miſſus eſt M'. Acilius Glabrio cos. Durauit hoc bellum annos tres. Primo anno M'. Glabrio cos. Antiochum bello victum apud Thermopylas Graecia expulit , atque Aetolos deuicit. Altero anno L. Scipio Africani frater,quum in conſulatu Aſiam & bellum cõtra Antiochum regem obtinuiſſet,eo cum Africano fratre legato profectus,regem ipſum,Eumene Pergami rege adiuuante,apud Sipylum montem ad Magneſiam acie vicit,ac bellum confecit. Aſiaticuſque appellatus eſt. Antiocho pacem petenti his conditionibus data eſt, vt Europa abſtineret,Aſiaque omni quae cis Taurum eſt decederet,pro impenſis in bellum factis xv. millia talentorum Euboicorum traderet, mille talentum per xii. annos penderet,Eumeni cccc. talenta redderet. Cum Aſiaticis autem ita pactum , vt cis Taurum mõtem quae intra regni Antiochi fines fuiſſent,Eumeni attribuerentur praeter Lyciam Cariamque vſque ad Meandrum amnem , ea Rhodiorum eſſent. Liberae

omnes ciuitates quae Attali stipēdiariae fuissent, eadem Eumeni vectigal penderent; quae vectigales Antiochi fuissent, eae liberae atque immunes essent, Eumeni Phrygia vtraque, & Mysia restituta. Triumphauit L. Scipio ex Asia & rege Antiocho anno vrbis DLXV. Post Eumenem, eam beneficio S.P.Q.R. possedit Attalus eius filius. Is anno vrbis DCXXI. sine liberis moriens populum Romanum regni reliquit heredē. Verum Aristonicus Eumenis filius non iusto matrimonio ex pellice natus, post mortem Attali velut paternum regnum inuasit Asiam, Crassum Mucianū cōsulem aduersus se missum cepit, & occidit. Quam rem ita tradit Florus in epitoma libri LIX. *Aristonicus regis Eumenis filius Asiam occupauit, quum testamento Attali regis legata populo Romano libera esse deberet, aduersus eum P. Licinius Crassus cos. profectus, proelio victus, & interemptus est.* Crasso in Asiam consul Perperna successit. Qui Aristonico acie victo, captoque bellum confecit. Ante tamen mortuus quam Romā rediret, triūphare non potuit. Perpernae M'. Aquillius cōsul successor fuit. Qui Asiatici belli reliquias finiuit. Cuius belli occasione Lydiam sedem antiquam regnorum, Cariam, Ioniam, Mysiam, Hellespontum, ac Phrygiae partem in potestatem populi Romani deditione venisse, Rufus & Iornandes produnt. Phrygiam vero ab Aquillio Mithradati regi Pontico pecunia accepta concessam, ipsum eo nomine Romae postulatum, senatum Phrygiam liberam esse iussisse tradit Appianus libro 1. bellorum ciuilium. Iustinus adiicit libro XXXVII. Phrygiam Mithradati patri, Ariarathis Cappadociae regis, qui in hoc bello caeciderat, filiis, Lycao-

niam & Ciliciam datas. Ceterum more maiorum in constituenda Asia, eaque in prouinciae formam redigenda, cum M'. Aquillio cos. decem legati missi sunt. Ita Strabo. Triumphauit post ex Asia M'. Aquillius anno vrbis DCXXVIII. Hac rem breuissime ita tradit Velleius: *Asiam L. Scipio Africani frater eripuit Antiocho, sed beneficio S.P.Q.R. mox ab Attalis possessam regibus M. Perperna capto Aristonico fecit tributariam.* Et Sex. Rufus: *Asia societate Attali regis nota Romanis est. Eamque Attali testamento relictam hereditario iure possidemus. Ne quid tamen populus Romanus non viribus partum haberet, armis per nos ab Antiocho rege Syrorum maxime est vēdicata. Eademque occasione, Lydia sedes antiqua regnorum, Caria, Hellespontus, ac Phrygia in potestatem populi Romani iuncta deditione venerunt.* Et Plinius libro XXXIII. *Asia* (inquit) *primum deuicta, luxuriam misit in Italiam. Si quidem L. Scipio transtulit in triumpho argenti caelati pōdo millia CCCCL. vasorum aureorum pondo millia centum, anno vrbis DLXV. Eadem Asia domita multo etiam grauius affixit mores, inutiliorque victoria illa hereditas Attalo rege mortuo fuit. Tum enim haec emendi Romae in auctionibus regiis verecūdia exempta est, vrbis anno DCXXVI. mediis LVI. annis erudita ciuitate amare etiam, non solum admirari opulentiam externam, immenso & Achaicae victoriae momento ad interpellendos mores, quae & ipsa hoc interuallo anno vrbis DCVIII. parta signa & tabulas pictas inuexit.* Quam vero Asiae dispositionem fecerit Augustus, quum imperium constitueret, infra aperiam. Haec prouincia modo a proconsulibus, modo a pro praetoribus administrata est

PROVINCIA AETOLIA

Quum Aetoli ab amicitia populi Romani defeciſſent, ſe Antiocho regi Syriae coniunxerunt. Qui bello Graeciae illato plures vrbes occupauerat. Itaque aduerſus eum M'. Acilius Glabrio conſul rege Philippo Macedonum adiuuante, apud Thermopylas proſpere pugnauit, eumque victum Graecia expulit, atque Aetolos deuicit. Eos poſtremo non quieſcentes M. Fuluius Nobilior conſul Ambracia Aetolorum vrbe nobiliſsima capta, ad pacis conditiones petendas compulit. Pacis conditiones fuerunt hae: Imperium maieſtatemque populi Romani gens Aetolorum ſine dolo malo conſeruato. Ne quem exercitum qui aduerſus ſocios amicoſque eorũ ducitur, per fines ſuos tranſire ſinito, neue vlla ope iuuato, hoſtes eoſdem habeto, quos populus Romanus, armaque in eos ferto, bellumque pariter gerito, obſides XL. arbitratu cõſulis Romani dato, Cephalenia extra pacis leges eſto. De pecuniae ſumma, quam penderent, penſionibuſque eius nihil ex eo, quod cum conſule conuenerat, mutatum. Fuluius poſtea Cephaleniam transgreſſus omnes ciuitates in deditionem ſine proelio vllo accepit. Samij ſoli obſidione in poteſtatem venerunt. Romam Nobilior reuerſus nobiliſsimum de Aetolis & Cephalenia triumphum egit anno DLXVII

GALLI. ASIATICI. VICTI

Eodem anno Cn. Manlius M. Nobilioris collega ad ordinandam Scipionis Aſiatici prouinciam, & foedus cum Antiocho ſcribendum miſſus, quum Epheſum in Aſiam traieciſſet, bellum Gallis Aſiaticis, quod eos Antiochum auxiliis iuuiſſe diceret, mouit; atque ad ſingula eorum oppida Attalo rege ducente,

arma circumtulit, Pisidasque, Gallograecos, Tolistobogios, Tectosagas, & Trocinos, qui Breno duce in Asiam transierant, quum soli citra Taurum montem non parerent, adortus, bello sine S.C. aut iussu populi suscepto, in potestatem adduxit, & de iis triumphauit. Rufus: *Gallograeciam* (inquit) *id est Galatiam, sunt enim, vt nomen resonat, ex Gallis Galatae, quod Antiocho contra Romanos auxilium praebuissent, Cn. Manlius inuasit. Mummius procōsule Galatas persequutus est, & confugiētes partim in Olympum, partim in Megaram, de arduis eos in plana detrusit, & victos in perpetuam pacem redegit. Postea Galatiam Deiotarus tetrarches Romanis permittentibus tenuit: ad extremum sub Caesare Augusto Galatia in formā prouinciae redacta est, eam primus M. Lollius pro praetore administrauit*

MACEDONIA PROVINCIA

P. Sulpicio Galba, C. Aurelio Cotta cos. paucis post secundam pacem Carthaginiensibus datam mensibus, cum Philippo Macedonum rege bellum initum, quod Philippicum siue Macedonicum primum dictum est. Vacuos enim pace Punica iam Romanos, & infensos Philippo, quum ob infidam aduersus Aetolos aliosque regionis eiusdem socios pacem, tum ob auxilia cū pecunia nuper in Africam missa Hānibali Poenisque, preces Atheniensium, quos agro peruastato in vrbem Philippus compulerat, excitauerunt ad renouandum Philippo bellum, quod decem ferme ante annis incoeptum, triennio prius depositum erat, quum Aetoli & belli, & pacis caussae fuissent. Vt ergo cū Poenis pro Mamertinis sociis primum, deinde pro Saguntinis secundum bellum susceptum est, sic cum Philippo pro

Athenienſibus. Hoc bellum a P. Sulpicio coſ. inchoatum annos quattuor perdurauit. Nam T. Quinctius Flamininus conſul aduerſus Philippum miſſus cũ eo ad Cinoſcephalas acie victo debellauit. Quo tempore L. Quinctius frater eius Acarnanes, Leucade vrbe, quae caput eſt Acarnaniae, expugnata, in deditionem accepit. Legati a rege Philippo interim venerunt, qui quaecunque ſenatus cenſuiſſet, id regem facturum eſſe dixerunt. Decem legati more maiorum, quorum ex cõſilio T. Quinctius imperator leges pacis Philippo daret, decreti. Qui anno vrbis conditae DLVIII. ex decemlegatorum ſententia pacem Philippo, Graeciae omni libertatem dedit. Atque ita primum Macedonicum bellum confectum eſt. Porro autem quum Philippus aegre ferens ſe iuſſu Romanorum foedus ac pacem habere, Baſtarnas ſedibus ſuis exciuiſſet, eorum auxiliis fretus ſecundum bellum Romanis clam comparauerat, in cuius belli apparatu mortuus eſt. Id a patre iam meditatum ac comparatum, Perſes eius filius ſuſcepit, quod Perſicum & Macedonicum ſecundum vocatum eſt. Perſes enim quum regnũ ſuſcepiſſet, quaſi hereditario ſibi a patre relicto aduerſus Romanos bello, ingenti pecunia comparata, multa praeter foedera geſsit. Quare bellum ei a S.P.Q.R. indictum eſt, quod aduerſus foedus cum Philippo patre ictum, & ſecum poſt mortem eius renouatum, ſociis populi Romani arma intuliſſet, quodque belli parandi aduerſus populum Romanum conſilia iniſſet, & arma, milites, claſſemque eius rei cauſſa comparaſſet. Hoc bellum P. Licinio Craſſo C. Caſsio Longino, inchoatum, quadriennio poſt L. Aemilius Paullus II conſul creatus III. Nonas Septembris collatis apud

Pindam ſignis confecit. Perſem enim xx. millibus peditum occiſis, equitatu cum ipſo rege integro fugiente, vicit, caſtris exuit, atque omnes Macedoniae vrbes in deditionem XL. diebus accepit. Rex ab amicis deſertus, poſtea apud templum Samothracum a Cn. Octauio claſsis praefecto captus eſt. Paullus Macedoniam tunc prouinciam non fecit, ſed tum ex ſententia X. legatorum quos ad componendam Macedoniã ſenatus de more miſit, Macedonas omnes liberos eſſe iuſsit, & vt ſuis legibus viuerent, ſuas vrbes & agros haberent, magiſtratus annuos crearent, permiſit, veteris etiam ſtipendij, quod regibus penderãt, dimidia parte releuauit, alteram dimidiam populo Romano pendere iuſsit, leges Macedoniae dedit tanta cum cura, vt non hoſtibus victis, ſed ſociis benemeritis dare videretur. Inde in Epirum cum traieciſſet, oppidorum quae Perſen iuuerant circa LXX. muros diruit, praedam vendidit, atque de ea ſumma militi numerauit. Inde Romam veniens per triduum ex Macedonia de rege Perſe triumphauit anno vrbis conditae DXXCVII. Ceterum poſtremo hanc ob cauſſam Q. Metellus Macedonicus Macedoniã anno vrbis DCVII. prouinciam fecit. L. Marcio & M'. Manilio cos. Andriſcus qui Philippi nomine ſumpto, ſe Perſis Macedoniae regis filium ingenti aſſeueratione mentiebatur, contracto exercitu totam Macedoniam aut voluntate incolentium, aut armis occupauit. Theſſalia quum & illam inuadere armis atque occupare vellet, per Romanos legatos auxiliis Achaeorum defenſa eſt. Aduerſus eum Q. Caeciſius Metellus praetor miſſus, xxv. millibus hominum occiſis eum vicit, & in poteſtatem redegit, Macedoniam recepit, vnde & Mace-

donicus dictus eſt. Hoc bellum Macedonicum tertiũ vocatum eſt,quo confecto Macedonia in prouinciae formam redacta eſt,vt tradit Florus

ILLYRICVM. ET. DALMATIA

Illyrij & Liburni qui ſub extremis alpium radicibus inter Arſiam Lycumque flumina agunt, longiſsimeque per totum maris Hadriatici littus effuſi ſunt,muliere Teuta regnante populationibus non contenti, & rapinis quas in mari agebant, alterum quoque ex legatis Romanis,qui miſsi fuerant de acceptis iniuriis conqueſtum,occiderunt. Quare bellum iis L. Poſtumio & Cn. Fuluio cos. primum indictum eſt. Quos breui cos. Apollonia capta debellarunt. Atque cum regina Teuta his conditionibus pax facta eſt,vt Teuta quotannis tributum pēderet, ac omni fere Illyrio excederet,neque ei extra Liſſum, niſi cũ duobus iiſque inermibus lembis nauigare liceret. Quieuerũt Illyrij vſque ad bellum Perſicum, vel Macedonicum ſecundum. In quo quum Perſeus vltimo belli diſcrimine a Romanis vrgeretur,Gentium Illyriorum regē ad belli ſocietatem magnae pactione pecuniae per legatos attraxit. Aduerſusque eum L. Anicius Gallus praetor a Romanis miſſus, Illyricum omne gentis capite Scodra capta,intra triginta dies ſubegit, ac Gentium ipſum regem cepit; Illyriumque,& Dalmatiam eodē anno, quo Macedoniam Paullus, idem L. Anicius debellauit,& vnã prouinciã fecit. Triũphauitque poſt Paullũ aliquot diebus,rege Illyriorũ Gẽtio, cũ fratre, cõiuge,& liberis ante currũ ducto. Quod bellũ(vt inquit Flor⁹)ante finitũ eſt,quã geri Romae nũtiaretur.

Aduerſus Dalmatas aliquot annis poſt rebellantes C. Marcius cos.primum parum proſpere,poſtea feliciter pugnauit. Eandem vero gētem P.Scipio Naſica Corculum cos. anno DXCIX. Delminio vrbe expugnata domuit,& de iis triumphauit. Poſtremo eos etiam tumultuantes L. Caecilius Metellus Dalmaticus omnino ſubegit

AFRICA.PROVINCIA

In Africam pro defenſione Siculorum Mamertinorum Romana primum tranſmiſſa ſunt ſigna,primumque Punicum bellum XXIIII. annorum interuallo geſtum. Iterum cum Poenis pro Saguntinorum defenſione bellum XIIX. annorum ſuſceptum, quod a Poenis Hannibalis ductu geſtū; eo victo a Scipione Africano confectum eſt,paxque a P.Scipione his cōditionibus Carthaginienſibus conceſſa eſt.Vt liberi ſuis legibus viuerent,quas vrbes,quoſque agros,quibuſque finibus ante bellum tenuiſſent, tenerent. Perfugas,& fugitiuos,& captiuos omnes, & naues roſtratas praeter decem triremes traderent,elephātoſque quos haberēt domitos;neque domarent alios. Bellum neque in Africa,neque extra Africam iniuſſu populi Romani gererent. Maſsiniſſae res redderent, foeduſque cū eo facerent. Decem millia talentum argenti deſcripta penſionibus aequis in annos L.ſoluerent,obſides cētum arbitratu Scipionis darent. Ita Liuius, Appianus, & alij. Atque hac ratione ſecunda pax Punica fuit. Quae annis prope quinquaginta duobus perdurauit. Nam anno vrbis DCV. L.Marcio,& M'. Manilio cos. bellum tertium non ſolum Poenis indictum, ſed etiā initum

initum est, quod post intra quadriennium, Carthaginis ipsius excidio a P. Scipione Africano minore est terminatum. Belli caussae erant, quod contra foedus naues haberent, & extra fines exercitum duxissent, quodque socio populi Romani & amico Masinissae arma intulissent, & quod filium eius Gulussam, qui cũ legatis Romanis erat, in oppidum nõ recepissent. Bellum per quadriennium gestum est. Quod postremo Carthagine a P. Scipione expugnata DCC. anno quã erat condita, confectum est. vrbem per decem & septem dies arsisse omnes commemorant. Carthagine excisa Scipio victoriae nuntium Romam misit, sacrificia, & ludos fecit, transfugas omnes bestiis obiecit, & praedam militibus omnem, praeter aurum, argentúque, & insignes statuas dispertiuit. Romae Scipionis victoria cognita gaudium ingẽs ortum, sacrificia, supplicationes, & ludi diis facti. Decem legati ex more in Africam missi, qui cum Scipione Africam prouinciam constituerent. His mandatum est, vt si quid superesset vrbis disturbarent, quae ciuitates rebus Poenorum studuissent, eorum oppida diruerent, quae pro Romanis stetissent, praemiis agrisque donarent. Quibus rebus perfectis, Scipio Romam rediens nobilissimum triumphum egit: argẽti quater millia quadraginta, & septuaginta millia põdo tulisse, tradit Plinius libro xxxiii. Ita Carthagine, Africaque in potestatem redacta, Africani cognomẽ sibi, vt auus eius etiam fecerat, vendicauit. Hac victoria Africae tributum impositum, & vt quotannis eo praetor mitteretur, tradit Appianus. Velleius etiam, & Strabo vltimo Carthaginensium regionem tum in prouinciae formã redactã tradunt. Rufus. *Ter. Africa.*

rebellauit, ad extremum deleta per Africanum Scipionem Carthagine, prouincia facta est. Africam autem prouinciã intelligo regionem vniuersam, quam Carthaginiẽses possederant. Nam Numidia, & ipsa pars Africae non nisi Iugurtha victo, item Mauritania mortuo Ptolemaeo a C. Caligula, & Cyrenaica, quae liberae gentes in Africa erant, ab Augusto prouinciae factae sunt. Africa prouincia a praetoribus primum, deinde anno DCXXXVI. a consulibus, post Augusti tempora a proconsulibus, postremo a consularibus administrata est.

PROVINCIAE. ACHAIA. ET GRAECIA

Scipione Africano minore, C. Liuio Druso cos. anno vrbis DCI. bellum in Achaia excitatum est. caussam huius belli tradit in epitoma Florus, quod legati populi Romani ab Achaeis pulsati sunt. Corinthũ missi erant, vt eas ciuitates quae sub ditione Philippi fuerant, ab Achaico concilio secernerent. Qua de re plenius Iustinus libro XXXIIII. sic tradit: *Quaerentibus* (inquit) *Romanis caussas belli aduersus Achaeos, tunc solos ex vniuersa Graecia nimis potentes, tempestiue fortuna querelas Spartanorum obtulit, quorum agros Achaei propter mutuum odium populabantur. Spartanis a senatu responsum est, legatos se ad inspiciendas res sociorum, & ad iniuriam demendam in Graeciam missuros. sed legatis occulta mandata data sunt, vt corpus Achaeorum dissoluerent, singulasque vrbes proprii iuris facerent. Igitur legatis omnibus ciuitatis principibus euocatis Corinthum, decretum senatus recitant, quid consilij habeant aperiunt: Expedire omnibus dicunt, vt singulae ciuitates leges suas & sua iura habeant. quod vbi omnibus innotuit, veluti in furorem versi, vniuer-*

uersum peregrinum populum trucidant, legatos quoque ipsos Romanos violassent, nisi audito tumultu, trepidi fugissent. Florus Critolaum Achaeorum ducem dubium an manu, oratione certe legatos Romanos violasse ait. Pausanias Critolaum ducem ab iis lectum, bellum contra Romanos suasisse scribit. Pythiam item, qui Thebis magistratum gerebat, Boeotos ad arma, quod a Metello praetore Macedoniae magna pecunia mulctati fuerant, concitasse. Quibus rebus Romam nuntiatis, Romanos Achaeis bellum indixisse. Quod a Q. Metello Macedoniae praetore inchoatum, anno sequenti L. Mummius consul, qui Metello successerat, cum Corinthi excidio cōfecit. Florus. Cum Achaeis, qui in auxilium Boeotos & Chalcidenses habebant, Q. Caecilius Metellus ad Thermopylas bello conflixit. Quibus victis eorum dux Critolaus veneno sibi mortem consciuit. In cuius locum Diaeus Achaici motus primus auctor, ab Achaeis dux creatus, a L. Mummio consule victus est, qui omni Achaia in deditionē accepta, Corinthū ex S.C. diruit, quia ibi Romani legati violati essent. Thebae quoque, & Chalcis dirutae. Ipse abstinētissimū egit triumphum. Ita Florus. Corintho excisa, L. Mummius omnibus Graecis arma ademit, & ex decem legatorum, quos senatus miserat, sententia prouincia constituta est, tributum Graeciae impositum, concilia sublata, institutumque vt eo quot annis praetor mitteretur, qui non Graeciae, sed Achaiae praefectus appellaretur, quod Graeciam Romani per Achaeos tum Graeciae principes subegerunt. Hoc etiam bello Epirotas cum Athiniis, & Thessalis, & Macedonibus in prouinciae formam redactos produnt Iornādes. & Rufus

ita: *Graecis in nostram fidem confugientibus ad Achaiam accessimus. Athenienses aduersum Philippum Macedonũ regem auxilium nostrum petierunt. Libera diu sub amicis nostris Achaia fuit, ad extremum legatis Romanorum apud Corinthum violatis, per L. Mummium consulem capta Corintho, Achaia omnis obtẽta est. Epirotae, qui aliquando cũ rege Pyrrho in Italiam venire praesumpserant victi, atque Thessali simul cum Achiuorum & Macedonum regionibus nobis accesserunt.* Atque ita eodem anno Macedonia, Africa, & Achaia tres prouinciae factae. Prouinciã tamen Macedoniam postea cum Achaia coniũxit, eque duabus vnam fecit rogatione perlata P. Clodius tribunus plebis, & vtranque L. Pisoni, quasi premium, quod in Cicerone eiiciendo consensisset, dedit administrandam

PROVINCIA . GALLIA NARBONENSIS

M. Plautio Hypsaeo, & M. Fuluio Flacco cos. anno vrbis DCXXIIX. primum cum Gallis trans alpes dimicatum est. Salyes populi huius auctores belli fuerunt, quum Massiliensium sociorum populi Romani fines inuasissent. Salybus accesserũt Aruerni, Ruteni, & Allobroges, quibus quadriennij spatio subactis bellum finitum est, quod ab iis Allobrogicum est appellatũ. Res aduersus eos prospere imperatores Romani gesserunt M. Fuluius Flaccus anno vrbis DCXXIX. C. Sextius Caluinus an. DCXXX. & DCXXXI. Cn. Domitius Ahenobarbus an. DCXXXII & Q. Fabius Maximus Aimiliani filius, qui postea Allobrogicus dictus est, anno DCXXXIII. Florus: *Prima trans Alpes arma nostra sensere Salyes, quum de incursionibus eorũ fidissima, atque ami-*

cissima ciuitas quaereretur Massilia. Allobroges deinde, & Arverni, quū aduersus eos similes Aeduorum querelae, opē & auxilium nostri flagitarent. Et in epitoma LX. *Fuluius Flaccus primus omnium transalpinos Ligures bello domuit, missus in auxilium Massiliēsibus aduersus Salyos Gallos, qui fines Massiliensium populabantur.* Marcellinus libro decimoquinto: *Gallorum regiones praecipuae, quae Italicis confines, primò tentatae per Fuluiū, quassatae per Sextium, ad vltimum per Fabium Maximum domitae.* Fuluio igitur Sextius, qui Salyos deleuit, successit. Sextio Ahenobarbus, qui Allobroges & Aruernos vicit, & de iis triumphauit. Huic Q. Fabius Allobrogicus, qui Gallis Aruernis, Rutenis, & Allobrogibus ingēti proelio superatis, & hostium rege Bituito capto, bellum confecit, vt his verbis tradit Florus: *Q. Fabius Maximus cōsul Paulli nepos aduersus Allobrogas, & Bituitum Aruernorum regem feliciter pugnauit. Ex Bituiti exercitu caesa millia hominum* CXX. *Allobroges in deditionem accepti.* Eadē referunt Strabo libro quarto, Orosius, Plinius libro septimo, Appianus, Velleius, & Marcellinus. Addit Caesar libro primo de bello Gallico: Aruernos, & Rutenos a Fabio Maximo superatos, iisque P. R. ignouisse, neque in prouinciam redegisse, neque stipendiū imposuisse. Galliam vero Narbonensem hoc bello in prouinciae formam redactam, atque vt quotannis in eam, vt praetores mitterentur, institutum, & Pomponius de origine iuris referre videtur, & ex sequentiū annorum historia patet, tum maxime & Critognati Aruerni apud Caesarem oratione libro septimo, quū ait: *Quod si ea quae in longinquis regionibus geruntur ignoratis, respicite finitimam Galliam, quae in prouinciam redacta, iure & legibus cōmutatis, securibus subiecta, perpetua*

premitur seruitute. Post Allobrogicum aliquot Romani duces, de iisdem Gallis, & praesertim Alpinis tumultuantibus, & victis triumpharunt. Postremo eam C. Marius ab impetu Cimbrorum egregie defendit, atque Cimbris caesis, pacem & quietem eius conseruauit. C. Pótinius Allobroges tumultuantes cópescuit. Quam postremo prouinciam, quum C. Caesar obtinuisset, vniuersam Galliam nouem annorum interuallo in P.R. ditionem redegit

INSVLAE . BALEARES VICTAE

Q. Caecilio & T. Quinctio cos. dum res cum Allobrogibus geruntur, bellum Balearicum exortum est. Cuius hanc causam exponit Florus: *Baleares* (inquit) *insulae piratica rabie corruperant maria, ascendere etiam inconditas rates, & praeternauigantes subinde inopinato metu terruere. Sed quum venientem ab alto Romanam classem prospexissent, praedam putantes ausi etiam occurrere, et primo impetu ingenti lapidum, saxorumque nimbo classem operuere: sed non diu. nam postquam cominus ventum est, expertique rostra & pila venientia, pecudum in morem clamore sublato petierunt littora fuga, dilapsique in proximos tumulos quaerendi fuerunt, vt vincerentur.* Metelli Macedonici filij auspicio res gesta, Balearici ei cognomen imposuit. Strabo libro tertiodecimo. *Quum ex Balearibus pauci quidam improbi, cum maris praedonibus conspirassent, vniuersos criminatus Metellus cognomento Balearicus inuasit, idemque colonias condidit.* De his victis & subactis triumphauit

PROVINCIA . THRACIA

M'. Acilio Balbo, C. Catone cos. anno vrbis DCXL. bellum cum Thracibus Macedoniae finitimis gestum

est,quod non in proximam modo prouinciam Macedoniam incurrerent, sed Thessaliam, atque Dalmatiam,vsque ad Hadriaticum mare praedando peruenissent. Contra quos primus consul missus est C. Cato cũ praetore T.Didio.Consul male aduersus Thracas,praetor bene pugnauit,&de iis triumphauit.Hoc bellum multis annis continuatum est, de quo sic scribit Rufus:*In Thracias Macedonici belli occasione transcursum est;saeuissimi omnium gentium Thraces fuerunt. In Thracum regionibus Scordisci habitauerunt pariter crudele & callidum genus.Saepe per eos caesus est Romanus exercitus.T.Didius vagantes Thracas repressit,M. Liuius Drusus intra fines proprios continuit, M. Minucius Rufus in Hebri fluminis glacie vastauit.L. Sulla dictator Dardanos, atque alios Thracum populos Macedoniam incursantes proelio profligauit. Cn. Dolabella post Sullam contra Thraces res prospere gessit. Per Ap. Claudium proconsulem hi, qui Rhodopen & Caucasum incolunt,victi sunt. Europae maritimas vrbes ante Romana classis obtinuit. Dardanos, & Moesos Curio proconsul subegit,& primus Romanorum ducum ad Danubium vsque peruenit. M. Lucullus per Thraciã cum Bessis primus pugnauit,ipsamque caput gentium Thraciam vicit.Hemimontanos vicinos subegit,Olympiadã,quae nunc Philippopolis, & Muscadoniam, quae modo Hadrianopolis dicitur,in ditionem nostram redegit. Caubilem cepit: supra Pontum positas ciuitates occupauit, Apolloniam, Galatiam, Parthenopolim, Tomos, Istrum, ad Danubium vsque perueniens Romana Scythis arma monstrauit.* Triumphauit vero procos.de Thracibus,Dardanis,& Bessis ex Macedonia

PROVINCIA. NVMIDIA

Anno vrbis DCXLIII. P. Scipione, L. Beſtia coſ. bellum contra Iugurtham Numidarum regem a populo Romano ſuſceptum eſt, quod fratres Hiempſalem & Adherbalem, agitatus regni cupiditate, contra ſenatus denuntiationem occidiſſet. Primus in Numidiam cũ exercitu miſſus L. Calpurnius Beſtia, qui captus regis pecunia pacem cum eo flagitioſam fecit, quae a ſenatu improbata eſt: poſt Beſtiam Sp. Poſtumius res in Africa male geſsit. Deinde Q. Metellus cõſul aduerſus Iugurtham miſſus exercitu ad priſtinam diſciplinā redacto, duobus proeliis Iugurthā fudit, Thalā oppidum deripuit, vniuerſam Numidiam vaſtauit, ac regẽ ipſum per Mauros & Getulos fugientem inſequutus, re paene cõfecta ſucceſſorem accepit. C. Marium cõſulem. Ipſe Romam triumphans ingreſſus eſt Numidici cognomine auctus. C. Marius conſul tranſportatis in Africam copiis Iugurtham qui bellum reparauerat, aliquot leuibus proeliis primo fudit, fugauit, & armis exuit. Eũ poſtremo cum Boccho Mauritaniae rege, quem bello ſocium adſciuerat, vicit. Bocchus in deſperationem verſus Iugurtham viuum Romanis prodidit. A quibus captus & in triumphum a C. Mario ductus, occiſus eſt. Numidia, quae eius regnum fuerat, a C. Mario pro coſ. anno DCXLIX. ex decẽ legatorum ſentẽtia prouinciae formam accepit, atque in Africa duae prouinciae factae ſunt, Africa vbi erat Carthago, & Numidia. Hanc rem Sex. Rufus ita tradit: *Numidia ab amicis regibus tenebatur, ſed Iugurthae ob necatos Adherbalem & Hiẽpſalẽ Micipſae regis filios bellũ indictum eſt. Quo per Metellum conſulẽ attrito, perque C. Marium capto, in poteſtatẽ populi Romani Numidia venit*

Anno vrbis DCLX. C. Coelio & L. Domitio cos. Ptolemaeus Cyrenarum rex cui cognomen Appioni fuit, mortuus heredem populum Romanum reliquit, & eius regni ciuitates ſenatus liberas eſſe iuſsit. Cyrene autem Africae regio eſt Aegypto contermina. De hac re ita ſcribit Rufus: *Cyrenas cum ceteris ciuitatibus Libyae Pentapolis Ptolemaei antiquioris liberalitate ſuſcepimus. Libyam ſupremo Appionis regis arbitrio ſumus aſſequuti.* Libera haec regio diu fuit. Poſtremo eam in prouinciae formam redegit Auguſtus, Craetaeque adminiſtrationi coniunxit, vt Dio & Strabo auctores ſunt.

PROVINCIA . CILICIA

Aduerſus Cilices & Iſauros, qui ſe piratis & maritimis praedonibus iunxerant, mareque omne, quod inter Cretam, atque Cyrenas, Piraeum, & Achaiam, ſinumque Maliacum eſt, latrociniis vexabant, P. Seruilius Vatia proconſul miſſus, eos Phaſelide, Coryco, Olympo, Iſauroque ipſa Ciliciae arce captis, ſubegit, atque Iſauricus appellatus eſt. Hoc bello P. Seruilius Pamphiliam, Lyciam, Icariam, Iſauriam, Phrygiae & Ciliciae partem in prouinciae formam redegit, (nam Cilicia poſt Mithradatico bello tota fere a Pompeio in poteſtatem redacta eſt) primuſque omnium Romanorum ducum per Taurum duxit exercitum, ac limitē itineris fecit. Vnde Rufus ita ſcribit: *Cilices & Iſauros, qui ſe piratis & praedonibus maritimis iunxerāt, Seruilius proconſul ad praedonum bellum miſſus ſubegit, & viam per Taurum montem primus inſtituit. Pamphyliam, Phrygiā,*

Icariam idem obtinuit. isque de Cilicibus & Isauris triũphauit, atque Isauricus cognominatus est. Triumphauit autẽ anno vrbis DCXXC. De hoc bello multa Eutropius, Orosius, Florus ex Liuio, & Marcellinus libro XIIII. qui sic loquitur: *Cilicia & Isauria prouinciae bello quondam piratico cateruis mixtae praedonum, a Seruilio procos. sub iugum missae, factae sunt vectigales.* Iustinus libro XL. *Creta Ciliciaque piratico bello perdomitae in formam prouinciae rediguntur.* Et Iornandes: *Seruilius proconsul bello piratico obtinuit Pamphyliam, Ciliciam; Pisidiam deuicit, fecitque prouincias*

PROVINCIA . BITHYNIA

Bithyniae rex Eumenes Romanorũ socius, qui bello Macedonico secundo Romanis contra regem Persen subsidia tulit, filium Prusiam reliquit. Hic filium Nicomedem successorem regni habuit. Post quẽ alius Nicomedes Bithyniae rex, amicitia Caesaris dictatoris notus, cognomine Philopator. Hic eodem tempore quo P. Seruilius Isauros & Cilices domuit, sine liberis moriens, vt antea Attalus Asiam, sic ipse Bithyniam populo Romano testamento reliquit. Cuius regnũ in prouinciae formam redactum est, quae paulo post vna cum Põti parte in qua Mithradates regnauit, eo mortuo, vna prouincia facta est, Bithyniaeque nomine appellata. vtramque vero in prouinciae formam redegit Cn. Pompeius Magnus pro consule, Põti rege Mithradate victo, atque occiso. Altera porro Põti pars Bosphorũ versus Pharnaci Mithradatis filio regi cessit. Bithynis & Ponticis Pompeius leges & iura constituit; de quibus Plinius meminit ad Traianum

PROVINCIA. CRETA

Primus in Cretam insulam bello Antiocheno Romanum exercitum deportauit Q. Fabius Labeo praetor, rebusque in ea prospere gestis naualem triumphū egit. Longo tempore post, quum Cretenses praedonibus piratisque se adiunxissent, atque Mithradati studuisse a P.R. insimulati essent, aduersus eos primo missus est M. Antonius III. viri pater, qui in Creta, vbi parum prospere pugnauerat, mortuus est. Post quem iterum aduersus Cretenses missus est Q. Metellus consul, qui totã insulam igni ferroque vastauit. Gnossum, Lyctum, Eleuthram, Lappam & Cydoniã vrbes cepit, saeue in captiuos animaduertit, postremo victis Lasthene & Panare Cydoniae ducibus victor rediit, nec quicquam amplius de tam famosa victoria quam Cretici cognomen reportauit. Domitis igitur Cretensibus, liberae in id tempus insulae leges dedit. Nam anno sequēti X. legatis a senatu misis Creta in prouinciae formam redacta est. Vnde Velleius: *Creta Metelli ductu longißimae libertatis fine mulctata est.* Et Rufus: *Creta per Metellum consulem prouincia facta est.* Iustinus quoque libro XL. *Creta & Cilicia bello piratico perdomitae, in prouinciae formam redactae sunt.* Cretam postea cũ Cyreneica vnam prouinciam fecit Augustus

PROVINCIA. PONTVS

Pontus pars maior per Pompeium Magnum victo Mithradate rege Ponti, prouinciae formam accepit. Nam altera pars sub Nerone, Polemone Ponti

rege mortuo, eandem fortunam est consequuta. Paphlagoniam Ponto finitimam prouinciam Pylaemenes rex amicus populi Romani vi tenuit, saepe a Mithradate pulsus ex regno, a Romanis est restitutus: quo mortuo postea Paphlagones prouincia facta. Bello hoc Mithradatis ea Ciliciae pars quae nondum imperio Romano subiecta erat, item Asia quae ad Pergamum est, Pontus, Bithynia, Phrygia, finitima Mysia, Lycaonia, Pamphylia, Galatia, Lydia, Caria, Ionia, Hellespontus, Lycia, Icaria, Pisidia, Armenia minor, atque ipsa Graecia partim recuperatae, partim tunc primum in potestatem populi Romani redactae, vt tradit Appianus. Quarum prouinciarum dispositionem paulo post referam

PROVINCIA. SYRIA

Syria Pompeij Magni virtute vltimo bello Mithradatico victa leges accepit, prouinciarumque populi Romani numerum auxit. Cn. enim Pompeius aduersus Mithradatem Ponti regem, qui diuturno bello populum Romanum Sulla & Lucullo ducibus fatigauerat, quamquam ante a Lucullo fractum, missus, ipsum saepe vicit, & in vltimas & incognitas terras fugauit. Aliquot proeliis Tigranem Armeniorum regē, quod Mithradati auxilia contra Romanos praestitisset, victū in deditionem accepit, eique Cappadociam, Ciliciae partem, Armeniam minorem, & Mesopotamiam, ac Syriam cum Phoenice & Sophene, quas regum Syriae stirpe deficiente, vi interceperat, vsque ad Euphratē ademit, pecuniam ingentem imperauit, regnumque Armeniae maioris ei tantum concessit. Albanorum, Colchorum, & Iberiae reges proelio victos, obsidi-

bus acceptis,dimiſit liberos. Nouiſsime Mithradatem ſaepe deuictum veneno ſibi mortem aſciſcere coegit. Qui deinde in Syriam transgreſſus, Aretam Arabum regem qui Syros populatus erat, in deditionem accepit; in Palaeſtinam profectus Iudaeos debellauit, vrbem Hieroſolymam cepit,atque Hyrcano rege cōſtituto in Pontum reuerſus eſt: vbi vrbibus in fidem acceptis,in Aſiam traiecit,quum Orientem omnem vſque ad Euphratem debellaſſet. Ex regionibus victis Pontum,Bithyniam, & Phrygiam; Aſiam cum Lydia, Caria,Ionia, Helleſponto, & Myſia; item Ciliciam; Syriam quoque ac Meſopotamiam, prouincias populi Romani quattuor,vel de nouo fecit,vel reſtituit. Regibus amicis & foederatis,vt Tigrani Armeniā maiorem,Pharnaci Mithradatis filio Boſphorum, Ariobarzani Cappadociam, Antiocho Comageno Seleuciam,Deiotaro atque aliis tetrarchis cū Armenia minore Galatiam,& Lycaoniam, Pylaemeni Paphlagoniam,AriſtarchoColchidem,Palaeſtinā Hyrcano permiſit:Rhodios, Piſidiam,& Lyciam ſuis legibus liberas reliquit. Deinde in vrbem reuerſus ex Aſia, Ponto,Cilicia,Paphlagonia,Cappadocia,Syria,Scythis,Iudaea,Albanis,Iberia,inſulaCreta,Baſternis,Armenia, pirateis, & regibus Mithradate atque Tigrane nobiliſsimum triumphum per biduum III. & prid. cal. Octobris egit,anno vrbis DCXCIII. cuius triumphi titulus hic fuit:*Cn.Pompeius Magnus bello* XXX. *annorū confecto,fuſis,fugatis,occiſis,in deditionem acceptis hominū vicies ſemel centenis* LXXXIII. ∞. *depreſsis aut captis nauibus* DCCCLXVI. *oppidis,caſtellis* ∞ DXXXVIII. *in fidē acceptis, terris a Maeoti lacu ad Rubrum mare ſubactis, votum merito Mineruae*

Insula Cyprus vltima stante Rep. in prouinciae formam more maiorum est redacta, misso in eam M. Catone quaestore, cum iure praetorio, lege P. Clodij tribuni plebis, Cn. Lentulo & L. Philippo cos. vt rege Ptolemaeo pulso, insulam prouinciam faceret, ac bona regis publicaret. Is in insulam quũ nauigasset, per Canidium quem praemiserat, regi, qui sibi vim inferri non est passus, persuasit, vt sponte Cypro cederet: cuius morte percepta, quam rex veneno hausto ipse sibi Rhodi consciuerat, in Cyprum profectus, insula constituta regiam supellectilem omnem, quae praeciosissima erat, Romam cum magna senatus ac magistratuum occurrentium voluptate ac plausu, per Tiberim deuexit. Qua de caussa senatus ei praeturam citra comitia decreuit, quem ille honorem repudiauit. Hãc rem ita memorat Rufus: *Cyprus famosa diuitiis paupertatem populi Romani vt occuparet solicitauit. Eam rex foederatus Ptolemaeus regebat: sed tanta fuit penuria aerarij Romani, & tam ingẽs fama opum Cypriarum, vt lege lata per P. Clodium tribunum plebis Cyprus confiscari iuberetur, quo accepto nuntio, rex Cyprius venenum sumpsit, quo vitam prius quam diuitias amitteret. Cato Cyprias opes nauibus deuexit, ita vt ius eius insulae auarius magis quam iustius Romani sint assequuti.* Et Velleius: *Cyprus S.C. ministerio Catonis, regis morte facta prouincia est.* Haec postea simul cũ Cilicia tanquam vna prouincia S.C. tradita est P. Lẽtulo proconsuli: quod haec verba Ciceronis ad ipsum significant: *Te posse perspicere qui Ciliciam Cyprumque teneas, quid efficere, quid consequi possis.* Postea quaestores in eam missi cum iure praetorio: quod ab eodem Ci-

cerone didicimus, qui ad C. Sextilium Rufum sic scribit: *Tuae laudi conducere arbitror, quum primus in eam insulam quaestor veneris, ea instruere quae sequantur alij*

PROVINCIA GALLIA TRANSALPINA

Bellum Gallicum Transalpinum, quod Caesar per nouem annos gessit, L. Pisone, A. Gabinio cos. susceptum est, non Gallorum magis culpa quam Caesaris, qui gloriae cupidus omnem belli occasionē arripuit. Is enim in consulatu quem anno ante gesserat, Crasso & Pompeio & L. Pisone cos. suffragantibus Illyricum ac Galliam citeriorem cum tribus legionibus a populo, vlteriorem cum legione vna in quinquenniū a senatu obtinuerat. Qui in prouinciam profectus, efferis & fortissimis gentibus lacessitis, nouem annis quibus in imperio fuit omnem Galliam, quae a saltu Pyrenaeo alpibusque, & in monte Gebenna, fluminibus Rheno, ac Rhodano continetur, patetque circuitu ad bis, & tricies centum millia passuum, praeter socias ac benemeritas ciuitates in prouinciae formam redegit, eique in singulos annos stipendij nomen imposuit. Germanos qui trans Rhenum incolunt, primus Romanorum fabricato ponte aggressus, maximis affecit cladibus. Aggressus est Britannos, ignotos antea, superatisque pecunias & obsides imperauit. Velleius: *Gallias primum Domitio & Fabio nepoti Paulli, qui Allobrogicus appellatus est, intratas cum exercitu, magna mox clade nostra saepe & adfectauimus, & admisimus: sed fulgentissimum C. Caesaris opus in his conspicitur. quippe eius ductu auspiciisque infractae paene, idē quod to-*

tus terrarum orbis ignauum conferunt stipendium. Et Rufus:*Ceterum Caesar cum decem legionibus Gallias per annos nouem subegit,cum Gallis Vltra Rhenum positis conflixit,ab alpibus Britanniam Vsque transiuit,decimo anno Gallias & Britannias tributarias fecit*

Hae itaque sunt regiones omnes,populi, regna, & gentes,quae ab vrbe condita vsque ad annum eiusdem vrbis DCCV. consulatumque L.Lentuli & M.Marcelli, in quo Caesar dictator primum creatus, libertatẽ oppressit,in ditionem populi Romani venerunt. Quarũ triplex conditio fuit.Etenim aut liberi populi suis legibus viuere permissi ; aut regna amicis & foederatis regibus concessa; aut prouinciae populi Romani fuerunt,in quas quotannis vel proconsules , vel propraetores mitterentur. Prouinciarum enim quaedam cõsulares,quaedam praetoriae erãt, idest,quaedam a pro consulibus,quaedam a pro praetoribus regebantur. Verum ne quis erret , neutrum perpetuum fuit : non enim haec aut illa prouincia semper aut cõsularis,aut praetoria; sed ita nomen mutabat , vt variae modo a cõsularibus,modo a praetoriis administrabatur.Quã potestatem non populus,sed senatus habebat,vt quos vellet,in quas vellet mitteret administtatione annua: quod lege Sẽpronia a C.Graccho tribuno plebis sanci tũ erat.Quã legẽC.Caesar nõ obseruauit,cui prouinciae per quinquennium decretae sunt. Erat igitur eadem prouincia ex volũtate senatus modo consularis, modo praetoria. Vt (exempli gratia) Macedonia, quã Cn.Dolabella,C.Curio,M'.Lucullus,L. Torquatus,C. Antonius omnes consulares administrarunt, tum C.Octauius praetorius Augusti naturalis pater, rursus

pater, rurſus conſularis L. Piſo, & Piſone reuocato Q. Ancharius praetorius, idemque patet in ceteris. Nouiſſimis autem reip. temporibus paulo ante Pharſalicam pugnam, qua libertas populi Romani concidit, prouinciarum populi Romani adminiſtratio in xv. dioeceſes diuiſa erat, ſeptem conſulares, & octo praetorias: quod ex Coelij epiſtola ad Ciceronem eo tempore ſcripta apparet, vbi ſic ſcribit: *Senatui placere in Ciliciam prouinciam, in que octo reliquas praetorias mitti.* Regebantur porro octo prouinciae, quae in eo S. C. praetoriae vocantur, a magiſtratibus octo praetoriis, Cypro excepta, quam quaeſtor, vt ſupra oſtendi, cum iure praetorio adminiſtrabat. Verum poſtea inter praetorias numerata fuit. Prouinciae autem populi Romani, quas xv. fuiſſe ex ea Coelij epiſtola liquet, tũ conſulares, tum praetoriae, hae erant

Sardinia & Corſica prouinciae factae inter primum & ſecundum bellum Punicum a T. Manlio Torquato, & C. Papirio Maſone

Sicilia, cuius partem prouinciam fecit bello Punico primo C. Lutatius Catulus, totam vero bello Punico ſecundo M. Valerius Laeuinus

Gallia Ciſalpina prouincia facta a M. Claudio Marcello V. conſule

Gallia Tranſalpina a Q. Fabio Maximo Allobrogico

Hiſpania citerior } Scipionis Africani victoria pro-
Hiſpania vlterior } uinciae factae

Illyricum, Dalmatia, Iſtri, & Liburni in prouinciae formam redacti victoria L. Anicij Galli

Africa & Numidia prouinciae factae a Scipione Africano minore, & C. Mario vii. cos

Macedonia, Achaia, Thracia, Graecia, Aetolia, Thessalia, Boeotia, Acarnania, Epirus prouinciae factae Q. Metelli Macedonici, L. Mummij Achaici, M. Terẽtij Luculli, & M. Fuluij Nobilioris victoriis; omnes enim hae prouinciae lege P. Clodij ab eo qui Macedoniae praeerat, regebantur

Asia, Lydia, Ionia, Caria, Hellespontus, Mysia, & Phrygiae pars, prouinciae factae M. Perpernae, & M'. Aquilij victoriis

Pontus, & Bithynia, & Propontidis pars, a Cn. Pompeio Magno prouinciae factae

Cilicia, Pamphyliae, Lycaoniae, & Phrygiae pars, victoriis P. Seruilij Isaurici, & Cn. Põpei Magni. Phrygiam in duas iurisdictiones dispertitam fuisse, vt vna pars Ciliciae, altera tribueretur Asiae, itemque Pamphyliae & Lycaoniae partem sub regibus, partem sub Ciliciae procos. fuisse, Cicero & Dio auctores sunt

Suria omnis vsque ad Euphratem, & Mesopotamiae pars in prouinciam a Cn. Pompeio Magno redactae

Creta insula Q. Metelli Cretici victoria prouincia facta

Cyprus insula a M. Catone in prouinciae formam composita

Quod autem esset annuum vectigal, quod populus Romanus ex his omnibus prouinciis, tam ante, quam post bellum Mithradaticum capiebat, quantumque id Cn. Pompeius primum, deinde libertate sublata sequentes Romani imperatores auxerint, vsque ad Traiani Augusti principatum, sub quo imperium Romanum, ad summum quod peruenire potuerit, auctum, sensim deinceps labare coepit, haud multo post commodius ex instituto exponam

Harum prouinciarum hae consulares hoc tempore erant

Hispania citerior Hispania vlterior	a Cn. Pompeio procos. per legatos administratae
Gallia Cisalpina Gallia Transalpina Illyricum,& Dalmatia	quas vnus Caesar procos. obtinebat
Cilicia &c.a M.Cicerone pro cos Suria &c.a M.Bibulo pro cos	administratae

Hae vero VIII. praetoriae prouinciae erant

Sicilia
Sardinia, & Corsica
Africa,& Numidia
Macedonia,Achaia,Graecia,&c
Asia,Lydia,Caria,Ionia,Mysia,&c
Pontus,& Bithynia
Creta insula
Cyprus insula

Hoc tempore socij, vel foederati reges erant

Ptolemaeus Aegypti Iuba Mauritaniae Pharnaces Bosphori,& Ponti Ariobarzanes Cappadociae Tigranes Armeniae maioris Antiochus Comagenae	Ex Dione, Cicerone, Rufo, &

Deiotarus,& tres alij Armeniae mimoris, Galatiae, & Pāphyliae
Pylaemenes Paphlagoniae
Ariſtarchus Colchidis
Hyrcanus Iudaeae Palaeſtinae } Strabone

Liberi vero populi erant

Rhodij. Tranquillus in Veſpaſiano
Cyreneici in Africa. Liuius, & Dio
Piſidae & Lycij } in Aſia. Cicero in epiſtolis ad Atticum

Haec porro eſt Romanae ditionis prouinciarum ab Hiſpania vlteriore extrema ad occidentem prouincia, vſque ad Euphratem, qui terminus ad orientem imperij fuit, deſcriptio. Quod populi Romani extremo libertatis tempore imperium erat. In quas omnes prouincias ibant, vel conſulares cum duodecim faſcibus, vel praetorij cum ſex, totidem vtrique quot in vrbe habebant: interdum etiam praetorios cum iure conſulari, & duodecim faſcibus, ſenatus in prouincias mittebat, vt Q. Ciceronem in Aſiam. De quo Tranquillus in Auguſto: *Extant* (inquit) *Ciceronis epiſtolae, quibus Quinctum fratrem parum ſecunda fama proconſulatum Aſiae adminiſtrantem hortatur & monet, imitetur in promerendis ſociis vicinum ſuum Octauium*, vbi proconſulatum vocat hominis praetorij adminiſtrationem. Eadem ratione titulus eſt Q. Metello Celeri pro cos. in duabus epiſtolis. Qui tamen conſulatum non geſſerat, ſed ex praetura in Galliam Ciſalpinam profectus erat. Item alibi: *Cum prouinciam Aſiam proconſulari imperio obtineres*, &c. de homine praetorio loquitur,

Primis temporibus quum prouinciae tuendae armis eſſent,& in diſcrimine verſarentur exibant in eas inito ſtatim magiſtratu conſules, & praetores; vel vt quaeque cuique ſorte obtigerat, vel etiam quandoque conſulibus inter ipſos comparãtibus: ſic enim loquebantur quum inter eos de duabus conſularibus prouinciis conueniſſet. nam inter praetores comparandi conſuetudinem non fuiſſe opinor. quod ſi bellum produceretur,imperium in iiſdem prouinciis procõſulibus,aut propraetoribus a ſenatu prorogabatur in annum,& aliquando in biennium. Donec C. Gracchus tribunus plebis Tiberij frater legem tulit, vt cõſulares prouinciae quotannis per ſenatum decernerentur,& imperium conſulare,non niſi annuum eſſet. Poſt conſtitutas vero quaeſtiones perpetuas, quod Cicero anno vrbis DCV. factum fuiſſe tradit L. Marcio Cenſorino,M.Manilio cos.praeturae iuriſdictionis forma paulo etiam mutata eſt,nam quum ſex praetores eſſent,duo tantum vrbanus & peregrinus in vrbe manebant,reliqui quatuor inito magiſtratu ſtatim in prouincias quas ſingulis ſors dederat, ibant,in quibus annum praeturae explerent: poſt conſtitutas vero quaeſtiones perpetuas omnes deinceps ſex praetores toto magiſtratus ſui tempore in vrbe retenti. Ex his duo more veteri ius dicebant, vrbanus, & peregrinus; reliqui quattuor publica iudicia exercebãt, de quibus non videbatur extra ordinem quaerendum eſſe, vt repetundarum,ambitus,maieſtatis,& peculatus. Poſtremo L.Sulla dictator aucto perpetuarum quaeſtionum numero,vt de falſo,de periurio,& de iniuriis, & quattuor tantum praetores publicis iudiciis praeeſſent, duos alios praetores adiecit, vt ex Cicerone intelligi-

tur, atque ita coeperunt octo praetores Romae eſſe, quorum duo vrbanus & peregrinus priuatis potiſsimum iudiciis, reliqui publicis quaeſtionibus praeerant; annua praeturae in vrbe adminiſtratione finita, tum pro praetoribus in prouincias, quas ſenatus praetorias eſſe decreuerat, exibant. Quorum adminiſtratio Cornelia lege tantum annua erat. L. enim Sulla dictator lege cauit, ne quis plus anno prouinciae praeeſſet: qui viderit opinor, in rep. diuturnis imperiis aſſueſcere, tutum non eſſe. Itaque Galliarum decennis illa Caeſaris adminiſtratio libertatis exitiũ fuit. Huius legis meminit Cicero in epiſtola ad Appium. Poſt Sullam Caeſar dictator legem tulit, ne praetoriae prouinciae pluſquam annum, nec pluſquam bienniũ conſulares obtinerentur: tulit autem hanc legem victo Pompeio, quum ipſe iam per decem annos Galliam contra C. Gracchi & L. Sullae leges obtinuiſſet, cõſequutus id quod nemo ante, & S.C. & lege. Legis vero, quae rectoribus prouinciarum imperiũ dabant, duae fuerunt. Curiata dabat imperium populus, vt Liuius indicat libro nono, Cornelia ſenatus. Nam quũ S. C. factum eſſet, vt prouincias magiſtratus ſortirẽtur, aut compararent inter ſe, tum ſi ij vel ſine lege curiata in prouincias proficiſcerentur, imperium habere dicebantur, donec in vrbem reuertiſſent. Quod in epiſtola Ciceronis ad Lentulum intelligi poteſt. Quod autem in agraria II. ſcriptum eſt, Rem militarem ſine curiata lege attingere non licere: id intelligi debet de iis magiſtratibus, qui ſumptu publico ibant in prouincias, quibus publica pecunia opus eſſet alendis militibus, belloque gerendo. his enim imperium dabatur lege curiata, quo rem militarem attingere poſſent.

verum quum bellum gerendum non eſſet, neque milites in prouinciam iam pacatam educendi, id ſolo S. C. fieri, & ſine lege curiata in prouinciam ire poterat. Hic autem ſtatus reip. & adminiſtrandarum prouinciarum ratio libertatis tempore, ante remp. a Caeſare occupatam fuit. Nam ab Auguſto Caeſare poſt bella ciuilia confecta, reip. longe diuerſa forma, vt mox referam, conſtituta eſt

PROVINCIAE. A. CAESARE DICTATORE. FACTAE

Bello ciuili ad Pharſalum geſto, in quo caeſa optimatum factione, Caeſar qui victoriam obtinuerat, rerum potitus eſt, ipſe poſtea fugientem Pompeium Alexandriam eſt perſequutus. Quem vt occiſum deprachendit, cum Ptolemaeo Aegypti rege, a quo ſibi quoque inſidias tendi videbat, bellum difficillimum geſsit. Regnum Aegypti victor Cleopatrae fratrique eius minori permiſit, veritus prouinciam facere, ne quandoque violentiorem praeſidem nacta, nouarum rerum materia eſſet. Ab Alexandria in Syriam, & inde in Pontum tranſiit, vrgentibus de Pharnace nuntiis. Hic enim Mithradatis magni filius, quum a Pompeio bello Mithradatico Boſphori Cimmerij rex conſtitutus eſſet, captato tempore quo Romani inter ſe armis contendebant, patrij recuperandi regni cupidus, Colchida & Armeniam, Cappadociae & Ponti partem occupauit, Cn. Domitium Caluinum a Caeſare ad eius opprimendos conatus miſſum, profligauit; qua victoria ferox expugnata Amiſo reliquam Ponti partem inuaſit. Hunc Caeſar intra

quintum quam adfuerat diem,quattuor quibus in cõſpectum venit horis, ad Zeliam vna profligauit acie: qui cum in Boſphorum profugeret, ab Aſandro Boſphorani tumultus auctore occiſus eſt.quo factum eſt, vt merito Caeſar gloriatus ſit,ſe ita cum Pharnace pugnaſſe,vt eadem hora venerit,viderit,& vicerit. Atque hac victoria Boſphorus ,Ponti & Bithyniae prouinciis adiunctus eſt

MAVRITANIA. PROVINCIA

Mauritanias duas Sitifenſem & CaeſarienſemBocchus rex & populi Romani amicus,quo auctore Iugurtha Numidarum rex in poteſtatem Romanam venerat,diu obtinuit. Boccho ſucceſſit Iuba, qui bello ciuili quum ſe Pompeianis partibus addixiſſet, proelio a Caeſare in Africa victus,ſe ipſe interfecit. Itaque ſubacta omni Africa,Mauritaniae quoque a Caeſare prouincia factae ſunt.Iubae filius Iuba alter admodũ puer Romam a Caeſare in triumphum eſt ductus. Is fuit qui poſtea ſcripſit hiſtoriam, quam ſaepe Plinius citat,ſingulari ingenio & doctrina praeditus, & Auguſti liberalitate demum ad regnum paternum remiſſus.Is ſucceſſorem Ptolemaeum ex Antonii & Cleopatrae filia natum habuit,quo a Caligula interfecto, Mauritania in duas eſt prouincias redacta, vt infra aperiam

PROVINCIAE. PANNONIA MOESIA. ET. CET

L.Sempronio & L.Scribonio cos. anno vrbis DCCxx victo in Sicilia Sex. Pompeio ,Lepido III. virali poteſtate exuto, quum M. Antonius in Aegypto

cum Cleopatra luxuriaretur, Caesar Octauianus qui occidentem tenebat, bellum in Illyrico quod Dalmaticum a Tranquillo, Illyricum in Fastis municipalibus Petri Appiani appellatur, adhuc adulescens gerere coepit, quod multis annis cum Noricis, Pannoniis, Rhetis, Illyris, Dalmatis, Iapygibus, Liburnis, Tauriscis, Moesis, Thracibus, Vindelitis, Getis, Bastarnis, Germanis, & ceteris quae ad Danubium & Rhenum erant gentibus, partim suo, partim Agrippae, Vibij, Asinij Pollionis, M. Crassi, L. Pisonis, L. Lentuli, Neronis, Drusi, & Ti. Caesaris ductu gessit. Harum gentium pleraeque bellorum ciuilium tempore in Romanas prouincias incursiones fecerant. Quo bello domuit partim ductu partim auspicijs suis Pannoniam, Dalmatiam, cum Illyrico omni, item Rhetias, & Vindelicos, Moesos, ac Thracas. Coercuit Dacorũ & Sarmatarum incursiones, tribus eorum ducibus cum magnis copiis caesis. Germanos citra Albium fluuiũ submouit, ex quibus Vbios & Sicãbros dedentes se transduxit in Galliam, atque in proximis Rheno agris collocauit. Alias item nationes male quietas ad obsequium redegit, nec vlli genti sine iustis & necessariis caussis bellum intulit. Ita Tranquillus. Florus libro CXXXII. *C. Caesar in Illyrico Dalmatas domuit.* Rufus vero: *Alpes Rhetiae, Noricus, Pannoniae Moesiae, & omnis ora Danubij, Pontus omnis, Armenia minor ab Augusto in prouinciam redactae sunt.* Item alibi: *Dardanos & Moesios Curio pro cos. subegit, & primus Romanorũ ducum ad Danubium vsque peruenit: sub Iulio & Octauiano Caesaribus per Alpes Iulias iter factũ est. Alpinis omnibus victis, Noricorum prouinciae accesserunt. Bathone Pannoniorum rege subacto, in ditionem Romanorum Pannoniae venerunt,*

Amãtinis inter Sauum & Draũu prostratis, regio Sauensis, ac secundorum loca Pannoniorum obtenta sunt. Marcomani & Quadi de locis Valeriae quae sunt inter Danubium & Drauum, pulsi sunt, & limes inter barbaros & Romanos ab Augusto per Vindelicium, Noricum, Pannoniam, & Moesiam est constitutus

PROVINCIA. AEGYPTVS

Antonio & Cleopatra Aegyptiorũ regina ad Actiũ proelio victis, & interemptis, Aegyptum quam ad id tempus socij & foederati reges tenuerant, Caesar Augustus in prouinciae formam redegit: quam vt feraciorem habilioremque annonae vrbicae redderet, fossas omnes in quas Nilus exaestuat oblimatas lõga vetustate, militari opera detersit. & Velleius: *Augustus praeter Hispanias aliasque gentes quarum titulis forum eius praenitet, paene idem Aegypto stipendiaria facta, quantum pater eius ex Gallia in aerarium redditum contulit.* Et Rufus: *Aegyptus omnis sub amicis regibus fuerat, sed victa cũ Antonio Cleopatra prouinciae formam Caesaris Augusti temporibus accepit, & primus apud Alexandrinos Cornelius Gallus administrauit.* Eam Caesar equitibus Romanis, non senatoribus regendam tradidit, cuius praeses praefectus, & Iuridicus Aegypti appellabatur

PROVINCIAE. HISPANIAE ET. ALPES

Post bellum Actiacũ Antonio deuicto, Caesar Augustus Cantabricum bellum gessit, in quo partim ductu, partim auspiciis suis Cantabriã, Asturicam, Aquitaniam, Salassos gentem alpinam, Alpes maritimas a Liguribus Comatis cultas, multis ferisque nationibus

frequentes domuit,& prouincias Romanas fecit, Vnde Rufus:*In Hispania ad extremũ a Caesare Augusto Cantabri,& Astures,qui freti montibus imperij immunes adhuc resistebant, deleti sunt.* Quo tempore cuum ille conuentum Narbonae ageret,cēsus a tribus Galliis Aquitania, Lugdunensi,&Belgica,quas pater Caesar dictator subegerat,actus. Velleius: *Post bella ciuilia Dalmatia rebellis ad certam confeßionẽ pacata est imperij, Alpes multis ferisque nationibus celebres perdomitae, Hispaniae nunc ipsius praesentia, nunc Agrippae multo varioque Marte pacatae*

AFRICA. DOMITA

Haec in Europa a Caesare gesta.In Africa autem tumultuatum magis quam bellatum. Caesar enim Musulamios,atque Getulas accolas Syrtium, Cosso duce compescuit, vnde illi Getulici cognomen. Marmaridas atque Garamantas Furnio subigendos dedit. Ita Florus.Bellatum autem diu hoc tẽpore in Africa fuisse,indicant T.Statilij Tauri,L.Autronij,L.Sempronij Atratini, L. Cornelij Balbi ex Africa triumphi in tabulis Capitolinis exarati

PROVINCIAE. IN. ORIENTE. FACTAE

Tanta virtutis & moderationis Augusti Caesaris fama fuit, vt is Indos etiam ac Scythas auditu modo cognitos pellexerit ad amicitiam suam, populique Romani vltro per legatos petendam. Parthi quoque & Armeniam vindicanti facile cesserunt, & signa militaria quae M. Crasso & M. Antonio ademerant, reposcenti reddiderunt, obsidesque insuper obtule-

runt,denique pluribus quondam de regno concertã-tibus,non nisi ab ipso electum comprobauerunt. Velleius: *Diuus Augustus praeter Hispanias, aliasque gentes, quarum titulis forum eius praenitet, paene idem facta Aegypto stipendiaria, quantum pater eius Gallia in aerariũ redditum contulit. At Caesar quam certam Hispanis parendi confessionem extorserat, tam parem Illyriis Dalmatisque extorsit: Rhetiam autem, ac Vindelicos, & Noricos, Pannoniãque, & Scordiscos nouas imperio Romano subiunxit prouincias, & vt has armis, ita auctoritate Cappadociam fecit stipendiariam. & cet.* Idem Augustus Pylaemene rege Paphlagoniam, item Amynta rege mortuis Galatiam, & Lycaoniam, Pamphyliamque ditionis regiae ad id tẽpus, item Pisidas quoque & Lycios liberas gentes in prouinciae formam redegit, vt auctor est Dio. Cyrenẽ quae antea libera fuerat, cum Creta prouincia coniunxit. His tot tantisque rebus gestis, imperio constituto, pace terra marique parta, Ianum geminum bis ante clausum, ipse tertius clausit. Rebus itaque sic compositis, omnibusque prouinciis in certam formam redactis, Augustus cognominatus est, & mensis Sextilis in honorem eius est appellatus

PROVINCIAE. AB. AVGVSTO ADDITAE

Astures, & Cantabri in Hispania prouinciae Hispaniae additi
Aquitania Galliis prouincia addita
Pannonia, Noricũ, Vindelicia, Rhetia prouincia vna
Moesia, Thracia, & Dardani prouincia vna
Pamphilia, Lycaonia, Galatia, Pysidia, Lycia prouincia vna

Armenia minor vſque ad Euphratem Suriae addita
Aegyptus,& Arabiae pars prouincia vna
Cyreneica Cretae prouinciae addita
Paphlagonia Bithyniae addita
Illyrici & Dalmatiae pars Danubium verſus vna prouincia facta
Getuli & Garamantes Africae additi
Salaſsi,Alpes maritimae, & gentes Alpinae prouincia vna

Hae autem ſunt gentes quae ab Auguſto victae, vel regibus mortuis, populi Romani prouinciae factae fuerunt,quibus ceteris quae reip.tempore factae fuerant additis, in duas partes eas omnes diuiſit, vt aliae eſſent ſenatus populique Romani, aliae Caeſaris: quòd cur fecerit,& quae ſenatus, vel Caeſaris prouinciae fuerint,nunc exponam

PROVINCIAE. S.P.Q.R. ET IMP. CAESARIS. AVG

Anno vrbis cõditae DCCXXVII.imp.Caeſare Auguſto VII.& M.Agrippa III.cos.Quum Caeſar Auguſtus ex S.P.Q.R.voluntate imperium ſingulare, quod minus ante legitimum videbatur,ſibi vni ſtabiliſſet,vt ipſe popularis videretur,tyrannidiſque ſuſpicionem a ſe amoueret, nequaquã totius imperij curam ſibi vni depopoſcit, ſed prouinciarum omnium populi Romani quas ſupra retuli,adminiſtrationem,vna cum ſenatu & populo communicauit. Quae enim pacatae erant & imbelles, atque a terminis Romani imperij longe aberant, militumque praeſidiis non indigebãt,

populo tradidit. Eas vero prouincias, quae militaribus copiis inſtructae eſſent, vt exercitus omnes in poteſtate ſua haberet, ſibi retinuit adminiſtrandas, tanquam eas quoque pacaturus, pacataſque populo redditurus. Prouinciae autem quas ſenatui populoque Romano tradidit adminiſtrandas, hae fuerunt, ſic noua diuiſione, & adminiſtratione in XII. dioeceſes ab ipſo diſtinctae

Africa, Numidia, & Lybia proconſularis
Aſia cis Halim, & montem Taurum, in qua Lydia, Ionia, Caria, Myſia, Phrygia, & Helleſpontus proconſularis
Hiſpania Baetica praetoria
Gallia Narbonenſis praetoria
Sicilia praetoria
Sardinia, & Corſica praetoria
Illyricum, & Epiri pars praetoria
Macedonia, & Graeciae pars praetoria
Achaia, Theſſalia, Boeotia, Acarnania, Epeirique pars praetoria
Creta, Cyreneica, & Libyae pars praetoria
Cyprus praetoria
Bithynia, Paphlagonia, Propõtidis, & Ponti pars praetoria

Hae porro fuerunt XII. prouinciae in quas S. P. Q. R. more veteri ſuos rectores mittebat, quorũ qui Africae & Aſiae praeerant, hi ſemper proconſules appellati ſunt, quamquam conſulatum non geſsiſſent; qui reliquis decem, praetores. Caeſar vero ſuas prouincias ita diuiſit, vt in quaſdam mitteret legatos propraetoribus, hi proconſulum locum obtinebant, atque le-

gionibus praeerant; in quasdam vero proprocuratores, qui propraetoria dignitate eas prouincias in quibus tantum momenti non erat, administrarent. Ceterum omnes vno communi vocabulo rectores appellabantur. Caesaris autem prouinciae in XIIII. dioeceses distinctae, fuerunt hae

Hispania Lusitania
Hispania Tarraconensis
Gallia Aquitania
Gallia Lugdunensis, alias Celtica
Gallia Belgica, & Germania
Pannonia, Noricum, Vindelicia, & Rhetia
Moesia, in qua Dardani, Thraces, & Daci
Dalmatia, & Illyrici pars
Alpes maritimae
Cilicia, Isauria, & Lycaonia
Galatia, Pamphylia, & Pisidia. Lycios enim liberos reliquit
Suria, Armenia minor, Mesopotamia, & oriens omnis vsque ad Euphratem
Aegyptus, & Arabiae pars
Italia omnis a freto Siculo ad Alpes

Reges omnes socij & foederati, in his erant praecipui

Iuba Mauritaniae
. . . . . Hiberiae
. . . . . Albanorum
Rhaemetalces Thracum
Herodes Palestinae Reges
Aretas Arabum
Antiochus Comagenae

Archelaus Cappadociae
Philopator Cilicum,& alij multi

Has omnes prouincias validiſsimis legionibus, quarum ſeriē mox enumerabo, muniuit, atque in eas legatos ſuos procuratoreſque mittebat. Vt autē omnem de ſe monarchiae ſuſpicionem eximeret, poteſtatem reip. conſtituendae, & harum prouinciarum ordinandarum in decennium tantum aſſumpſit. hoc enim temporis ſpatio ſe remp. conſtituturum affirmauit, addens ſi citius res compoſuiſſet, citius etiam imperium redditurum. Decennio tranſacto, quum adhuc res compoſitae non eſſent, tum in quinquennium, ac deinde in alterum quinquennium, poſt in decennium, poſt etiam in tertium decennium, & petiit & impetrauit. Ita vt ſucceſsione quinquenniorū & decenniorum perpetuo imperium adminiſtrauerit

De legionibus populi Romani

Quamdiu libera vrbs Roma egit, atque a Senatu P. Q. R. belli duces eligebantur, fuere in armis ſemper Italiae populi, quibus Graecis & barbaris ſubactis, terrae ſibi mariſque imperium pepererunt. Neque enim vlla orbis terrarum pars, aut caeli tractus fuit, quo nō vires ſuas Romanorum arma protulerint. Poſtea vero quam Caeſar Auguſtus bellis ciuilibus confectis, rerū potitus eſt, & laborem Italicis omnibus ademit, & arma detraxit. Militum vero legiones multas legit, eaſque certis auctoramentis habuit mercenarias, quae Romanum a barbaris tuerentur imperium: tum fluuiorum magnitudine, atque foſſarum, montibuſque aſperrimis,

asperrimis,desertisque locis atque imperuiis circumseptos imperij limites communiuit.Ex his praecipuū robur Rhenum iuxta, commune in Germanos Gallosque subsidium,octo legiones erant, in duos exercitus superiorem, inferioremque distinctae. Hispaniae recens perdomitae tribus habebantur,Africa per vnam legionem, Aegyptus per duas tenebantur. Dehinc initio a Suria vsque ad flumen Euphraten,quantum ingenti terrarum sinu ambitur, quattuor legionibus coercitum. Thraciam, ripamque Danubij legiones septem tres in Pannonia,duae in Moesia,totidemque in Dalmatia locatae tuebantur: quae positu regionis a tergo illis,ac si repentinum auxilium Italia posceret,haud procul accirentur, quamquam insideret vrbem proprius miles, tres vrbanae, tres vigilum, nouē praetoriae cohortes,Etruria ferme,Vmbriaque delectae,aut vetere Latio, & colonis antiquitus Romanis. Italiam vtroque mari duae classes, Misenum apud & Rauennam, proximumque Galliae littus rostratae naues praesidebant, quas Actiaca victoria captas Augustus in oppidum Foroiuliense miserat valido cum remige.At apud idonea prouinciarum sociae triremes,alaeque & auxilia cohortum. ita Tacitus libro quarto. Quibus verbis, quae fuerit imperij Romani forma ab Augusto constituta, intelligi potest. Porro autem quum Romanas legiones,quae imperio tuendo ab Augusto & ceteris imperatoribus institutae sunt,earundemque stationes enumerare decreuerim,non alienum ab hac tractatione erit, pauca quaedam de legione,eius partibus,institutione, & varietate disputare. Legio igitur erat certorum militum manus,in quas populi Romani exercitus diuidi sole-

ctore Sex. Pompeio. Ceterum quum Romulus ipse, deinde ceteri reges, postremo consules regionum numerum auxissent, posterioribus tamen temporibus non plures quam quatuor legiones fieri solebant, quarum binas singuli consules ad bellum profecturi sortiebantur. Hae singulae modo quaternum milliū, & ducentorum peditum, modo quinque millium, si quando maius aliquod videbatur periculum imminere. Trecentique equites in singulas legiones describebantur. Vnde Liuius libro tricesimoseptimo: *Romana acies vnius prope formae fuit, & hominum, & armorum genere. Duae legiones Romanae, duae socium, & Latini nominis erant, quina millia & quadragenos singula habebant. &c.* Merere autem in legione nemo poterat, qui ciuis Romanus non esset, atque in vnam quinque classium a censoribus relatus. nam socij nominis Latini, extra legionem militabant, quorum subsidia auxilia vocabantur: capite censi vero, & reliqui tenuioris fortunae homines, militia immunes erant. Singulis legionibus sex tribuni militum praeerant populi suffragiis creati. Quod quando acciderit, nunc aperiam. Quum enim ab initio exercitus populi Romani, non nisi tria millia peditum haberet, tres tantum tribuni militum sufficiebāt, post auctis Romani imperij opibus, tribuni sex primum, & postea plures quam sex, & diuersi generis esse coeperunt. Nam (vt tradit Pedianus actione II. in Verrem:) Tribunorum militum duo erant genera, primum eorum, qui Rufuli dicebantur, hi in exercitu creari solebant, & comitiatorū, qui Romae comitiis designabantur. De vtrisque Liuius libro septimo sic scribit: *Et quum eo anno primum placuisset tribunos militum ad legiones suffragio fieri, (nam &*

antea, sicut nunc, quos Rufulos vocant, imperatores ipsi faciebant) T. Manlius, qui postea Torquatus appellatus est, secundum in sex locis tenuit. Ex quibus verbis apparet Q. Seruilio II. & L. Genucio II. cos. anno vrbis CCCXCII. tribunos militum, qui ad sex aucti fuerant, populi suffragiis creari ad legiones coeptos. Deinde plura tribunorum militum genera fuisse, & eos non omnes populi suffragij creatos, & hi qui creabantur, eo primum anno fieri coeptos. Post tribunorum militum numerus auctus, XVI. que facti, C. Iunio Bubulco III. Q. Aemilio Barbula II cos. Quam rem Liuius libro nono ita tradit: *Et duo imperia eo anno dari coepta per populum, vtraque ad rem militarem pertinentia; vnum, vt tribuni militum XVI. in quattuor legiones a populo crearentur, quae antea per quam paucis suffragio populi relictis locis, dictatorum & consulum ferme fuerant beneficia. tulere eam rogationem tribuni L. Atilius & C. Marcius. alterum, vt duumuiros nauales idem populus iuberet.* Tribuni autē militum populi suffragiis creati singuli mille viris praeerāt, quum tum exercitus Romanus ex quattuor tantum legionibus, legio vero non nisi quattuor millium peditū esset. Post quum legiones ipsae ad quinque millia & amplius militum augeri coepissent, vigintiquattuor tribuni a populo creari coepti, sexque per singulas legiones distributi. Ex quibus quattuordecim annua stipendia ad minus quinque; reliqui decem saltem decem fecissent. Hic tribunorum militum numerus vsque ad C. Marij tempus permansit. Legiones porro ipsae (vt dixi) non nisi ex ciuibus Romanis legebantur, qui aetate militari essent: ea erat a XVII. ad XLVII. annum. Hi XX. annua stipendia merere solebant, equites vero decem. Omnibus autem, qui ad

honores euehi volebant, militare ante opus erat. Vrbanum namque magiſtratum nemini capere fas erat, priuſquam decem annua ſtipendia perfeciſſet. Militum porro legionariorum quattuor genera erant. Iuniores enim vel tenuioris fortunae homines, pilanos; his adultiores, haſtatos; aetate vero ac robore praeſtantes, principes; natu maximos triarios vocabant. De quibus Varro libro IIII. ſic ſcribit. *Haſtati dicti, qui primi haſtis pugnabant; pilani, qui pilis; principes, qui a principio gladiis; triarij, quod in acie tertio ordine extremis ſubſidio deponebantur.* In vnaquaque autem legione triarij DC. principes ∞ CC. totidem haſtati, reliqui pilani velitesue erant numero mille. Quod ſi maiore numero conſtaret legio, proportione diuiſionem faciebant, triariis exceptis, quorum idem ſemper erat numerus. Horum, vt varij ordinis erant, ita etiam varia armorum genera. In ipſis porro legionibus ſingula militum genera velitibus exceptis in tot centurias diuiſa erant, ſingulis vero centuriis primarij centuriones praeerant. Hae in triariis appellabantur primũ pilum, ſecundum pilum, tertium pilum, & ſic deinceps. In principibus primus princeps, ſecundus princeps, &cetera: in haſtatis primus haſtatus, ſecundus haſtatus, vt in aliis. Duces vero centuriarum appellabantur primi pili centurio, primi principis centurio, & primi haſtati centurio. Velites vero in has centurias pro rata parte diſtribuebantur. Hae centuriae erant plus, vel minus, quantus erat legionis numerus. Hinc in antiquis lapidibus ſaepe centurionum primi pili mentio eſt. item Cicero ad Brutum, *Naſennius* (inquit) *octauum principem*, id eſt octauã centuriã principũ, *duxit, Metello Imperatore.* Signa legionum erant,

ideoque cohors milliaria appellabatur. A prima cohorte auſpicari aciē mos erat. Haec aquilā praecipuū legionis ſignū, imperatorū que imagines cuſtodiebat. Secūda cohors DLV. pedites, equites vero LXVI. tertia pedites & equites totidē. Quarta cohors eundem peditū & equitū numerū habebat, ſed in tertia cohorte validiores milites cōſtituebātur, quia in media acie conſiſtebat. Quinta eodem numero ſtrenuos milites deſiderabat, quia ſicut prima in dextro, ita quincta in ſiniſtro cornu conſtituebantur. Quippe cohortes quinque primam aciem inſtruebant. Reliquae quinque cohortes eundem militum numerum habebant, quem ſecunda, ſed robuſtiores etiam in ſexta collocabantur, quia in ſecunda acie poſt aquilam locum ſortiebatur. Octaua in ſecunda acie medium locum tenebat, decima in ſiniſtro cornu conſiſtebat. Sic legio decem cohortibus firmabatur, habebatque peditum ſex millia ducentos, & equitum ſeptingentos triginta. Vt autē legio in decem cohortes, ſic cohors in quinquaginta manipulos, & manipulus rurſum in vigintiquinque milites diuidebatur. Hunc autem fuiſſe ordinem earum legionum, quae ad tutelam Romani imperij ab Auguſto inſtitutae ſunt, ex Tacito aperte intelligitur. Quo tempore, is qui pluribus legionibus praeerat, legatus conſularis ſaepiſsime a Tacito, in antiquis vero epigrammatibus, legatus propraetore eius prouinciae in qua legiones erant, exempli cauſſa, Moeſiae, Dalmatiae, vel Germaniae, appellatur. Qui ſingulis legionibus praeerant, legati legionis; qui cohorti tribunus, vel praefectus; qui cētum militibus centurio; qui ducentis, ducenarius; qui manipulis,

manipularius vocabantur. Vniuersi exercitus signum vel vexillum ante Hadriani tempora imago Caesaris vel Augusti dicebatur, postea vero Labarum vocitari coeptum est, legionis aquila, cohortium signa speciali quodam significato, manipulorum vexillum. Is qui locandis castris curam habebat, praefectus castrorum vocabatur: hi vero qui caedendorum lignorum ad palos faciendos, & ferramentorum curam habebant, praefecti dendrophororũ, & fabrum talis legionis dicebantur. Erant in vna quaque legione praeter hos, tubicines, euocatores, medici, & alij eiusmodi ministri, quorum vocabulorum frequentissima mentio est in antiquis epigrammatibus, & in omni Taciti historia. Instituendi, ex auctorandi, locandi, mutandique legiones, arbitrium, summumque ius penes Romanum principem tantum erat. Is eas ex vna prouincia in aliam, prout necessitas exigebat, migrare iubebat, exauctorabat, ex duabus vnam coniungebat, earumdem rectores ipse vnus cõstituebat. Hae legiones & nomina, & plura cognomina a variis euentibus indita habuerunt. Ab ordine, quo vna quaeque earũ in aliquo loco primo constituta fuerat, nomina sumebant, vt prima, secunda, tertia, decima, & vicesima; sic milites primani, secundani, tertiani, decimani, & vicesimani appellabantur. Et quoniam plerunque vsu venit, vt duae vel tres variis in locis constitutae omnes primae, vel secundae, vel tertiae appellatae fuerint, (vna quidem prima in Germania, ex octo, quas supra dixi; altera vero prima ex septem in Pannonia, alia autem prima ex quattuor in Suria erat) cognominibus inter se se distingui coeperunt, vt vna quidem esset prima Adiutrix, alia prima Mineruia, alia vero

prima Parthica: nam haec cognomina ad imperatorũ arbitrium plerunque ſumere ſolebant; vel ab eorumdem nominibus qui eas inſtituerunt, vt Auguſta, Claudiana, Galbiana, Flauia, Vlpia, Traiana, Antoniniana; vel a prouinciis deuictis, vt Parthica, Scythica, Gallica, Arabica, Macedonica, Hiſpanienſis; vel a locis in quibus primo inſtitutae manſerunt, vt Italica, Fretenſis, Cyreneica; aut a nominibus Deorum quibus imperatores earumdem auctores addicti erant, vt Mineruia, Apollinaris, Veneria, aut poſtremo ab aliis euentibus, vt Gemina, Adiutrix, Marcia, Victrix, Ferrata, Fulminatrix, Alauda, Rapax, Primigenia, & alia eiuſmodi. Illud vero animaduerſione dignũ, propter crebras & frequentes legionum mutationes, ſaepe earundem nomina confuſa videri, atque in eodem imperij limite aliquando duas vel tres legiones eſſe, quae primae, aut ſecundae vocentur. Nam quum primum inſtitutae fuerunt, non niſi vna prima, vel ſecunda, vel tertia, eodem in loco erat. vt vero eodem in loco plures primae, vel ſecundae legiones eſſent, frequens earumdem migratio cauſſa fuit. Primus autem omnium (vt dixi) Auguſtus Caeſar pace populo Romano terra marique parta, imperij limites verſus barbaras nationes ſtatuit flumina, aut montes, quae validiſsimis legionibus, quibus incurſiones barbarorum in Romanas prouincias prohiberet, muniuit. Horum praecipui amnes Rhenus, Danubius, & praerupti, aſperrimique montes a Septentrione, Euphrates ab oriente, Arabum & Africae ſolitudines ab occidente, & meridie fuerunt. Quae autem, aut quot legiones, & quibus limitibus, ab Auguſto primum factae, deinde aucto imperio a ceteris Romanis principibus additae

In Suria legiones IIII

Legio IIII. Scythica
Legio VI. Victrix
Legio X. Gemina pia fidelis
Legio XII. Fulminatrix

In Aegypto legiones II

Legio III. Cyreneica
Legio XXII. Primigenia pia fidelis

In Africa legio vna

Legio III. Augusta

Mari supero

Classis Rauennas

Mari Infero

Classis Misenas
Classis Actiaca in Gallia Narbonensi, apud Forum Iulij

Romae

Cohortes vrbanae III
Cohortes vigilum III
Cohortes praetoriae IX

PROVINCIA. CAPPADOCIA

Duae tantum sub Ti. Caesare prouinciae Romanae factae sunt, Cappadocia Archelao in vrbe, & Comagene Antiocho regibus mortuis. De Cappadocia sic scribit Tranquillus cap. XXXVII. *Reges infestos suspectosque comminationibus magis & querelis quã vi repressit. Quosdam per blanditias, atque per promissa extractos, ad se non remisit, vt Marabodum Germanum, Rhascypolim Thracem, & Archelaum Cappadocem, cuius etiam regnum in prouinciae formam redegit*, Rufus:

Cappadoces primo societatem nostram sub Ariarathe rege per legatos petierunt, cuius deficiente stirpe lectus Ariobarzanes rex Cappadocum, qui a Mithradate pulsus, Romanorum armis est restitutus. Semper in auxilium Romanum fuere Cappadoces. Postremo iterum tertia deficiente prole sub imp. Caesare Augusto Archelaus fauente Antonio rex factus est, quem Tiberius imperio potitus Romam blande quum euocasset, non remisit, vbique diu detentus occubuit. Cuius regnum in prouinciae formam redactum est. Tacitus libro II. C. Coelio L. Pomponio cos. *Rex Archelaus quinquagesimum annum Cappadocia potiebatur, inuisus Tiberio, quod eum Rhodi agentem nullo officio coluisset. Nec id Archelaus per superbiam omiserat, sed ab intimis Augusti monitus, quia florente C. Caesare, missoque ad res orientis, intuta Tiberij amicitia credebatur. Vt versa Caesarum sobole, imperium adeptus est, elicit Archelaum matris litteris, quae non dissimulatis filij offensionibus clementiam offerebat, si ad precãdum veniret. Ille ignarus doli, vel si intelligere crederetur, vim metuens, in vrbem properat, exceptusque immiti a principe, & mox accusatus in senatu, non ob crimina quae fingebantur, sed angore, simul fessus senio, & quia regibus aequa, ne dum infima insolita sunt, finem vitae sponte an fato impleuit. Regnum in prouinciam redactum est, fructibusque eius leuari posse centesimae vectigal professus Caesar, ducentesimam in posterum statuit.* Idem paulo post: Ti. Caesare III. Germanico II. cos. *Cappadoces in formam prouinciae redacti, Q. Veranium legatũ accepere, & quaedam ex regiis tributis diminuta, quo mitius Romanũ imperiũ speraretur.* Postea Vespasianus imperio potitus Cappadociae propter assiduos barbarorũ incursus, legiones addidit, cõsularẽque rectorẽ imposuit pro equite Romano. Tranquillus

PROVINCIA. COMAGENE

C.Coelio, L.Pomponio cos. Antiocho Comagenorum, & Philopatore Cilicum regibus defunctis, turbabantur nationes, plerisque Romanum, aliis imperium regium cupientibus. Idem paulo post: Tiberio III Germanico Caesare II cos. *Comagenis Q. Seruaeus praeponitur, tum primum ad ius praetoris translatis.* Comagenem autem non omnem prouinciam a Tiberio factam, vel a sequentium aliquo principum ditioni regiae restitutam indicat Tranquillus in Vespasiano, quum ait: *Tracheam, Ciliciam, & Comagenem ditionis regiae vsque ad id tempus, in prouinciarum formam redegit*

PROVINCIAE. MAVRITANIAE DVAE. TINGINTANA. ET CAESARIENSIS

Quum C.Caligula Ptolemaeum regis Iubae filium consobrinum suum (erat enim & is M.Antonij e Selene filia nepos) interfecisset, Mauritaniam quae regnũ eius fuerat, in prouinciae formam redegit, atque in duas prouincias diuisit Trigintanam, & Caesariẽsem, vt auctores sunt Tacitus, Plinius libro v. cap. I. Dio libro LVIII. & in Caligula Tranquillus. Claudius postea imp. primus Romanorum principum Mauritanis per Suetonium Paullinum bellum intulit, omnibusque iis regionibus vsque ad Africae solitudines subactis, multas in iis colonias, quas mox referam, deduxit

PROVINCIA. PONTVS

Nero Imperator augendi propagandique imperij neque volũtate vlla, neque ſpe motus vnquam, etiam ex Britannia deducere exercitum cogitauit, nec niſi verecundia, ne obtrectare parentis gloriae videretur, ceſtitit. Ponti modo regnum concedente Polemone, item Alpium defuncto Cottio, in prouinciae formã redegit. Tranquillus

PROVINCIA ALPES. COTTIAE

Eutropius libro VII. cap. VI. *Duo tantum regna ſub Nerone prouinciae ſactae ſunt, Pontus Polemoniacus concedente rege Polemone, & Alpes Cottiae rege defuncto.* Idem in Aureliani vita tradit Fl. Vopiſcus. Alpibus iis & maritimis ius Latij dedit idem Nero, vt tradit Tacitus libro XIII

Hae ſunt prouinciae additae inter Auguſti, & Veſpaſiani principatum. Quibus explicatis, nunc quae aut quot legiones Ser. Galba Auguſto II. & T. Vinio cos. primo imperij Veſpaſiani anno erant, exponam: multae enim & frequentes legionum mutationes, poſt Auguſti exceſſum ad haec vſque tempora in Romano imperio factae fuerant. Quas breuiſſime ante ex Tacito potiſſimum exceptas aperiam

Mutationes legionum ab exceſſu Auguſti ad initium imperij Imperatoris Caeſaris Veſpaſiani Auguſti

Legionis I. . . . . . quae in Germania inferiore erat, pars in Italiã venit bello ciuili Vitelliano cõtra Othonẽ primũ, deinde Veſpaſianũ, a quo quũ victa eſſet, per Illyricũ diſperſa eſt. Reliqua eius pars ſub legionis I. . .

Romae in musaeo Carpensi vetus inscriptio

C.SALLIO.MATERN.BVCINATORI. LEG . V
ALAVDAE . C. SALLIO . ARCINIO . CAESAR. N
TVBIC
C . SALLIO . SVESSVLA . N . PARIMION.
CORNICVLAR
LEG.III. AVG.C.SALLIO.CAPONIO.CORNIC

Legio III. Cyrenaica in Aegypto, quae est Arabiam versus, ab Augusto addita, post in Iudaeam bello Iudaico a Vespasiano primo principatus anno transducta. De hac Dio mentionem facit

Tibure ad S. Paullum vetus lapis

C.POPILLIO. C . F . QVIR . CARO . PEDONI
COS.VII.VIRO.EPVLON.SODALI.HADRIANALI.
TRIB.LATICLAVIO.LEG . III . CYRENAICAE

Legio III. Gallica, quae sub M. Antonio Parthos debellauerat, in Hispania ab Augusto locata est, post in Germaniam sub Claudio, deinde in Syriam a Nerone, postea in Armeniam ab eodem traducta, quo tẽpore Armenos duce Corbulone vicit; item in Suriam ab eodem, postea in Moesiam a Galba migrare iussa, quo tẽpore Sarmatas contudit; postremo in Italiam contra Vitellium pro Vespasiano bello ciuili venit, quo victo, Capuae hyemandi gratia locata, Vespasiano II. & Tito cos. ineunte vere sequentis anni in Suriam remissa. De hac Dio libro LV. & *Romae in hortis Carpensibus vetus inscriptio*

DIS . MANIB
C.FICTORIO. VASCVLARIO
FICTORIA.EPITVSA.MATRI
C.FICTORIO. C.F. ATTICO
Σ. LEG . III . GALLICAE
FRATRI. VIX. ANN. XXV
FICTORIA.C. F.ATTICILLA
PARENTIBVS.SVIS . FECIT

Legio IIII.Scythica, alias Mácedonica, ab Augusto in Syria lecta,in Germaniam superiorem a Claudio trásportata , cuius pars quum in Italiam bello ciuili pro Vitellio contra Othonem & Vespasianum venisset, eandem fortunam habuit,quam prima . . . . Reliqua porro pars ex Galliis suppleta in eadem Germania superiori relicta fuit. Hanc Spartianus in vita Seueri imp.commemorat

Vetus epigramma Tiferni in Tuscia

C.ANNIVS.C. F.POM . GALLVS
DOMO.ARRETIO.Σ . LEG.IIII SCYTH
MILITAVIT.IN.PR.ANN. XVII
EVOC . AN . II
Σ .IN.LEG.IIII.SCYTH.AN.XVIIII
VIXIT.AN.LX.MERV.AN.XXXVIII
H.S.P.ATIMETVS.L.EX.TEST.F.C

Legio quinta Macedonia in Germania inferiore in castris apud Vetera ab Augusto instituta , quae bello ciuili Vitelliano I . . . & IIII. Scythicae fortunam sequuta est. Ex Gallis suppleta , in iisdem Veteribus remansit.Tacitus,& Dio libro LV

Firmi in Piceno vetus inscriptio

.L . VOLCATIO . Q . F . VEL . PRIMO
TRIB . MIL . LEG . V. MACEDONICAE
IN.MOESIA.PRAEF.ALAE . I . PANNONIOR

Legio VI.Ferrata R.F. C. in Hispania Galbam contra Neronem imperatorem fecit. Ex Hispania á Domitiano Caesare, & Muciano primo imperij Vespasiani anno contra Germanos rebellantes in Germaniam traducta. Tacitus, & Dio. De legione Ferrata, aliquãdo veterem inscriptionem vidi, quae ad manus modo non est, in qua ita exaratum erat

TRIB.MIL.LEG.VI.FER.R.F.C

Legio VI. Victrix in Syria primum ab Augusto locata, haec sub Nerone in Armeniam, deinde iterum in Syriam, demum bello ciuili Vitelliano a Muciano in Italiam contra Vitellium ducta, quo caeso in Germaniam missa, Batauos & Germanos, qui rebellauerant, oppressit duce Domitiano

Auximi vetus inscriptio

Q.PLOTIO.MAXIMO.COL. TREBELLIO
PELIDIANO.EQVO.P TRIB . LEG . II . TRAIAN
FORT . TRIB . C O H . XXXII . VOLVNT
TRIB . LEG VI . VICTRICIS . PROC . AVG
PRO . MAGISTRO . X X . HEREDITATIVM
PRAEF . VEHICVLOR . Q.Q. ET . SVO . PONT
COLLEG . CENT . AVXIMAT . OB . EXIMIVM
IN.MVNICIPES.SVOS . AMOREM . L . D . D . D

Legio VII . . . . postea á Claudio imp. Claudiana pia felix & fidelis vocata ex Moesia, vbi eam Augustus locauerat, a Vespasiani ducibus contra Vitellium adducta, eo occiso ad sua hyberna remissa. Dio libro LV

Via Ardeatina in antiqua basi

DIS . MANIBVS
C. ANTONI. C.F. OVF.AEGRILLI . MIL . LEG
VII. CLAVDIAE . PIAE . FELIC . ET . FIDELIS
VIX . ANN . XXXIIX . M . VII . D . VIII
M . AEGRILLIVS.FRATRI. DVLCISSIMO.F . C

Legio VII. Gemina pia felix. Ex Dalmatia a Nerone in Syriam traducta. Tacitus

Vetus inscriptio Brixiae

P . STATIO . P . F.FAB.PAVLLO. POSTVMIO
IVNIORI. X. VIRO . STLITIB . IVDIC . TRIB
MILIT.LEG. VII. GEM. FELIC. VI. VIRO. EQVIT
ROMANOR. Q. PROVINC.AFRIC.TRIB.PLEB
PRAETOR. LEG. PRO. PR.PONT.ET.BITHYN
PRO.COS.PROVINC.BAETICAE.TITVL.VSVS.D.D

Item Fulginei vetus lapis

P . AELIO. P.F PAPIR.MARCELLO . CENT
FRVM . SVB . PRINCIPE . PEREGRINOR
ADSTATO .ET.PRINCIPI.ET . PRIMIPILO
LEG.VII.GEM.PIAE FEL. ADLECTO. &c

Legio VIII. Augusta ex Pannonia in Moesiã a Claudio, deinde in Italiam bello ciuili cõtra Vitellium ducta, quo victo ad sua hyberna remissa. De hac Dio, & Saepini in Samnio vetus inscriptio sic meminit

L.NERATIO.C. F . VOL . PROCVLO . X . VIR
STLITIBVS.IVDICAN. TRIB.MILITVM.LEGION
VII. GEMINAE. FELIC.ET . LEG . VIII . AVG
QVAEST AEDIL.PLEB . CEREAL . PRAEF . LEG
LEG. XVI.FLAVIAE . FIDEL.ITEM . MISSO . AB
IMP . ANTONINO . AVGVSTO . PIO . AD
DEDVCENDAS. VEXILLATIONES. IN
SYRIAM.OB . BELLVM. PARTHICVM . PRAEF
AERARI . MILITARIS . COS . MVNICIPES
SAEPINATES

Legio IX. Hiſpanienſis,ex Pãnonia vbi eam Auguſtus locauerat, a Tiberio in Africam bello Numidico migrari iuſſa,quo confecto ad ſua caſtra remiſſa, a Claudio vero in Britanniam tranſportata. Cuius vexillarij bello ciuili Vitelliano a Veſpaſiani ducibus victi, per Illyricum diſperſi ſunt. Tacitus. Huius legionis mentionem fieri in vetuſto epigrammate ſic vidi

P . CORNELIO . LENTVLO
SCIPIONI . COS . PRAEF
AERARI . LEGATO . TI
CAESARIS. AVG.LEL.LEG
VIIII.HISPAN.PONTIFICI
FETIALI. D. D

Legio X. Fretenſis ex Hiſpania primo imperij Veſpaſiani anno in Germaniam cõtra rebelles Batauos traducta.Huius meminit Marcellinus in fine libri XVIII

Romae in Vinea Carpenſi Vetus lapis

A.ATINIO.A. F . PAL . PATERNO
SCRIB.AEDIL.CVR. HON. VSVS. AB
IMP.EQVO.PVBL.HONOR.PRAEF.COH
II.BR.ACAR.AVGVSTAN. TRIB . MIL
LEG.X.FRETENS.A.DIVO . TRAIANO
IN.EXPEDICTION.PARTHICA. DONIS
DONAT.PRAEF. ALAE.VII . PHRYG
CVR.KAL. FABRATERNOR. NOVOR
ATINIA . A. F . FAVSTINA.PATRI .
OPTIMO.FECIT

Legio X. Gemina pia fidelis. Ex Syria ſub Nerone in Armeniam, iterumque in Syriam tranſportata, demũ bello Iudaico in Iudaeam. Hanc Dio ideo Geminam appellatam ſcribit, quod ex duabus legionibus vna facta fuerit

Vetus lapis Brixiae

C.PONTIO.C. F. FAB. PELIGNO . TRIB . MIL
LEG.X.GEM.Q.CVRAT . LOCORVM . PVBLIC
ITERVM.AEDILI.CVRVL.LEGATO.PRO . PR
ITERVM . EX . S . C . ET. AVCTORITATE
CAESARIS.D.D

Item in antiquae inscriptionis fragmento Romae apud Gentilem Delphinium

TRIB.MIL.LEG.I.ADIVTR.P.F
ET. LEG . X . GEM.P.::::::::::

Item Pisauri alia vetus inscriptio

C.LVXILIO. C.F.POMPT.SABINO. EGNATIO
PROCVLO.CVR.RER.PISAVR.ET. FANESTR
LEG.LEG. X.GEM. GORDIAN. CVR.REG
TRANSPAD. CVR &c

Legio XI. postea Claudiana pia fidelis dicta, ex Moesia in Dalmatiam sub Claudio, & ex Dalmatia bello ciuili Vitellano pro Othone in Italiã contra Vitelliũ transducta. Othone victo suis castris reddita, occiso Vitellio iterum in Italiam venit, & paulo post ad sua hyberna remissa. Huius legionis meminit vetus hic lapis sic

GENIO.CENT
A. SERGIVS . A . F
SVLPICIVS.MIL.LEG.
XI.CLAVD.PIAE.FIDEL
S A C R

Haec auctore Dione vna cum VII. legione Claudia ideo appellata est, quod Camillum Scribonianum qui bellum ciuile Claudio Imperatori intulerat, primae deseruerint

Legio XII. Fulminatrix, ab Augusto in Syria lecta, post bello Iudaico in Iudaeam a Vespasiano principe traducta. Dio

Romae ad S. Alexium in Auentino

C. VETTIO. C. F. COL. NIGRO
DOMO . ANTIOCHIA . SYRIA
VETERANO. LEG. XII. FVLMINAT
MILIT. ANN. XXVI. VIX. AN. LVII

Legio XIII. Gemina pia fidelis ex Germania superiore in Pannoniam, exinde bello ciuili Vitelliano in Italiam pro Othone contra Vitellium profecta, Othone victo, quum suis hybernis reddita esset, iterũ pro Vespasiano contra ipsum Vitellium in Italiam venit, quo occiso Poetouionem ad sua castra remissa. De hac Dio mentionem fecit libro LV

In vetusto fragmento Romae apud Gentilem Delphinium

LEG. LEG. XIII. G. P. F. LEG. LEG....

Item Romae

HERCVLI. CONSERVATORI. PRO. SALVTE
L. RAGONII. L. F. PAP. VRINATII. LARTI
QVINTIAN. VIRI. CONS. SODAL. HADRIAN
LEG. LEG. XIII. GEM. DONAT. DONIS. MILIT

Legio XIIII. Gemina Martia victrix ex Germania superiore a Claudio in Britãniam traducta (quum is Britanniam prouinciam fecit) cuius praecipue opera Britanniam in potestatem populi Romani redegerat. Quae quum a Nerone in Dalmatiam adducta esset, pro Othone in Italiam venit, quo occiso a Vitellio in Britanniam remissa est. Postremo a

Domitiano & Muciano ex Britannia euocata, Batauos & Germanos rebelles domuit, quibus victis in Germania superiori locata. Tacitus, & Dio

In eodem fragmento apud Gentilem Delphinium

LEG . LEG.XIIII. GEM
MARTIAE. VICTRICIS
SACERDOTI . TITIALI

Legio XV. Apollinaris ex Pannonia a Nerone in Syriã traducta, haud multo post ad bellum Iudaicum missa. Tacitus, Iosephus, & Dio

Vetus inscriptio Foro Sempronij

L.MAESIO.L.F.POL.RVFO. PROC.AVG
TRIB. MIL. LEG. XV . APOLLINARIS
TRIB . COH . MIL . ITAL. VOLVNT
QVAEST. IN. SYRIA. PRAEF. FABRVM

Legio XVI . . . . ex Germania superiore in inferiorẽ a Claudio traducta, bello ciuili pro Vitellio contra Othonem & Vespasianum stetit. Vitellio occiso primae : : : : IIII Scythicae; & V. Macedonicae fortunã sequuta est, vt Tacitus libris XIIX. & XIX. tradit

Legio XIX. . . . . ex Germania inferiore in superiorem a Claudio migrare iussa, iterum paulo post in inferiorem rediens castris Veteribus locata est. Videtur & ipsa in Italiam pro Vitellio venisse, atque superioris legionis fortunam sequutam esse, vt refert Tacitus ibidem

Legio XX. Valeria victrix ex Germania inferiore a Claudio in Britanniam transportata, cuius vexillarij bello ciuili victi, a Vespasiano per Illyricum dispersi sunt. Tacitus

Romae in domo Caesia vetus inscriptio

M.POMPEIO.M.F.ANI. ASPRO. 7. LEG
XV . APOLLINAR . 7. COH. III. PR
PRIMOP.LEG.III.CYR.PRAEF. CASTR.
LEG.XX.VICTR.ATIMETVS.LIBERTVS
PVLLARIVS.FECIT.SIBI.ET. &c.

Item in ciuitate Castellana vetus lapis

Q.ALBIO.Q.F.HOR.ILLICI
7.LEG. XX.V.V
CORNICVLARIO, PR. PR
DONIS.DONATO.AB.DIVO
TRAIANO.AVGVSTO
TORQVIBVS . ARMILLIS
PHALERIS.BELLO.PARTHICO

Legio xxii. Primigenia Augusta pia fidelis in Aegypto ab Augusto constituta, quā postea Augustus Vespasianus in Iudaeam bello Iudaico migrare iussit. De hac Spartianus in Iuliano, & Tacitus mentionē faciūt

In Aequicolis vetus epigramma

C.VIBIO.Q.F.AIMILIA.VETENIO. EQVO
SEVERO . TRIB . SEMPR . PR . LEG
XXII.PRIM.AVG.P.F.SEMPRON

Item Romae in domo Caesia

P.COELIO.P.F. BALBINO . VIBVLLIO. PIO
X.VIRO.STLITIBVS.IVDIC.VI.VIRO.EQVIT
ROMAN. TVRM. QVINT. TR. MIL . LEG
XXII.PRIMIG.P.F.ADLECTO &c

Legiones inter Augusti obitum, & Vespasiani principatum ab imperatoribus additae, & earundem migrationes

Legones IIII. additae a Claudio imp.

Primus omnium post Augustum Claudius imp. Britannia victa, eaque in prouinciae formam redacta, IIII. nouas legiones veterib. addidit, quum ob barbarorum incursiones Britanniam Romanam prouinciam triũ legionum praesidio muniri necesse fuisset

Harum prima fuit legio V. Claudia, quã in Moesia locauit, haec postea a Nerone in Syriam, demũ bello Iudaico in Iudaeam traducta est

Fulginei vetus inscriptio

CN·DOMITIO SEX·F·AFRO·TITIO
MARCELLO· CVRINO . LVCANO
MIL·LEG·V·CLAVD·IIII·VIR·VIARVM
CVRANDARVM·PATRONO

Legionem quoque XV . . . . in Germania Claudius imp. constituit: quae quum in Italiam contra Othonẽ & Vespasianum pro Vitellio venisset, occiso Vitellio primae . . . . cõditionem sequuta est. Pars enim per Illyricum dispersa, pars in Germania remãsit, ex Gallis suppleta. Tacitus

Legio XIIX. Victrix in Germania superiore a Claudio lecta, quum & ipsa contra Vespasianum pro Vitellio bello ciuili pugnasset, necato imperatore suo, victa suis hybernis ob tumultuantes Batauos reddita est. Tacitus

Legio XXI. Rapax. Haec in Germania superiore ab eodem Claudio instituta est, quae bello ciuili Vitelliano, in Italiam quum venisset, post Vitellij caedẽ

a Muciano & Domitiano ob Batauorum rebellionem ad ſua caſtra remiſſa eſt. Ex Tacito libris XVII. XVIII. & XIX. Huius legionis mentioně extare vidi in vetuſto epigrammate, quod modo ad manus nō eſt

Legiones III. additae a Nerone imp.

Legio I. Italica a Nerone imp. Dione auctore, facta eſt, atque in Galliis prope Lugdunum locata. Quae bello ciuili a Vitellio in Italiam ducta, quū victa fuiſſet a Veſpaſiano, per Illyricum diſperſa eſt, videtur tamen a poſterioribus principibus Romanis reſtituta

Vetus elogium Brixiae

C. MAESIO. C. F. PLACATIANO
X. VIRO. STLITIB. IVDIC
TRIB. MIL. LEG. I. ITALIC
Q. PROV. AFRIC. ALLECT. INTER
TRIBVN. AB. IMPERATORE
HADRIANO. ANTONINO. AVG. P
PRAETORI. PATRONO. D. D

Legio I. Claſſica Romae a Nerone inſtituta, bello ciuili ab Othone in Galliam Narbonenſem miſſa, poſtea victo Vitellio in vrbem reuocata, Veſpaſiani legionibus ſe coniunxit. Tacitus libro XVII. & vetus inſcriptio

Legio Hiſpana a Nerone Romae facta, & a Galba exauctorata. Tacitus libro decimoſeptimo

Legiones a Galba imp. factae

Legio I. Adiutrix victrix pia fidelis a Galba, Tacito, & Dione auctoribus, inſtituta, Romae pro Othone contra Vitellium ſtetit, Othone victo a Vitellio in Hiſpaniam miſſa, inde bello Germanico contra Batauos in Germaniam a Domitiano & Muciano accita

Romae apud Gentilem Delphinium in fragmento

TRIB.MIL.LEG.I.ADIVTR. P. F

Item Fulginei in vetere elogio

P.AELIO.P.F.PAPIR. MARCELLO
ADLECTO.AD.MVNERA.PRAEF
LEG.VII. CLAVD. ET. PRIMAE
ADIVTRICIS.V.F. FLAMINI

Legio ſeptima Galbiana in Pannonia a Galba conſtituta, quae quum in Italiam bello ciuili pro Othone veniſſet, eo mortuo ſuis hybernis a Vitellio eſt reddita, iterum contra Vitellium in Italia pro Veſpaſiano pugnauit, & eo occiſo iterum in Pānoniam eſt remiſſa. De hac praeter Tacitū libris XVII.XIIX.& XIX. meminit vetus inſcriptio

Veſpaſianus etiam imperator primo imperij anno legionem vnam fecit, quam II.(vt opinor) Flauiam vocauit, eamque in Germaniam cōtra Batauos rebelles miſit. Tacitus libro xx

Legiones XXXIII. populi Romani per orbem Romanum Ser. Galba imp. Caeſare Aug. II & T. Vinio cos. locatae

In Hiſpania legiones duae

Legio VI. Ferrata R.F.C
Legio X. Fretenſis

In Germania inferiore legiones IIII

Legio prima . . . . .
Legio V. Claudiana
Legio XV . . . . . .
Legio XVI. . . . .

In Germania superiore legiones IIII

Legio IIII. Scythica, alias Macedonica
Legio XIIX. Victrix
Legio XIX
Legio XXI. Rapax

In Dalmatia legiones duae

Legio XI. Claudiana pia fidelis
Legio XIIII. Gemina Marcia victrix

In Pannonia legiones duae

Legio VII. Galbiana
Legio XIII. Gemina pia fidelis

In Moesia legiones tres

Legio III. Gallica
Legio VII. Claudiana pia fidelis
Legio VIII. Augusta

In Suria legiones quattuor

Legio II. Adiutrix pia fidelis
Legio VI. Victrix
Legio VII. Gemina pia fidelis
Legio XII. Fulminatrix

In Iudaea legiones tres

Legio V. Macedonica
Legio X. Gemina pia fidelis
Legio XV. Apollinaris

In Aegypto legiones duae

Legio III. Cyreneica, alias Curcneica
Legio XXII. Primigenia pia fidelis

In Africa legio vna

Legio III. Augusta

In Britannia legiones tres

Legio II. Augusta
Legio IX. Hispaniensis

Legio XX. Valeria victrix

In Gallia legio vna

Legio I. Italica

In vrbe legiones duae

Legio I. Classica

Legio I. Adiutrix pia fidelis

Quibus a Vespasiano addita est

Legio II. Flauia in Germania

In vrbe

Cohortes vigilum tres

Cohortes vrbanae

Cohortes praetoriae XII

PROVINCIAE. FACTAE. AB IMP. CAES. VESPASIANO AVGVSTO

Imp. Vespasianus principatum adeptus, bello Iudaico confecto, more praecedentium Caesarum, imperij Romani iura augere studens, Achaiam, Lyciam, Rhodum insulam, Byzantium ciuitatem nobilissimam in angusto Propontidis freto in Europa sitam, insulam Samum, quae ad haec vsque tempora legibus suis vixerant, libertate adempta; item Tracheam, Ciliciam, & Comagenem ditionis regiae vsque ad id tẽpus in prouinciarũ formam redegit. ita Trãquillus cap. octauo. Comagenem autem a Ti. Caesare prouinciam factam regi Antiocho reddiderat C. Caesar Caligula imp. auctore Suetonio. De Rhodo ita scribit Sex. Rufus: *Rhodiis, & insularum populis, primum infestissimis, post fidelissimis Romani vsi sunt. Ita Rhodus & insulae primum libere agebant, postea in consuetudinem parendi Romanis clementer prouocantibus peruenerunt. Et sub Vespasiano imperatore prouincia facta est*

LEGIONES. IN . CAPPADOCIA ADDITAE

Imp. Veſpaſianus propter aſſiduos barbarorum incurſus Cappadociae caſtra, & legiones duas addidit XII. Fulminatricem,& XV. Apollinarem, vt tradit Dio,conſularemque rectorem impoſuit, pro equite Romano. Tranquillus ita. Atque hac ratione limitũ Romani imperij numerus auctus,decemque facti, id eſt Germaniae ſuperioris & inferioris ſuperRhenum; Dalmatiae,Pannoniae, & Moeſiae ſuper Danubium; Britanniae,Cappadociae,Suriae,Aegypti,& Africae

PROVINCIAE. FACTAE. A. TRAIANO. IMPERATORE

Nullus Romanorum principum poſt Auguſtũ, imperij Romani terminos magis propagauit quam Traianus,ſub quo ingentia terrarum ſpatia imperio addita,maximae prouinciae factae,imperij veteres limites prolati,nouae legiones conſtitutae, populi Romani vectigal auctum. Quum enim veteres Romani imperij limites ab Auguſto inſtituti, neque a reliquis imperatoribus mutati,a Septentrione quidem eſſent Danubius,ab oriente vero Euphrates, ipſe transdanubiũ Daciam,tranſeuphratem vero Armeniam,Meſopotamiam,& Aſſyriam prouincias Romanas fecit, Tigridem Romani imperij &Perſarum limitem eſſe voluit: quae omnia quo tempore & ordine fecerit nunc exponam

PROVINCIA. TRANSDANVBIANA. DACIA

Daci qui trans Iſtrum ſunt, ingentibus cladibus populum Romanum ſub eorum rege Decebalo Domitiani principatu affecerant, Oppio Sabino

consulari, & Cornelio Fusco praefecto cohortium praetorianarum, quibus belli summam Domitianus commiserat, oppressis. Quare Decebalus rex metu & ignominia Domitiani ferocior factus, Romanas prouincias finitimas Moesiam & Pannoniam Istro traiecto acriter vexare coepit. Interim occiso Domitiano, Traianus rei militaris peritissimus dux imperij successor a sene Nerua, qui Domitiano successerat, Caesarque appellatus est. Is post patris mortem imperiū adeptus, Dacicae ignominiae abolendae cupidus, bellū ex S.C. Dacis & regi Decebalo indixit. Quos multis proeliis attritos, ad extremum rege Decebalo occiso omnino debellauit, Daciamque eius regnum trās Danubium in solo barbarico primus omnium Romanorum prouinciam fecit, quae in circuitu habuit decies centena millia passuum. Daci autem Getis contermini populi sunt montani, qui Daciam Pannoniae vicinam, quam hodie Valachiam appellamus, incolunt. De his Florus libro IIII. *Daci* (inquit) *mōtibus inhaerent, Cotisonis regis imperio, quoties concretus in gelu Danubius iunxerat ripas, in Pannoniam & Moesiam decurrere solebant, & vicina populari. Visum est Caesari Augusto gentem aditu difficillimam submouere. Misso igitur Cornelio Lentulo tres eorum duces cum magnis copiis deleuit, vltra vlteriorem repulit ripam, citra praesidia constituit, satis victoriae putans posse illos prohibere. sic hinc Dacia nō victa, sed summota, atque dilata est.* Traianus inde Decebalū vicit, eius legatis seruilē in modū introductis pax duris conditionibus data. Iterum eum rebellantē oppressit, quo occiso Daciā prouinciam fecit, thesauros regios subter vada Sargetiae fluminis inuenit; pōtem lapideum viginti pilarum super Danubium miri

operis

operis, maximeque memorabilis fecit, legiones duas nouae prouinciae praeſidio addidit, colonias aliquot in ea deduxit, imperij limites abrupta montium Sarmatas verſus cõſtituit. Haec omnia accurate referuntur a Dione in vita Traiani imperatoris. Qui ita concludit: *At Decebalus quum capta regia, vicina omnis regio in poteſtatem populi Romani veniſſet, vſque ad captiuitatem periclitatus mortem ſibi conſciuit, cuius caput deinde Romam delatum eſt. ita Dacia iuris & ditionis Romanae facta eſt. Quam mox Traianus in prouinciam redegit, vrbes condidit, & colonos deduxit.* Legiones autem duae in Dacia prouincialium praeſidio additae ſunt, V. Macedonica & XIII. Gemina. Victoriae Traiani Dacicae mentio eſt in eiuſdem nummis ita: DACIA. CAPTA. Item: PROVINCIA. DACIA. AVGVSTI. Item: GERMANIA. VICTA. Item: GERMANIA. SVBACTA. Item trophaea quaedã cum inſcriptione: DE. SARMATIS ET. DE. GERMANIS

PROVINCIAE. TRANSEVPHRATEM
Prouinciae Armeniae duae, Meſopotamia, & Aſſyria

Per confinia Armeniarum primum ſub L. Lucullo Romana tranſtaurum ſigna tranſmiſſa ſunt. Idem Lucullus Mithradatem regno Ponti exutum ad Armeniam perſequutus eſt, Tigranem Armeniorum regem cum ſeptem millibus clypeatorum, & centum viginti millibus ſagittariorum, ipſe cum decem & octo millibus Romanorum vicit, Tigranocertam maximam Armeniae ciuitatem expugnauit, Madenam optimam Armeniorum regionem obtinuit. Per Mele-

thenam ad Mesopotamiā descendit. Nisibin cũ fratre regis cepit. Tendere in Parthos paratus successorē accepit Cn. Pōp. Qui ad Mithradaticũ bellũ missus, Mithradatē in Armenia minore nocte agressus proelio superauit, caesis duobꝰ & quadraginta millibus hostiũ, castra eius inuasit. Mithradates in Bosphorum fugiēs summa rerũ desperatione se ipse interfecit. Pompeius auxiliatorem Mithradatis Tigranem Armeniorum regem persequutus est, ille se oblato diademate apud Artaxata dedit, receptae sunt ab eo Mesopotamia, Syriae, & aliquanta pars Phoenicis, atque intra Armeniam regnare permissus est. Idem Pompeius Bosphoranis & Colchis Aristarchum regem imposuit, cum Albanis conflixit, Orchodo Albanorum regi ter victo pacem dedit, Hiberiā cum Arsace rege in deditionem accepit, Sarracenos, & Arabes vicit, Iudaea capta Hierosolyma obtinuit, cum Parthis foedus fecit. Post Tigranem diu sub regibus Armenia fuit, ex quibus Tigranis successor Artauasdes ab Antonio occisus est. Post quem Artaxias, Tigranes alius, Artauasdes alius, Ariobarzanes, Vono Parthus, & Zeno Ponticus ab Augusto & Tiberio Caesaribus reges Armeniis impositi sunt. Armeniaque diu sub amicis regibus in Romanorum fide permansit. Nero quem turpissimũ imperatorem Romana resp. passa est, amisit Armenias duas, rege iis Tyridate a Parthis imposito. Ac sub regibus iterum Armenia vsque ad Traiani tempora fuit. Qui Dacia victa expeditionem in Armenos, Parthos, Orientemque parauit, belli praetextum faciens, quod Armeniorum rex diadema & cetera regni insignia, atque iura non ab se, sed a Parthorum rege, velut illi obnoxius sumpsisset, re autem vera cupidine magis

gloriae impulsus est. Qui simul ac Armeniae fines ingressus est, Armeniae regem & satrapas regionis obuios habuit, cum muneribus equum ducentes ita edoctum, vt Traianum anterioribus pedibus in modum supplicantis flexis, adoraret. Tum caussa cognita Parthamasiri Armeniae regi sublato diademate regnum ademit. Quam imposito legato consulari Romanam prouinciam fecit; limitem orientalis imperij ab Euphrate ad Tigrim amnem transtulit, Hiberos post haec, Sauromatas, Bosphoranos, & Colchos in fidem Romanae ditionis accepit, Osroenorũ loca occupauit, Carduenos & Marcomedos obtinuit, Albanis regem dedit, omni deinceps belli molle in Parthos versa, Nisibin & Ecbatanas cepit, Parthicusque ob id a senatu appellatus est. Euphrate traiecto Adiabenes subegit, Arbela & Gaugamela, in quorum campis olim Alexander debellauerat Darium, vi cepit Antemusium opimam Persidis regionem, Seleuciamque, & Ctesiphontem, Edessam ac Babylonem occupauit, & tenuit. Vsque ad Indiae fines primus post Alexandrum accesit, in mari rubro classem instituit, qua Indiae fines vastaret. Armeniam omnem, Mesopotomiam, & Asyriam, quae inter Trigidem & Euphratem sitae, irriguis amnibus instar Aegypti foecundantur cum his gentibus quae Madenam attingunt, tres Romanas prouincias fecit. Atque inter Romanos & Parthos imperij limitem fluuium Tigrim esse voluit. Parthis iam victis defectionemque molientibus, apud Ctesiphontem patentibus campis, coram Romanorum & Parthorum procerum multitudine, regem diademate imposito designauit Parthenaspatem, atque ita rebus oriẽtalibus compo

ſitis in Arabiam profectus eſt. Ex Dione, Rufo, Eutropio, & Oroſio. Harum omnium rerum mentionem in Traiani nummis aureis, argenteis, aeneiſque mentionem fieri animaduerti. Nam de Armenia & Meſopotamia prouinciis factis extat nummus ſic inſcriptus: ARMENIAE. ET. MESOPOTAMIA. IN. P. P. R. REDACTAE. Item in alio ARMENIA. SVBACTA. IMP. VICOS. VI. De regibus a Traiano variis nationibus datis alius nummus ſic meminit: REGNA. ADSIGNATA. De rege vero Parthis dato, & triumpho Parthico hos praeterea nummos Traiani ſic inſcriptos vidi: REX. PARTHIS. DATVS. Item: TRIVMPHVS. PARTHICVS. Quae autem regiones, aut quo in loco hae fuerint, quas Traianus prouincias Romanas fecit, aperte libro 1. de bello Perſico indicat Procopius: *Regio* (inquit) *quae eſt Samoſatis, iuxta Euphratem eſt, iam dudum Comagene, nunc autem ex fluuij nomine Euphrantia vocata eſt. Quae autem intra vtrunque fluuium exiſtit, Meſopotamia ex argumento nominis dicitur. Cuius pars non ſolum hac appellatione, ſed aliis quibuſdam dicitur nominibus, vt ea quae ad Autidam pertinet ciuitatem, Armenia a nõnullis vocatur, Edeſſa vero cum ipſius circa locis Oſroene.* Meſopotamia igitur ea regio eſt quae inter Euphratem & Tigrim amnes eſt ſita, cuius praeſidio cum eam in prouinciae formam Traianus primus redegiſſet, duas legiones addidit, duosque nouos imperij limites fecit Dacicum, & ſuper Tigrim

Bello Parthico confecto, Traianus in Arabiam regressus, Agarenos rebellantes obtriuit, quumque magnam eius regionis partem occupasset, eam prouinciam Romanam, vt tradit Sex. Rufus, fecit. Ita enim ait: *Sub imperatoribus Romano imperio accesserunt Pontus omnis, Armenia minor, oriens totus cū Mesopotamia; Assyriaque, & Arabia, cum Aegypto sub Romani imperij iura transiuit.* Item alibi: *Agareni, & Iudaei in Palaestina a Cn. Pompeio victi sunt. Ad extremum sub Traiano principe regi maioris Armeniae diadema sublatum est, & per Traianum Armenia, Mesopotamia, Assyria, & Arabia prouinciae factae sunt, ac limes orientalis supra ripam Tigridis fluminis institutus.* Arabiae prouinciae a Traiano factae mentio est in eiusdem vetusto nummo sic: ARABIA AD QVISITA. Eutropius vero: *Arabiam* (inquit) *Traianus in prouinciae formam redegit.* Eam prouinciam postea nouis gentibus victis, & imperio Romano adiunctis nouam prouinciam fecit Seuerus imperator, bello Parthico confecto, quo Parthos, & Adiabenos, Arabesque interiores grauibus proeliis & cladibus afflixit, vt tradunt Eutropius, & Rufus

De prouinciis orientalibus a Traiano imp. adquisitis

Hadrianus qui post Traianum imperium Romanū adeptus est, quum vt aliis multis, ita gloriae Traiani inuideret, tres illas nobilissimas prouincias Armeniam, Mesopotamiam & Assyriam, illico nulla ductus necessitate, sed sponte sua Persis reddidit, quas Romano imperio, vt ostendi, Traianus adiunxerat,

reuocatisque legionibus, inter Romanos & Persas veterem imperij limitem Euphratem amnem esse voluit. Idem de Dacia facere conatum amici deterruerunt, ne multi ciues Romani barbaris traderentur, propterea quod Traianus victa Dacia, ex toto orbe Romano infinitas eo copias hominum transtulerat ad agros & vrbes colendas. Dacia enim diuturno bello Decebali fuerat exhausta. Quidam huius rei hanc potissimum caussam fuisse suspicati sunt, quod antiquis vatum responsis ferebatur, infaustum fore ac infelix imperatori populi Romani, qui exercitus armatos trans Euphratem amnem, vrbemque Ctesiphontem promouisset: exitium hoc fuisse M. Licinio Crasso, ipsumque Traianum proxime in Italiam cum Parthica victoria non rediisse, Valerianum captum, Carum ictu fulminis absumptum, Iulianum postremo occisum. Ex quibus prouinciis Assyria & Armenia recuperatae sunt a L. Vero, Seleucia Vrbe nobilissima cum D. millibus hominum, & Artaxatis harum prouinciarum primariis vrbibus captis, Capitolino, Eutropio, Rufo, & Iornande auctoribus. Mesopotamia vero quatter amissa est, & quatter recuperata, vt ait Rufus. Eam enim primo ab Hadriano relictam recepit cum Assyria & Armenia L. Verus. Commodus iterum perdidit, recuperauit Seuerus; terrio a Persis Valeriano imperatore capto cum Armenia occupatam, tertius Romano imperio restituit Odenatus decurio Palmyrenus, Gallieni auspiciis. Quarto sub Caro deperditam, Diocletiani temporibus, victis prima congressione Romanis, secundo vero conflictu profligatis Persis, superatoque rege Narseo, & vxore eius ac filiabus captis, pace facta, Galerius Maximianus

imperio reſtituit; Armeniaque omni etiam recepta, ſuper ripā Tigridis imperij limes olim a Traiano cōſtitutus,& ab Hadriano translatus, iterum eſt reformatus. Ad haec quinque trans Tigrim a Galerio Romanae prouinciae factae, Azarſauena, Mozena, Zabdicena, Rhenumena, & Carduena. Quas prouincias poſtea ignominioſo quidem ſed neceſſario foedere, adiuncta Singarena, Niſibi, & Meſopotamiae ſuperioris parte Iouianus Perſis reddidit, vt paulo poſt exponam, & ita termini imperij occidentem verſus quarto mutati ſunt

Haec autem ſunt omnium prouinciarum nomina quae a populo Romano ab Vrbe condita vſque ad imperij excidium in poteſtatem redacta ſunt. Quas quāta potui diligentia ex antiquis ſcriptoribus collegi, quibus accurate digeſtis, nunc reliquum eſt vt earum legionum ſeriem, inſtitutionem, & mutationes ex vetuſtis lapidibus, & Dione libro LV. potiſsimum referā, quae poſt Veſpaſiani imperiū, vel inſtitutae ſunt, vel imperij limitibus locatae, atque ab ipſo Veſpaſiano imperatore incipiens, quae ab aliis quoque Auguſtis additae ſunt, perſequar

Legiones populi Romani inter Veſpaſiani & Alexandri Auguſtorum imperia additae

Legiones additae ab imp. Caeſare Veſpaſiano Aug.

Legio II... in Germania. Tacitus libro xx. & xxi

Legio IIII. Flauia felix fidelis in Suria

Huius legionis mentio est in hisce vetustis inscriptionibus.

Romae in hortis Carpensibus

D. M
C. ANNIO. VALENTI
VET. EX. NVM. FRVM
LEG. IIII. FL.
C. ANNIVS. HERACLA
FECIT. PATRONO. B. M

Item Pisauri

C. LVXILIO. C. F. POMPT. SABINO
EGNATIO. PROCVLO. CVR. RER
PI AVR. ET. FANESTR. TRIB
LATICL. LEG. IIII FLAV. PATRONO
COLONIARVM. PISAVR. ET. FANESTR

Paulo extra vrbem Reatinam

SEX. TADIVS. SEX. F. VOL. LVSIVS
NEPOS. PAVLLINVS. TR. MIL. LEG
IIII. F. F. X. VIR. STLIT. IVDIC

Item Auximi in Piceno

C. OPPIO. C. F. VEL. BASSO. P. P. P. C
PR. I. D. AVX. 7. LEG. IIII. FL. FEL
ET. LEG. II. TR. FORT. EVOK. AVG

Hanc legionem Dio libro LV. commemorat

Legio XVI. Flauia fidelis in . . . .

De hac legione mentionem extare vidi in hac vetusta inscriptione, Saepini in Samnio

L. NERATIO. C F. VOL. PROCVLO
X. VIRO. STLITIBVS. IVDICANDIS
TRIB. MILIT. LEGION. VII. GEMINAE
FELIC. ET. LEG. VIII AVG. QVAEST. AEDIL
PLEB. CEREAL. PRAEF. LEG. LEG. XVI
FLAVIAE. FIDEL. ITEM. MISSO. AB. IMP.
ANTONINO. AVG. PIO. AD DEDVCEN
DAS. VEXILLATIONES. IN. SYRIAM. OB
BELLVM. PARTHICVM. PRAEF. AERARI
MILITARIS. COS. MVNICIPES. SAEPINATES

Legio I. Mineruia pia fidelis in Germania inferiore addita a Domitiano Augusto

Hanc legionem Spartianus in Hadriano, & vetus haec Beneuentana inscriptio commemorat

M. MARIO. M. F. STEL. TITIO
RVFINO. COS. LEG. LEG. I
MINER. P.F. CVR. COL
CLAVD. AVG. ARIPPINENSIVM
PRO COS. PROV. SICILIAE. CVR
AMITERNOR. PRAEF. TR. PL. Q
PROV. MACED. SEVIR. TVRMAR
EQ. ROM. TRIB. LATICL. LEG. I
ADI. P. F. IIII. VIRO. STLITIB. IVDIC

Legiones additae a Traiano imperatore

Legio II. Traiana fortis in Aegypto

Huius legionis Dio libro LV. *& vetustae hae inscriptiones Auximates meminerunt*

Q. PLOTIO. MAXIMO. COLLIN
TREBELLIO. PELLIDIAN. EQ. PVB
TRIB. LEG. II. TRAIAN. FORT
TRIB. COHORT. XXXII. VOLVNT
TRIB. LEG. VI. VICTRIC. *et cet.*

Item ibidem

C. OPPIO. C. F. VEL. BASSO
OMNIBVS. OFFICIIS. IN. CALIGA
FVNCTO. CENTVRIONES. LEG.
II. TRAIANAE. FORTIS. OPTIMO
ET. DIGNISSIMO

Legio xxx. Vlpia victrix in Germania

Huius legionis Marcellinus libro xrix. Dio lib. LV & vetustae hae inscriptiones mentionem faciunt

Romae in vinea Reuerendiss. Card. Carpensis

D . M

T. FL. IOCVNDO. ER. LEG
xxx. VLP. FLAVI. FRVCT.
S.ET.VIC.ER.LEG.EIVSDEM
HERED. F. C

Romae apud Gentilem Delphinium

M. AEMILIO.M. F. NIGRO
ARA.MIL.FRVM.LEG.xxx.V.V

•

Legiones additae a M. Antonino Augusto

Legio II. Italica Diuit. in Norico

De hac legione Dio libro LV. & vetusta haec epigrammata meminerunt

D . M

FLORIO. BAVDIONI. VIRO. DVCENARIO
PROTECTORI. EX. ORDINARIO. LEG. II
ITAL.DIVIT.VIX.AN.XL.MIL. AN. XXV. VAL
VARIO. OPTIO. LEG. II. ITALICAE. DIVIT
PARENTI.KARISSIMO. M. F. C

Romae in aedibus Colotianis

AVR. SATVRNINO. EQ. COH. VIII. P. 7
VERISSIMI. QVI. MILITAVIT. IN. LEG. SE
CVNDA. ITALICA. TESSERARIVS. AN. VI
QVI.VIXIT.AN. xxviii. AVR.OPTATIANVS
EQ. FRATRI. BENEMERENTI. POSVIT

Legio iii. Italica in Rhetia

Huius meminerunt Dio, & vetustum hoc epigramma

CN.LAVDIVS. CN.F. FAL. THALLVS
MIL. COH. X. PR. 7. LIMI
ITEM. TESSERARIVS. IN. LEG. III
ITALICA. AN. VI. TRAIECTVS. IN
COH. XI. PR. 7. P. SATRI Q. MIL
ANN. IIX. VIX. AN. LXII. H. F. S. C.A

Legiones additae a Seuero imperatore

Legio I. Parthica in Mesopotamia

Hanc Dio libro LV. & Marcellinus libro xx. commemorant

Legio II. Parthica in Italia

Hanc praeter Dionem libro LV. vetus quoque haec Praenestina inscriptio profitetur

DIIS. MANIBVS
L.IVNIVS.L.F.PONTINA.OCVLNIVS
MIL. LEG. II. PARTH. ANN. IIX
VIX. AN. XXXXVI. H. F. C

Legio III. Parthica in Mesopotamia

Vt tradit libro LV. De qua vetus etiam hic lapis Romae via Ardentina mentionem facit

L. AVRELIO. L. F. PAP. FAVORI
VETERAN. LEG. III. PARTHIC. P. F
ET. A. LOCIS. AEGRIS. CVST
LEG. EIVSDEM

Nomina legionum, quae ex ſuperioribus deſunt, vel ſunt eaedem cum his, mutatis nominibus, inter Veſpaſianum, & Alexandrum Impp

Legio I. . . . . ab Auguſto
Legio I. Claſsica a Nerone
Legio II. . . . . . a Veſpaſiano
Legio V. Claudiana a Claudio
Legio VII. Galbiana a Galba
Legio IX. Hiſpanienſis ab Aug. } additae
Legio XV. . . . . a Claudio
Legio XVI. . . . . ab Auguſto
Legio XVIII. Victrix a Claudio
Legio XIX. . . . ab Auguſto
Legio XXI. Rapax a Claudio

Nomina XXXIII. legionum populi Romani ſub Imp. Caeſare M. Aurelio Alexandro Auguſto XIII. *limitibus diſpoſitarum*

In Italia legio I
Legio II. Parthica

In Britannia legiones III
Legio II. Auguſta in Britannia ſuperiore
Legio VI. Victrix in Britannia inferiore
Legio XX. Valeria victrix in Britannia ſuperiore

In Germania inferiore legiones IIII.
Legio I. Mineruia pia fidelis
Legio II. Adiutrix pia fidelis
Legio VII. Gemina pia fidelis
Legio XVI. Flauia fidelis

In Germania ſuperiore legiones IIII
Legio X. Fretenſis
Legio VIII. Auguſta

Legio XXII. Primigenia pia fidelis
Legio XXX. Vlpia victrix

In Rhetia legio I

Legio III. Italica

In Norico legio I

Legio II. Italica

In Pannonia legiones III

Legio I. Adiutrix pia fidelis in Pannonia inferiore
Legio X. Gemina Gordiana pia fidelis in Pann. sup
Legio XIIII. Gemina Martia victrix

In Moesia legiones III

Legio I. Italica in Moesia inferiore
Legio VII. Claudiana pia fidelis in Moesia super.
Legio XI. Claudiana pia fidelis in Moesia inferiore

In Dacia legiones II

Legio V. Macedonica
Legio XIII. Gemina pia fidelis

In Cappadocia legiones II

Legio XII. Fulminatrix
Legio XV. Apollinaris

In Mesopotamia legiones II

Legio I. Parthica
Legio III. Parthica

In Suria legiones IIII

Legio III. Gallica in Phoenice
Legio IIII. Scythica
Legio IIII. Flauia felix fidelis
Legio VI. Ferrata R.F.C. in Iudaea

In Aegypto legiones II

Legio II. Traiana fortis
Legio III. Cyreneica in Arabia

In Africa legio I
Legio III. Augusta in Numidia
In Vrbe
Cohortes vigilum VII
Cohortes vrbanae XIIII
Cohortes praetoriae XII

Cohortium vigilum primae, secundae, & cetera vsque ad vij. Item praetorianarum vsq; ad xij. & Vrbanaeum vsque ad XIIII. in his antiquis epigrammatibus mentionem sic fieri animaduerti

In musaeo Carpensi Romae
L. AVFVSTI L. F. SVBVRA. RVFINI
CEN. COH. VII. VIGIL. ROM. & cet
Item Romae in aede D. Pudentianae
C. ACILIO. C. F. VOL. MARTIALI
VASIONE. VETER. EX. COH. XII. PR
MILITAVIT. ANNIS. XVII. VIXIT
ANNIS. LV. M. I. Q. DOMITIVS
ADIVTOR HERES. CONSORTI SVO
BENE. MER. FECIT. ET. SIBI
Romae in aedibus Bubalorum
M. ANTONI. M. F. FAB. PHOEBI
MIL. COH. XIV. VRBANAE. 7. PERENNI
STIPENDIORVM. IIII. SECVTOR. TRIB
VIX. ANN. XX. M. V. D. XX. H. III
EPICTETVS. ET. PHOEBE. PARENTES
INFELICISSIMI. FECERVNT

Classis Praetoria Misenas

Classis praetoria Rauennas

In his classibus aliquot cohortes conscriptae erãt, de quibus etiam vetustae inscriptiones mentionem faciunt

Romae in Quirinali in hortis Reuerendissimi Carpensis

D . M

MAGIA IANVARIA.TATAE.SVO
BENEMERENTI . FECIT
C. ANTONIO.ANTARINO
MILITI. EX . CLASSE. PRAE
TORIA. MISENATIVM. VIX
ANN. XL. MIL . XXIV

Item Romae in aedibus Laur. Vellei

D . M

T. FLAVI . VALENTIS. MIL
CLASS . PR . MISENIESIS
AGRADIESIS.VIX.ANN.XXVII
MIL.ANN. VI

De classe vero praetoria Rauennatae Firmi in Picino eiusmodi extat inscriptio,

T. APPAEIO. T. F. VEL. ALFINIO
SECVNDO. PROC.AVG.XX. HERED
PROC.ALP.ATRECTIANAR.PRAEF
VEHICVL.SVB. PRAEF. CLASS
PRAET . RAVENN . PR . ALAE. I
AVG.THRAC.TRIB. COH.I.AELIAE
BRITTON.PRAEF.COH.IIII.GALLOR
PATRONO. COL

Hae erant omnes populi Romani legiones & cohortes ſuis limitibus imperio tuendo, ita vt expoſui, ſub Alexandro imp. diſtinctae, vt ex Dione, & vetuſtis epigrãmatibus accurate examinatis collegi. Quarum omnium nomina eo ordine quem ſubiiciam, in fragmento columnae ſub Palatij radicibus, verſus templum Pacis, aliquot annis ante repertae, ita exarata erant

NOMINA. LEG

ii.AVG	ii.ADIVT	iiii.SCYTH
vi.VICTR	iiii.FLAV	xvi.FLAV
xx.VICTR	vii.CLAVD	vi.FERRA
viii.AVG	i.ITALIC	X.FRETE
xxii.PRIM	v.MACED	iii.CYREN
i.MINER	xi.CLAVD	ii.TRAIAN
xxx.VLP	xiii.GEM	iii.AVG
i.ADIVT	xii.FVLM	vii.GEM
x.GEM	xv.APOL	ii.ITALIC
xiiii.GEM	iii.GALLIC	iii.ITALIC
i.PARTHIC	ii.PARTHIC	iii.PARTHIC

Dio qui ſub Alexandro imp. vixit, libro LV. hiſtoriarum omnium fere harum populi Romani legionũ, quae etiam ſuo tempore erant, nomina, auctores, limiteſque in quibus commorabãtur, accurate enumerat. Ex quo praecipue eas ego quoque concinnaui. Is quum neget poſt Seuerum imperatorem, qui tres vltimas legiones Parthicas inſtituit, alias additas vſque ad ſua tẽpora fuiſſe, in eam ego deueni ſententiam vt hae omnes legiones ſub Alexãdri potiſsimũ imperio,

ſub

ſub quo ipſe hiſtoriam ſuam conſcripſit, fuerint. Poſt cuius tempora, pleraſque harum vel exauctoratas, vel nomina mutaſſe, pleraſque etiam vetera nomina retinuiſſe, quaſdam in plures legiones diſtinctas fuiſſe, atque omnino harum ſeriem immutatam fuiſſe ſatis ex eo libro patet, cui Notitia vtriuſque imperij nomen inditum eſt. In quo diligenter inter cetera omnes illae legiones enumerantur quae poſt Alexandri tempora inſtitutae a ſequentibus imperatoribus fuerunt, de quibus ob eam potiſsimum cauſſam amplius diſſerere ſuperuacaneum eſſe exiſtimaui. Nam in eo libro ita accurate omnes traduntur vt nihil diligentius fieri poſſe exiſtimem. Ego porro, ne quid eorum quae huius libri conſtituendi cauſſa collegi, omittam, earum omnium legionum nomina hic ſuggeram, quas ex vetuſtis tantum inſcriptionibus collegi, quarum nulla praeterea aut ab auctoribus, aut a me ſupra facta mentio fuit, quum earum auctores, tempora, & limites ignorarim. Sunt autem hae

Legio II.....

Legio III.....

Legio III. Felix.....

Legio IIII. Gallica

Huius legionis mentio eſt in vetuſto fragmento Romae apud Gentilem Delphinium

...T. LEG. IIII. GALLICAE
PRAEF. COH. IIII. LINGONVM

Legio IIII. Italica

Alia etiam vetus inſcriptio hanc legionem ſic commemorat

TI. CLAVDIO. QVIR. FRONTINO
NICERATO. CL. FRONTINI. COS. F
X. VIR. STLIT. IVD. TRIB. LATICLAVIO
LEG. IIII. ITALICAE. QVAESTORI. PRO. PR
PROVINCIAE. ACHAIAE

Legio v .....

Legio v. B......

Legio v. Alauda pia felix. Haec a Caesare dictatore instituta est, auctore Tranquillo, de qua vetustum hoc epigramma Romae via Cassia situm meminit

DIIS · MANIBVS . SACRVM
VLPIAE. PYRALLIDI. CONIVGI
ET.SIBI. HILARVS . AVG . LIB
TIBICIN . LEG . V . ALAVD
P.FEL.VIVVS.FECIT

Legio V.Augusta

Et huius legionis meminit hic lapis

ISIDI . SACRVM
SEX.POMPEIVS.SEX.L.SYRVS
MIL.LEG.V.AVG. V. S. L. M

Legio VII....

Legio VIII.....

Legio VIII. Antoniniana

Et de hac legione in antiqua hac inscriptione mentionem extare vidi

GENIO . SANCTO
M. AVR . CL . POMPEIANVS
MIL.LEG.VIII ANTONINIANAE
AVG. B. F. COS. K . IANVAR

Legio X.Augusta

De hac legione mentionem facit vetus hic lapis

IOVI . VICTORI
K.AIMILIVS . K. F . QVIR
ARRINVS.MIL.LEG.X. AVG
S. P. P. D. D

Legio X.Vener
Legio XI.....
Legio XIII......
Legio XIIII......
Legio XVI......
Legio XVII.Mil.....
Legio XIIX--....
Legio XX.Hered
Legio XXII.Deiotariana

Hanc etiam legionem vetusta inscriptio sic profitetur

L.BAEBIVS.L.F.GAL. IVNIANVS
PRAEF.FABR.PRAEF. COH. IIII
RHETORVM.TRIB.MIL. LEG
XXII. DEIOTARIANAE
PRAEF . ALAE . ASTYRVM
PRAEF . VEHICVLORVM
IVRIDICVS.AEGYPTI

De quibusdam praeterea alis, & cohortibus, quarum in vetustis inscriptionibus mentio est

Post legiones, multae praeterea militum cohortes ab imperatoribus institutae sunt ex variis gentibus, quae vel vna cum legionibus limitibus Romani imperij tuendis incubabāt, vel variis in locis collocatae in praesidiis erant. Harum praecipuae ex antiquis inscriptionibus a me collectae, hae erant

Cohors I.Aelia Brittonum
Cohors I.Aquitanorum
Cohors I.Noricorum
Cohors II.Africanorum

Cohors II. Aquitanorum
Cohors II. Bracar
Cohors II. Claſs
Cohors II. Pannoniorum
Cohors II. Thracum
Cohors II. Thracum Syriaca Claudiana pia fidelis
Cohors III. Alpin
Cohors III. Aug. Thracum
Cohors III. Illyriorum
Cohors IIII. Gallorum
Cohors IIII. Lingonum
Cohors IIII. Rhetorum
Cohors VI. Thracum
Cohors VII. Thracum
Cohors VIII. Voluntariorum
Cohors XV. Voluntariorum
Cohors XXXII. Voluntariorum
Erat & praefectus ripae Danubij

Alarum quoque in vetuſtis monumentis multa mentio eſt. Alae autem equitum manus erant legionum praeſidio conſtitutae, vt ſupra oſtendi. in his praecipuas fuiſſe animaduerti

Ala Aſtyrum
Ala I. Aug. Thracum
Ala Flauiana
Ala Indiana
Ala I. Pannoniorum
Ala VII. Phrygum

DE.COLONIIS.EXTRA.ITALIAM

Prouinciis omnibus populi Romani, legionibusque per eas constitutis expositis, nunc superest, vt quo liber omni ex parte perfectus sit, eas etiã colonias breuissime referam, quae per omnes orbis Romani prouincias extra Italiam deductae sunt. Quarum seriem commodius tradere posse existimaui prouinciarum ordine seruato. Nam quum multae ex iis incertos habuerint deductores, temporis rationem, quemadmodum supra feci in his quae intra Italiam factae fuerãt, habere non potui. Prouinciarum igitur ordinem sequar, quarum in hac mea digestione Britanniam primam statui

COLONIAE.POPVLI.ROMANI.EXTRA ITALIAM

In Britannia coloniae V

Colonia Camalodunum, de qua meminit Tacitus libro XII

colonia Diuana legio xx. Victrix, cuius meminit Ptolemaeus

colonia Eboracum legio VI. Victrix, de qua Ptolemaeus

colonia Londinum, de qua Tacitus libro XIIII

colonia Victricensis, cuius mentio est in vetusta inscriptione

In Hispania Lusitania coloniae V

Colonia Augusta Emerita, hodie appellatur Merida, cuius & quattuor sequentium meminit Plinius libro quarto, capite XXII. De ea vero tantum Tacitus libro XVII. & Paullus in digestis mentionem faciunt

colonia Metallinenſis, hodie Medellin. Plinius ibidẽ
colonta Norbenſis Caeſariana, alias Norba Caeſarea, hodie Alcantara. Plinius ibidem
colonia Pacenſis, alias Pax Iulia, hodie Badaioz. Paullus in digeſtis L. XV. VIII
colonia Scalabis, ſiue Praeſidium Iuliũ, hodie Trugillo. Plinius, Ptolemaeus

In eadem prouincia erat municipium
Oliſſipo, alias Felicitas Iulia. Plinius ibidem

In Hiſpania Baetica coloniae VIII

Colonia Aſta regia, cuius & ſeptem ſequentium meminit Plinius libro hiſtoriae naturalis III. cap. primo
colonia Aſtigitana, ſiue Auguſta firma, hodie Eziia
colonia Atubi, ſiue claritas Iulia. Plinius ibidem
colonia Corduba Patricia, hodie Cordoua
colonia Hiſpalis Romulenſis, hodie Seuiglia. Tacitus libro decimo octauo
Col. immunis Ituci, ſiue Virtus Iulia, Plinius
colonia immunis Tucci, ſiue Auguſta Gemella
colonia immunis Vrſo, ſiue Gemina vrbanorũ. Plinius
In eadem prouincia erant municipia octo. Plin. ibidẽ

In Hiſpania Tarraconenſi coloniae XII

Colonia Acci, ſiue Accitana, hodie Guadix, cuius & XI. ſequentiũ meminit Plinius hiſt. nat. libro tertio cap. tertio
colonia Aſturia, hodie Aſtorga
Colonia Barcino, olim Fauentia, hodie Barcellona. Paullus

colonia Caeſarea Auguſta immunis, olim Salduba, hodie Sarragozza. Plinius ibidem

colonia Carthago noua, hodie Cartagena

colonia Celſa, hodie Xelſa

colonia Clunia, hodie Cruna. Ptolemaeus

colonia immunis Ilce, hodie Elche. Paullus

colonia Iulia Obrica Flauia. Plinius

colonia Salarienſis. Plinius ibidem

colonia Tarraco, hodie Tarragona. Tacitus libro primo

colonia Valentia, hodie Valenza. Paullus, Florus lib. LV

In eadem prouincia erant municipia XIII. Plinius

Coloniae in Hiſpania extra harum numerum

Colonia Emporiae, hodie Empurias. Ex Liuio

colonia Gracchuris. Ex Liuio

colonia Italica. Ex Gellio libro XVI. cap. XIII

colonia Marcia, hodie Marchena. Ex antiqua baſi

In Aquitania coloniae II

Colonia Ludunius ſub Pyrenae. Ptolemaeus

colonia Ruſcino ſub Pyrenae. Tacitus

In Gallia Belgica coloniae VII

Colonia Agrippina Vbiorum. Vetus lapis, Plinius libro IIII. capite decimoſeptimo. Tacitus libro duodecimo. Paullus libro digeſtorum quinquageſimo. XV. VIII. Antoninus Pius in Itinerario

colonia Auguſta Rauracorum, hodie Baſilea. Vetus lapis, Plinius ibidem

colonia Auguſta Teruirorum. Vetus lapis

colonia Auguſta Vlpia Traiana. Ptolemaeus, & Antoninus

colonia Equeſtris. Plinius libro quarto, cap. decimoſeptimo

colonia Iuhonum. Vetus lapis, Tacitus libro tertiodecimo

colonia Lutarburgium Tarbelliorum. Vetus lapis

In Gallia Lugdunenſi coloniae II

Colonia Lugdunum. Vetus lapis, Plinius libro quarto, capite decimooctauo. Tacitus

colonia Vienna. Tacitus, Paullus L.XV.XVIII

In Gallia Narbonenſi coloniae XIIII

Colonia Ancuſio. Ptolemaeus

colonia Aquae Sextiae Salyorum. Paterculus. Plinius libro tertio, cap. quarto. Florus libro LXI. Ptolemaeus

colonia Arauſio Secundanorum. Plinius ibidem

colonia Arelatae Sextanorum. Plinius ibidem. Ptolemaeus

colonia maritima Auanticorum. Ptolemaeus

colonia Auenio. Ptolemaeus

colonia Biterae Septumanorum. Plinius libro tertio, capite quarto

colonia Cabillonum. Ptolemaeus

colonia Narbo Martius Decumanorum. Cicero pro Fonteio, Idem in Bruto. Caeſar in commentariis. Paterculus libro ſecundo. Plinius libro tertio, cap. quarto. Ptolemaeus

colonia Nemauſum Arecomicorũ. Strabo libro quarto, Ptolemaeus, antiquus nummus.

colonia Pacenſis claſſica Forum Iulij Octauanorum. Plinius libro tertio cap. quarto. Tacitus libris II. & XIX

colonia Tholoſa. Ptolemaeus

colonia Valentia. Ptolemaeus

colonia Vienna Allobrogum. Tacitus

In Corſica Cyrno inſula coloniae II

Colonia Mariana deducta a C. Mario. Plinius libro tertio, capite ſexto

colonia Aleria deducta a Sulla dictatore. ibidem

In Sardinia inſula coloniae II

Colonia Turres Libyſonis. Plinius libro tertio cap. ſeptimo

colonia Veſtipolis. Ptolemaeus

In Sicilia inſula coloniae V

Colonia Catina. huius & quattuor ſequentium meminit Plinius libro tertio, cap. octauo. De ea vero item Ptolemaeus

colonia Syracuſae. Plinius, Ptolemaeus

colonia Taurominiũ, ante Naxos dicta. Ptolemaeus

colonia Thermae. Plinius

colonia Tyndaris. Plinius ibidem

In Rhetia coloniae V

Colonia Auguſta Quinctanorum. Vetus lapis

colonia Auguſta Tiberij, hodie Reginob. Vetus lapis

colonia Auguſta Rhetorum. Vetus lapis

colonia Conſtantia. Vetus lapis

colonia Curia. Vetus lapis

In Vindelicia colonia I

Colonia Auguſta Vindelicorum. Vetus lapis

In Norico coloniae VI

Colonia Aureliana Laureacenſis
colonia Carnutum
colonia Celeia
colonia Oiulabis Aurelia Antoniniana
colonia Sabaria deducta a Claudio imp. Plin
colonia Soluēſis. Plinius li. tertio ca. XXIIII

} Vetuſta epigrammata

In Pannonia coloniae V

Colonia Aemona. Plinius libro tertio capite XXV
colonia Murſia. Ptolemaeus
colonia Poetouio. Tacitus lib. XIX Vetus lapis
colonia Siſcia. Plinius libro tertio, cap. XXV
colonia Syrmium. Vetus lapis

In Dacia coloniae quattuor

Colonia Apulum, hodie Alba Iulia. Vetus lapis
Colonia Aquae viuae. Vetus lapis
colonia Perendaneſiorum. Ptolemaeus
colonia Vlpia Traiana Auguſta Dacica Zarmis. Dio in Traiano, Vetus lapis

In Thracia coloniae quattuor

Colonia Apros. Plinius lib. tertio, cap. XI. Ptolemaeus
colonia Deueltus. Ptolemaeus
colonia Flauiopolis. Plinius libro quarto, cap. XI
colonia Philippi. Plinius ibidem, Vlpianus, Celſus Digeſtorum libro L. XV. VI

In Illurico colonia I

colonia Iadera. Ptolemaeus

In Liburnis coloniae quattuor

coloniaAequum.Ptolemaeus

colonia Epidaurum.Plinius libro quarto,cap. IX

colonia Narona. ibidem Plinius

colonia Salona deducta a Claudio imp. Ptolemaeus

In Epeiro coloniae duae

colonia Buthrotum,Plinius libro quarto, cap. primo

colonia Nicopolis ad Actium ab Augusto deducta. Plinius lib.quarto,cap.primo. Tacitus, & nummus argenteus

In Macedonia prouincia coloniae sex

colonia Bullida.Ptolemaeus

colonia Cassandria.Plinius libro quarto, cap. X. Vlpianus

colonia Epidamnum,alias Dyrrhachium.Plinius lib. tertio,cap.XXIII. Vlpianus

colonia Orestias.Plinius libro quarto,cap.X

colonia Pella.Plinius ibidem

In Graecia coloniae duae

colonia Marcilaida. Antoninus Pius in Itinerario

colonia Megara in Attica.Plinius libro quarto,cap.septimo

In Achaia coloniae tres

colonia Iulia Corinthus deducta ab Augusto. Festus, Nummus,Plinius libro quarto,cap.quarto

colonia Dyme:Plinius libro quarto,cap. v

colonia Augusta Patrensis,deducta ab Augusto. Nũmus, Plinius ibidem

colonia Epiropia insula in mari Aegaeo, Plinius libro quarto, cap. duodecimo

In Asia coloniae Romanae XI

Colonia Synope in Ponto. Plinius lib. VI. cap. II. Vlpianus

colonia Apamena in Bithynia. Plin. lib. V. cap. XXXII. Vlp

Colonia Ancyra in Galatia. Plinius lib. quinto, cap. XXXII

colonia Germa. Ptolemaeus

col. Caesarea Antiochia in Pisidia. Plin. lib. V. c. XXVII. Vlp

colonia Gremna in Pamphylia. Ptolemaeus

colonia Troas Antigonia Alexandria in Phrygia. Plinius lib. quinto, cap. xxx. Vlpianus

colonia Parium, alias Pariana in Asia. Plinius li. quinto, cap. XXXII. Vlpianus

colonia Adramyttium Aeolum in Asia. Plin. lib. V. cap. xxx.

colonia Selinus, alias Traianopolis in Cilicia. Vlpianus

colonia Archelais Caesarea in Cappadocia, deducta a Claudio imperatore. Plinius libro sexto, cap. tertio

In Suria coloniae XX

Colonia Antiochia ad Orontem Suriae Metropolis deducta ab Antonino Caracallo imperatore. Vlpianus Digestorum libro L. titulo XV

colonia Aemesena in Phoenice ded. a Caracallo. Vlpianus

colonia Aelia Capitolina in Iudaea Palaestina deducta ab Hadriano imperatore. Vlpianus ibidem

colonia Apulensis. Vlpianus ibidem

colonia Augusta Berythus Felix Iulia in Coelesuria Pli.lib.v.capite vigesimo.Vlpian.L.XV.I.Nummus argenteus

colonia Turris Stratonis,alias Felix Augusta Caesarea Flauia prima deducta a Vespasiano imperatore. Plin.lib.quinto,cap.tertiodecimo. Vlpianus

colonia Capitulum deducta a Tito Caesare imp. Vlpianus

colonia Damascus Metropolis. Nummus argenteus

colonia Hel . . . . Nummus argenteus

colonia Iul.Sert.Sac.Aug.Felix. Nummus

colonia Iulia Germanicia sacra Augusta Felix. Nummus

colonia Laodicia.Vlpianus

colonia Misena ab Antonino Caracallo deducta. Vlpianus

colonia Naconensis. Vlpianus

colonia Palmyra a Caracallo imp.deducta. Vlpian

colonia Paranisensis deducta a Seuero imp. Vlpianus

colonia Ptolemais Phoenica in Palaestina deducta ab imp.Claudio.Plinius lib.V.cap.XIX. Vlpianus

colonia Sebastena deducta a Seuero imp. Vlpianus

colonia Sydo in Phoenice ded.a Caracallo. Vlpianus

colonia Tyrus in Phoenice deducta a Seuero.Vlpian

colonia Zarme Tigetusa.Vlpianus L.xv.I

colonia Melitene in Armenia maiore. Ptolemaeus

colonia Nisibis iuxta Euphratē. Marcellin.lib.XXV

colonia Sinis iuxta Euphratem.Ptolemaeus

colonia Heliopolis in Aegypto a Seuero ded. Vlpian

colonia Pharus Caesaris dictatoris in Aegypto. Plin

colonia Bostra in Arabia Nummus

colonia Indicia Cyrenensium deducta a Traiano.Vlp

In Africa, coloniae LVII

In prouincia Caeſarienſi coloniae IX

colonia Abilis. Ptolemaeus
colonia Babba Auguſta Iulia campeſtris. Plinius libro quinto cap. I. & Antoninus
colonia Banaſa Valentia. Plinius ibidem
colonia Lixos a Claudio imp. deducta. Plinius ibidem
colonia Ruſardir. Antoninus in Itinerario
colonia Silda. Ptolemaeus
colonia Tingi, alias Traducta Iulia, deducta a Claudio imp. Plinius ibidem
colonia Volubilis. Antoninus, & Ptolemaeus
colonia Tubil, alias Zili Auguſta Conſtantia. Plinius ibidem, Antoninus, & Ptolemaeus

In Mauritania Caeſarienſi coloniae XIX

colonia Aquae calide. Ptolemaeus
colonia Arſenaria. Ptolemaeus
colonia Bida. Ptolemaeus
colonia Carcenna Auguſta legio II. Plinius lib. V. ca. II. Antoninus, & Ptolemaeus
colonia Gilua. Antoninus in Itinerario
colonia Gunugi Auguſti cohors praetoria. Plinius ibidem
colonia Icoſio deducta a Veſpaſiano. Antoninus. Ptolemaeus
colonia Igilgi. Antoninus. Ptolemaeus
colonia Iol Caeſarea, Iubae regia a Claudio imp. deducta. Plin. ibidem, & Antoninus
colonia Oppidoneum. Ptolemaeus

colonia Quiza appellatur a Ptolemaeo, ab Antonino vero municipium
colonia Ruſazus Auguſti. Plinius ibidem. Antoninus
colonia Ruſconiae Auguſti. Plinius lib. quarto, cap. ſecundo. Antoninus in Itinerario, & Ptolemaeus
colonia Ruſcurium deducta a Claudio imperatore. Plinius ibidem, Antoninus, & Ptolemaeus
colonia Saldis Auguſti. Plinius ibidem, Antoninus, & Ptolem
colonia Siga appellatur a Ptolemaeo, ab Antonino vero municipium
colonia Sitifi. Ptolemaeus, & Antoninus
colonia Succabar Auguſta. Plinius ibidem
colonia Tipaſa. Antoninus, Ptolemaeus

In eadem prouincia municipia VII. *ex Antonino*

Munic Bidil Munic. Ciſi Munic. Coba
Munic. Ioniũ Munic. Ruſaxis Munic. Saua
Municipium Tegauda

In Numidia coloniae ſeptem

colonia Afrodiſium. Ptolemaeus
colonia Cyrtha Sittianorũ: Plinius libro quinto, cap. tertio, Antoninus in Itinerario
colonia Hipporegius. Antoninus in Itinerario
colonia Ruſicade. Ptolemaeus
colonia Sica. Plinius ibidem
colonia Simitu. Antoninus
colonia Tabracha. Ptolemaeus
Municipium Culli. Antoninus in itinerario

In prouincia Valeria Byzacena coloniae VIIII

Colonia Cuina. Ptolemaeus
Colonia Hadrumentum. Ptolemaeus, Antoninus
Colonia Lares. Antoninus, & Ptolemaeus
Colonia Ocea. Antoninus
Colonia Sabrata. Ptolemaeus, Antoninus
Colonia Tacape. Ptolemaeus, Antoninus
Colonia Aelia Augusta Mercurialis Thaenitis, alias Thaenae Antoninus. vetus inscriptio
Colonia Thebeste. Ptolemaeus
Colonia Aelia Augusta Zama regia. Plinius libro v. cap. IIII. Ptolemaeus, Vetus tabula aenea
Municipia Giti, & Pontezita. Antoninus

In Africa veteri coloniae V

Colonia Admedera. Antoninus
Colonia Carthago prima extra Italiam deducta. Plinius libro v. cap. v. Vlpianus, Paterculus, Florus, Appianus, & alij
Colonia Maxula. Plinius ibidem
Colonia Neapolis. Plinius ibidem. Ptolemaeus
Colonia Vtica. Gellius libro XVI. cap. XIII

In Africa noua coloniae VIII

Colonia Culcua. Ptolemaeus
Colonia Leptis magna. Ptolemaeus, Antoninus, Vlpianus
Colonia Thusdrum. Antoninus
Colonia Tiba. Ptolemaeus
Colonia Tuburnica. Ptolemaeus
Colonia Tuburbis, Ptolemaeus
Colonia Tynidrumum. Ptolemaeus
Colonia Vtina. Ptolemaeus

DE. VECTIGALIBVS POPVLI. ROMANI

Prouinciis, coloniis, & legionibus omnibus populi Romani expeditis, locus hic me admonet, vt quod paulo ante de vectigalibus imperij Romani me scripturum pollicitus sum, nunc afferam. Ante bellum igitur Mithradaticum, quod Cn. Pompeius gessit, in quo Romano imperio tres nouas prouincias, Bithyniam, Ciliciam omnem, & Syriam adiūxit, tributis & vectigalibus populum Romanum ex annuis earū quae cōmemoraui prouinciarum, quinque millia myriades drachmarum Atticarum cepisse, in Pompeij vita auctor est Plutarchus. Nam ante ea tempora quod annuum vectigal reip. Romanae fuerit, incompertū est. Post bellum vero Mithradaticū iis prouinciis per Cn. Pompeium Romano imperio adiunctis, annui reditus aucti tribus millibus & quingentis myriadibus, atque omnino factae octo millia & quingentae myriades drachmarum Atticarum. Quam summam quo ad nostri temporis pecuniae vsum facilius redigam, pauca quaedam de antiquorum tam apud Romanos, quam apud Graecos nummorum ratione disputabo, eaque in hac re tradenda afferā, quae ego Romae apud Gentilem Delphinium, & ipse vidi, & manibus attrectaui. Ac primum quidem de Romanorum pecunia, post Graecorum, quantum ad rem propositam explicandam attinet, differam. Apud Romanos tria erant praecipua nummorum argenteorum genera, id est denarius, quinarius, & sestertius. Denarius ab vno latere vrbis Romae galeatum caput cum numeri nota X. habebat: ita dictus, quod pro decem assibus in solutionē cedebat, quo ad perpetuis bellis exhausto aerario, pla-

cuit denariũ ſexdecim aſſibus permutari,quod contigit quum Hannibal perpetuos ſexdecim annos totam Italiam crudeliſſime vexabat. Qui quamquam ex decem in ſexdecim aſſes permutatus eſſet, antiquum tamen denarij nomen & notã X.retinuit. Qui quod ab alio latere bigas & quadrigas circenſium excuſas haberet,bigatus, & quadrigatus dictus eſt. Pendebat autem argenti ſiliquas XXIIII. ſex denarij vnciam conficiebant,vt tradit Priſcianus,&ego ipſe expertus ſum. Denarij dimidium quinarium appellabant, nota V. inſignitum,qui quum Victoriae,quae in circo erat,ſignum excuſum haberet,etiam Victoriatus appellatus. Quinarij autem dimidium ſeſtertium vocabant.valebat enim ſeſtertius quartam denarij partem, qui alio nomine nummus dicebatur. Interdum vtrunque coniungentes nummum ſeſtertium dicebãt. dictus eſt autem ſeſtertius,quaſi ſemis tertius,eo quod in ſe continebat aſſes duos, & tertium dimidiatum : vocabaturque apud veteres per geminum II. & litteram S. quae prima eſt in dictione *ſemis*, interueniente linea tranſuerſa, qua tres hae litterae coniungerentur ad hunc modum H-S. Veteris conſuetudinis fuit, vt ſemis in compoſitione ante poneretur, vt ſemis quartus, ſemis quinctus,ſemis tertius, vnde ſublatis duabus litteris dictus eſt ſeſtertius. Vt autẽ ſeſtertium nummum ad noſtratis pecuniae aeſtimationem reducam, dicam quod ego ipſe menſurando veteres ſeſtertios, quinarios, & denarios obſeruaui. Diligẽtiſſime itaque collegi ſeſtertium tantundem valere, quantum apud Venetos valet id nummi genus, quod groſſum appellãt, ideſt quadrantes duodecim monetae Venetae, ita vt quinarius eiuſdem monetae XXIIII.quadrãtibus, de-

narius vero octo & quadraginta aeſtimabitur. Monetae vero Romanae haud ita facile aequari poteſt, ſed quum res ad paulo grandiorẽ ſummam redigitur, pecunia Romana cum Veneta omnino cõuenit. Romae ſeſtertium tantundem valere ego diligentiſſima trutina examinaui, quãtum quadrantes fere quatuordecim, ideſt vt vocant baiocos tres & ſemis, ita vt quatuordecim fere baiocis denarius antiquus aeſtimari poſſit. Ideo autem fere dixi, quia non omnino ad quatuordecim baiocorum ſummam denarius aſcendit, ſed vnus quadrans, vel paulo plus eximendum eſſet. Quod tamen quum ad paulo grãdiorem ſummam peruen eris, parum officit. Quae omnia vt facilius ab omnibus intelligantur totius, rei breuem hanc deſcriptionem ſubiiciam

Monetae Romanae

Seſtertij quattuor valent	baioc.xiiii
H-S octo valent	baioc.xxviii
H-S decem valent	baioc:xxxiii
H-S viginti valent	baioc. lxvi
H-S triginta valent	baioc centum
H-S xxxiiis valent	baioc.cx
Seſtertij c valent	ſcutos aureos coronatos 3
H-S 200	Δ6
H-S 300	Δ9
H-S 400	Δ12
H-S 500	Δ15
H-S 600	Δ 18
H-S 700	Δ21
H-S 800	Δ24
H-S 900 valent	Δ27
H-S mille valent	Δ 30

H-S 2000		60
3000		90
4000		120
5000		150
H-S decem millia valent	Δ	300
20. millia		600
30.millia		900
40.millia		1200
H-S 50.millia valent	Δ	1500
H-S 100.millia valent	Δ	3000
H-S 200.millia valent	Δ	6000
300.millia		9000
400.millia		12.millia
500.millia		15.millia
H-S decies centena millia	Δ	30.millia
H.S vicies		60.millia
H-S tricies		90.millia
quadragies		120.millia
quinquagies		150.millia
H-S centies decies centena mil.	Δ	300. millia
ducenties		600.millia
tricies		900.millia
quadringenties		12.centena millia
H-S quingenties	Δ	15.centena millia

H-S millies decies centena millia valent tricies centena millia ſcutorum aureorum,ideſt, vt nunc dicitur,tres auri milliones

H-S bis millies	6. milliones
H-S ter millies	9. milliones
H-S millies decies centena millia	30.milliones
H-S vicies millies	60.milliones

H-S tricies millies	90. milliones
H-S quinquagies millies	150. milliones

Seſtertiis igitur in maſculino genere omnem, quā-quam magnam ſummam, veteres expediebant. Erat enim & ſeſtertium in neutro genere, & in plurali numero ſeſtertia, quae ſingula valebāt mille nummos ſeſtertios. Habetque ſeſtertium in neutro genere, eandē proportionem ad libram Romanam, quae & mina, & pondo dicitur, quam habet nūmus ſeſtertius ad aſſem, hoc eſt ad libram aeris grauis; continent enim ſingula ſeſtertia in ſe libram Romanam, & ſemiſſem; ſingulae autem librae drachmas, vel denarios centum, hoc eſt ſeſtertios quadringentos, ideſt, duodecim aureos noſtratis monetae. duae itaque librae, & dimidia, vt clarum eſt, valebant ſeſtertios nummos mille, idque vno nomine ſeſtertium dicebant, in neutro genere. decem ergo ſeſtertia valebāt decem milia nummorum ſeſtertiorum. quod ſi hunc numerum per aduerbium extuleris ad hunc modum, decies ſeſtertiū, iam reddideris hanc ſummam centuplo maiorem: idem enim eſt dicere decies ſeſtertium, quod decies centena millia nū-morum ſeſtertiorum, vt in exemplo a me relato intelligi poteſt: ex quo tanquam fonte omnes veterum nū-morum ſummae hauriri poſſunt, eaeque noſtrati pecuniae commodari

De drachma vero illud eſt ante omnia animaduerſione dignū, Graecos ſcriptores quotieſcunque drachmarum mentionem faciunt, ſemper drachmas Atticas intelligere, quas quidem quum de rebus Romanis loquuntur, denariorum loco accipere ſolent, non quod drachma Attica tantum idem omnino valeret

quod denarius, sed quia nullum nummi genus Graeci habuere, quod denario Romano magis conuenire posset. Nam quum denarius Romanus penderet argēti siliquas XXIIII. duodeuiginti siliquae drachmam conficiebant: tres itaque denarij pendebant drachmas quattuor, octo drachmae vnciam cōficiebāt, vncia sex denariis constat, auctore Prisciano. Si igitur denarius Romanus valebat (vt dixi) XLVIII. quadrātes venetos, drachma Attica non nisi XLII. aestimabitur. Budaeus vero in libro de Asse, ostendit drachmam Atticam, & denarium Romanum eiusdem fuisse ponderis & pretij. Quod & ipsum non obscure indicare videtur Plin. lib. XXI. cap. vltimo: *Drachma (inquit) Attica denarij argentei habet pōdus, eademque sex obolos pendere efficit &c.* Vt vt autem id sit, illud satis manifestum est, Graecos scriptores & praesertim Plutarchū, vbi de rebus Romanis loquuntur, pro drachma Attica Romanum denarium intelligere. Si Romanus vero denarius tantūdem valet ac XLVIII. quadrantes Veneti, vel XIIII. baioci Romanae monetae, vna drachmarum idest denariorum myrias, coliget XL. millia nummum, hoc est vt ex ma summa intelligi potest, mille ducētos aureos coronatos. Decem vero myriades valebunt duodecim millia coronatos aureos. Centum myriades centum viginti millia aureos; mille myriades duodecies cētena millia aureorum, idest vt vocant, auri millionem vnum, & ducenta millia aureorum. Quinque igitur millia myriades, quae summa vectigalium Romanorū erat ante bellum Mithradaticum a Cn. Pompeio confectum, vt auctor est Plutarchus, sex auri milliones erant. Bello Mithradatico cōfecto, vectigalia populi Romani tribus millibus & quingentis myriadibus, vt

idem Plutarchus refert, Cn. Pompeius auxit, ideſt quattuor auri millionibus, & ducẽtis millibus aureorum. Quae ſumma priori addita, decem milliones, & ducenta millia aureorum reddet. Haec ſumma erat vectigaliorum & redditũum populi Romani ante tres Gallias a Caeſare domitas, & proelium Pharſalicum, hoc eſt extremo libertatis tempore. Quo vectigalia ipſa non niſi quinque ex centum reddebant. Nouiſſima igitur redditũum & vectigaliorum populi Romani annua ſumma ante libertatẽ oppreſſam ex xv. quas ſupra commemoraui, prouinciis excepta, erat decem millionum, & ducentorum millium aureorum ad cõputationem noſtratis monetae redacta

Ceterum poſt bella ciuilia, Aegypto ſtipendiaria facta, cenſu a tribus Galliis exacto, multis prouinciis, vt ſupra expoſui, Romano imperio ab Auguſto additis, aliquot populis liberis vectigalibus factis, ad xv. vt opinor, auri milliones annui populi Romani redditus aucti. quod quamquam nuſquam quod ſciam aperte intelligatur, id tamen aliquot coniecturis ex ſcriptorũ verbis elicui. Scribit Paterculus tantundem paene redditũum redegiſſe Auguſtum ex Aegypto capta, quantum Caeſar dictator ex tribus Galliis. Ex Aegypto autem duos auri milliones eum ſaltim exegiſſe, ex eo exiſtimo, quod tantumdẽ Syriae impoſitum eſt. Ex his omnibus Ti. Caeſar principatus ſui tempore H-S vicies ſepties millies, ideſt xxci. auri milliones praeter ordinarios ſumptus collectos, moriens reliquit. cuius rei ita meminit Tranquillus in Caligula: *Ac ne ſingula enumerem, immenſas opes, totumque illud Ti. Caeſaris vicies ſepties millies ſeſtertium non toto vertente anno ab-*

sumpsit. Vespasianus quoque, vt idem Tranquillus tradit, quum non contentus omissa sub Galba vectigalia reuocasse, noua & grauia addidisse, auxisse tributa prouinciis, nonnullis autem duplicasse, negotiationes quoque vel priuato pudendas exerceret, professus est initio statim principatus, quadringenties millies H-S opus esse, vt resp. stare posset, idest millionum auri centum viginti. Appianus quoque in prooemio libri primi bellorum ciuilium Romani imperij, quae suo tempore erat, (vixit autem Romae sub Hadriano imperatore) potentiam & copias describens ita ait: *Nostris autem temporibus, & quidem solis Romanis copiae ingentes adsunt peditũ ducenta, equitum quadraginta millia, elephantorum bellicorum trecentorum numerus. Curruũ praeterea ad proelia instructorũ duo millia, ac armorum in supplementis trecenta millia. Et haec quidem terrestribus copiis. Maritimis vero minorum nauium duo millia, triremiũ a sexcuplis in quinqueremes mille quingentarũ classis, instrumentorum quoque naualium, numerus bis totidem. Ad haec naues partim auro proras, partim puppes exornatae, quas thalamegos appellant, ad belli põpam quibus iidem imperatores vehi consueuere, octuaginta. Pecuniarũ praeterea in thesauris Aegyptorum talenttorũ quattuor & septuaginta millia. Tanti apparatus ac rei militaris summam ab ipsis in vnum cumulatam, atque relictã, ex ipsis imperij breuiariis cognosci facile potest.* ita Appianus Alexandrinus. In quibus verbis quũ omnia clara & manifesta sint, praeter talentorum Aegyptiorum summam, eam nunc explicabo, & ad nostratis pecuniae rationem redigam. Sex. Pompeius: *Talentorum non vnum genus* (inquit). *Atticum est sex millium denarium. Rhodium & cistoforum quattuor millium quingentorum. Alexandrinum* (quod idem cum Aegyptio est) *duodecim mil-*

lium. Neapolitanum ſex millium, Syracuſanum trium millium denarium. Rheginum victoriati. Si igitur talentũ Aegyptium eſt. XII. millium denarium Romanorum, octo & quadraginta millia nummum ſeſtertiorum, ideſt noſtratis pecuniae mille quadringentis quadraginta aureis, talentum Aegyptium aeſtimabitur, ita vt quinque talenta Aegyptia, ſeptem millibus & ducentis; decem, quattuordecim millibus, & quadringẽtis; centum talenta, centum quadraginta quattuor millibus aureorum; mille vero, vnum auri millionem, quadringentos, & quadraginta millia aureos valebũt. Septuaginta autem quattuor millia talenta Aegyptia erunt vnus & nonaginta auri milliones, centum & ſexaginta millia aurei coronati. qui theſaurus erat imperij tempore Hadriani imperatoris, ſub quo Appianus ipſe Alexandrinus hiſtoriam Romanam conſcripſit

Romani imperij diuiſio ab Hadriano imperatore facta

Quattuor omnino in vniuerſo Romano imperio fuere nouae reip. formae auctores. Quorum primus Romulus, ſecundus Auguſtus, tertius Hadrianus, & quartus Conſtantinus imperator fuit. Quam porro rempublicam Romulus & Auguſtus cõſtituerint, ſatis ſupra demonſtraui. Hadrianus primus poſt Auguſtũ nouam reip. formam fecit. Quod breuiſsime his verbis Sex. Aurelius Victor tetigit: *Officia ſane publica, & Palatina, necnon militiae, in eam formam Hadrianus ſtatuit, quae paucis per Conſtantinum immutatis, hodie perſeuerant.* Eam autem demonſtraturus operaepretiũ viſum eſt ante, totius imperij Romani breuiſſimam deſcriptionẽ ſuggerere, quam in prooemio librorum bel-

lorum ciuilium Appianus Alexandrinus, qui sub eo vixit, affert; ita enim ait: *Romanam historiam scribere instituens, necessarium mihi in primis existimaui terminos ponere, quibus nationibus imperent Romani. Ab Herculis igitur columnis in id mare, quod ad illas denuo circumque nauigatur, insulae, littora, populi omnes Romano parēt imperio. Horum primi in dextra Maurusij quicunque circa mare, omnisque altera Libycorū natio vsque ad Carthaginē. His superiores Nomadae, quos Romani Numidas appellant, & regionem Numidiā. Altera antē Libyca natio, quae Syrtes, ac Cyrenē vsque incolit, & Cyrene ipsa, & Marmaridae, Hāmoniique, & qui paludem Mariā tenent; Alexādria, Aegyptus vniuersa ad Aethiopes orientales vsque a Romanis reguntur. Per Nilum autem nauiganti ad Pelusii vsque per mare, vertentique nauigationem, & collustranti littora Syriaca, occurrit Palaestina, & supra ipsam pars Arabum, finitimique Palaestinis Phoenices supra mare, & Phoenicibus vlteriores Coelesyrij ad Euphratem vsque fluuium pertinentes. A mari superius Palmyreni sunt, eorumque harenae supra Euphratem. Cilices Syris propinqui, & Cappadoces Cilicum finitimi, Armeniorumque pars, quam Armeniam minorem vocant. Apud Euxinum Pontum omnia maritima Romanis parent. Syri quidem & Cilices ad mare prospectant, Armeni autem & Cappadoces inter Ponticas gentes habitant. Per mediterranea vero ad Armeniam maiorem Romani non imperant ex tributo admodum, verum ipsorum regum auctores sunt. A Cappadocia & Cicilia in Ioniam descendenti, magna adest Cheronnesus, cuius a dextra Euxinus pontus, Propontis, & Hellespōtus, Aegeumque mare, a laeua Pamphylium & Aegyptium pelagus. Ambo enim maria Cheronnesum faciunt. Insunt & Aegyptium mare prospectantes Pamphylij, & Lycij, & post ipsos Cares vsque ad Ioniam. Qui autem super Euxinū pon-*

tum, Propontidem, & Hellespontum, Galatae, Bithyni, Mysi, Phrygesque, in mediterraneis Pisidae, & Lycij, quibus omnibus imperant Romani. Vlterius vero transeuntes aliis circa pontum imperant gentibus, & Moesis qui in Europa sunt, ac Thracibus quicunque circa Euxinum incolunt loca. Ab Ionia autem est maris Aegaei & Ionij sinus, ac Siculum, Tuscũque pelagus, vsque ad Herculeas columnas. Haec longitudo ab Ionia ad Oceanum. Et in hac iterum nauigatione tot Romanis subactae nationes, Graecia omnis, Thessalia, Macedones, Thraces, Illyrij, Pannonij, & ipsa Italia omnium gentium domina, quae ab Ionio & Tusco mari circundata ad Gallos vsque extenditur. Omnis etiam Gallorum gens, quorũ pars ad mare, pars ad Oceanum Septemtrionale respicit, & pars prope amnem Rhenũ incolit. Hispania omnis super Hesperium & Borealem Oceanum ad Herculeas finiens columnas. Atque hae sunt gentes quae mari alluuntur a Romanis possessae, nunc mediterraneas eorum iuris regiones, imperiique terminos exponam. Maurusiorũ pars est quae ad Aethiopes occidentales spectat, ac calidiorem ferisque horrentem Libyam vsque ad orientales Aethiopes pertinet, qui Romani imperij in Africa terminus est. In Asia autem Euphrates fluuius, & Caucasus mons, maiorisque Armeniae principium, Colchi ad Euxinum põtum habitantes, huiusque maris reliqua fines sunt Romanae ditionis. In Europa fluuij duo Rhenus & Danubius Romanis fines imponunt. Quorum Rhenus in oceanum Germanicum septemtrionalem, Danubius in Euxinum pontum influit. Vltra progreßi nonnullis Gallorum qui supra Rhenum habitant gentibus, & iis qui trans Danubium sunt, quos Dacos vocant, Romani imperant. Omnes praeterea insulae quae in mediterraneo sunt, vt Cyprus, Creta, Rhodus, Lesbus, Euboea, Sicilia, Sardinia, Corsica, & aliae omnes Romanae ditionis sunt. In Oceano praeterea Septemtrio-

nali Britanniae insulae maximam partem Romanam prouinciam fecerunt: nam altera parte non indigent, quum nec vtilis iis esse possit, & infrugifera sit. Harum tantarum innumerarumque nationum quum tanta sit magnitudo, Italiā tamen magno labore, ac vix quingentis annis stabilem sibi reddidere, quū medio interim tēpore regibus vsi, per reliquum his exactis, nullos deinceps reges admittere voluerunt, sed libertate sibi vendicata, praeter quingentos illos quos dixi annos ducentis praeterea sub annuis imperiis fuerunt, quo tempore rerum principatum adepti, externam omnem oppressere potentiam, quum vniuersas sibi nationes subegissent. C. Caesar optimatibus bello victis, imperio suscepto, reipublicae quidem nomen seruauit, re autem ipsa principem & rerum dominum se omnibus praestitit. Estque in hanc vsque aetatem eadē potestas sub vno principe, quos imperatores, non reges vocant, vetere iureiurando astricti, se neminem Romae regnare passuros, sed eos imperatores vetere ducum nomine vocauerunt, qui re ipsa vere reges sunt. A quo ad aetatem vsque meam anni ducenti acti sunt, quo tempore potissimum Romana res floruit, progressusque ad maiora videtur adaugeri, omnibus populis in pace constitutis, amplissima summaque felicitate. Ac nonnullas ex prioribus nationibus iidem imperatores in principatu subegere, deficientesque restituere, integritate cōsilij terrae marique dominantes, potiusque augere dignitatem cupiunt, quam inter barbaros propagare imperium, gentem inopem, & minimae vtilitatis. Quorum ego nonnullos Romae vidi ob id missos, quo se suaque Romanis dederent, neque imperatorem admittentem, quos vt inutiles sponte recusabat. Plurimis etiam nationibus quarum infinita paene est multitudo, Romani reges statuunt, quum nihil iis ad imperium indigeant. Ex nonnullis praeterea qui eorum imperio parent, plus detrimenti capiunt quam vtilitatis. Quos quamquam inuti-

les quum reijcere pudeat, imperium omne magnis legionum copiis, praesidiisque circumquaque vallantes, tantum terrae, tantumque maris, quasi fundum quendam seruant, ac continent. Nullum quippe in praesentem diem tam paruo tẽpore, in tantum creuit ac surrexit imperium. Nam neque Assyriorum, aut Medorum, neque Persarum, vel Macedonum, aut Graecorum imperia cum eo comparanda sunt. Eorũ enim imperiorum magnitudo, nec ad dimidium Romanae potentiae, vt opinor, attigit. Qui imperij terminos orientem occidentẽque sibi fecerunt, marique imperant vniuerso. Quorũ magnitudo ac felicitas, maturitate consilij, temporisque diuturnitatae adauctae, virtute, patientia, & tolerantia eos super omnes gentes extulere. Non enim prosperis rebus intumuerunt, quoad stabilem victoriam sunt adepti, nec aduersis vnquam animo fracti sunt, quum vna die in proelio militum aliquãdo XX. aliquando XL. aliquando etiam quinquaginta millia amiserunt. Vrbe etiam eodem tempore bello, peste, & fame, seditioneque intestina vexata, nunquã ab animi magnitudine constantiaque desciuere, donec per septingentos annos, variis bellis, periculis, & seditionibus conflictati, ad eam postremo imperij maiestatem saluberrimis consiliis euecti sunt, quam nunc tenent. Haec autem Appiani propemodum verba sunt. Cuius imperij descriptio in Hadriani potissimũ principatum incidit. Qui omnium quas enumeraui, nationum ac prouinciarum nouam quandam diuisionem fecit, imperiumque dispoſuit longe diuersa ratione ab ea quam Augustus constituerat. Quam prouinciarum diuisionem, nouamque imperij constitutionẽ ex Sex. praecipuae Rufo hoc loco suggeram, atque ante omnia ab Italia rerum domina initium sumã. Quae in XVII. dioeceses, siue administrationes distincta est. Quibus qui praeerant, aliqui consulares, aliqui corre-

ctores, aliqui praesides vocabantur. Consulares VIII. correctores II. praesides vero VII. fuerunt. Qui vero hi fuerint, paulo post exponam

Noua imperij populi Romani diuisio, prouinciarumque omnium in plures dioeceses distinctio ab imp. Caesare Traiano Hadriano Augusto facta

Prouinciae vel dioeceses in Italia & tribus eius insulis XVII

I	Venetia, & Histria	Hae octo dioeceses habebant consulares
II	Aemilia	
III	Liguria	
IIII	Flaminia, & Picenum	
V	Tuscia, & Vmbria	
VI	Picenum suburbicarium	
VII	Campania	
VIII	Sicilia Insula	
I	Apulia, & Calabria	Hae duae habebant correctores
II	Samnium, & Bruttij	
I	Alpes Cottiae	Hae septem dioeceses habebant praesides
II	Rhetia prima	
III	Rhetia secunda	
IV	Samnium	
V	Valeria	
VI	Insula Sardinia	
VII	Insula Corsica	

In Hispania prouinciae sex

I Prouincia Tarraconensis praesidialis
II prouincia Carthaginiensis praesidialis
III prouincia Lusitania consularis
IIII prouincia Callaecia praesidialis

V prouincia Baetica conſularis

VI prouincia Transfretenſis in Africa, quae Tingintania Mauritania appellatur, praeſidialis

In Gallijs, Aquitania, & Britannia prouinciae XVIII

I Prouincia Alpes maritimae

II prouincia Maſſilienſis, cuius metropolis eſt Maſſilia

III prouincia Ambianenſis, cuius metropolis eſt Ambianum

IV prouincia Viennenſis, cuius metropolis eſt Vienna

V prouincia Narbonenſis, cuius metropolis eſt Narbo Martius

VI prouincia Nouem populonia

VII prouincia Aquitania prima, cuius metropolis eſt Biturigum

VIII prouincia Aquitania ſecunda, cuius metropolis eſt Burdegala

IX prouincia Alpes Cottiae

X prouincia Maxima Sequanorum

XI prouincia Germania prima

XII prouincia Germania ſecunda

XIII prouincia Belgica prima cuius metropolis eſt Treueris

XIV prouincia Belgica ſecunda, cuius metropolis eſt vrbs Remorum

XV prouincia Lugdunenſis prima, cuius metropolis eſt Lugdunum

XVI prouincia Lug unenſis ſecunda, cuius metropolis eſt Rothomagum

XVII prou. Britannia prima maxima Caesariensis
XVIII prouincia Britannia secunda

In Illyrico prouinciae XVII

I Prouincia Noricorum prima
II prouincia Noricorum secunda
III prouincia Pannonia prima
IIII prouincia Pannonia secunda
V prouincia Valeria
VI prouincia Sauia
VII prouincia Dalmatia
VIII prouincia Moesia
IX prouincia Dacia prima
X prouincia Dacia secunda
XI prouincia Macedonia
XII prouincia Thessalonica
XIII prouincia Achaia
XIIII prouincia Epeirus prima
XV prouincia Epeirus secunda
XVI prouincia Praeualitana
XVII prouincia Creta insula

} prouinciae VII in ditione Macedonica

In Thracia prouinciae VI

I Prouincia Thracia
II prouincia Haemimontium
III prouincia Moesia inferior
IV prouincia Scythonia
V prouincia Rhodope
VI prouincia Byzantium

In Africa prouinciae VI

Prouincia Africa, cuius metropolis est Carthago proconsularis
prouincia Numidia consularis

prouincia

prouincia Byzacium conſularis
prouincia Tripolitana praeſidialis
prouincia Mauritania Sitifenſis praeſidialis
prouincia Mauritania Caeſarienſis praeſidialis

Aſiae diuiſio deeſt

OMNIVM. RECENTISSIMA. ROMANI. IMPERII. DIVISIO. AB IMP. CAESARE. FL. CONSTANTINO MAX. AVGVSTO. FACTA

Nouiſſimus omnium Romanorum principum imperij formam, adminiſtrādi rationem, iura, & ſtatum mutauit imp. Cōſtantinus, quod & Zoſimus ſecundo hiſtoriarū libro tradit, & ex omni hiſtoria patet, egoque accurate in libro de comitiis imperij demonſtraui. Totum enim orbem Romanum denuo diuiſit, nouas dioeceſeum vel prouinciarum diſtinctiones fecit, nouos magiſtratus excogitauit, nouam vrbem Romae aemulam condidit Conſtantinopolim, quam orientalis imperij caput eſſe voluit, vt Romam occidētalis. Nam imperium omne Romanum ſuprema diuiſione in duas partes ſecuit, Orientale & Occidentale. Prouinciae omnes tranſmarinae orientales ab anguſto Propontidis freto ad Nili vſque oſtia, & Aegyptum, qua Africae continua eſt, Illyricus quoque Epeirus, Achaia, Graecia, Theſſalia, Macedonia, Thracia, Creta, Cyprus, Dacia omnis, & Moeſia, ceteraeque eius tractus prouinciae imperio orientali, vrbique Conſtātinopoli in plures dioeceſes diſtinctae, attributae. Hiſpania, Britannia, Galliae, & Noricum, Pannoniae, & ceterae Germaniae prouinciae, Dalmatia, Africa omnis, & Italia vrbis Romae, & occidentalis imperij

ditioni relictae. Vt autem vrbem a ſe cōditam in omnibus antiquae Romae aequalē redderet, duos ad minus imperatores eſſe procurauit, quorum alter in occidente, alter in oriente rerū potirentur, ſenatū quoque diuiſit. quum enim vniuerſo orbi Romano ciuitas diu ante ab Antonino Caracallo imp. data fuiſſet, ſenatores omnes lecti ex occidentalis imperij prouinciis Romae remanſerūt, ex orientalis vero Conſtantinopoli. Eadem etiam de conſulibus ratio fuit, quorū alterum Cōſtantinopoli deſignari mos erat. Vrbis deinde praefectus vt Romae, ita etiam Conſtantinopoli factus eſt. Nullum poſtremo priuilegiū, ſeu dignitas, aut immunitas Roma habuit, quae non eadem ratione Conſtantinopoli etiam communicata non fuerint. Atque haec de Conſtantinopoli, nunc de magiſtratibus nouis dicamus. Poſt exauctoratos milites praetorianos, & caſtrum praetorium Romae exciſum, Conſtantinus imperator, vniuerſum orbem Romanum in quattuor dioeceſes ſiue adminiſtrationes diuiſit, ideſt Italiam, Gallias, Illyricum, & orientem, atque his omnibus prouinciis quattuor rectores dedit, quos praefectos praetorio, vetere quidem & vſitato vocabulo, ſed noua adminiſtrādi ratione, vocauit. Quorum primus praefectus praetorio Italiae dicebatur, hic Italiā omnem, & Africam, cum Illyrici parte regebat; alter vero praefectus praetorio Galliarum appellatus, Hiſpaniam, Gallias, Britanniam, & Germaniam ſub ſui iuris adminiſtratione habebat. Atque hi duo praefecti praetorio occidentalis imperij erant, atque imperatori occidentis, poſt quem primi erant, parebant. In orientali vero imperio praefectus praetorio Illyrici, reliquas omnes Europae prouincias Romani iuris ad-

miniſtrabat; praefectus praetorio orientis Aſiae omni eadem auctoritate praeerat. Atque hi duo primum poſt imperatorē in oriente locum obtinebant in ſuis vnuſquiſque adminiſtrationibus. Sub his quattuor praefectis praetorio omnes magiſtratus Romani erãt, variis nominibus appellati, dignitatibuſque, & adminiſtrationibus diſtincti, qui tam prouinciis, quam rei militari praeerant. Quae omnia nunc accurate deſcribam initio ab occidentalis imperij magiſtratibus, dignitatibuſque tam ciuilibus quam militaribus facto

MAGISTRATVVM. ET. PROVINCIARVM IMPERII. OCCIDENTALIS DESCRIPTIO

Imperator Caeſar Auguſtus

Conſul occidentalis

Praefectus praetorio Italiae

Praefectus praetorio Galliarum

Praefectus vrbis Romae

Magiſter peditum in praeſenti. Sub huius diſpoſitione erant ſex comites rei militaris. Duces militum duodecim. Legiones Palatinae XII. Auxilia Palatina LXV. Legiones comitatēſes XVIII. omnes claſſes, id eſt Veneta, Rauennas, Comenſis, Miſenas, Viennenſis, Bracaria, Maſſilienſis, Ararica; Anderetiana cum earum praefectis. tribuni omñes cohortiũ, & militum praefecti per occidentem

Magiſter equitum in praeſenti. Sub huius diſpoſitione erant vexillationes Palatinae, & comitatenſes omnes in occidente

Magiſter equitum per Gallias

Praepoſitus ſacri cubiculi

Magiſter officiorum
Quaeſtor ſacri palatij
Comes ſacrarum largitionum
Comes rerum priuatarum
Comes domeſticorum equitum
Comes domeſticorum peditum
Primicerius ſacri cubiculi
Primicerius notariorum
Caſtrenſis ſacri palatij
Magiſter ſcriniorum
Magiſtri memoriae,epiſtolarum,& libellorum
Proconſul Africae,cuius Vicarij ſex
Vicarius vrbis Romae   Italiae
Africae   Hiſpaniarum
Septem prouinciarum   Britanniarum

Comites rei militaris ſex

Comes Italiae   Africae   Tingitaniae
Tractus Argentoratenſis   Britanniarum
Littoris Saxonici per Britannias

Duces limitum duodecim

Dux limitis Mauritaniae Caeſarienſis
Dux limitis Tripolitani
Pannoniae primae,& Norici ripenſis
Pannoniae ſecundae,& Valeriae ripenſis
Rhetiae primae, & ſecundae
Dux Sequanicae
Dux Tractus Armoricani
Dux Tractus Neruicani
Dux Belgicae ſecundae
Dux Germaniae primae
Dux Britanniae
Dux Moguntiacenſis

Consulares XX

Consularis Pannoniae
consularis Venetiae, & Histriae
consularis Aemiliae
consularis Liguriae
consularis Flaminiae, & Piceni annonarij
consularis Tusciae, & Vmbriae
consularis Piceni suburbicarij
consularis Campaniae
consularis Siciliae insulae
} In Italia octo

consularis Byzacij
consularis Numidiae
} In Africa II

consularis Baeticae
consularis Lusitaniae
consularis Callaeciae
} In Hispania III

consularis Viennensis
consularis Lugdunensis primae
consularis Germaniae primae
consularis Germaniae secundae
consularis Belgicae primae
consularis Belgicae secundae
} In Gallia VI

Correctores III

Corrector Apuliae, & Calabriae
corrector Lucaniae, & Bruttiorum
corrector Sauiae in Pannonia

Praesides XXXI

Praeses Dalmatiarum
praeses Pannoniae primae
praeses Norici mediterranei
praeses Norici ripensis
} In Illyrico IIII

Praeses Alpium Cottiarum praeses Rhetiae primae praeses Rhetiae secundae praeses Samnij praeses Valeriae praeses insulae Sardiniae praeses insulae Corsicae	In Italia VII
praeses Mauritaniae Sitifensis praeses Tripolitanae	In Africa II
praeses Tarraconensis praeses Carthaginiensis praeses Tingitaniae praeses Insularum Balearium	In Hispania IIII
praeses Alpium maritimarum praeses Alpium Poeninarum, & Graiarum praeses Maximae Sequanorum praeses Aquitaniae primae praeses Aquitaniae secundae praeses Nouempopulanae praeses Narbonensis primae praeses Narbonensis secundae praeses Lugdunensis tertiae praeses Lugdunensis Senonicae	In Galliis XI
praeses Britanniae primae praeses Britanniae secundae praeses Britanniae Flauiae Caesariensis	In Britannia III

PROVINCIAE . QVAE . ERANT . SVB DISPOSITIONE . PRAEFECTI PRAETORIO . ITALIAE

Italia, Illyricum, Africa, & earundem tam ciuiles, quam militares magistratus

In Italia prouinciae octo

Prouicia Venetia,& Histria prouincia Aemilia prouincia Liguria prouincia Flaminia,& Picenũ annonariũ	Consulares sub Vicario Italiae
prouincia Tuscia,& Vmbria prouincia Picenum suburbicarium prouincia Campaniae prouincia Siciliae	Consulares sub Vicario vrbis Romae
prouincia Apuliae, & Calabriae prouincia Lucaniae,& Bruttiorũ	Correctoriales sub Vic. Vrbis Romae
prouincia Alpium Cottiarum prouincia Rhetia prima prouincia Rhetia secunda	Praesidiales sub Vicario Italiae
prouincia Samnium prouincia Valeria prouincia Sardinia prouincia Corsica	Praesidiales sub Vicario vrbis

In Illyrico prouinciae VI

prouincia Pannoniae secundae consularis
prouincia Sauiae correctorialis
prouincia Dalmatiarum praesidialis
prouinciae Pannoniae primae praesid
prouincia Norici mediterranei praesid
prouincia Norici ripensis praesidialis

In Africa prouinciae VI

Africa vbi erat Carthago proconsularis prouincia Byzacena consularis prouincia Mauritania Sitifensis presid prouincia Mauritania Caesariensis praes prouincia Tripolitana praesidialis	Sub Vicario Africae

PROVINCIAE . QVAE . ERANT . SVB DISPOSITIONE . PRAEFECTI. PRAETORIO CALLIARVM

Hispania, Galliae, Britannia, & ipsarum tam ciuiles quam militares magistratus

In Hispania prouinciae VII

Prouincia Baetica consularis
prouincia Lusitania consularis
prouincia Callaecia consularis
prouincia Tarraconensis praesidialis
prouincia Carthaginiensis praesid
prouincia Tingitania praesid
prouincia Baleares insulae praesidialis

Sub Vicario

In Galliis prouinciae XVII

Prouincia Viennensis consularis
prouincia Lugdunensis prima consularis
prouincia Germania prima consularis
prouincia Germania secunda consularis
prouincia Belgica prima consularis
prouincia Belgica secunda consularis
prouincia Alpes maritimae

Sub dispositione Vicarij septem prouinciarum

prouincia Alpes poeninae & Graiae
prouincia Maxima Sequanorum
prouincia Aquitania prima
prouincia Aquitania secunda
prouincia Nouem populana
prouincia Narbonensis prima
prouincia Narbonensis secunda
prouincia Lugdunensis secunda
prouincia Lugdunensis Turonica
prouincia Lugdunensis Senonica

Reliquae XI. praesidiales

In Britannia prouinciae V

Prouincia Maxima Caeſarienſis conſularis
prouincia Valentia conſularis
prouincia Britannia prima praeſidialis
prouincia Britannia ſecunda praeſidialis
prouincia Flauia Caeſarienſis praeſidialis

Sub Vicario Britanniarũ

SVB.DISPOSITIONE.PRAEFECTI.VRBIS ROMAE.ERANT

Praefectus annonae
Praefectus Vigilum
Comes formarum
Comes riparum aluei Tiberis,& cloacarum vrbis
Comes portus
Magiſter cenſus
Rationalis vinorum
Tribunus fori Suari
Conſularis aquarum
Curator operum maximorum
Curator operum publicorum
Curator ſtatuarum
Curator horreorum Galbianorum
Centenarius Portus
Tribunus rerum nitentium
Tribunus voluptatum

MAGISTRATVVM. ET. PROVINCIARVM IMPERII. ORIENTALIS DESCRIPTIO

Imp. Caeſar Auguſtus

Conſul orientalis

Praefectus praetorio orientis

Praefectus praetorio Illyrici

Praefectus vrbis Conſtantinopolis

Magiſter militũ in praeſenti. Sub cuius diſpoſitione erant vexillationes Palatinae V. Comitatenſes VII. Legiones Palatinae VI. Auxilia Palatina XVIII

Magiſter equitum in praeſenti. Sub cuius diſpoſitione erant vexillationes Palatinae VI. Comitatẽſes VI. Legiones Palatinae VI. Auxilia Palatina XVII

Magiſter equitum, & peditum per orientem. Sub quo erant vexillationes Comitatenſes decem. Legiones Comitatenſes IX. & pſeudocomitatenſes X

Magiſter equitum & peditum per Thracias. Sub quo erant vexillationes Palatinae tres, Comitatenſes quattuor, & legiones Comitatenſes XXI

Magiſter equitum & peditum per Illyricum. Sub quo erant vexillationes Comitatenſes II. Legio Palatina I. Auxilia Palatina VI. Legiones Comitatenſes octo. Pſeudocomitatenſes nouem

Praepoſitus ſacri cubiculi

Magiſter officiorum

Quaeſtor ſacri palatij

Comes ſacrarum largitionum

Comes rerum priuatarum diuinae domus

Comes domeſticorum peditum

Comes domeſticorum equitum

Primicerius ſacri cubiculi
Primicerius notariorum
Caſtrenſis ſacri palatij
Magiſtri ſcriniorum, memoriae, epiſtolarum, & libellorum Graecorum
Proconſul Aſiae
Proconſul Achaiae
Comes orientis
Praefectus Auguſtalis
Vicarius dioeceſeos Aſianae
Vicarius dioeceſeos Ponticae
Vicarius dioeceſeos Thraciarum
Vicarius dioeceſeos Macedoniae
Comes rei militaris Aegypti
Comes rei militaris Iſauriae

Duces limitum XIII

Dux Libyae Dux Thebaidos	per Aegyptum
Dux Phoenices Dux Euphratenſis Dux Suriae Palaeſtinae Dux Oſroenae Dux Meſopotamiae Dux Arabiae	per Oriētem VI
Dux Armeniae Dux Moeſiae ſecundae Dux Scythiae	per Thracias
Dux Daciae ripenſis Dux Moeſiae primae	per Illyricum

Consulares XV

Consularis Palaestinae	per Orientem V
consularis Phoenices	
consularis Suriae	
consularis Ciliciae	
consularis Cypri	
consularis Pamphyliae	per dioecesim Asianam III
consularis Hellesponti	
consularis Lydiae	
consularis Galatiae	per Ponticam II
consularis Bithyniae	
consularis Europae	per Thracias II
consularis Thraciae	
consularis Cretae	per Illyricum III
consularis Macedoniae	
consularis Daciae mediterraneae	

Praesides prouinciarum XL

Praeses Libyae superioris	per Aegyptum V
praeses Libyae inferioris	
praeses Thebaidos	
ptaeses Aegypti	
praeses Arcadicae	
praeses Palaestinae Salutaris	per Orientem octo
praeses Palaestinae secundae	
praeses Phoenices Libani	
praeses Euphratensis	
praeses Syriae Salutaris	
praeses Osroenae	
praeses Mesopotamianae	
praeses Ciliciae secundae	

praeſes Piſidiae
praeſes Lycaoniae
praeſes Phrygiae Pacatianae
praeſes Phrygiae Salutaris
praeſes Lyciae
praeſes Cariae
praeſes inſularum

per Aſiam dioeceſim ſeptem

praeſes Honoriados
praeſes Cappadociae primae
praeſes Cappadociae ſecundae
praeſes Hellenoponti
praeſes Ponti Polemoniaci
praeſes Armeniae primae
praeſes Armeniae ſecundae
praeſes Armeniae Salutaris

perPonticā octo

praeſes Haemi montis
praeſes Rhodopes
praeſes Moeſiae ſecundae
praeſes Scythiae

per Thracias IIII

praeſes Theſſaliae
praeſes Epeiri veteris
praeſes Epeiri nouae
praeſes Daciae ripenſis
praeſes Moeſiae primae
praeſes Praeualitanae
praeſes Dardaniae
praeſes Macedoniae Salutaris

per Illyricum VIII

Corrector Auguſtanicae
Corrector Paphlagoniae

PROVINCIAE. QVAE. ERANT . SVB DISPOSITIONE . PRAEFECTI PRAETORIO.ORIENTIS

Dioeceſes Oriens, Aegyptus, Aſiana, Pontica, Thracia cum ſuis magiſtratibus ciuilibus, & militaribus

In oriente prouinciae XV

Prouincia Palaeſtina conſularis
prouincia Phoenices conſularis
prouincia Syria conſularis
prouincia Cilicia conſularis
prouincia Cyprus conſularis
prouincia Arabia ſub duce
prouincia Iſauria, & reliquae praeſidiales
} Sub comite Orientis

prouincia Palaeſtina ſalutaris
prouincia Palaeſtina ſecunda
prouincia Phoenix Libani
prouincia Euphratenſis
prouincia Suria Salutaris
prouincia Oſroena
prouincia Meſopotamia
prouincia Cilicia ſecunda
} Sub comite orientis

In Aegypto prouinciae VI

Prouincia Libya ſuperior
prouincia Libya inferior
prouincia Thebais
prouincia Aegyptus
prouincia Arcadica
prouincia Auguſtanica correctorialis
} quinque praeſidiales ſub praefecto Auguſtali

In Asia prouinciae X

Prouincia Pamphylia consularis
prouincia Hellespontus conf. sub procos
prouincia Lydia consularis
prouincia Pisidia, & reliquae praesidial
prouincia Lycaonia
prouincia Phrygia Pacatiana
prouincia Phrygia Salutaris
prouincia Lycia
prouincia Caria
prouincia Rhodus, & insulae sub procos

Sub proconsule duae Vicario vero Asiae reliquae octo

In Ponto prouinciae XI

Prouincia Paphlagonia correctorialis
prouincia Galatia consularis
prouincia Bithynia consularis
prou. Honorias, & reliquae praesidial
prouincia Cappadocia prima
prouincia Cappadocia secunda
prouincia Pontus Polemoniacus
prouincia Hellenopontus

Sub Vicario Ponticae

prouincia Armenia prima
prouincia Armenia secunda
prouincia Galatia Salutaris

Sub Vicario Pōticae

In Thracia prouinciae VI

Prouincia Europa consularis
prouincia Thracia consularis
prou. Haemus mōs, & reliquae praesidiales
prouincia Rhodopes
prouincia Moesia secunda
prouincia Scythia

Sub Vicario Thraciarum

PROVINCIAE. QVAE. ERANT. SVB DISPOSITIONE. PRAEFECTI PRAETORIO. ILLVRICI

Dioeceses Macedonia & Dacia, cum earundem magistratibus, tam ciuilibus quam militaribus

In Macedonia prouinciae VI

Prouincia Achaia proconsularis prouincia Macedonia consularis prouincia Creta consularis	Sub proconsule
prouincia Thessalia, & reliquae praesidiales prouincia Epeirus noua prouincia Macedoniae Salutaris pars	Sub Vicario Macedoniae reliquae omnes V

In Dacia prouinciae V

Prouincia Dacia mediterranea consularis prouincia Dacia ripēsis praesidialis prouincia Moesia prima praesidialis prouincia Dardania praesidialis	Sub Vicario Macedoniae

prou. Praeualitana, & pars Macedoniae Salutaris praesidialis

Haec est nouissima imperij & magistratuū Romanorum distinctio ab imp. Constantino facta. Cui postea quum sequentes principes aliquid addidissent, vel detraxissent, eam paulo variarunt, quamquam totius rei summa in hanc rationem conseruata sit vsque ad obitum Theodosij imperatoris, & imperij excidium: quod qua ratione, quo tempore, & a quibus barbaris factum fuerit, paulo post accurate exponam

DE.

DE. PARTHORVM. IMPERIO

Quum ſoli omnium orientalium Parthi Romanam vim non timuerint ſolum, ſed ſaepe fregerint etiam, vnique ab omni Romanorum ſubiectione ſuum per per multa ſaecula imperium integrum conſeruarint; nũc Romani imperij rebus expeditis, qui nam ipſi, vel quod eorum imperium fuerit, exponere potiſſimum conſtitui, quod iis reges aliquando a Romanis imperatoribus dati, inter praecipua imperij geſta celebrẽtur, qui aliquando inteſtinis diſcordiis & domeſticis ſeditionibus attritis, a Romanis paene debellati, parũ abfuit quin cum oriente toto in Romanorũ venerint ditionem. Poſt Parthos Perſarum qui iis ſucceſſerunt, imperium, & poſtremo Sarracenorum vim, qui Perſarum imperio fracto, rerum in oriente potiti ſunt, exponam: ita enim totius orbis terrarum geſta breuiſſime deſcripta cognoſci poterũt, liberque omni ex parte abſolutus in publicum prodibit. Parthi igitur penes quos velut diuiſione orbis cum Romanis facta, orientis imperium erat eo tempore, quo Romani toto occidente potiti, cum iis de ſumma rerum decertabant, Scytharum exules fuere. Hoc etiam ipſorum vocabulo manifeſtatur: nam Scythico ſermone Parthi exules dicuntur. Hi Aſſyriorum & Medorum tẽporibus, qui primi Aſiae imperio potiti ſunt, inter orientales populos obſcuriſſimi fuere. Poſtea quoque cum imperiũ orientis Medis ad Perſas tranſlatum eſt, veluti vulgus ſine nomine praeda victorum fuere. Poſtremo Macedonibus triumphato oriente ſeruierunt, vt cuiuis mirum videatur, ad tantam eos felicitatem per virtutem prouectos, vt imperent gẽtibus. ſub quarum imperio

ueluti ſeruile vulgus fuere. Poſt mortem Alexandri magni quum inter ſucceſſores eius orientis regna diuiderentur, nullo Macedonum dignante Parthorum imperium Satagenori externo ſocio traditur. Hi poſtea ſeductis Macedonibus in bellum ciuile cum ceteris ſuperioris Aſiae populis Eumenem ſequuti ſunt, quo victo ad Antigonum tranſiere, poſt hūc a Seleuco Nicanore, ac mox ab Antiocho & ſucceſſoribus eius poſſeſſi, ab Antiochi pronepote Seleuco primū defecere, primo Punico bello, C. Atilio Regulo II. L. Manlio Vulſone Longo II. cos. anno vrbis conditae D IIII. Cuius defectionis impunitatem illis duorum fratrum regum Seleuci & Antiochi diſcordia dedit, qui dum ſibi inuicem eripere regnum volūt, perſequi defectores omiſerūt. Defectionis auctor fuit ARSACES quidā, vir ſicut incertae originis, ita virtutis expertae. hic ſolitus latrociniis & rapto viuere, accepta opinione Seleucum in Aſia victum, ſolutus regis metu cum praedonum manu Parthos ingreſſus, praefectum eorum Andragoram oppreſſit, ſublatoque eo imperium gentis inuaſit. Non magno deinde tempore poſt Hyrcanorum etiam regnum occupauit, cum Theodoto mille vrbium Bactrianorū rege foedus ac pacem fecit, Seleucum regem contra defectores venientem proelio vicit, & fugauit. Quem diem Parthi veluti ſolemnem & initium libertatis obſeruabant. Reuocato in Aſiam Seleuco, regnum Parthicum formauit, milites legit, caſtella muniuit, ciuitates firmauit, vrbéque maximam Claram nomine in mōte Thabroteno condidit. Sic Arſaces quaeſito ſimul cōſtitutoque regno, non minus memorabilis Parthis, quam Perſis Cyrus, Macedonibus Alexander, Romanis Ro-

mulus, matura senectute decessit. Cuius memoriae hunc honorem Parthi tribuerũt, vt omnes exinde reges suos Arsacis nomine nuncuparent, sicut Romani Caesares, Augustosque principes suos cognominarũt. Huius filius, & successor regni ARSACES & ipse nomine aduersus Antiochum Seleuci filium cẽtum millibus peditum, & xx. millibus equitum instructũ mira virtute pugnauit. Ad postremum in societatẽ eius adsumptus est. Tertius Parthis rex PAMPACIVS fuit ARSACIS & ipse cognomine ornatus, qui quum xii imperij anno decessisset, duos filios Mithradatem atque Pharnacem reliquit. Quorum maior PHARNACES more gentis heres regni, Mardos validam gentẽ bello domuit. Post quem quintus Parthorum rex fuit frater MITHRADATES testamento a Pharnace relictus. Hic Medos & Elimos subegit, imperiũque Parthorum a monte Caucaso, multis populis in ditionem redactis, vsque ad flumen Euphratem protulit. Post cuius mortem, sextus Parthorũ rex PHRAHARTES eius filius constitutus est. Hic primus regum Parthorum amicitiam Romanam per legatos a L. Sulla Felice pro cos. tum bellum Mithradaticum in Asia gerente, petiit, & impetrauit. Quo in bello cum Scythis gesto occiso ARTABANVS patruus eius rex vii. substitutus est. Cui MITHRADATES filius successit, a rerum gestarum magnitudine Magnus cognominatus. Multa enim bella cum finitimis magna virtute gessit, multosque populos Parthico regno addidit, sed & cum Scythis aliquoties prospere dimicauit, vltorque parentum iniuriae fuit. Bellum Armenis intulit. Post quod propter crudelitatem a senatu Parthico regno pulsus, frater eius

ORODES imperio potitus est. Hic bella cum Romanis gessit, Crassumque imperatorem cum filio, & omni fere Romano exercitu deleuit. Huius filius Pacorus missus ad persequendas Romani belli reliquias, magnis rebus in Syria gestis, in patriã patri suspectus reuocatus, quo absente exercitus Parthorum in Suria relictus a C. Cassio quaestore Crassi cũ omnibus ducibus caesus est. Bellis ciuilibus Romanis Parthi Pópeio contra Caesarem, item Bruto & Cassio aduersus Augustum & Antonium auxilia misere. Post belli finem rursum Pacoro duce, & Labieno, qui Pompeianarum partium fuerat, & bello victus ad Parthos trãsfugerat, Syriam inruperunt, ac totam occupauere prouinciam. Quos P. Ventidius Bassus Romanus dux proelio commisso ad internicionem vsque Pacoro & Labieno occisis cecidit, nec vllo bello Parthi maius vnquam vulnus acceperũt. Illud cognitu dignum, Pacorum Orodis regis filium eo potissimũ die interfectum fuisse, quo antea Crassus victus fuerat, ne aliquando Romani ducis mors inulta relinqueretur. Nõ longe post id proelium, quo Parthorum vires concidere, Orodes rex a filio Phraharte per summum scelus occisus est, regnum eius vi inuasit PHRAHARTES. Huic M. Antonius III. vir propter auxilium aduersus se & Caesarem latum, bellum cum XVI. validissimis legionibus intulit, sed grauiter multis proeliis, fame, pestilentia, tempestatibusque vexatus, ex Parthia magna exercitus parte amissa, refugit. Hac victoria Phrahartes insolentior factus, quum multa crudeliter ageret, in exilium a Parthis pellitur, regnumque eius Tyridati cuidam traditur. Phrahartes Scytharum praesidio adiutus, Tyridate fugato regnum recuperauit. Cui

quum Auguſtus Caeſar, bello Hiſpano confecto, metum inieciſſet, ſe bellum Parthis inferre velle, tunc tota Parthia captiui ex Craſſiano ſiue Antonij exercitu collecti, ſignaque cum his militaria erepta, Auguſto remiſſa, ſed & filij nepoteſque Phrahartis obſides Auguſto dati, pluſque Caeſar magnitudine nominis ſui fecit, quam armis alius imperator facere potuiſſet. Poſt Phrahartem XII. Parthorũ rex fuit eius filius PHRAHARTES appellatus, poſt quem ORODES rex fuit. Quo occiſo, legati Parthorũ in vrbem properant, qui Vononem vetuſtiſſimum liberorum Phrahartis ad regnum paternum accirent, quem olim Phrahartes pater Auguſto obſidem dederat. Is a Ti. Caeſare rerum potiẽte miſſus, haud multo poſt regno vi exactus, Artabanum ſucceſſorem accepit. Vononi victo Armenia rege tunc vacua profugium fuit. ARTABANVS autem regno potitus multas popularium inſidias paſſus eſt. Quum enim bellum cum Romanis ſuſcepiſſet, his potiſſimum adiuuantibus, auctore Vitellio Suriae legato a Tyridate regij Arſacidarũ ſanguinis bello petitus, regno pulſus eſt. TYRIDATES XVI. Parthorũ rex factus, haud multo poſt ab Artabano Hyrcanorũ & Caramanorum praeſidiis adiuto, regno mulctatus, in Suriam ad Romanos fugit, Artabanus regnum Parthicum recepit: quod quum Sinnacis proditione iterũ perdidiſſet, tertio etiam paulo poſt caeſo Sinnace recuperauit. Ad extremũ multis fortunae procellis exagitatus, cum vxore & filio a fratre Gotharze interfectus eſt. GOTHARZES XVIII. Parthicum imperium tenuit. Hunc etiam more gentis fratris Bardanis inſidiae fatigauerunt, a quo regno exactus, paulo poſt Bardane interfecto reſtitutus eſt. Hic cum Me-

herdate a Claudio imp. ad Parthicum regnum obtinendum miſſo pugnauit, quem proelio victum, captumque, auribus praeciſis incolumem ſeruauit. Quo deinde morbo decedente, in regnum accitus eſt XX. VONONES Medis tum praeſidens. Nulla huic proſpera aut aduerſa fuere, breui & inglorio imperio perfunctus, regnum Parthorum filio VOLOGESI reliquit, qui rerum geſtarum magnitudine in Romanis annalibus notiſſimus eſt. Hic enim diuturnum aduerſus populum Romanum bellum geſſit, & non ſolum par, verum etiam aliquando victor fuit. Ipſe Armeniã Romanis Nerone imperãte ademit, duas Romanas legiones ſub iugũ miſit, extremo Romani nominis dedecore. Eius geſta Cornelius Tacitus libris XIII. XIIII. & XV. accurate deſcribit. Poſtremo rerum geſtarum gloria illuſtris iam ſenex deceſſit Vologeſe filio regni Parthici ſucceſſore relicto. Cuius regis geſta apud omnes annalium memorias interciderunt. Poſt eum rex Parthorum XXI. CHOSDROES fuit. Cui quum Traianus imp. bellum intuliſſet, Armeniã primum deinde Meſopotamiam omnẽ, & Aſſyriam ademit: ipſum vero proelio victũ fugauit, atque ſine ſummo regis imperio Parthi aliquot annis fuerunt. Verum Parthis ad defectionem ſpectantibus, Traianus regem XXV. conſtituit Parthenaſpatem, quo pulſo Choſdroes auitum recepit imperium. Poſt quem Vologeſes regnum Parthicum diu tenuit. Cum hoc Marcus & L. Verus Romani principes multa bella geſſere, eique Aſſyriam & Armeniam ab Hadriano relictas eripuere. Poſt Vologeſem nouiſsimus omnium Arſacidarum Parthorũ imperium tenuit ARTABANVS. Qui cum Romanis Seuero, Antonino Caracallo, &

Macrino imperantibus multa bella vario Marte geſſit. Quem poſtremo Alexandro Romanis imperante Artaxerſes Perſa triplici proelio victum, non ſolum Parthorum regno, ſed vita etiam priuauit. Imperiique orientis ſummam a Parthis iterum ad Perſas tranſtulit, anno a primo Arſace CCCCLXXIII. Artaxerſes orientis regno potitus, ſe regem Magnum primus appellauit, duplicique diademate vtens, orientis imperiū Perſis reſtituit. Tunc Parthi Perſarū, vt paulo ante Perſae Parthorum, mancipia fuere. Quare deinceps non amplius in antiquis hiſtoricis legimus Romanos cum Parthis, ſed cum Perſis bella geſſiſſe

DE . IMPERIO . PERSICO

Perſae orientis populi nobiliſſimi fuere, Cyro & Cambyſe regibus celebrati, qui a Macedonibus Alexādro rege orientis imperio deiecti, ſub eius ſucceſſorū primum, deinde Parthorum imperio diu fuere. Poſtremo anno vrbis C∞ LXXVII. Alexādro Romanis imperante, Artaxerſes quidam Perſa quamquam obſcuro loco inter ipſos natus, ingentis tamen animi & ſpiritus vir, veterem Perſarum gloriam inſtauraturus, Perſarum gētibus ad rebellionem ſollicitatis, a magno Parthorū rege Artabano defecit. Artabanū ad ſeditionem ſedandam ingentibus copiis inſtructū venientē, tripliciproelio victū regno & vita exuit. Orientiſque imperio Perſas iterum impoſuit. Quibus rerū ſucceſſibus elatus, ſubigere vicinos barbaros, qui imperium eius detrectabant. incredibili virtute & celeritate, ac ſibi vectigales facere coepit; omnibus orientis populis qui ſub Parthorum imperio quondam fue-

rant,in deditionem acceptis,neque iam amplius intra fluuium Tigrim tenere ſeſe,ſed ſuperatis ripis ac Romani finibus imperij, excurrere per Meſopotamiam, Syriaeque minitari, omnemque Europae oppoſitam continentem, quae mari Aegaeo fretoque Propontidis terminatur,Aſiaeque nomen habet,ceu veterē Perſarum poſſeſſionem ſibi vendicare,quod iā inde a Cyro, qui primus imperium a Medis in Perſas tranſtulit, ad Darium vſque extremum Perſarum regem,a Perſarum Satrapis Aſia omnis gubernaretur.Quare ſui muneris eſſe curare tunc iactitabat,vt vetus atque integrū imperium Perſis reſtitueretur. Vt igitur Arſaces Parthorum,ita hic Perſarū regnum inſtaurauit. Qui multis rebus bello praeclare geſtis,initi regni anno xv.decedens imperium pacatum filio Sapori reliquit. Hic Romanis paene exitialis fuit.Quibus in Meſopotamia ingenti proelio profligatis,& Meſopotamiam eis eripuit,& imperatorem ipſorum Valerianum viuum cepit.Poſt Saporem Ormisda annum I. & Vararanes II. annos xvi. & Vararanes III. cognomine Seganeſna menſes quattuor Perſarum imperiū tenuere. Poſt hos annis octo Perſarum rex VII. regnauit NARSES, quo a Galerio proelio victo, Meſopotamia, Armenia,& quinque Trāſtigrim prouinciae bello receptae ſunt. Poſt Narboſem Miſdates annis VIII. & Sapores II.annis LXX. in Perſis regnarunt. Cum hoc Sapore Conſtātinus Magnus,Cōſtantius, & Iulianus imperatores Romani cōtinua bella geſſerunt.Cū hoc reddita Niſibi & Meſopotamiae parte,turpe foedus fecit Iouianus Auguſtus imperij quam gloriae cupidior. Poſt longaeuum Saporem, Artaxerſes II. annis IIII.

Sapor III. annis V. Vararanes IIII. cognomento Cermaſat annis vndecim, Isdigerdes annis XXI. in Perſis regnarunt. Isdigerdem Perſarum regem moriens Arcadius imp. tutorem infantis filij Theodoſij iunioris teſtamento reliquit. Poſt eum XIIII. Perſarum rex fuit Vararanes V. qui annis viginti, item Vararanes VI. qui annis XVII. Poſt Perozes, qui annis viginti tres, Valens deinde, qui annis quattuor, & Cauades Perozis filius, qui annis XLI. regnauit. Hunc Cauadem quum Zambaſes quidam regno eieciſſet, ipſeque annos quatuor regnaſſet, a Cauade regno & vita priuatus eſt. Cum Cauade Perſarum rege ea bella auſpiciis Iuſtiniani imperatoris geſſit Beliſarius, quae a Procopio in libris de bello Perſico deſcribuntur. Poſt Cauadem Perſarum XX. rex fuit Choſdroes, qui annos XLVIII. regnauit. Choſdroi ſucceſſit filius Ormiſda, cui anno imperij decimo mortuo, ſuffectus eſt filius Cauades iunior. Hic regni initio Vararanis inſidiis regno exactus, Tiberij Mauricij Romani imperatoris ope, caeſo tyranno Vararane, regnum paternũ recuperauit, anniſque xxxix. regnauit. Qui quũ Mauricij imperatoris amiciſſimus eſſet, eo a Phoca occiſo, bellum Romanis intulit, iiſque Syriam omnẽ ademit. Phoca occiſo Heraclius contra Perſas profectus bello ſeptem annorum eos vicit, Syriam recepit, veteres imperij limites ſuper Euphratem reſtituit, Choſdroẽ captum occidit, dominicae crucis partem, quam Choſdroes Hieroſolymis expugnatis ſuſtulerat, reportauit, vnde exaltationis S. Crucis dies feſtus inſtitutus eſt. Occiſo Choſdroe, & rebus Perſicis compoſitis, ex auctoritate Heraclij Perſarum xxiiii. rex factus eſt filius eius Syrrhois, cum quo Romanus imperator pa-

cem & foedus fecit. Extincto intra annum Syrrhoi successit Adesir, qui regnauit mensibus VII. post quē Sarabrasas mensibus II. deinde XXVII. Vararanes mēsibus VII. Post quem nouissimus Persarum rex fuit Ormisda, quo anno regni nono, a Sarracenis duce Haomaro regno pulso, regnum Persarum in oriente defecit, anno a primo Artaxerse CCCCXIIII. Christiani vero natalis DCXXXIX. Quo tempore rerum orientalium summa penes Sarracenos esse coepit. Quorum Mahometh Arabs primus rex & propheta fuit, secundus Eubocaras, tertius Haomar, quo rege Sarraceni Arabia egressi, Aegyptum, Syriam omne vsque ad Antiochiam & Euphratem Romanis primum ademerūt, post bello in Persas conuerso, eos bello Romano attritos, deuicerunt, Persarumque toto oriēte celebratum imperium sibi ipsis, religione mutata vendicarūt. Quod ad nostra vsque tempora insigni rerum gestarum gloria adhuc sub eorum rege Psophi possident

PARTHORVM. REGVM. EPILOGVS

I Arsaces primus Parthorum rex, creatus anno vrbis cōditae DIIII. regnauit annos XXXVIII
II Arsaces II. regnauit annos XXXVI
III Pampacius Arsaces regnauit annos XL
IV Phrahartes Arsaces regnauit annos XVII
V Mithradates Arsaces regnauit annos XXXII
VI Phrahartes II. regnauit annos XXIIX
VII Artabanus regnauit annum I
VIII Mithradates II. regnauit annos IIII
IX Orodes regnauit annos XIIX

X Phrahartes II. regnauit annos XI
XI Tyridates regnauit annum I
Phrahartes III. iterum regnauit annos xxx
XII Phrahartes IIII. regnauit annos II
XIII Orodes II. regnauit annos II
XIV Vonones regnauit annos V
XV Artabanus regnauit annos xix
XVI Tyridates II. regnauit annum I
Artabanus iterum regnauit annos VIII
XVII Sinnaces regnauit annum I
Artabanus tertio regnauit annum I
XIIX Gotarzes, & Bardanes vna regnarunt annum I
XIX Bardanes ſolus regnauit menſes IIII
Gotarzes ſolus regnauit annos II
XX Vonones II. regnauit annum I
XXI Vologeſes regnauit annos XXXIIII
XXII Volegeſes II regnauit annos XXII
XXIII Choſdroes regnauit annos V
XXIV Imp. Caeſar Traianus Auguſtus regnauit annos III
XXV Parthenaſpates regnauit annos IIII
Choſdroes iterum regnauit annos XXXIIII
XXVI Vologeſes III. regnauit annos XL
XXVII Artabanus II. regnauit annos XXXIIII

REGVM. PERSARVM. EPILOGVS

Anni Christi *Artabano ab Artaxerſe Perſa caeſo, Parthorũ regnum in oriente finitũ eſt anno vrbis conditae* ∞ LXXIIX. *Christi vero* CCXXVI. *Quo anno primus in Perſis regnare coepit*

226 I Artaxerses magnus, qui regnauit annos XIII menses X
240. II Sapores regnauit annos XXXI
272 III Ormisda regnauit annum I. dies x
273 IV Vararanes regnauit annos v
278 V Vararanes II. regnauit annos XVI
294 VI Vararanes III. Seganeina regnauit menses IIII
294 VII Narses regnauit annos VII. menses IX
302 VIII Misdates regnauit annos VII. menses IX
310 IX Sapores II. regnauit annos LXX
380 X Artaxerses II. regnauit annos IIII
384 XI Sapores III. regnauit annos V
389 XII Vararanes IIII. Cermasat regnauit annos XI
400 XIII Isdigerdes regnauit annos XXI
421 XIIII Vararanes v. regnauit annos xx
441 XV Vararanes vi. regnauit annos xvii. menses IIII
458 XVI Perozes regnauit annos xxiii
482 XVII Valens regnauit annos IIII
486 XIIX Cauades Perozis F. regnauit annos xi
497 XIV Zambases regnauit annos IIII
501 Cauades iterum regnauit annos xxx
531 XX Chosdroes Cauadis filiꝰ regnauit an. xlviii
579 XXI Ormisda II. regnauit annos x
589 XXII Chosdroes II. regnauit menses III
589 XXIII Vararanes vii. regnauit annum I
590 Chosdroes II. iterũ regnauit annos xxxviii
628 XXIV Syrthois regnauit annum I
629 XXV Adesir regnauit menses vii
629 XXVI Sarabarzas regnauit menses II.
390 XXVII Vararanes viii. regnauit menses vii
631 XXIIX Ormisda III. regnauit annos ix

Anno Domini DCXXXIX. exacto Persarũ rege Ormisda ab Haomaro tertio Sarracenorum Amyra, orientis regnũ ad Sarracenos translatum est. Quorum primus fuit Mahometh

REGES. SARRACENORVM ARABVM

Anno Domini DCXXI

621 I Mahometh Abdallae F. Abdalmutalif nepos Arabs pseudopropheta Sarracenis leges dedit, a quo anni Arabum computantur. Is regnauit annos XI

632 II Eubokara Abdallae F. Odmen N. regnauit annos II. menses VI. dies XIII

634 III Haomar Alhata F. Alphail N. regnauit annos XI menses VI. Hic Aegyptum, Suriam, & Mesopotamiam cum Armenia Romanis ademit, Persarum regn exciũdit, orientisque imperium ad Sarracenos transtulit, quorum ipse primus rex fuit

646 IIII Huthman Alpnen filius. Alaci N. regnauit annos X

Post Huthman schisma fuit in Arabũ imperio, in Perside enim & Arabia regnauit

656 V Halim filius Abitalif, annos IIII. menses IX

656 VI Moaxias vero Cephã F. regnauit in Aegypto & Suria an. XXIIII

660 VII Alhatem Halim filius regnauit in Perside menses V. dies XXII

662 Quo mortuo Moaxias omnia obtinuit, quẽ annum Sarraceni Alema idest congregationis vocant

680 VIII Hirid F.Moaxiae regnauit annos iii
683 IX Muthar regnauit annos vi. in Perside
683 X Abdellas regnauit in Aegypto & Arabia annos ii
683 XI Murhuam F.Moaxiae regnauit in Suria mēses ix
684 XII Abimelech F. Murhuam regnauit in Syria anno xxi.menses vi
690 Abimelech solus tyrannis occisis regnauit annos xv. menses vi
705 XIII Vhalid F. Abimelech regnauit annos ix
704 XIV Sulchimam F.Vhalid regnauit annos iii
717 XV Ahomar ii F. Vhalid regnauit annos iii
720 XVI Hirid ii. F.Haomari regnauit annos iiii
724 XVII Hisam F.Haomari regnauit annos xviii
743 XIIX Vhalid ii. F.Hisam regnauit annos ii
745 XIX Murhuan ii.F.Hisam regnauit annos vi
750 XX Mahometh ii.Abubalas F. Echin regnauit an. v
755 XXI Abdellas F.Echin regnauit annos xxi
776 XXII Abdellas ii.Mahometh Madi F. Abdellae regnauit annos ix
785 XXIII Moses Madi F.regnauit annum i
786 XXIIII Aaron Madi F.regnauit annos xxiii
809 XXV Mahometh iii. Aaron filius regnauit an. iiii
813 XXVI Abdellas iii. filius Aaron regnauit an.vii
820 Post Abdellam iii. in quattuor tetrarchas imperium Arabum Sarracenorum diuisum est:nam in Perside,Mesopotamia,Suria,& Aegypto quattuor reges per vim creati,cā monarchiā quae annos prope ducētos perdurauerat,cōuulserunt.Ex Theophane Isauro,Anastasio Bibliothecario,& Sigeberto excepta

Dacia prouincia amissa

Romanam potentiam vsque ad Traiani principatū semper auctā, eiusque imperij terminos sub ipso principe longissime propagatos fuisse, supra demonstraui. Post quem imperij Romani limites ab Hadriano mutatos, a sequentibus vero Augustis restitutos etiam vidimus. Nec vnquam prouincia vlla vel vi, vel sponte amissa, quae non magno etiam cum foenore recuperata fuerit. Primum omnium sub Gallieno, quem ignauissimum & perditissimum imperatorem Romana respublica passa est, prouinciae non amplius receptae, amissae sunt. Nam eo imperante Dacia transdanubiana a Scythis occupata est, Romanoque imperio erepta, quam quum paene recuperasset qui ei successit Aurelianus, desperans teneri posse, omnem Daciam transdanubium, sublato exercitu prouincialibus reliquit, abductosque ex ea populos in Moesia collocauit, appellauitque suam Daciam, quae duas Moesias diuideret. ita Vopiscus in Aureliano. Prima autem & secunda Dacia dictae, quod a duobus praesidibus regerentur: qua ratione Moesia, Armenia, Germania, Belgica, Lugdunensis, & omnes fere prouinciae diuisae erant. Vnde Iornandes in annalibus: *Aurelianus* (inquit) *imperator euocatis ex Dacia legionibus, in Moesia collocauit, ibique aliquā partem Daciam mediterraneam, Daciamque ripensem costituit, & Dardaniā iunxit.* Et Rufus: *Sub Gallieno imperatore Dacia amissa est, & per Aurelianū translatis exinde Romanis, duae Daciae regionibus Moesiae & Dardaniae factae sunt*

Prouinciae Tranſtigrim, Niſibis & Meſopotamia amiſſae

Conſtantio imperatore Magni Conſtantini filio mortuo, Iulianus qui ex Caeſare Auguſtus in Galliis ab exercitu appellatus fuerat, redacta ad ſe vnum orbis terrarum adminiſtratione, gloriae nimis cupidus, in Perſas expeditionem parauit. Perſarum fines Euphrate traiecto ingreſſus, Aſſyriã populatus eſt, multa oppida partim vi, partim deditione cepit, apud Cteſiphontem caſtra ſtatiua aliquandiu habuit. Hanc adeptus victoriam, a militibus de reditu admonitus, non obtemperauit, ſed exuſtis nauibus, a transfuga quo ã in inſidias deductus, quum eum hinc inde Perſae vrgerent, e caſtris iam poſitis arrepto tantum clypeo, incõſultius procurrit. Vbi dum nititur ordines ad proelium componere, ab ignoto hoſtium equite cõto per ilia traiectus eſt. Inter effuſioné nimij ſanguinis, quũ ſuorum ordines quamquam ſaucius inſtauraſſet, labore & vulnere debilitatus, medio ſequentis noctis defecit. Eo mortuo Iouianus primicerius domeſticorum, genitus patre Varroniano, incola agri Singidonienſis, e prouincia Pannonia, qui tunc modeſtius militabat, ad obtinendum imperium cõſenſu exercitus, proelio quidem ſuperioris, ſed morte imperatoris cõfuſi, electus eſt, commendatione patris quam ſua notior. Quum commeatu deficiente, exercitus inopia laboraret, & via in reditu prolixior immineret, res omnes turbatae eſſent, Perſaeque crebris excurſibus, nũc a fronte, nunc a tergo, mediorumque latera incurſantes, agmina morarentur, conſumptis aliquot diebus,

& vno

& vno atque altero proelio victus, tanta reuerentia Romani nominis fuit, vt a Persis iã victoribus de pace primus sermo haberetur, conditionibus (quod nunquam antea acciderat) Romano imperio duris impositis. Cupidior enim imperij quã gloriae Iouianus, & imperio adhuc rudis, pacem cum Sapore Persarum rege necessariam quidem, sed ignobilem in xxx. annos fecit, redditis quinque Trãstigritanis prouinciis, quas Galerius Persarum victor fecerat, cum castellis quindecim cis Tigrim, Nisibi & Singara vrbibus, & parte Mesopotamiae. Quod ante eum, ex quo Romanum imperium conditum erat, nunquam acciderat. Hanc rẽ ita tradit Agathias libro IIII. *Nisibis ciuitas quae Romanorum fuit, in Persarum ditionem peruenit, Iouiano imperatore eam tradente. Is nanque in ipsis mediterraneis Persarum locis, eorumdem ditionis & iuris Iuliano repente deperdito, per milites imperator mox declaratus est. Et quoniã sibi nuper delatum imperium fuerat, perturbatis, vt par erat, iam rebus, & in hostili praecipue, haud quaquam in praesentia poterat lentius vt decuisset, res ipsas disponere, praesertim abscedere cupidus, ne in aliena moram diutius traheret, sed ad sua, imperij aemulũ verẽs, quam primum rediret, ignominiose & turpiter cum Persis pacem fecit, iis cõditionibus, quibus in id tempus iacturam non mediocrem Romana respublica fecit; & nouis quibusdam terminis Romanũ retraxit imperium, idque quũ porrectius esset, & vltra fuisset antea propagatum, stolide nimis intercidit.* Hanc eãdem rem Rufus, Eutropius, Orosius, Iornãdes, & omniũ accuratissime Marcellinus libro xxv. qui ei bello interfuerat, referunt. Tunc autem imperij termini ab oriente super Euphratem iterum reformati sunt. Quos ipsos D. Augustinus libro IIII. de ciuitate dei suo tempore fuisse,

SI

ſexaginta paene annis poſt, ſcriptum reliquit. Orientalis imperij limites a Iouiano ignominioſo foedere ſtatutos, diu permanſerunt: nõ enim ante Phocae imperatoris tempora mutati ſunt, quum egregie orientis imperatores Romani imperij Perſas verſus fines ſemper tutati ſint. In occidente vero longe diuerſam & acerbiorem fortunam Romanum imperium, quam nunc exponam, paſſus eſt

OCCIDENTALIS . IMPERII EXCIDIVM

Saepe expoſui praecipuam imperij caſus cauſſam fuiſſe, nouam illam quam Conſtantinus imperator fecit imperij cõſtitutionem, qua auctore Zoſimo, Rheni & Danubij ripas XV. legionum praeſidio ſpoliauit, & quod vnum firmiſſimum ac ſtabile erat, quum in duo diuiſiſſet, infirmum & imbecille reddidit. Quãuis non inficias eam, imperium ipſum malis inſtitutis in praeceps labens, eorum qui poſt Theodoſium fuerunt imperatorum fatali ignauia & ſocordia omnino corruiſſe, vt non minus in eo perdẽdo laboraſſe videantur, quam veteres illi duces in eius magnitudine aſſerẽda. Quid enim Romano imperio pernicioſius accidere potuit Honorio & Valentiniano III. imperatoribus? Sub quorum principatibus vix quinquaginta annorum interuallo, id cõcidit & euerſum eſt, in quo acquirendo, mille fere annorum praeſtantiſſimorum ducum labores & vigiliae conſumptae erant. Omniũ malorũ & ruinae ab eius regionis populis initium ortum eſt, qui Rheno & Danubio Romani imperij clauſtris olim firmiſſimis claudebantur. Hi fuerunt

Getae,id eſt Gothi in Viſegothos & Oſtrogothos diſtincti,Hunni,Alani,Vandali,Franci, Burgundiones, Heruli,Longobardi,& multi alij,qui regiones frigidas & incultas obtinentes,in eam aliquando excreſcebant multitudinē,vt natale ſolum ſaepe relinquere coacti, ad nouas quaerendas ſedes flumina Danubiū & Rhenum tranſierint. Hinc Cimbri,Teutones, Ambrones, Daci,Getae, Scythae quum ſaepe exiiſſent, Romanū imperium etiam ante Conſtantini tempora acriter vexauerunt. Quorum vim quum Auguſtus prouidentiſſimus princeps praeſenſiſſet, eam validiſſimis legionibus ſuper amnium ripas collocatis reprimere poſſe exiſtimauit. Cuius inſtitutis a ſequentibus Romanis principibus conſeruatis,& auctis, imperium Romanū integrum,atque a barbarorum furore illaeſum cuſtoditum eſt. Verum legionibus a fluminibus tanquam foribus a portis remotis, quum legionū timore amoto,barbari in Romanas prouincias inruere coepiſſent, iis acriter Romani aliquot imperatores reſtiterunt. Quorum nouiſſimus Theodoſius imperator fuit. Hic barbaros Valentis imperatoris caede, & magna Romano nomini clade illata audaciores factos, ingentibus praeliis obtriuit, atque intra ſuos terminos coercuit. Quo mortuo quum filios Arcadium & Honoriū pueros adhuc tāti imperij ſucceſſores, treſque his tutores Gildonem,Rufinum,& Stiliconem praeſtantiſſimos rei militaris duces reliquiſſet, haud ita multo poſt,ob eas quas referam cauſas,imperium quod ad ea tempora integrum perductū fuerat, corruere coepit, barbaris non prohibitis ſolum,ſed vltro etiam dolis & proditione aut euocatis, aut in Romanas prouincias inruentibus non compreſſis

VRBS.ROMA.A.GOTHIS.PRIMVM CAPTA

Septentrionalis regio quanto magis ab aeſtu ſolis remota eſt, & magnis frigoribus vexata, tanto ſalubrior corporibus hominum, & propagandis conſeruandiſque gentibus eſt commodior, perinde ac e contra, meridies omnis, quo Solis eſt ſeruori propinquior, eo morbis & infirmitatibus eſt magis obnoxius, & hominibus educandis minus aptior. Hinc factum eſt, vt tot gentium manus iis in regionibus ortae ſint, quae Rheno & Danubio fluminibus continentur. Ex quibus multae & innumerabiles gẽtes ſaepe egreſſae, quae non ſolum Aſiam, ſed Europam & Africam afflixere, praeſertim quum terras aſperas, incultas, & infrugiferas colerent: quare iis ſaepe neceſſe erat diuiſione facta patrias regiones relinquere, & ad nouas quaerendas ſedes commigrare. Hinc hi barbari egreſſi, qui Romanum imperium exciderunt. Quorũ praecipui fuere antiquis temporibus Scythae, & Getae, recentioribus vero Gothi appellati, quorum qui orientales regiones tenebãt Oſtrogothi, qui occiduas Viſegothi vocati. Praeter eos fuerunt omniũ ſaeuiſſimi Hunni, Vandali, & Alani, Franci, Burgundiones, Gepidae, Heruli, & Longobardi. Primi omnium Gothi, quos cũ aliis barbaris flumina tranſire auſos Conſtantinus imperator primum, dein Iulianus Caeſar, tũ Valentinianus magnis affecerant cladibus, atque intra ſuos fines continuerant, ſub Valente bellum cum Romanis diu intermiſſum hanc ob cauſſam repararunt. Haud multo tẽpore ante Valentis imperatoris obitũ, Gothi trans Iſtrum conſtituti, bello ciuili ob agrorũ fines exorto inter ſe conflictabantur. Eorum parti al-

terae Fritigernus Arrianae religionis,alteri vero Athanaricus adhuc gentilis praeerant. Quũ Athanarici factio praeualuiſſet,Fritigernus auxilia ab imp. Valente petiit. Valens ſtatim Thraciarum ducibus imperauit, vt Fritigerno contra Athanaricum praeſto eſſent, qui a Romanis cũ ſua Gothorum factione victus , his poſtremo conditionibus ex Imperatoris Valentis auctoritate pacem cum Fritigerno fecit , vt vterque eas regiones obtinerent,ipſeque orientalem partem , Fritigernus vero occiduam agrorum , quos trãs Iſtrum habebant,poſſiderent: hinc Oſtrogothorum & Viſegothorum,hoc eſt orientalium & occidẽtalium Gothorum nomen ortum.Viſegothi poſt haec a bello quieti,pacem cum Romanis habebãt.Haud multo poſt ciuiles Gothorum ſeditiones ſedatas Hunni diu in propriis,& inacceſſis clauſi montibus, repentina rabie & furore perciti, palude Maeotide egreſſi,relicto patrio ſolo,Gothis bellum intulerũt,in quo Oſtrogothis vectigalibus factis , Viſegothorũ quos aliquot proeliis vicerant,& patriis ſedibus agriſque eiecerant , trãsdanubianas regiones ſibi ipſis vẽdicauere.Viſegothi natali ſolo ab Hunnis pulſi,Danubio traiecto,a Valente ſine vlla foederis pactione & armorum depoſitione intra imperij Romani limites ſuſcepti ſunt. Qui eis Thraciae partem ad habitandum conceſſit, arbitratus ſe eorum opera in reliquis barbaris oppugnandis vſurum. Gothi per auaritiam Maximi Thraciarum ducis,fame ad rebellandum coacti , Thraciae finibus nõ contenti ,vt erãt animo & moribus inmites, vicinas ſibi regiones & vrbes populari coeperunt:qui a Valẽte admoniti,quum nec a rapinis quieſcere vellent, nec de his quae contra imperatorem geſſerãt , ſatis facere,

bellum iis Valens indixit. Superatis autem prima congreſſione Romanis, Gothi per omnem Thraciam diffuſi ſunt. Imp. Valẽs exercitu aduerſus eos educto, lacrimabile in Thracia bellum geſſit, in quo ad primum Gothorum impetum perturbatis Romanorum equitum alis, Romanae legiones equitum praeſidio denudatae, & a Gothis cinctae, vſque ad internicionẽ caeſae ſunt. Valens imp. quum ſagitta ſaucius fugeret, & ob dolorem nimium ſaepe equo laberetur, ad cuiuſdã villulae caſam deportatus eſt. Vbi ſuperuenientibus Gothis, domo incenſa, viuus quoque crematus eſt anno imperij XIIII. vitae L. Cõtigit haec clades, qua nulla poſt Cannenſem Romano nomini exitiabilior fuit, VI. Idus Auguſti, anno Chriſti CCCLXXVIII. Valẽte VI. & Valentiniano iuniore II. Augg. coss. Occiſo Valente Theodoſius dux rei militaris peritiſſimus a Gratiano occidẽtali imperatore Auguſtus appellatus, atque orientali imperio praepoſitus eſt. Gothi interim Valentis caede ſuperbiores facti, omnem Thraciã igni ferroque vaſtarunt, Conſtantinopolim aggreſſi, eam aliquot menſibus obſederunt. Hũni quoque, qui Viſegothos expulerãt, & cum iis Oſtrogothi & Alani audita Romanorum clade, traiecto Iſtro Pannoniam, Moeſiã, & Daciam deuaſtabant. Theodoſius imperio orientali ſuſcepto, ſumma felicitate, multis atque ingẽtibus proeliis Gothos vicit, & e Thracia eiecit. Alanos, & Hunnos bello aggreſſus fregit, eiſque trans Iſtrũ effugatis, Romanas prouincias omnes liberauit. Poſtremo ne paruam Romani exercitus manum aſſiduis bellis conſumeret, pacem cũ Athanarico rege Viſegothorum fecit, eumque Conſtantinopolim euocauit, vbi quum XV. die poſtquam aduenerat obiiſſet,

Gothorũ vniuerſa gens rege defuncto, Theodoſio ipſi, Romanoque imperio ſe dediderunt, quorum opera duobus aſperrimis bellis ciuilibus Maximi, & Eugenij, itẽ in multis externis vſus eſt. Theodoſio mortuo, cuius metu omnes barbarae nationes intra ſuos quaeque fines quieuerãt, Viſegothi, qui quindecim fere annis ſine rege Romanis ſeruierant, puerorũ imperatorum aetatem negligentes, cõtra foedus regem ſibi elegerunt Halaricum, qui ſtrenue ſub Theodoſio inter Gothos militauerat. Iniuriam imperio factam diſſimulare coactus eſt imp. Honorius: nã Hunni & Alani audita Theodoſij morte, Iſtro iterum traiecto Pannoniam, Moeſiam, & finitimas regiones occupauerant. Pace enim cum Halarico rege facta, magiſter militiae ab imperatore creatus eſt, atque contra Hunnos miſſus. Quibus a Gothis intra Pãnoniae fines compulſis, quum in Italiam victor reuerſus eſſet, ſedes ſibi agroſque ab imperatore petiit, tot pro Romani imperij dignitate tuenda laborum praemium. Honorius timore Gothorum perterritus, Gallias his cõceſſit, quas paulo ante Vandali, Sueui & Alani clam a Stilicone inuitati, occupauerant. Qui quum in Gallias ire pergerẽt, & ad portanda itineris neceſſaria apud Pollentiam reſediſſent, Stilico in perniciẽ Romani nominis Gothis nihil ſuſpicãtibus, die ſancto Paſchali, bellũ intulit, nõ vt extingueret, quod in manu eius erat, ſed vt laceſſeret. Quibus tumultuantibus rerũ nouandarum materiã haberet. Sed antequam coepta perficeret, Honorij iuſſu, quũ eius inſidias cognouiſſet, occiſus eſt. Gothi vero Stiliconis perfidia exagitati, coeptum in Gallias iter deſerentes, Romam citato greſſu contendunt, vrbem IX. Kal. Septembris capiunt, incendunt,

& populantur, Varrone & Tertullo cos. Anno Christi CDXI. imperatorem per ludibrium Atallum quẽdam senatorem creant. Vrbe egressi Campaniam, Lucanos, Bruttios, & magnam Graeciam ferro, incẽdiis, & rapinis acerbe vexarunt. Mortuo vero apud Consentiam Halarico, Athaulphus rex in eius locum constitutus, in vrbem reuersus, quae superfuerant locustarum more Gothi abradunt, Gallam Placidiam sororẽ imp. Honorij vrbe adductam Athaulphus vxorẽ duxit. Atque in Gallias Halarico olim destinatas ab Honorio sedes profectus est. Quae vero bella in Galliis primum, deinde in Hispaniis Visegothi contra Vandalos & Alanos gesserint, & quomodo postremo Frãci & Burgundiones Gallias, Visegothi Hispanias, Vãdali Africam, & Ostrogothi Italiam occupauerint, paulo post exponam.

PANNONIA. NORICVM. RHETIA. MOESIA THRACIARVM. ET. ILLVRICI. PARS AB. HVNNIS. OCCVPATAE

Theodosio imp. mortuo, eiusque virtutis metu amoto, Romanum imperiũ vndique partim vì, partim ducum Romanorum perfidia vexatum & attritum est. Tunc enim gens omnium saeuissima Hunnorum, quam Theodosius per Pannoniam se diffundentem deuicerat, & transdanubium eiecerat, iterum Istro traiecto Pannoniam omnem, Daciam, Moesiam, Noricum, Rhetias, Illyrici & Thraciae partem sub eius rege Balamber occupauit, quas prouincias diu ante a Caesare Augusto Romano imperio adiunctas, quum eas Hunni inuasissent, diu possederunt. Huius gentis reges fuerunt Supthar, Rufila, Bleda, & gentium orbisque flagellũ Atila, qui Romano im-

perio ſub Valentiniano tertio ingentes intulit calamitates, vrbes excidit, prouincias deuaſtauit, & omnia igni ferroque conſumpſit, Thracias & Illyricum ſaeuiſſima populatione vexauit, omnia praeter Perinthũ & Hadrianopolim cepit. Macedoniã poſt haec, Moeſiam, Achaiam, Graeciam omnem populatus eſt. Non contentus his prouinciis quas maiores ſui Romano imperio eripuerant, fortiſſimarum gentium quas debellauerat praeſidio fretus, animum ad occupandum totum occidentis imperium intendit. In Gallias primo trãſgreſſus memorabili proelio in campis Catalaunicis ab Aetio patricio, adiuuantibus Meroueo Frãcorum & Theoderico Viſegothorum regibus, victus, in Pãnoniam redire coactus eſt: reparatis viribus, quũ expeditionem in Italiam edixiſſet, & Aquileia capta, & diruta, Venetiam omnem deuaſtaſſet, dũ vltra progredi pararet, obuium habuit Leonem papam pro pace a Valentiniano imperatore miſſum, cuius precibus exoratus, relicta Italia in Pãnoniam reuerſus eſt. Vbi dum iterum in Italiam redire pararet, morte repentina deceſſit. Poſt cuius obitum Hũnorum imperiũ, quod toti orbi formidabile erat, paulatim labefactari cepit, quum Oſtrogothi, Gepidae, Heruli, Marcomani, Toringi, Sueui, Quadi, Rugi, & Septentrionales alij populi ab eo defeciſſent. Quibus rerum tumultibus Hunni ab Oſtrogothis victi, Pannonia & finitimis regionibus, quas Romanis antiquitus ereptas lõgo tempore tenuerant, eiecti ſunt, & in Scythiam fugati. Pãnoniam & Hunnorum regiones Oſtrogothi primũ, mox Longobardi, deinde Hunni a Longobardis vocati, iterum vſque ad Caroli magni tempora tenuerunt: quibus, quum ab Vngaris Septẽtrionalibus populis bel-

lo petiti eſſent, omnes fere ad nihilum redacti ſunt, Pannoniaque & antiquae Hunnorum ſedes ab Vngaris ſunt occupatae. Qui rege ſibi creato ad noſtra vſque tempora Pannoniam poſſedere, in quibus a Turcis eius maiori parte ſpoliati ſunt

GALLIAE. AMISSAE

Theodoſio imperatore vita functo, a quo tempore imperij Romani exitium inchoatum, veluti rapidiſſimo torrente in praeceps tractum eſt, quum eius filij adhuc pueri eſſent, barbari a Theodoſio domiti vndique laceſcerent, diſſenſiones ciuiles de repente ad omnium miſeriarum cumulum exortae ſunt. Certamen enim inter tres tutores de rerum adminiſtratione ortum, eo tandem proceſſit, vt Gildoni & Rufino proditionis, & ſecretorum cum barbaris foederum, quae contra imperium inierant, reis occiſis, ſolus ſuperfuerit omnium peſſimus & callidiſſimus, Romanique imperij exitio natus Stilico. Qui cōtra affinitatis & amicitiae ius (erat enim Honorij imp. ſocer) quū Honorio g.nero inſidias aſtruere, filioque ſuo imperiū parare ſtuderet, Romanis copiis & fidei diffidēs, Hūnos ante omnes, Vādalos, Sueuos, Alanos, Burgundiones, & alios immanes barbaros, in Romanas prouincias clā euocauit, euocatos fouit, & quū eos delere poſſet, cōſeruauit, quorū beneficio & praeſidio, Honorio occiſo, imperiū filio cōpararet. Ipſe poſt Theodoſij mortē Hunnos in Pannoniam euocauit, ipſe Gothis rebellare, & vt Halaricum regem crearent, perſuaſit, cū ſaepe concluſum incolumem dimiſit, illum vt cōtra Honorium inſurgeret impulit, & poſtea nihil tale ſuſpicantem, quum ad Gallias ab Honorio ſibi deſtinatas

pergeret, vltro laceſſiuit, vnde irati barbari Romam populati ſunt. Ipſe Rhadagaiſum Scytham cum ducẽtis millibus hominum in Italiam acciuit, qui poſtea in montibus Feſulanis concluſus, victus & occiſus eſt. Ipſe poſtremo Vandalos, Sueuos, Alanos, & Burgundiones immaniſſimos barbaros, vt Gallias inuaderẽt, clam ſollicitauit. Qui cum ingenti multitudine Arcadio VI. & Probo coſs. anno Chriſti CCCCVI. Rheno traiecto prid. Kal. Ianuarias Gallias Croſco duce ingreſſi eſſent, omnia ferro, flammis, vi, & rapinis ſubuerterunt, epiſcopos plurimos, & alios ſacerdotes occiderunt, & nihil relictum eſt, quod nõ impietate defoedarint. Dum haec in Galliis geruntur, Halarichus Gothorum rex ab expeditione Hũnica reuerſus Gallia Vandalorum furori expoſitas, ab imperatore Honorio obtinuit, verum iniuriis Stiliconis laceſſitus, Galliarum expeditione omiſſa, Italiam omnem vrbe capta vaſtauit. Huius ſucceſſor Athaulphus Gallicanam militiam aggreſſus, Vandalos, & Sueuos magnis proeliis victos, ex Galliis eiecit. Qui in Hiſpaniã migrantes, eam omnem obtinuerunt. Poſt Ataulphum Viſegothorum rex in Galliis fuit Sigericus, poſt quẽ Vallia. hic pace cũ Honorio imperatore facta, Galliã omnẽ Romanis reſtituit, Aquitania tantũ, in qua Gothi habitarent, obtenta. Rebus Galliarũ ita cõpoſitis, haud multo poſt Hũni Atila rege, qui occidentis imperiũ affectabat, Gallias hoſtiliter ingreſsi, omnia deuaſtabant. Galliarũ praeſidio Aetius miſſus, adiuuãte Theoderico Viſegothorũ, & Meroueo Francorũ regibus, Atilã memorabili proelio in cãpis Catalaunicis vicit, atque eo fugato Gallias omnes liberauit. Nõ lõge poſt Aetius patricius, cuius virtute occidẽtis im-

perium hactenus conſeruatum fuerat, a Valentiniano imperatore occiſus eſt, cum cuius morte etiam imperium concidit. Nam eius caede cognita, barbari qui eius virtutem veriti, intra ſuos fines quieuerant, vndique excitari coeperunt. Si quidem Hũni reparatis viribus Italiam inuaſerunt, Frãci & Burgundiones Gallias, quae Rhenum verſus ſunt, Gothi eas Galliarum partes, quae Aquitaniae propinquae erant occuparũt, atque ita Romanorum breui in Galliis defecit imperium. Mortuo Valentiniano, qũum Romani imperij dignitas ita defeciſſet, vt omnia in barbarorum poteſtate iam eſſent, Gothi & Franci cũm Burgundionibus bello inter ſe decertare coeperunt. Gothi a Frãcis ex Gallia exacti Hiſpanias occuparũt. Vandali qui a Gothis ex Hiſpania eiecti in Africã tranſierant, Carthagine capta, Africam Romanis eripuere. Franci & Burgundiones Gallias in deditionem redactas diuiſerunt, vt Burgũdiones propinquas Rheno regiones tenerent, Franci vero interiorem Galliam, quam barbarorum nouiſſimi ad noſtra vſque tempora poſſident. Obtinuerunt vero Gallias omnes pacifice Franci ſub eorum regibus Childerico, & Clodoueo, circa annũ Chriſti CDLXXX

HISPANIAE. A. VANDALIS. SVEVIS. ET GOTHIS. OCCVPATAE

Vandali, Sueuj, & Alani a Stilicone in Gallias euocati, Rheno traiecto, eas paene omnes occuparunt; in quibus dum more immanium barbarorũ debaccharẽtur a Gothis Ataulpho & Vallia regibus ab Honorio imperatore ad liberandas Gallias miſſis, Galliis exacti tranſito Pirenaeo, Honorio VIII. & Thodoſio

III. Augg.cos. anno Christi CDX. Hispaniam Romanis ereptam multis annis obtinuerunt. Quum Gothi, qui Galliam incolebant, a Francis bello vrgerentur, Gothi in Vandalos versa vice bellum mouent, Franci Gothos ex Galliis, Gothi Vandalos & Alanos ex Hispania eiecerunt, Sueuos vero ad internicionem cecidere. Quo tempore Vãdali, & Alani a Bonifacio, qui pro imperatore Africae praeerat, in Africam euocati, Hispanias Gothis possidendas reliquerunt, Gothi Hispaniam Romanis praesidiis omnino expulsis, quum sui iuris fecissent, ea sub ipsorum regibus longo tempore potiti sunt. A Sarracenis Arabibus, qui Africam occupauerant, ingenti bello profligati, rege Roderico occiso, Hispaniam fere omnem, quam Arabes occuparunt, amiserũt. Gothi, qui bello superfuerant, quum in Asturum, Cantabrorum, & Gallaecorũ mõtibus se se muniissent, paulatim amissas regiones, vrbes, & castella recuperare coeperunt, & postremo quum Sarracenorum res in Baetica Hispania se cõtraxissent, omnemque Hispaniam Gothi recuperassent, iis etiam a Catholico Ferdinando rege victis, atque omni Hispania expulsis, vniuersa regio antiquis dominis est restituta

AFRICA . A . VANDALIS OCCVPATA

Valentiniano imperante, Africam Bonifacius pro Romano imperatore obtinebat, qui inimicorũ calumniis apud imperatorem exagitatus, quũ eius irãvereretur, vitaeque suae partim aperta vi, partim proditione insidiari cognouisset, Vandalos & Alanos, qui tunc in

Hispaniis cum Gothis bello decertabant, vno aut altero proelio victos, ex Hispaniis in Africam vocauit, vt eam prouinciā pacifice & sine repugnantia obtinerēt. Barbari a Bonifacio inuitati sub eorum regibus Gunthario & Genserico mediterraneo freto traiecto, Hierio & Ardaburio coss. anno Christi CDXXVII. Africae partem primum, cum imperatoris consensu, deinde Carthagine capta, omnem inuaserunt, atque Romano imperio eripuere. Africae occupatione non cōtenti piraticam in mari exercentes, Siciliam, Sardiniam, Corsicam, & Italiam ipsam latrociniis & praedis vexarunt, vrbemque ipsam captam omnibus ornamētis, quae XIIII. dierum interuallo auferre potuerunt, expoliauere. Africam Vandali annos plus minus LXXVII. obtinuerunt, vsque ad Iustiniani imperatoris tempora, a quo quum Vandalis bellum illatum esset, capto rege eorum Gilimere, & Vandalis ad internicionem caesis, Africa omnis imperio orientali restituta est, fuitque Africa sub imperatorum orientis iure, vsque ad Leontij imperium, quo tēpore ab Arabibus Sarracenis Romano imperio erepta, ab eis ad nostra vsque tēpora in plures regulos distincta possessa est.

BRITANNIA. AMISSA

Post Theodosij imperatoris mortem, quum occidēs omnis bellis barbaricis quateretur, multi in Britannia ex Romana ipsa militia tyrannidem arripuerunt, atque bellis potius intestinis, quam externis insula conflictata est, vsque ad Actij obitum, cuius praesidio Romano imperio adhuc conseruata fuerat. Eo occiso, quum occidentis imperium a variis barbaro-

rum gentibus hinc inde vexatum eſſet, communium malorum Britanni expertes eſſe non potuerunt. Nam ipſa Romana prouincia, quae in ea inſula erat, a Pictis, Scotis, Anglis, & Saxonibus populis, qui littora Germanici Oceani incolebant, occupata eſt ipſius Valentiniani imperatoris principatu. Fuitque primo ſub quattuor vel quinque regibus Britannia: quot enim gentes fuerunt, quae eam diripuere, tot etiam reges erant. Proceſſu temporis in duo redacta eſt regna inſula omnis. Nam is qui antiquae Romanorũ prouinciae praeeſt, Anglorum rex; qui antiquis barbaris, Scotorum appellatur

ITALIA A BARBARIS GOTHIS OCCVPATA

Valentiniano imperatore occiſo, quum Alani & Vãdali Africam; Viſegothi Hiſpaniam; Franci & Burgũdiones Gallias; Hunni reliquas occidentalis imperij prouincias obtinerent, ſola in Romanorum principum poteſtate reliqua erat Italia. In qua, in rerum confuſione, & tumultu intra xx. annorum interuallum, decẽ imperatores fuerunt, variis & ipſi bellis, & ſeditionibus a barbaris conflictati, & occiſi. Quo tẽpore Hunnorum & Atilae vniuerſae Italiae rabie imminente, Romani Scythas, Alanos, & Gothicas quaſdã nationes in Italiam ſui praeſidio euocatas, in ſocietatem adſciuerant. Vnde ab Halarico Antalaque Gothorum tunc ducibus ingentia ſunt mala perpeſsi, barbarorum praeſertim florentibus in Italia rebus. Nam Romanorum adeo principum ea tempeſtate defecerat dignitas, vt ſub decente ſocietatis & foederis nomine, a peregrinis & barbaris vim paſsi, ita violarentur, vt im-

pudenter ac nefarie ad pleraque cogerentur inuiti, & non obtemperantes a barbaris necarentur, quum illi aequum iam ducerent omnibus Italiae agris, vt ſibi concederetur, quorum tertiam antea partem Auguſtuli tunc imperantis patrẽ Oreſtem iuſſerant impertiri. Nam Valẽtiniano imperatore occiſo Maximus, Auitus, Maiorianus, Seuerus, Anthemius, Olybrius, Glycerius, Nepos, & poſt hunc Auguſtus occidẽtis imperium tenuere. Auguſtum Romani idcirco Auguſtulum vocabãt, quia puer admodum imperium ſuſceperat, quod vtique Oreſtes pater, vir quidem ſapientiſſimus gubernabat. Quum Oreſtes tertiae agrorum partis, quam Gothi poſcebant, cõceſſionem ſe facturum eſſe omnino negaſſet, a Gothis interfectus eſt. Quo tempore Odouacer quidã natione Herulus, inter Italicos milites Oreſtis quondam armiger erat, qui Gothis omnia pro eorum arbitrio ſe executurum obtulit, ſi Romanorum principem ſe conſtituerent. Hac ratione quum ſibi tyrannidem comparaſſet, Auguſtulo ipſo imperatore ſine offenſione alia vlla permiſſo, in priuati hominis morem vitam vt duceret, ac tertia Italici agri parte barbaris contributa, ad decimum annũ tyrannidem ſtabiliuit.

Per idem tẽpus Oſtrogothi, qui paulo ante poſt Atilae mortem cui ſeruierant, Iſtro traiecto imperatoris permiſſu Thraciam incolebant, aduerſus Romanos orientales Theoderico duce, viro tunc quidem Zenonis Byzantij imperantis beneficio patricio & conſulari, arma ſuſtulerant. Imperator Zeno qui optime diſponere praeſentia percallebat, Theodericũ potius vt Italiam peteret monet, & Odouacre tyrãno eiecto, Italiae principatum ſibi Oſtrogothiſque pararet; illi id longe

id longe plurimum conducturum affirmans, praeſtanti ac ſenatorio viro, vt tyrãno deuicto, Romanis & Italicis ceteris imperitaret, quã ſecum vt imperatore inconſideratius velit armis decernere, ac tantũ inire dubiae belli fortunae diſcrimẽ. Theodericus imperatoris perſuaſione & conſilio delectatus, e Thracia Italiã verſus iter cum vniuerſo Oſtrogothorum populo ſuſcepit. Quum in Italiam veniſſet, Odouacrem triplici proelio victum, poſtremo interfecit. Tũ omnibus ſibi conciliatis, Gothorum ſolus & Italicorum imperium tenuit, Romani tamen imperatoris nec inſignia quidem, nec nomen ſibi deſumpſit, ſed quoad vixit rex appellatus eſt. Qui quum XXXIIII. annis regnaſſet, vitam finiuit, Athalarico nepote, regni Italici herede relicto. Quo mortuo res Gothorum in Italia ad Theodahatum redacta eſt. Qui regno potitus Amalaſuntham Theoderici filiam a qua rex factus fuerat, interfecit. Cum hoc bellũ ſuſcepit Iuſtinianus Auguſtus, quod Gothicum Italicum vocatum eſt, annis XIIX. cõtinuatum, a Beliſario & Narſe praeſtantiſſimis ducibus geſtum. Bello confecto, & Gothis Italia omni exactis, ipſa cum inſulis Sicilia, Sardinia, & Corſica, imperio orientali attributa eſt, atque in victoriae praemium Narſi ab imperatore adminiſtranda conceſſa. Qui Romanorum procerum inuidia exagitatus, a quibus apud Iuſtinum imp. accuſatus fuerat, quum ex Italia reuocatus eſſet, contumeliis Sophiae Auguſtae irritatus, Longobardos qui tunc cum Hunnis Pannoniam incolebant, quorum praecipue auxilio Gothos Italia expulerat, in Italiam euocauit, & non longe poſt mortuus eſt. Longobardi Italiam ingreſſi, eam fere omnem occuparunt, Graeci impe-

ratoris praeſidiis pulſis. Vrbs ſola ſupererat Roma in deditionem a Lógobardis redigenda, quo toti Italiae imperitarent, quam quum acriter vrgerent, nec ab orientis imperatoribus praeſidium aliquod ſperaretur, Romani pontifices ad Francorum longe lateque per totam Europam patentes opes cófugere, qui Carolo Magno rege Italiam ingreſſi, Longobardis proelio victis, & eorum rege Deſiderio capto, Lógobardorum regnum exciderunt, quo tempore Italia fere omnis in Francorum ditionem peruenit. Quae vero poſt ea tempora Italiae conditio fuerit, ex meo de comitiis imperij libro cognoſci poterit. Sicilia, Sardinia, & Corſica inſulae, quae adhuc in orientalis imperatoris ditione permanſerant, haud multo poſt a Sarracenis totum orbem vexantibus, Africa omni ab iis in poteſtatem redacta, occupatae ſunt. Siciliam ex eorum manu Nort manni; Sardiniam, & Corſicam Hiſpani eripuerūt. Quae omnia ex multis noſtrorum temporum hiſtoriis facile intelligi poſſunt. Atque hoc eſt totius occidentalis imperij excidium: nunc idem de orientali demonſtrare conabor

ORIENTIS. IMPERII. CASVS

Meſopotamia, Armenia, Syria, & Aegyptus amiſſae

Res Romana in oriente vſque ad Tiberij Mauricij imperium incolumis manſit. Is quum Choſdroen Perſarum regem ſeditionibus inteſtinis regno exactū reſtituiſſet, firmiſſimam cum Perſis pacem fecit. Mauricio a Phoca occiſo, Perſarum rex eius caedē vlturus, fracto foedere in Romanas prouincias excurſiones fecit, Euphrateque trāſgreſſo Meſopotamiae reliquū, Armeniam minorem, & Suriam Romanis ademit.

Interim occiso tyranno Phoca, quum Heraclius qui ei successerat, bellum aduersus Persas suscepisset, illis multis Proeliis bello septem annorũ victis, Romanas omnes prouincias, quas Persae inuaserãt, recepit. Persarum fines ingressus multa oppida & vrbes occupauit, Persas omnino attriuit, regeque Chosdroe interfecto, filio eius Adhesir regnum sub certis cõditionibus concessit. Hoc bello ita Romanorum & Persarum vires attritae sunt, vt vtriusque imperij ruina haud lõge post sequuta sit. Nam statim pace inter Romanos & Persas facta. Sarraceni Arabiae populi duce Mahometh pseudopropheta, quum tumultuari coepissent, quicquid Romani in Arabia possidebant, eis ademerunt, Bostraque colonia deuastata, in Syriam & Aegyptum praedas agere, & finitimas regiones quae Romanis parebant, vexare coeperũt. Post Mahometh Eubokaras qui ei successit, breuitate imperij haud multa egisse memoratur, in ipso belli initio quod Romanis inferre parauerat, occisus est. Tertius Arabũ princeps Haomar fuit, qui bellum ab Eubokara comparatũ suscipiens, cum infinita Arabum multitudine Aegyptum primo intrauit, quã Alexandria capta Romanis ademit, mox Syriã omnẽ, & Palaestinam peruagatus, Hierosolymis, Damasco, & magna Antiochia in potestatẽ redactis, Romanis aliquot proeliis fusis, omnes Romanas prouincias in deditionem accepit, quae ab Aegypto, & Nili ostiis, ad Antiochiam vsque Syriae, proximamque Ciliciam terminantur: in his Palaestina, & Phoenices fuere. In interioribus vero regionibus ad Euphratem vsque, vt Armeniam, Mesopotamiam, ceteraque omnia si quae tunc eo Romani possidebant, Edessa metropoli capta, vi eis eripuit, quum Ro-

manorum vires recentissimo Persico bello attenuatae, Sarracenorum potentiae impares essent. Romano imperio ita aliquot prouinciis truncato, Sarraceni bellū Persis intulerunt, quorum tunc rex erat Ormisda, quo ab his aliquot proeliis victo, Persarum omne imperiū occupauere, orientemque omnem quem Assyrij primum, deinde Medi, post Persae, ad haec Macedones, mox Parthi, iterū Persae occupauerant, nouissime his imperio mulctatis Sarraceni duce Haomaro obtinuerūt. Memorabilis admodū apud Arabes Haomar fuit, ab iis nō minus celebratus, quam a Romanis Caesar, a Macedonibus Alexander, & a Persis Cyrus. Tāti enim imperij conditor fuit, infinitas gentes bello domuit, duo potentissima imperia lacessiuit, alterū ex iis funditus excidit, alterum magna imperij parte priuauit, quae omnia hoc vno magis admirabilia redduntur, quod intra sex annorum spatium, tot tantaque gessit, quae cuiusuis praeterea praestantissimi ducum vitam omnem fatigare potuissent. Aegyptus autem & Suria a Sarracenis occupatae sunt annis Christi DCXXXV. DCXXXVI. & DCXXXIIX. Heraclio Romanis imperante. Imperiū oriētis penes Sarracenos annos paene CCCCXX. fuit. Nam circa annum Christi ∞ LXX. a Turcis bello victi, his cōditionibus ipsis imperij summam reliquerunt, vt Mahomet sectam relicta idololatria susciperent, Sarracenorumque sacris initiarentur; quod a gente barbara & dominandi auidissima haud difficulter impetratum est. Atque ita quum Turcae Sarracenorum superstitionem suscepissent, eis cedentibus Orientis imperium ad se postremo transtulerunt

CYPRVS. RHODVS. ET. CRETA INSVLAE. A. SARRACENIS OCCVPATAE

Poſt Haomarum dux Arabum fuit Othmē, quo rege Sarraceni Africae Cyrenaicae partem, quae Aegypto contermina eſt, inuaſere, mox ingenti claſſe comparata, duce Mahuia Cyprum inſulam Romanis ademerunt anno Chriſti DCXLIIX. Ab iiſdem haud multo tempore poſt Creta, & Rhodus occupatae. Ex quibus Cyprum ab imperatoribus Graecis recuperatam Reges Hieroſolymorū Latini a Salhadino Palaeſtina pulſi, ſub regni nomine eam multis annis tenuerunt, donec mortuo ſine maſcula prole nouiſſimo eorum rege, inſula Venetis ceſſit. Cretam item a Baſilio Graeco imperatore receptam, Veneti forte obtinuerunt, quū ipſi cum Francis orientis imperium Comnenis imperatoribus exactis, ſibi vendicauere. Rhodum milites Hoſpitalarij ceperunt, multiſque annis ſumma cū rerum geſtarum gloria & felicitate obtinuerunt. Qui quū Turcis infinita inferrent damna, a Solimano Turcarum imp. bello cum ingenti apparatu petiti, proditione magis quam vi, imperio inſulae exacti ſunt, eaque a Turcis hactenus poſſidetur

ASIA. MINOR. AMISSA

Poſt Suriae, Phoenicis, Palaeſtinae, Aegypti, Meſopotamiae, & Armeniae amiſſionem, Sarraceni proximae Ciliciae, Cappadociae, & reliquis minoris Aſiae prouinciis inhiare coeperunt. Quamquam autem variis bellis multae Graecorum ciuitates eorum prouinciis finitimae amiſſae, multae etiā recuperatae,

Arabum tamen vis ſuperior ſemper viſa eſt. Hi paulatim ſerpendo, latiuſque eorum virus diffundēdo, ſenſim Cappadociam, Ciliciam, & Galatiam Graecis imperatoribus longo tempore ademerunt. Eorum vero vis in dies ſemper aucta eſt, donec imperium orientis penes Arabes Sarracenos fuit. Quibus a Turcis bello ſuperatis, & in ſeruitutē redactis, vt ad noua imperia fere ſemper vſu venit, quae qui obtinent, initio ſibi famam & gloriam comparare ſtudent, Turcae ſub eorū primo rege Selduch bellum Graecis intulerunt. Conſtantinopoli tum imperium obtinebat Romanus cognomine Diogenes. Qui ingenti comparato exercitu in Aſia Turcis occurrit. Proelio commiſſo Graecorū exercitus a Turcis ad internicionē fere caeſus eſt, Imperator captus, & tunc Aſia omnis, ideſt Pōtus, & Bithynia, Phrygia, Lydia, Caria, Lycia, Pāphylia, Lycaonia, Piſidia, & reliquae omnes tranſmarinae prouinciae, quae ſub Graecorū imperio adhuc reliquae fuerant, a Turcis occupatae. Cōtigit Chriſtiano nomini funeſtiſſima clades VIII. Kal. Octobris, anno Chriſti ∞ LXXXI. Aſiae maiorem partē a Turcis poſſeſſam, aliquot annis poſt ſacra militia, quae toto occidēte collecta in Palaeſtinam profecta eſt, recuperauit, eamque ex foedere vſque ad Antiochiam Syriae Conſtantinopolitano imperatori reſtituit, circa Annū Chriſti ∞ C. Quam Graecis iterum Turcae ſub Othomano, Orcane, Amurate, Paizete, Mahomete, & ceteris Othomanicae gentis regibus cum omni imperio orientis eripuerunt

RELIQVAE. EVROPAE. PROVINCIAE DEPERDITAE

Istriam,Dalmatiam,Illyricum,& Epeirũ, quae mari alluuntur,Veneti Graecis imperatoribus paulatim, harum vero regionum partem Venetis Turcae postea ademerunt. Ipsarum autem regionum mediterranea versus Drauum & Sauum, Istrumque flumina Hunni primum,mox receptas Hungari inuaserunt,Moesiam & Thraciae partem Pannoniã versus Bulgari, & Turcae sub imperatoribus Comnenis occupauere. Macedonia,Achaia,Graecia,& reliqua Thraciae pars in qua Constantinopolis sita est, cum orientis imperio concidere,quamquam eas prouincias & saepe amiserint, & saepe etiam Graeci imperatores recuperauerint. Orientis imperium quod a magno Constantino Augusto fundatum,insigni rerum gestarum gloria mille & amplius annos perdurauerat,Constantinopoli IIII. Kal.Iunij,anni ∞ CCCLIII.capta,occiso Constantino xv.Palaeologo imperatore, Mahometes Turcarũ rex vi occupauit.Hic praeter Cõstantinopolim, Trapezuntem in Ponto cepit.XII.regna Christianis ademit,CC.vrbes occupauit, Chalcim armis, Scodrã deditione Venetis abstulit,bello maritimo Capham expugnauit, Italiae Hidrunte capta arma intulit, Peloponnesum & alias orientalis imperij in Europa prouincias obtinuit, & si quod veteris illius Romani imperij reliquum fuerat, omnino extinxit. Cuius vestigia successores eius Baiazetes,Selymus, & Solimanus sequuti, maximas Christianis clades intulerunt. Ita igitur quanta maxime breuitate potui,imperij Romani excidium,prouinciarumque omnium amissionem

ſingillatim expoſui: quae omnia quo facilius memoriter mandentur, breuem omnium quae dixi epilogum ſuggeram

IMPERII. ROMANI. PROVINCIAE QVOQVE. TEMPORE. AMISSAE

Italia ab Oſtrogothis occupata, iis exactis a Longobardis primum, deinde a Francis ſub rege Carolo magno

Sicilia, Sardinia, & Corſica ab Oſtrogothis; ab imp. orientalibus receptae, a Sarracenis obtentae. Quibus Siciliam Nortmanni

Corſicam & Sardiniam Hiſpani eripuerunt

Britanniam Scoti, Picti, Angli & Saxones inuaſere

Hiſpaniam Vandali & Alani, iis pulſis Viſegothi primum, deinde Sarraceni, mox Sarracenis exactis, iterum Viſegothi obtinuerunt

Gallias Vandali, & Alani primum; iis eiectis Viſegothi, poſt quos Franci, & Burgundiones

Dacia Tranſdanubium ab Aureliano imperatore relicta fuit

Pannonia, Moeſia, Noricum, & Rhetia ab Hunnis, Oſtrogothis, Longobardis, & Hungaris occupatae

Illyricum, & Dalmatia ab Hunnis, receptae ab imp. poſt a Venetis, Hungaris, & Turcis

Thracia a Gothis, Hunnis, Bulgaribus, & Turcis

Macedonia, Graecia, &cet. a Turcis cũ imperij excidio

Africa ab Alanis, & Vandalis, recuperatae ab imperatore, a Sarracenis occupata

Inſula Cyprus a Sarracenis, recepta ab imp. a regibus, deinde a Venetis obtenta

Insula Creta a Sarracenis;recuperata ab imp.a Venetis occupata

Insula Rodus a Sarracenis;recuperata a militibus hospitalis,a Turcis per vim occupata

Prouinciae Transtigritanae, & Mesopotamiae pars a Persis

Aegyptus,Syria,Phoenices,Palaestina,Armenia,Mesopotamiae reliqua pars a Sarracenis primum,deinde a Turcis

Asia minor omnis a Turcis obtenta,recuperata a Gallis,iterum a Turcis occupata

Reliquae maris mediterranei insulae fere omnes a Sarracenis occupatae fuerant,multae ex his a Christianis receptae,denuo a Turcis obtentae sunt

IMPERATORES. ROMANI

Quum ego saepe multorum Romanorum principum in hisce meis commentariis mētionem fecerim, qui vel nouas prouincias acquisierint , vel amiserint, aut amissas recuperauerint, res postremo desiderare videtur,vt quēadmodum de regibus Parthorum, Persarum,&Sarracenorum feci,ita etiāRomanorum principum seriem hic subiiciam, vt quo tēpore vnusquisque eorum vel quo ordine res ab ipsis gestae fuerint, facilius intelligatur

Anni C.Iulius Caesar dictator imperauit annis IIII
Christi Imp. Caesar Augustus imperauit annis LVI
15 Ti.Iulius Caesar Agustus imperauit annis XXIII
38 C.Iulius Caesar Augustus Caligula annis IIII
42 Ti.Claudius Caesar Augustus annis XIIII
55 Nero Claudius Caesar Augustus annis XIIII
69 Ser.Sulpicius Galba imp.Caes.Aug.mens.VII

70 Imp.M.Saluius Otho Caeſar Aug.menſes III

70 A Vitellius imp.Auguſtus imperauit menſes VIII

70 Imp. Caeſar Veſpaſianus Auguſtus annis X

80 Imp.T. Caeſar Veſpaſianus Auguſtus annis II

82 Imp.Caeſar Fl. Domitianus Auguſtus annis XV

97 Imp. Nerua Caeſar Auguſtus annos II

99 Imp.Caeſ.Nerua Traianus Auguſtus annos XX

118 Imp.Caeſar Traianus Hadrianus Aug. an.XXI

139 Imp.Caeſar T.Ailius Hadrianus Antoninus Pius Aug.imperauit annos XXIII

162 Imp. Caeſar M.Aurelius Antoninus Aug. annos XIX

162 Imp.Caeſar L.Aurelius Verus Aug.annos IX

181 Imp.Caeſ.M.Aurelius Commodus Aug.an. XIII

194 Imp.Caeſ.P.Heluius Pertinax Auguſtus menſ.III

194 Imp.Caeſar M.Didius Iulianus Aug. menſ.II

194 Imp.Caeſar L.Septimius Seuerus Auguſtus an. XVIII

212 Imp.Caeſ.M.Aurelius Antoninus Caracallus Auguſtus imperauit annos VI

218 Imp.Caeſ.M.Opelius Macrinus Auguſtus annũ I

219 Imp.Caeſar M.Aurelius Antoninus Alagabalus Auguſtus imperauit annos III

223 Imp.Caeſ.M.Aurelius Alexander Aug.an.XIII

236 Imp.Caeſ.C.Iulius Maximinus Aug.annos III

238 Imp.Caeſar D.Coelius Balbinus Auguſtus annũ I

238 Imp.Caeſar M.Clodius Max. Pupienus Aug.an. I

239 Imp.Caeſ.M.Antonius Gordianus Aug.ann.VI

245 Imp.Caeſ.M.Iulius Philippus Auguſtus annos V

250 Imp.Caeſ.Cn.Meſſius Decius Auguſtus an.II

252 Imp.Caeſ.C.Vibius Trebon. Gallus Aug.an.II

252 Imp.Caeſ.C. Vibius Hoſtilianus Auguſtus an.II

254 Imp.Caeſ.P.Licinius Valerianus Auguſtus an.vi
254 Imp.Caeſar.P.Licinius Gallienus Auguſtus an.xv
269 Imp.Caeſ.Fl.Claudius Auguſtus annos ii
271 Imp.Caeſ.L.Domitius Aurelianus Aug.annos v
176 Imp.Caeſar M.Flauius Tacitus Aug.menſes vi
277 Imp.Caeſ.M.Aurelius Probus Auguſtus annos v
282 Imp.Caeſ.M.Aurelius Carus Auguſtus annos ii
283 Imp.Caeſar M.Aurelius Carinus Auguſtus an. ii
283 Imp.Caeſar M.Aurelius Numerianus Aug.annũ i
284 Imp.Caeſ.C.Valerius Diocletianus Aug.ann.xx
286 Imp.Caeſ.M.Aurelius Maximianus Aug.an.xviii
304 Imp.Caeſ.Fl. Valerius Conſtantius Aug. an. ii
304 Imp.Caeſ.C.Galerius Maximianus Aug.an. viii
306 Imp.Caeſ.Fl. Valerius Conſtantinus Maximus Auguſtus imperauit annos xxxi
337 Imp.Caeſ.Fl.Iulius Conſtantius Auguſtus an.xxv
337 Imp.Caeſ.Fl.Valerius Conſtans Aug.annos xiii
361 Imp.Caeſar Fl.Claudianus Iulianus Aug.ann.ii
362 Imp.Caeſ.Fl.Iouianus Auguſtus menſ.viii

IMP. ROMANI. OCCIDENTALES

364 Imp.Caeſar Fl.Valentinianus Auguſtus an.xii
375 Imp.Caeſar Fl.Gratianus Auguſtus an.viii
383 Imp.Caeſar Fl.Valentinianus Iunior Aug.ann. ix
392 Imp.Caeſar Fl. Theodoſius Auguſtus an.ii
395 Imp.Caeſar Fl.Honorius Auguſtus an.xxix
424 Imp. Caeſar Fl.Ioannes Auguſtus an. i
425 Imp.Caeſ.Fl.Placidius Valentianus Aug.an. xxx
455 Imp.Caeſar Fl.Maximus Aug.menſ.iii
456 Imp.Caeſar Fl.Auitus Auguſtus menſ.x
457 Imp.Caeſar Fl.Valerius Maiorianus Aug.an.iiii
461 Imp.Caeſar Fl.Vibius Seuerus Auguſtus an.iiii
467 Imp.Caeſar Fl. Anthemius Auguſtus an.v

473 Imp. Caesar Fl. Anicius Olybrius Aug. mēses IIII
474 Imp. Caesar Fl. Glycerius Augustus annum I
474 Imp. Caesar Fl. Iulius Nepos Aug. annum I
475 Imp. Caesar Fl. Momyllus Augustus menses X
476 Hoc, quum ab Odouacre coactus esset, abdicāte, imperium occidentale populi Romani defecit, Gothis Italiam & vrbem sub regio nomine obtinētibus. Fuitque in occidente interregnum annorum CCCXXV. vsque ad Caroli Magni Francorum regis imperium

Post Augustum Momyllum cognomine Augustulum, Italiae reges fuerunt Odouacer, Theodericus, Athalaricus, Theodahatus, Vitiges, Araricus, Hildebrandus, Totilas, & Theias. Quo bello victo, & Gothis pulsis, Italia imperio orientis attributa est. Quam quum Longobardi occupassent, Francorum armis ducentesimo anno post in libertatem vendicata est

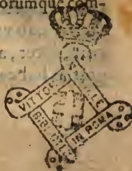
IMPERATORES. ROMANI. ORIENTALES

364 Imp. Caesar Fl. Valens Augustus annos XIIII
379 Imp. Caesar Fl. Theodosius Augustus annos XVI
395 Imp. Caesar Fl. Arcadius Augustus an. XIII
408 Imp. Caesar Fl. Theodosius Iunior Aug. an. XLII
450 Imp. Caesar Fl. Marcianus Augustus an. VI
457 Imp. Caesar Fl. Leo Augustus an. XVII
474 Imp. Caesar Fl. Zeno Augustus an. XVII
491 Imp. Caesar Fl. Anastasius Augustus an. XXVII
518 Imp. Caesar Fl. Iustinus augustus annos IX
527 Imp. Caes. Fl. Iustinianus Magnus Aug. an. XXXIX
565 Imp. Caesar Fl. Iustinus Iunior augustus an. XI
576 Imp. Caes. Fl. Tiberius Constantinus Aug. an. VII

583 Imp. Caesar Fl. Mauricius Augustus annos xx
603 Imp. Caesar Fl. Phocas Augustus annos VIII
611 Imp. Caesar Fl. Heraclius Augustus annos xxx
641 Imp. Caes. Fl. Constans Iunior Augustus annos XXVII
669 Imp. Caesar Fl. Constantinus Augustus annos XVII
686 Imp. Caes. Fl Iustinianus Iunior Augustus an. x
696 Imp. Caes. Fl. Leontius Augustus an. III
699 Imp. Caes. Fl. Tiberius Habsimarus Augustus an. VII
706 Imp. Caesar Fl. Iustinianus Iunior Aug. iterum an. VI
712 Imp. Caesar Fl. Philippicus Bardanes Aug. an. III
715 Imp. Caesar Fl. Artemius Anastasius Aug. an. I
716 Imp. Caes. Fl. Theodosius Adramyttenus Aug. mens. VII
717 Imp. Caesar Fl. Leo Cono Augustus an. XXIIII
741 Imp. Caes. Fl. Constantinus Copronymus Aug. an. XXXV
775 Imp. Caesar Fl. Leo IIII. Augustus an. V
780 Imp. Caes. Fl. Constantinus Porphyrogenitus Aug. an. x

Ceteros orientis imperatores ideo omisi, quod ad eorum quae scripsi cognitionem haec ipsorum series sufficiat: quod si quis reliquos cognoscere voluerit, qui tam in oriente quam in occidente vsque ad nostra tempora fuerunt, is fastos nostros, eorumque commentarium consulat

FINIS

DE IIS QVORVM PRAECIPVE opera in his commentariis scribendis vsus sum

ON sum ignarus, quin haec omnia, quae tribus his cōmentariorum libris cōplexus sum, potuerint multo elegantiore dicēdi ratione pro eorū dignitate tractari: ego enim exiguam meam in dicendo facultatem satis perspicio, quippe qui nullum vnquā in hac arte, quae vniuersam hominis aetatem occupare potest, me tēpus posuisse sciā. Illud autem omnes intelligāt velim, me in indagāda rerum veritate, eaque hominibus demōstranda, quantū in me fuit elaborasse, qua in re nulli me animi aut corporis labori pepercisse profiteor; quod idcirco scripsi, quia intelligo nōnullos fortasse futuros, qui ea, quae ego diuturno studio vndique cōquisiui, atque sine vllis verborum ornamētis tradidi, sibi ipsis meo nomine suppresso vendicabūt, cum ea pro sua dicendi facultate se ornatius aut illustrius tractaturos esse non diffidant: quod si vnquā euenerit, diligētem lectorem oratum velim; vt ab vtro res, ab vtro verba effluxerint, accuratius consideret, atque meritas vtrique sui laboris gratias habeat. Antiquitatis enim & ceterarū

diſciplinarum cognitio, non verborum ſplendore, ſed rerum geſtarum veritate continetur; quod ſi quis ad res ipſas a ſe inuētas orationis etiam elegantiam adiicere poterit, is nimirum ſingularis, ac prope diuinus homo iudicandus erit. Ego quam potui in hoc opere fidē ac diligentiā praeſtiti, in quo conficiēdo; multis antiquarum inſcriptionum, multis omnium veterum ſcriptorum teſtimoniis vſus ſum; quorū praecipui, praeter Varronem, Ciceronē, Dionyſium, Liuiū, Valerium, Paterculū, Solinū, Strabonem, Plinium, Plutarchum, Tacitum, Tranquillū, Appianum, Dionem, Feſtū, Ouidium, Zoſimum, Eutropiū, Proſperū, & Procopium, ob argumenti ſimilitudinem fuerūt L. Annaeus Florus T. Liuij abbreuiator, Sex. Rufus, P. Victor, & incerti auctoris liber, cui vtriuſque imperij notitia nomen eſt Ex recentioribus vero ANTONII AVGVSTINI. EPISCOPI ALLIFANI. in primis opera, & conſilio cū in toto opere, tum praecipue in ſecūdo & tertio libro, vbi de tribubus, coloniis, municipiis, & eorundē iure diſputaui, multū adiutus ſum, nihil enim paene de his rebus ſcripſi quod non cū eo contulerim; qui incredibili humanitate de his omnibus rebus, de quibus dubitabā, & acutiſſime reſpōdit, & grauiſſime diſputauit, ita vt illi vni non minus

quā mihi hunc laborē acceptum referre antiquitatis ſtudioſi debeāt. Poſt eū CAROLVS SIGONIVS MVTINENSIS, cuius de laudibus alio loco pluribus ſcripſi, maxima mihi ad ſecundū etiam & tertiū librum adiumenta ſubminiſtrauit, hūc enim vnū vt ingenio ſingulari, & in tota Romana antiquitate, ſciētia, ac iudicio prope incredibili praeditum, ſic eximia humanitate ornatum ex iis qui non Romae habitent, eſſe cognoui. Is igitur cum forte eodem tempore, quo ego hunc librū Venetiis excudebam, vetera ciuium Romanorum, atque priſcorum Italicorum iura, in iis libris quos de antiquo ciuium Romanorum, & Italiae iure inſcripſit, literis ac memoriae commendaret, praeclara mihi ſaepe ſua conſilia communicauit, quibus, vt nihil ad veterem illuſtrandam Italiam aptius eſſe iudicaui, ſic ea ſaepe ad has inſtitutiones meas Romani imperij conſcribendas adhibui.

NICOLAI GRVCCHII RHOTOMAGENSIS GALLI viri doctiſſimi, & Romanae antiquitatis peritiſſimi libro quoque de comitiis vſus ſum; in quo vniuerſam veterum comitiorum rationē accuratiſſime explicuit. Ei multum Galliam, quae eſt natale ſolum, ſed plus Italiam, & vrbem Romam debere exiſtimo, a quo elegantibus & eruditione plenis commentariis,

commentariis, hoc nostro tempore multum decoris, & in rebus obscurissimis splendoris acceperunt

Quum ad propositi mihi operis finem tandem peruenerim Caesar Auguste, quod dum honestissimo ocio ab optimo & grauissimo viro ALEXANDRO FARNESIO Cardinale amplissimo patrono meo, mihi liberalissime concesso fruor, absolui; nunc reliquum est, vt quod initio precatus sum, iterum Maiestati tuae suggeram, vt laborem hunc meũ Augusto numine suo comprobet, meque inter eorum numerum esse intelligat, qui eam, eiusque incredibiles virtutes obseruant, colunt, & venerantur

FINIS

INDEX
IN IMPERIVM ROMANVM.

Militum

FINIS.

